Ramón J. Sender

La aventura equinoccial de Lope de Aguirre

LIBRO AMIGO

RAMON J. SENDER

Aventura pe Amazoane

Traducere: **Jeana Popeangă**

BUCUREŞTI

1971

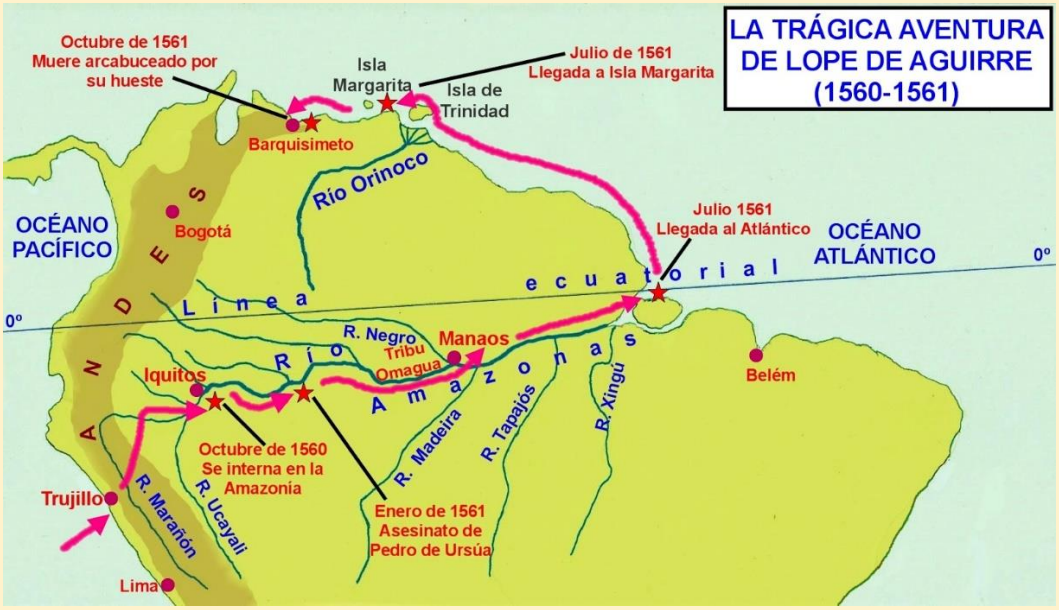

Lope de Aguirre a fost un conquistador spaniol basc care a fost activ în America de Sud.

Poreclit El Loco, s-a numit „mânia lui Dumnezeu, prințul libertății, regele Terei Firme”.

Aguirre este cel mai cunoscut pentru expediția sa finală pe râul Amazon în căutarea miticului Regat de Aur – El Dorado.

În anul 1559, cînd prin ținuturile din Peru se întinsese vestea despre expediția lui Ursúa spre el Dorado, mulți se întrebau cine era Ursúa ăsta, de reușise ca regele să-i încredințeze o asemenea misiune.

Ursúa era un căpitan născut în 1525 la Arizcun (Navara) în așa-numita vale a Baztanului, nu departe de Pamplona. Avea despre sine o părere excelentă, pe care încerca să le-o impună și celorlalți. Unii îl urau din cauza stăruinței sale în acea însărcinare. De statură ceva mai înaltă decît obișnuită, bine îmbrăcat, cam rigid și trufaș, a întîmpinat greutăți prin acele ținuturi ale Indiilor. În apropiere de Quito, în provincia indienilor numiți „arșicari", a descoperit o mină de aur. Mai apoi, pe teritoriul actualei Columbii, a înființat Pamplona și Tudela, a reprimat pe indienii „musos" și a trezit o asemenea invidie în ceilalți căpitani, încît aceștia, întro noapte, îndemnați de dușmanul său Montalvo de Lugo, i-au dat foc casei încît a trebuit să sară gol pe fereastră.

Era așadar unul din oamenii aceia a căror prezență provoacă și dă naștere la antagonisme. Pe cînd era judecător suprem la Santa Marta, a jignit cîțiva membri marcanți ai coloniei care l-au scos din post și a ajuns să se vadă compromis, fiindcă doi dușmani ai săi, între care și căpitanul Luis Lancheros, obținuseră ordin de arestare împotrivă-i, deși n-au mers pînă acolo încît să facă uz de el.

Ursúa înfrunta greutățile cu curaj și aroganță, dar totdeauna știa să iasă din ele. Găsindu-se odată într-o situație proastă, care putea să-i provoace prăbușirea, apelă la vicerege, marchizul de Cañete, care, pentru a1 pune la încercare, îl însărcină cu reprimarea negrilor răsculați din Panama. Aceștia erau numeroși și puternici și ajunseseră să constituie o gravă amenințare. Cu forțe inferioare lor, Ursúa i-a învins și l-a capturat pe regele negru Bayamo, aducîndu-1 la Lima în lanțuri. Viceregele a înțeles atunci că Ursúa era cineva și i-a încredințat misiunea din el Dorado. Pentru moment, dușmanii săi au tăcut.

În plină tinerețe – nu avea mai mult de treizeci și cinci de ani – Ursúa fundase orașe, cucerise semințiii indiene, iar, la urmă îi supusese pe negrii rebeli. Era un bun căpitan, cu tot viitorul în față, și steaua lui strălucea din nou.

Cei care-i erau mai apropiați îl acuzau doar că avea o părere prea bună despre sine. „Se crede de origine divină", spunea cite un ofițer invidios. Iar părintele Henao, prietenul său, răspundea „Și de ce nu. Așa sîntem toți".

A început Ursúa să-și adune oamenii în provincia Pleșuvilor, la Santa Cruz, în nordul Perului, într-un ținut aspru, de munte. Se chema provincia Pleșuvilor pentru că era locuită de o seminție de indieni care-și rădeau capul. La început au răspuns la chemarea sa oameni de tot felul, printre care și indivizi cu faimă proastă, urmăriți de justiție, ba chiar și unii delincvenți, căci viceregele, marchizul de Cañete, îi amnistiase pe toți cei care doreau să se înroleze. Pentru a compensa aceasta, Ursúa a vrut să atragă și câțiva căpitani nobili și i-a scris lui don Martín de Guzmán, oferindu-i postul de șef al operațiunilor militare. Îi spunea, printre altele „Vă rog ca atît din partea mea cît și din a dumneavoastră, să faceți apel la toți cavalerii pe care i-ați cunoaște și s-ar afla fără slujbă sau cu una inferioară calităților lor, să vină în această expediție, că în bună tovărășie o să mergem toți, și fie că ne-o surîde norocul, fie că nu, o să încerc să le fiu de folos aici și voi raporta regelui, în Castilia, despre meritele lor".

Don Martín acceptă și-i încredință lui Ursúa trei mii de pesos pentru cheltuielile expediției, căci ducea mare lipsă de bani. Cînd sosi Guzmán la Santa Cruz, păru cam decepționat văzînd ce fel de oameni se înrolaseră. Dăduse 3000 de pesos în speranța unor beneficii, dat fiind că acele expediții, pe lîngă faptul că erau niște aventuri războinice, aveau și scopuri comerciale. Căci purtarea nobilă și curajul nu anulau simțul practic.

Unul dintre cavalerii de vază din Lima, numit Pedro de Añasco, îi scrise lui Ursúa spunîndu-i că aflase c-ar vrea să-și ia în expediție și amanta, pe doña Inés de Atienza, văduva unui peruvian, și-1 sfătuia să n-o facă. Pentru asta îi amintea versurile din balada contelui Irlos

Vin cavaler cînd pleacă-n luptă să nu-și ia muieri pe cap...

Prezența doñei Inés – spunea el – ar provoca neplăceri. Îl ruga să-i dea încuviințarea să facă un demers discret astfel încît doña Inés să rămînă la Trujillo fără a ști că asta era și dorința iubitului ei. Ursúa răspunse

la toate punctele din scrisoare, dar nu pomeni nimic de doña Inés, ba intră chiar la gînduii „Cine care îl autoriza pe Añasco să se amestece în viața mea particulară“

În altă scrisoare Añasco îi mai spunea să se ferească de niște indivizi pe care îi luase în flota sa și să se descotorosească de ei „că zece oameni mai mult sau mai puțin n-o să împiedice buna reușită a expediției“. Îi dădea numele soldaților pe care-i considera periculoși, printre care Lope de Aguirre, Zalduendo și La Bandera. Ursúa, însă, n-a alungat din tabără decît un singur soldat, nu unul dintre cei trei, și doar pentru o ușoară abatere de la disciplină.

Gîndea Ursúa că războiul nu se face cu sfinți și că uneori cel mai rău poate fi, la drept vorbind, cel mai bun.

Viceregele însuși i-a scris recomandindu-i și el să-i îndepărteze cel puțin pe La Bandera, Zalduendo, Lope de Aguirre, pe mulatrul Miranda și pe încă alți doi–trei. Nici unul dintre aceștia n-a plecat din tabără, căci Ursúa avea încredere în propria lui isteține și prevedere.

Don Martin de Guzmán, numit șef al taberei, l-a sfătuit și el să facă o triere, iar Ursúa, refuzînd, don Martin a cîntărit lucrurile pe-ndelete și la sfîrșit s-a hotărît sâ se retragă. Bineînțeles, nu i-a cerut lui Ursúa banii, știind că prietenul său avea mare nevoie de ei, și-a mai rămas cîteva săptămîni ca să-1 ajute să-și organizeze intendența.

Unul dintre soldații dubioși era, după cum am văzut, Lope de Aguirre, care obișnuia să umble cu fel de fel de aventurieri, amestecați în povești sîngeroase, între ei numărîndu-se un anume Llamoso, și un altul, Bovedo, și Figueroa, și mulatrul Miranda, de asemenea citat, ca și alții, negri sau albi. Dar Aguirre era ceva mai mult – mult mai mult – decît un tîlhar. Iar cei de teapa lui o știau prea bine.

Se strînseseră trei sute de oameni în Santa Cruz, dintre care unii au plecat pe malurile râului, cu douăzeci de leghe mai jos, ca să construiască brigantinele pentru expediție. Printre ei se aflau dulgheri, tîmplari și călăfătuitori, strungari, meșteri de arborade și peoni pentru tăierea copacilor – aceștia din urmă aproape toți negri. Luaseră cu ei, firește, uneltele necesare și fier ca să meșterească scoabe și cuie. De asemeni, materiale pentru prepararea catranului. Pentru acesta din urmă contau și pe rășinile naturale din pădure. Mai mare peste lucrători și cel care supraveghea construirea brigantinelor era unul Juan Corzo. În timp ce unii lucrau, alții le făceau vînt și alungau gîngăniile, pentru ca țînțarii și căldura să nu-i dea gata.

Santa Cruz, o așezare al cărei nume complet era Santa Cruz de Capocoba, era guvernată de alcaldele – care o și întemeiase – Pedro Ramiro, cu delegație de la vicerege. Ramiro era nobil și curajos, avea experiența acelor ținuturi și era atît de serios, încît uneori seriozitatea lui devenea motiv de glumă.

Guvernatorul l-a numit locotenent-general, funcția cea mai importantă după a sa, și numirea a provocat oarecare mirare printre aventurierii mai ambițioși.

Clima, la acele latitudini, nu era foarte sănătoasă. Nu ploua – era epoca secetoasă a anului – dar umezeala era permanentă la umbra arborilor. Era grozav de multă umezeală. Aerul se simțea mereu jilav.

Căpitanul Ursúa gîndea uneori că întreprinderea lui se va prăbuși înainte de a începe cu adevărat. Luase bani de peste tot, și cum lunile treceau fără ca expediția să se urnească, cei de la Lima ajunseseră să-l amenințe că vor numi un contabil care să vină în tabără și să controleze socotelile. Lucrul acesta îl înspăimîntă și-1 făcu să grăbească pregătirile.

Pe înserat Ursúa se bucura de răcoare într-un solariu descoperit, în tovărășia amintirilor sale galante din Trujillo și vedea uneori că în ultimul plan al peisajului, înecat în întuneric, rămînea creasta unui lanț de munți și pe ea un pisc înalt, scăldat încă în soare, auriu și luminos. Acel pisc, învăpăiat deasupra prea timpuriei nopți a văii, îl făcea să se gîndească la Inés de Atienza, care se afla încă în Trujillo, dar care avea să vină în curînd la Santa Cruz. Culoarea ultimelor raze de soare de pe stîncile înalte era la fel cu a pielii doñei Inés.

Cîteodată trecea pe sub solariu soldatul Pedrarias, om cu înfățișaie și vorbă plăcută. Ursúa își amintea că acesta era dintre puținii oameni care îndrăznise să spună în Lima, la o întîlnire între nobili, unde se găseau și doi preoți, că nu crede în Dumnezeu.

Ursúa credea uneori. Alteori nu.

Erau zile în care cerul scînteia ca muchiile diamantului și erau zile uscate. Sezonul ploios nu începuse încă.

Ursúa îl întîlni în acea zi pe Pedrarias și, văzîndu-1 fără haină și desfăcut la piept, îi spuse:

— Cum așa, nu suporți bine căldura?

— O, spuse Pedrarias, dumneavoastră știți că pe aceste meleaguri căldura e o străveche tortură. Ursúa vru să sondeze gîndurile lui Pedrarias, pe care-1 considera om cu mintea limpede.

— Ești, îi spuse, unul dintre puținii oameni cu conștiința curată, care nu m-a sfătuit încă să alung pe nimeni din tabără.

— Anume, pe cine?

— Pe cei stricați, spun ei.

Ursúa nu vroia să dea nume. Cea mai mare virtute a unui șef este să fie impersonal. Pedrarias își dădea seama și răspunse

— Îmi închipui cine sînt, dar ăștia pot să fie cei mai buni soldați, pentru că sînt mai interesați să-și facă uitate păcatele.

În acel moment trecu don Martín de Guzmán, care intervene:

— Sînt cazuri fără leac soldații aceia. Să dea Dumnezeu să nu fie un rău contagios pentru ceilalți. Schimbînd vorba, Ursúa se apropie de Guzmán spunîndu-i:

— Trebuie să plec cît mai repede, căci tabăra asta e ca un sac fără fund. Guzmán îl sfătui iar să facă o curățenie în tabără. Ursúa îi răspunse:

— Dacă ar fi să cercetăm cu de-amănuntul viața tuturor oamenilor ăstora, de la cel mai sus-pus pînă la cel mai de jos, nimeni n-ar rezista la probă. Și de asta cred și eu, ca și Pedrarias, că trebuie să le dăm și celor mai răi prilejul de-a se alătura celor buni. Veți vedea că va da rezultate.

— Nu, eu n-o s-o mai văd, Ursúa. Trebuie să mă-ntorc la Lima.

Ursúa avea o foarte mare siguranță, dar nu se încredea atât în reabilitarea celorlalți, cît în propria lui insensibilitate față de aspectele incomode ale vieții. Știa să-și facă o lume aparte în mijlocul celorlalți și să se închidă în el însuși, iar cînd va veni doña Inés, izolarea îi va fi cu adevărat plăcută.

În timpul ultimelor luni, Ursúa, îndrăgostit de Inés, pusese în această iubire tot interesul de care era capabil să-1 simtă față de întreaga umanitate. De aceea, în afară de Inés, orice altceva i se părea indiferent și îndepărtat.

Asemenea sentiment la un comandant putea deveni periculos.

În aceeași zi, Martin de Guzmán plecă, luînd sfîrșit organizarea intendenței, cu depozite la Santa Cruz și pe malul rîului Huallaga.

Pregătirile expediției erau atît de complicate, încît trecuseră opt luni de la primele strigări, și încă nu se știa cînd vor pleca. Întârzierea nu se datora brigantinelor, căci lucrul la ele era foarte înaintat și putea fi grăbit și terminat în puține zile dacă ar fi fost nevoie, dar Ursúa se afla într-o foarte mare lipsă de bani. Se știa că fusese nevoit să apeleze la lăzile Tezaurului, zgîrcite cu cei care porneau să cucerească ținuturi noi, și chiar la buzunarul viceregelui însuși, care i-a mai împrumutat și el ceva. Dar mai lipseau încă provizii, unelte și arme.

Pe de altă parte, Ursúa avea nevoie de informații ceva mai concrete despre el Dorado. Indienii pleșuvi iau adus alți indieni, care i-au vorbit de niște așezări durate din plăci de argint și de marele lac unde se scălda în fiecare zi regele țării aceleia, după care era uns și acoperit în întregime cu lamele sau praf de aur. Și era slujit acel rege de către sclavi îmbrăcati în același fel. Dar nimeni nu vorbea despre locul exact unde domnea el Dorado – așa-1 numeau ei pe principe. Unii numeau o provincie, alții alta. După toate semnele, ar fi fost aproape de malurile fluviului Amazoanelor, la șase sau șapte grade latitudine sudică, aproape de linia ecuatorului.

Ursúa era hotărît să-și asume riscul aventurii, deși nesiguranța informațiilor, lipsa de bani și calitatea oamenilor pe care-i lua cu sine îl neliniștea, insuflîndu-i un ascuns scepticism. Banii îi lipseau în așa măsură

încît nu se dădea în lături de la nici un mijloc ca să mai pună mîna pe ceva. Cu puține zile înainte, pe drumul dinspre Santa Cruz, treceau niște căpitani printr-un sat numit Moyobamba, al cărui paroh era un oarecare Pedro del Portiîlo. Nefericitul acesta, strîngîndu-și cureaua, după cum spuneau gurile rele, agonisise vreo șase mii de pesos în aur, pe care-i păstra în casa unui negustor înstărit. Văzînd preotul ce oameni strălucițiavea Ursúa cu el și știind că vor să pornească spre el Dorado, se trezi în el setea de cîștig, și-l rugă pe Ursúa să-l ia în calitate de capelan al acelei expediții, oferindu-i chiar două mii de pesos din cele șase pe care le avea. Guvernatorul își făcu datoria cu sfințenie și-i promise să-l facă episcop al teritoriilor descoperite; dar mai pe urmă, la Santa Cruz, preotul se lămuri că duceau lipsă de alimente, că nu puțini dintre soldații pe care-i întâlnea erau ticăloși și șarlatani – unii chiar proscriși – și mai ales că nimeni nu era sigur de locul unde se afla el Dorado și nici de ceea ce vor face – dacă vor elibera sau vor ocupa, sau amîndouă deodată, sau nici una, nici alta – așa că i se stinseră speranțele și într-o seară veni la Ursúa să-i spună că se întorcea la Moyobamba, la enoriașii săi, și că nu mai credea în aventuri cavalerești.

Ursúa, care nu primise încă banii, dar îi și cheltuise, după cum spunea, cumpărând lingouri de plumb pentru gloanțe, îi explică ce pagube le-ar provoca tuturor asemenea hotărâre și îi mai oferi o serie de venituri și de garanții. Dar preotul, care părea om temător și slab, îl luase pe nu în brațe și nu mai știa altceva.

— Bine, poți să pleci cînd vrei, spuse Ursúa, sever și glacial, dar va trebui să mergi pe jos, deoarece calul tău cară materiale pentru brigantine la râu și avem nevoie de el. De toate ducem lipsă aici, mai ales de alimente, iar în cazul cel meu rău poate că dulgherii l-au și mîncat pîn-acuma. Sper, adăugă cu umor, că i-or fi păstrat potcoavele, pentru că acestea și cuiele ne lipsesc ca și alimentele. Totuși, să nu-ți faci griji, sfințiata, că-ți voi da un înscris pentru valoarea animalului, viu sau mort, și-l vei putea încasa cu dobîndă în Omagua, după cucerire.

Preotul răspunse c-o să meargă pe jos, în numele Domnului, de a cărui răstignire se simțea vinovat, și că nu mai vroia să aibă de-a face cu niște indivizi de teapa lor, căci chiar dacă vor cuceri vreodată Omagua, niciodată n-au să cucerească încrederea unor oameni cinstiți ca el.

Ursúa, ascunzîndu-și mînia, îi îngădui să plece cînd o pofti și-i întoarse spatele. Cîțiva soldați auziseră discuția și Zalduendo veni și spuse, scărpinîndu-și barba în răspăr:

— Pentru ce-l lăsați să plece, înălțimea-voastră… pentru că-i preot. Cheltuielile de război ale celor trei sute de oameni și slujirea regelui contează mai mult decît asta și dacă i-ați dat drumul din considerație, eu spun că, cu îngăduința domniei-voastre, o să aducem în tabără pînă la ultimul ban al acestui om înainte de amiaza zilei de mîine.

Ursúa se codi un timp și, în sfîrșit, spuse:

— Dacă o s-o faceți fără să-l loviți și făgăduindu-i, pe deasupra, plata cu dobînzi, n-am nimic de spus.

— Plata, peste cît timp, senior?

— Cînd o da Dumnezeu, spuse Ursúa cu un gest vag.

Soldații plecară și-l ajunseră pe preot pe drum. Punîndu-i săbiile-n piept, îi cerură banii, și părintele Portillo, crezînd că i-a sunat ceasul, scoase un ordin de plată de două mii de pesos pe care-l avea gata făcut – cel pe care gîndise să i-l dea lui Ursúa – cu plata la negustor, îi cerură și restul averii, iar preotul mai făcu o hîrtie, semnînd-o. Soldații se duseră cu hîrtiile la negustor, încasară aproape șase mii de pesos, adică tot capitalul preotului, și se întoarseră la Santa Cruz.

După cum se poate bănui, aurul acela dispăru într-o clipă pentru a acoperi ce era mai urgent, și Ursúa spuse că era sigur că preotul se va întoarce în tabără ca să împărtășească aceeași soartă, bună sau rea, cu averea lui. Profeția i se împlini după două săptămîni

Unii soldați lîncezeau așteptînd și formau grupuri rivale, provocînd discuții și certuri. Printre soldații cu faima cea mai proastă era, cum am spus, și Lope de Aguirre, un om mic de statură, șchiop de la rănile primite în încăierări, uscățiv și cu un aer fățarnic. Prin locurile pe unde trăise, mai ales în regiunile din nordul Perului, era poreclit Aguirre nebunul. Dar i se spunea așa cu simpatie și prietenie, căci lumea continua să-l respecte.

Faima de nebun a lui Aguirre avea o anume influență asupra faptelor sale, adică pe măsură ce îmbătrînea

– avea patruzeci și cinci de ani, ceea ce nu era puțin pentru un soldat – se credea obligat să-și justifice porecla. Pentru a răspunde dorinței de dominație pe care-o vădesc mare parte dintre oameni, se adaptase reputației pe care i-o făcuseră; faima aceea de nebun i se trăsese de la unele întâmplări provocate de lipsa lui de memorie, așa cum ar fi următoarea cînd, cu treisprezece ani în urmă, se născuse fiica sa Elvira, plecase de acasă ca să-l anunțe pe preot și s-o boteze; dar, uitând de toate astea pe drum, se dusese să bea cu primul cunoscut care-i ieșise în cale. Uneori pierdea memoria faptelor imediate, deși își amintea bine de lucruri întâmplate în copilăria și tinerețea lui. Pe de altă parte, obișnuia să spună că ghicește intențiile cele mai tainice ale celorlalți și o demonstra cu exemple uneori tulburătoare.

Acea faimă a lui de nebun era un fel de glorie, deși la urma urmei cam meschină și josnică, și se vedea că faptul de-a nu fi putut dobîndi o alta îl neliniștea.

La Santa Cruz, Lope de Aguirre se gîndea foarte mult la persoana lui. Într-o zi de plictiseală își ascuți pana, căută hîrtie și începu a scrie:

„Eu, vestitul Lope de Aguirre, creștin de neam vechi, fiul unor părinți cu stare mijlocie, hidalgo adevărat, basc din orașul Oñate, în regatele Spaniei, declar că m-am născut la 4 februarie 1513 în orașul de mai sus, unde m-au și botezat.

În copilărie am fost un copil ca toți copiii, ba chiar mai rău, astfel că părinții mă considerau rușinea familiei și vroiau să mă îmbarce pe o corabie lăsîndu-mă în voia valurilor. Asta o spun mai ales despre taică–meu, căci ceilalți încercau totdeauna să mă apere dacă puteau, mai ales maică-mea, dar cum era atît de sfioasă și de temătoare, nimeni n-o băga în seamă, doar la biserică ce mai avea trecere, că ducea ulei, ceară și veșminte pentru sfinți la marile sărbători.

Nu cred să fi fost lucruri foarte deosebite – spun, între cele ce mi s-au întîmplat – doar că în fiecare ceas din zi auzeam vorbindu-se despre Indii și despre ținuturile descoperite în lumea nouă. Se vorbea despre asta în Oñate din cauza numărului mare de navigatori care veneau și plecau, înșirând istorii mai mult sau mai puțin credibile, ce aminteau uneori pe cele din cărțile despre Amadis.

Eu și alți băieți umblam, din pricina asta, cu mintea-n-fierbîntată și ne gîndeam, care mai mult care mai puțin, să ne aventurăm pe mare, descoperind pămînturi, sau pe uscat, descoperind popoare. Și ne era capul mai mult la asta decît la declinările latinești, deși eu eram preocupat și de Valerius Maximus și de istoriile sale din Roma antică, pe care ne punea profesorul să le citim.

Apoi, taică-meu m-a trimis la Altuna, la o școală de cavaleri, adică de mînuire a armelor și a cailor. Dacă ar trebui să înșir și să scot din amintire bucățică cu bucățică întîmplările de pe vremea aceea din orașul basc, ar fi nevoie de un alt cronicar, care să spună și să scrie limpede și mai bine, și chiar și-așa n-ar avea mare valoare, căci copiii sunt la fel peste tot, mai mult sau mai puțin ștrengari.

Încerc să-mi scriu amintirile, dar e drum lung de la spadă la pană, și uneori aceasta e mai greu decît archebuza și baltagul – spun, pentru unul neobișnuit ca mine.“

Dar deodată i se păru neserios să scrie despre el însuși și aruncă hîrtia în cenușa din cămin. Mai târziu se duse s-o caute, o netezi iar cu palmele – cea stângă era închircită din cauza unei răni prost îngrijite – și spuse:

— La Oñate, viața mea a fost fără importanță, dar aici în Indii m-am purtat ca și alții. Și cu ideea asta continuă să scrie

„M-am îmbarcat la Sevilla ca să vin încoace în anul 1537, cu un înscris pe care-l aveam la mine de-un an, pentru a fi consilier în așezarea unde va fi trăind guvernatorul Perului, și trebuie să spun că aceste funcții se dau numai persoanelor nobile dintr-o familie cunoscută. După acel înscris mi-au dat o altă hîrtie semnată, la 1 decembrie 1536, spunînd că funcția pe care mi-o încredințau trebuia s-o capăt și s-o exercit acolo unde se va fi stabilit guvernul din Nueva Toledo, a cărui invazie și cucerire fusese dusă la capăt de Almagro. Eu eram mulțumit cu slujba aceasta, deoarece mi se părea demnă de mine.

Cînd am ajuns în țara asta a Perului, am văzut că trupa era împărțită în două tabere, unii țineau cu Pizarro și alții cu Almagro, și din asta s-a tras și lupta din 1538, în care, de-am fost sau nu, cu-i ce-i pasă, și nici n-o

s-o spun aici, că prea mult vorbesc ăia care nu fac nimic, și doar n-o să-mi arunc singur cu praf în ochi. Dar adevărul e că am fost de față când au năvălit indienii «chun-chos» cu Pedro de Candía, și am fost și în Anzi, munți friguroși și aspri cum nu-s alții pe lume, și mulți au căzut acolo și ne întorceam zdrobiți, cînd ne-a ieșit în întîmpinare chiar don Hernando Pizarro în persoană cu Peransúrez, Diego de Rojas, Gonzalo Pizarro, de asemeni faimos, și alți căpitani, și chiar acolo don Hernando i-a luat conducerea lui Candía și i-a încredințat-o lui Peransúrez, cu care am plecat spre Carabaya și Ayavire, din nou în creierul munților și pe un timp îngrozitor, de socoteam, ca și ceilalți, că ne-a venit sfîișitul și mulți nici n-au socotit greșit, dar eu, din fericire, m-am înșelat. Că în mijlocul nenorocirilor am avut totdeauna un dram de noroc.

Ajunserăm cîțiva prăpădiți la satul Sietelinga, unde ne-am odihnit cinci sau șase săptămîni, că aveam mare nevoie. Și-apoi, în loc să mergem mai departe, ne-am întors pe același drum, dar nu toți, ci mai puțin de jumătate, că ceilalți rămăseseră prin rîpi, înghețați sau morți de foame. S-a cam vorbit despre asta, dar unii o povestesc și alții o trăiesc. Ba mai mult chiar, cei care n-au fost în primejdie trag toate foloasele. Eram tot cu Peransurez cînd Pizarro, bătrînul, a murit de moarte năprasnică, și aflînd asta, ne-am întors toți de la Chuquisaca pînă la Cuzco, iar aici ne-am adunat vreo trei sute de oameni de arme și ne-am dus la Guamanga și în provincia Jauja la Guaylas, unde am rămas mai bine de trei luni așteptîndu-1 pe Vaca de Castro, iar eu, cu alții, ne-am întors la Guamanga, care se mai numește și Ayacucho, și aici am stat pînă au ajuns la Guaylas trupele lui Vaca de Castro, și au avut o ciocnire violenta cu metisul Almagro, în septembrie 1542.

Apoi s-au ridicat răzmerițe împotriva viceregelui Nunez Vela din cauza rînduielilor venite din Spania în favoarea indienilor, iar eu, sergent fiind, mă găseam la Lima, și eram unul dintre puținii luptători fideli din tabăra viceregelui. Primejduindu-ne viețile, ne-am dus, doi sergenți, unul numit Gabriel de Pernia și cu mine, dar viceregele n-a putut fi salvat că l-au închis și apoi a murit la Anaquito. Rânduielile pentru indieni erau bine gîndite, dar cu neputință de pus în practică, după cum s-a văzut mai tîrziu.

Despre ceea ce s-a întîmplat apoi la Trujillo, unde mă aflam, nu voi spune o vorbă, să vorbească alții pentru mine, dacă vor, și ar putea-o face părintele Henao, căci din cauza veșmintelor pe care le poartă este demn de crezare, și alt Aguirre, numit Juan, căci era și el acolo și e tot atît de bun ca și cel ce scrie toate astea, deși încă nu i-au scos, ca mie, porecla de nebun.

La multe năvăliri și ciocniri am fost de față, ba am văzut chiar și sfîrșitul groaznic al judecătorului suprem din Charcas numit Hinojosa, deși n-am luat parte la el, așa cum s-a spus, că nu m-am mînjit cu sînge, dar adevărul aleargă așa cum vrea diavolul și la fel s-a întîmplat și la moartea năpraznică a lui don Sebastian Castillo, drept care, după toate, pe mine m-au condamnat la moarte și mult a trebuit să umblu pe drumuri de noapte și să mă cațăr pe munți ca să-mi salvez pielea.

Lăsînd astea la o parte, că n-am trebuință să intru în lucruri care de care mai întortocheate, cînd au acordat iertare tuturor celor care aveau să se înroleze sub steagurile viceregelui, pentru a lupta împotriva lui Hernández de Girón, am coborît la câmpie, și am fost unul dintre cei ce s-au oferit de bunăvoie și am ieșit la loc larg și în bătălia de la Chuquinga, aproape de Challuanca, am primit două lovituri de archebuză în picior și de atunci mi se trage șchiopătatul, iar a treia lovitură în mîna stîngă, că de-ar fi fost la dreapta aș fi terminat cu meseria mea de om de arme cît și cu cea de călăreț îmblînzitor de cai. Dar din fericire n-a fost să fie așa.

Văzînd eu că toți se alegeau cu cîte ceva de pe urma faptelor și isprăvilor lor, ba chiar și din ce nu făceau, și că eu nu mă alegeam decît cu timp pierdut și sînge vărsat și că îmbătrîneam, și-mi dădeau la îmblînzit numai mînji, am început să mă simt în sinea mea cam dat la o parte și m-am vîrît în răzmerițe cu unii ca Zaduendo și, după o revoltă la Cuzco, am avut chiar ștreangul de gît. Aceasta o mărturisesc ca un om sincer ce sînt, că aici nu mă lasă memoria.

Cea mai mare parte a timpului am fost credincios, dar la ce bun. Chiar și cînd l-am apărat pe vicerege am greșit și au vrut să mă silească să-mi plătesc greșeala. Recunosc că uneori mi-a mers gura mai mult decît trebuia și moartea unuia stă chezășie, dar cei care pier pe meleagurile astea pier fiindcă așa vor, că de Castilia sînt tare departe, și dacă Pizarro și Girón și Almagro au sfîrșit-o rău, a fost pentru că nici unul dintre ei n-a avut destulă îndrăzneală ca să-și pună pe cap coroana Perului și să se proclame rege împotriva celui al Casti-

liei, că acolo nu se știe nimic din ceea ce se petrece aici din cauza depărtării și chiar de-ar încerca să mai schimbe ceva ar fi prea tîrziu. Asta am spus-o totdeauna.“

Odată scrise aceste pagini, Lope de Aguirre se ridică, le citi, stătu la îndoială, apoi aruncă hârtiile pe foc. Privindu-le cum ard, își spunea

— Nu știu ce mă apucă atunci cînd mă pun să scriu, că mereu spun lucruri pe care le-aș plăti cu capul dacă s-ar afla.

Vedea hîrtiile arzînd și își mulțumea lui însuși de asemenea prevedere. Cînd hîrtiile arseră de tot, Lope de Aguirre hotărî că era prea devreme ca să scrie despre propriile-i fapte.

Astfel de gînduri îl munceau pe Lope de Aguirre în ziua aceea, în timp ce afară ploua cu găleata – lucru rar, că nu era anotimpul ploilor – și unii soldați treceau prin piață alergînd cu câte un sac pe cap, ca o iasă călugărească cu glugă.

Erau soldați care-și aduseseră cu ei, în tabără, nevestele sau țiitoarele, deși cea mai mare parte din ele se gîndeau să rămînă pe uscat cînd se vor îmbarca. Unii își purtau cu ei și gospodăria. O gospodărie ca vai de lume, cum e lesne de închipuit. Lope o adusese pe fiica sa Elvira, de treisprezece ani, și o servitoare numită Torralba, o creolă cu obiceiuri îndoielnice, pe care Lope reușise s-o îndrume mai mult sau mai puțin pe calea cea bună și o îndatorase făgăduindu-i, cînd va ajunge în el Dorado, marea cu sarea. Era nițel ciudată femeia aceea. Primul lucru pe care-l făcuse ajungînd la, Santa Cruz a fost să se suie pe terasa casei și să cînte o „jota“ din Sona.

Apoi se dezvinovăți în fața lui Lope de Aguirre

— M-am suit să întind rufele și cînd m-am văzut sus mi-a venit să cînt. Adevărul era că avea voce frumoasă și că lumea s-a adunat s-o asculte.

În casă era o cameră bună și îngrijită pe care o ocupau Elvira și Torralba. Amîndouă erau foarte credincioase, și Torralba încerca să-și dobîndească iertarea păcatelor cu ajutorul rugăciunilor; întîmplarea cu „jota“ era o picătură de extravaganță pe care o avea din familia din partea mamei – cum spunea ea. Cînd se vedea pe un loc mai ridicat, o scară, craca unui copac, vîrful unei coline, se trezea cîntînd.

Lope o chemă, și cînd veni în fața lui, îi spuse:

— Mîine pleacă un grup de indieni pleșuvi cu încărcătură în vale. Vezi dacă Elvirica are nevoie de ceva. Aveau nevoie de atîtea lucruri și renunțaseră de-atîtea ori la ele, încît Torralba spuse că nu. N-aveau trebuință decît de ajutorul lui Dumnezeu când o veni momentul plecării, care părea că întârzie prea mult, ceea ce le neliniștea. Tocmai termina de spus asta cînd sosi Elvirica, cerînd să i se cumpere o oglindă.

— Umblă dreaptă, pentru numele lui Dumnezeu.

Copila mergea puțin aplecată înainte, fiindcă altfel i se observau prea tare sânii, și fiind aceasta o noutate pentru corpul ei, nu era obișnuită.

— Țin-te dreaptă, repetă taică-său.

Într-o zi Torralba îi explică de ce avea copila tendința să umble cocoșată, și Lope înălță sprâncenele, mirat

— Dar e unul lucrurile atrăgătoare ale femeii, nu-i așa?

— Da, răspunse Torralba, însă îi trebuie timp să se obișnuiască.

Elvira era tînără și frumușică, cu pielea aurie a metiselor și în ochii ei, acum că începea să devină femeie, Lope descoperea uneori luminițe familiare.

Torralba nu-și ascundea frica pe care-o încerca gîndindu-se la expediție, iar fata se molipsea și ea uneori de spaima însoțitoarei. Totuși erau amîndouă mulțumite că aveau să navigheze pe un râu și nu pe mare.

Le spunea Lope, în acea după-amiază ploioasă în timp ce se plimba școpătînd prin cameră:

— Să n-aveți nici o teamă, că mergem în el Dorado unde-i mereu primăvară și e multă lume și bună rînduială în obiceiuri, așa că acolo o să duceți și voi o viață mai ca lumea.

— E sigur c-o să-l poată cuceri așa de puțini oameni întreba Torralba.

— Nici Cortés n-avea mai mulți în Mexic. Peste cîteva săptămîni vom fi pe râu și pe el o să mergem,

pînă acolo unde-o să ne putem bucura de mai multă cinste și foloase.

Spunînd acestea Lope parcă o și vedea pe Torralba cîntînd „jota“ ei soriană pe terasa unui palat din el Dorado cu balustrada de argint masiv.

— E adevărat, întreba Elvira, că el Dorado e un om care domnește lângă o lagună?

— Regele acestor pămînturi, răspundea Lope, spre care mergem, are obiceiul să-și acopere în fiecare zi corpul cu o licoare uleioasă și peste ea i se presară praf de aur, pe piept și pe spate și pe toate mădularele, de parc-ar fi făcut din acel metal, așa strălucește la soare.

Torralba se îndoia:

— Am auzit spunîndu-se că indienii „brasiles“ obișnuiesc să meargă la război ca să se îmbuibe cu carne de om.

— Povești de adormit copiii.

Torralba părea să-1 asculte cu neîncredere. Și adăugă:

— Tare mă îndoiesc că așa de puțini oameni or să poată birui atîția războinici cîți trebuie să fie în el Dorado.

— Belalcăzar a intrat cu și mai puțini oameni în Quito. Lope se enerva tot mai tare știind că Torralba nu-1 crede.

— În el Dorado, striga de parc-ar fi fost surdă, sînt mine de argint, cele mai bogate din lume, și triburi de indieni numiți „bochicas“, care în fiecare dînrneață aruncă bucăți de aur într-un lac, ca tribut, pentru că dumnezeul lor se află înăuntru, și merge vorba că lacul ăsta a crescut cu mai mult de trei ori din cauza comorilor strânse pe fund și asta trebuie să fie adevărat, fiindcă pe indienii „chibchas“ i-am văzut eu cu ochii mei cînd aruncau în apa unui lac prinosurile lor. Ordas a fost primul care-a aflat și-a știut că acest stăpîn din el Dorado e chior, asta ca o precizare în plus, și că purta atîtea coloane de aur cîte victorii avusese și dădea ca ofrandă lacului, în fiecare an, o statuie de mărimea unui om, toată de aur masiv, cu cîteva chipuri de regi morți sau subjugați în jurul ei, și astea nu sînt închipuiri, ci știri de la niște oameni ca mine.

Torralba rămînea tot neîncrezătoare, așa cum sînt de obicei femeile bătrâne în fața oricărei noutăți. Lope insista

— Și știm foarte bine unde se află imperiul Omagua cât și casa soarelui din Nueva Granada și alte lucruri mai greu de închipuit și o să le vedeți peste puțin, ba chiar o să și dați cu nasul de ele.

— Asta o spune don Pedro întreba Torralba.

— Don Pedro de Ursúa poate s-o spună dacă vrea, dar în primul rînd v-o spun eu. Auzi, nu mai mult de zece ani, Quesada, fratele comandantului, a fost în aceste ținuturi sau, mai bine zis, în orașul Macatoa, aproape de indienii „omagua“, mergînd de la țărmul mării în direcția pe care i-a indicat-o o călăuză indiană. Pentru o mai bună orientare, mergea cu pieptul în fața soarelui dimineața, iar după masă soarele nu-i cădea în spate, ci pe umărul drept și așa a ajuns cu ai săi la Guaviare, care e un rîu, și apoi la Macatoa, și mergînd încă opt zile cu soarele pe umărul drept a ajuns la marea așezare din Omagua. I se spusese să nu se apropie de oraș că erau mulți locuitori și foarte războinici, și același lucru i s-a întîmplat lui Cortés în Mexic, dar dacă ar fi luat în seamă asta n-ar mai fi intrat niciodată. Iar în orașul din Omagua au văzut străzi drepte și lungi și case foarte apropiate, mai arătoasă fiind una care se afla la mijloc și era a căpeteniei Guarica. Acolo își avea reședința și templul, cu mulți idoli de aur mari cît o fetiță de cincizeci de luni, că așa socotesc vîrsta indienii „omagua“. Comandantul Huten, care se numea așa fiindcă era de origine germană, a poruncit soldaților să intre și a dat lupta împotriva a mai mult de cincisprezece mii de indieni, pe care i-a învins și i-a risipit. Dar, neputîndu-se menține în ținut, au hotărît să plece. Trecînd prin Tocuyu, Huten a fost omorât de Carvajal. Toate astea s-au întîmplat și sînt scrise și le știu toți. Dar noi o să facem treabă mai bună, cu ajutorul lui Dumnezeu, ba chiar și fără el, și la indienii „omagua“ și dincolo de ei, în el Dorado. Și toate astea sînt adevărate fiindcă vi le spun eu!

Deși ciocniri ca acestea avea destul de des cu Torralba, Lope nu se putea obișnui cu gîndul că există oameni simpli și de bună–credință, gata să se îndoiască de spusele lui. Doar pentru că o spunea el și, poate,

pentru că era șchiop.

Gândul că începea să îmbătrânească și că nu se putea încrede în viitor ca să-și făurească acea autoritate pe care n-o avea încă, îl tulbura uneori. Nu avea autoritate nici măcar față de Torralba.

Lope se întîlnea adesea cu Zalduendo, García de Arce și Pedro Castillo ca să-l bîrfească pe Ursúa, nu ca șef și căpitan, ci ca om tînăr, gata mereu să-și dea importanță.

— Nu că și-o dă el, le atrăgea atenția Arce, dar chiar o și are. Însă nu erau toți de acord cu aceasta.

Apoi vorbeau despre femei. Zalduendo era omul cel mai iubăreț din grup. Metisaca – așa numea el dragostea – îl înnebunea cea mai mare parte a anului și umbla tot timpul cu doña Maria, o mulatră măritată, care-și cam neglija bărbatul îi ziceau „doña“ în glumă, însă toți o tratau așa, lucru care n-o deranja nici pe departe pe mulatră. Așa cum Elvira, fiica lui Lope, își dorea o oglindă, mulatra vroia o pudrieră. Și, pe deasupra, îi mersese vestea că i-ar place vinul. Slăbiciunile ei erau băutura și pudra.

García de Arce prefera femeile „de viață“, și nu le putea suferi pe cele care, prefăcîndu-se cinstite, umblau cu fandoseli și cu fumuri. Și povestea că în călătoria sa de la Quito la Lima – făcută aproape toată pe mare – a întîlnit o doamnă visătoare și i-a făcut curte, iar ea i-a spus că era soția unui căpitan și că mergea la Lima să-l întâlnească și că de aceea nu-i ardea de dragoste. Faptul că era nevasta unui om cu oarecare situație l-a zăpăcit pe Arce și au ajuns în cele mai intime relații, de pe urma cărora s-a ales cu o boală franțuzească de era să și moară.

— Cine era căpitanul întrebă Aguirre.

— Pe dracu, nu era măritată, dar își dădea aere ca să-i meargă treburile mai bine, blestemata. Zalduendo rîdea și-l privea pe Lope care, taciturn și neliniștit ca întotdeauna, înainte ca Arce să fi terminat de povestit, se și gîndea la altceva. Gîndea că Ursúa ar putea să se folosească, dacă ar vrea, de forțele tuturor celor ce erau aici sub arme, ca să se năpustească asupra Limei și să-l răstoarne pe marchizul de Cañete. Dar despre asta, firește, nu vorbi. Știa că astfel de glume se plăteau scump. Dar cu gîndul nu săvîrșea nici un delict și se distra cu el.

Plecase din Spania cu numirea de consilier, dar fiecare zi îi aduse uite o contrarietate și acum, șchiop fiind și cu mâna stângă chircită, nu putea pretinde cine știe ce situație. „Șase palme de pămînt pe undeva și-o lespede deasupra, o piatră fără nume, căci numele meu nu spune nimic măgulitor nimănui.“ Faima de nebun i se trăgea din nerăbdarea cu care izbucnea la cel mai mic pretext, nitam–nisam. Își aducea aminte de micul incident din piața de la Santa Cruz, cu cinci soldați, toți înalți, ciolănoși și musculoși, iar Lope, între ei, plăpînd și scund. Unul dintre uriași își arăta brațul spunînd pe un ton de fanfaronadă „Dacă m-ar nimeri aici o săgeată, ar ricoșa“. Altul credea că mușchii de la picioare sînt cei mai importanți în luptă, fiindcă te ajută să reziști la lovituri, și-apoi răspunzi tot cu ei. Fiecare se lăuda cu cîte ceva, și la sfîrșit Lope spuse, cu vocea lui răgușită:

— Și cu ceea ce nu se numește cum stăm, domnilor Lope avea faimă de om curajos și nimeni nu se îndoia de îndrăzneala lui, pentru că asemenea reputație la o ființă atît de pipernicită era ciudată și disproporționată, iar oamenilor le plac contrastele.

Lope se apucă în acea zi să cerceteze împreună cu prietenii starea brigantinelor în construcție, și la căderea nopții se întoarse acasă. Fu ispitit să se pună iar pe scris, dar nu era de loc sigur că ar fi mai chibzuit acum decît înainte, și rămase mult timp trîntit lîngă foc, pe o manta. Cele două paturi pe care le aveau erau folosite de femei.

— Începe să fie tîrziu pentru mine, își spunea, și peste trei sau patru ani n-o să mai pot gîndi la nimic care să merite osteneala.

Anii i se scurseseră fără să fi făcut ceea ce visa în tinerețe. Între timp mergea de colo-colo bocănind – așa-i zicea el șchiopătatului – fără nici o țintă. Faima de om curajos pe care i-o scoseseră ceilalți era o faimă amestecată cu bufonerie. Odată Zalduendo spusese:

— E puțintel la trup Aguirre, dar are o inimă de leu. În orice caz, boiernașul din Onate nu va mai avea prilejul să primească, în lupte, partea leului. În vremuri de război și cuceriri existau două categorii de oameni

cei care făceau ceva și se ridicau cu titluri de noblețe, cu avere și mărire, sau mureau de moarte glorioasă, și ceilalți, care mureau de friguri în intervalele dintre lupte sau mușcați de vreun scorpion ori mîncați de vreun șarpe, așa cum i se întîmplase unchiului unuia dintre soldații care plecau în expediție „Pe unchiul meu l-a mîncat un șarpe“, așa spunea soldatul, ca și cum ar fi fost lucrul cel mai natural din lume.

Poate că Lupe era și el unul din acești eroi ai anti-epopeii și va muri așa, înghițit de vreo dihanie. Nu era o glumă. Șerpii mișunau și erau destul de mari ca să mănînce un om. Văzuse unul în Venezuela, care înghițise un bou după ce, mai întîi, îi zdrobise oasele. Apoi îl înghițise, dar rămăseseră afară coarnele, și unii soldați spuneau că e un șarpe cu coarne iar alții că nu, și Lope se dusese să-l vadă. Se putuse apropia fiindcă șarpele era prea îngreunat ca să poată fugi ori să atace pe cineva, iar el a fost cel care-a hotărît că nu șarpele – unul dintre aceia numiți boa constrictor – avea coarne, ci că le avusese boul.

Trei zile i-au trebuit șarpelui ca să le rupă și să le scuipe afară.

Toate gîndurile astea îl înfuriau pe Lope, dar nu împotriva altora, ci a lui însuși. Uneori se gîndise să se omoare, dar n-o făcuse fiindcă avea o fiică de care trebuia să aibă grijă și de asemeni – trebuie spus și asta – pentru că un om care se omora afîndu-se într-un loc ca acela, unde-și putea da viața atît de ușor într-o acțiune războinică, era un om care nu făcea două parale.

Erau zile cînd se disprețuia și atunci pornea să bește pe oricare dintre negrii care luau parte la expediție. Ocările se terminau cu glume, rîsete și prietenie. Negrii erau sclavi și rîdeau la cea mai mică ocazie.

În Santa Cruz nu erau decît șase, pentru că ceilalți lucrau la tăierea lemnului pentru brigantine. Cînd Lope întrecea puțin măsura la băutură, deși nu avea obiceiul să se îmbete, spunea cîte unuia din acei negri care, din cînd în cînd, făceau pe călăii:

— Eu știu care-i treaba care ți-ar place mai mult. Cu securea sau cu frînghia

— Mai bine frînghia, domnule, spunea negrul dînd la iveală două șiruri de dinți egali și strălucitori. Lope adăuga:

— Mă bucur că știu, tuciuriilor. Întotdeauna se găsește de lucru pentru cei îndemînatici.

Ei spuneau da la toate, ca să-i facă pe plac. Lope știa că negrii sînt copilăroși, deși uneori păreau niște diavoli bătrâni.

În acea după-amiază negrii se adăposteau sub portalul pieții fiindcă ploua și unul dintre ei, căruia îi ziceau Alonso, conducea cu glas puternic jocul „jaraca“.

— Ce lucru

— Pantofiorul de mătase.

— Ce lucru

— Roata scorțișoarei.

— Ce

— Corsetul domnișoarei.

— Ce

— Curcanul de Crăciun că așa îi făcea roata.

— Ce

— Ce știa bunică-mea în noaptea de carnaval.

— Ce

— Diavolul de la poi tiță știe si n-o să spună.

— Ce

Cîteodată ieșea unul să danseze, alteori altul. Dansau ca și cum ar fi fost singuri. Drept e că nimeni nu se oprea să-i privească, afară de Pedrarias, un soldat cu apucături de umanist, care vroia să știe de toate. Negrii continuau

— Femeia din Lima mergînd la slujbă și darul mamei.

— Ce

— Busola.

Și tot așa, uneori ceasuri întregi, spunînd „lucruri“ Lope îi privea și le povestea cîteodată că Ursúa îl prinsese pe Bayamo, regele negrilor din Panama și că, punîndu-1 în lanțuri, îl adusese la picioarele vicerege-lui.

— Și ce-o să i se întîmple întrebă negrul Alonso, înspăimîntat. Lope spunea, coborând vocea:

— Nimic, frățioare. I s-a și întîmplat. L-au scurtat.

Negrii îl iubeau pe Lope de Aguirre fiindcă le dădea de băut și fiindcă îl vorbea de bine pe Bayamo, regele negrilor, scurtat de cap.

Era cineva în tabără care, făcînd parte din adevărata nobilime andaluză, îl trata pe Lope cu mai multă considerație decît oamenii de rînd. Acesta era don Hernando de Guzmán, înrudit cu regii și avînd sîngele Medina-sidonilor în vine. Lope își dădu seama că acea persoană importantă, care de fapt era doar un băiețandru, îl respecta totuși mai mult decît ceilalți. Poate că respectul nu era decît cel pe care un tînăr ado-lescent obișnuiește să-1 aibă față de un om de aproape cincizeci de ani dar, oricum, era respect, și Lope se întâlnea mai bucuros cu don Hernando de Guzmán decît cu alți soldați din expediție.

Guzmán nu făcea niciodată glume proaste, nu făcea nici cel mai mic comentariu cînd auzea părerile celorlalți despre Ursúa, pro sau contra. De fapt, niciodată nu-și spunea părerea decît dacă era obligat s-o facă, și chiar și atunci căuta să fie pe placul ambelor părți, dacă era vorba de vreo neînțelegere sau ceartă. Lope gîndea:

— Ăsta e stilul celor puternici, al celor care au ceva de pierdut. Toți cei care au ceva de pierdut în viață sânt chibzuiți și prudenți, rostesc numai vorbe de prietenie și nu contrazic pe nimeni, deși cu nimeni nu sînt în mod profund – și cu atît mai puțin în mod pasionat – de acord.

Așa era don Hernando. Nu se găsea în situația de-a cuceri ceva, ca Lope, ci doar de-a apăra ceea ce avea. Și, resemnat pe jumătate cu soarta sa, Lope își spunea:

— În schimb, eu sînt imprudent și vorbesc mai mult decât trebuie, ba uneori sînt grosolan și mușcător, căci fiind mic și fără prestanță trebuie să mă fac remarcat în vreun fel oarecare.

Toate astea îl scârbeau, dar dezgustul îi trecea repede. Se întîmplă în acele zile ca o fetiță de nouă ani veni plîngînd în tabără, cerând protecția lui Ursúa, iar acesta o întrebă ce i s-a întâmplat. Aflată, prin interpret, că soțul acelei copile era un bătrîn șef de trib și că tocmai murise. Cele cinci neveste ale sale trebuiau și ele să moară, după obicei, pentru ca sufletele lor să-1 însoțească pe bărbat în călătoria post mortem pînă cînd aveau să se încarneze toate în vreun animal sălbatic din munți – de obicei cerbi și papagali. Pe fetiță n-o înspăimînta moartea, ci pădurea tropicală unde trebuiau să se ducă atunci cînd va fi devenit căprioară sau papagaliță.

Ursúa o reținu la el, după cîteva zile o botezară și o dădură în serviciul unei doamne frumoase și misteri-oase care tocmai sosise la Santa Cruz și care era amanta lui Ursúa. Se numea Ines – cum am mai spus-o – Ines de Atienza și se uita la copilă, repetînd – e de necrezut, o văduvă de nouă ani.

Copila părea fericită acolo. O învățau spaniola cît mai repede cu putință, ca s-o poată folosi ca limbă – așa spuneau – pe lîngă unele triburi din interior, dacă ar fi nevoie.

În timpul acesta, trupa din Santa Cruz fusese completată și bine înarmată. Ursúa trimise încă douăzeci de archebuzieri la șantierele navale din Topesana, pentru paza celor ce lucrau la brigantine, și cincizeci de indieni pentru a-i schimba pe cei care le făceau vînt lucrătorilor. Erau echipe anume folosite pentru asta, altminteri ar fi fost cu neputință să se facă ceva, nu numai din cauza căldurii și a țînțarilor, dar și din pricina tăunilor, viespilor și chiar a unui soi de gîndaci zburători.

În ținutul acela, aflat chiar pe linia ecuatorului, domnea o căldură grozavă și toate lighioanele mari sau mici trăiau și se înmulțeau aici după plac.

Erau oameni care se temeau mai mult de-o urechelniță sau de gîndacii zburători decît de săgețile otrăvite.

II

Soldații începuseră să se mute pe malul rîului, căci aprovizionarea era mai bună acolo, și puțin cîte puțin ajunseră să dispară din Santa Cruz jumătate din oameni.

Indieni blajini, cu provizii – aproape întotdeauna vite mai mari sau mai mici – se îndreptau și ei, tîrîș–grăbiș, spre rîul Motilon, la care ajungeau cam în trei zile, căci era la o distanță de aproximativ douăzeci de leghe.

Lope rămase încă la Santa Cruz și privea mereu în jurul său cu intenția de a-și forma un grup de prieteni credincioși, dar nu-i cunoștea îndeajuns pe oamenii aceia, așa că nu prea știa cum să-i ia. Se împrietenise cu Frias și cu un alt căpitan, care luase și el parte, cu ani înainte, la aventura din Anzi, și pe care-l scăpase, într-o noapte, cînd era să moară de frig. Dar cum toți știau că situația în Santa Cruz era provizorie și aveau grija culcușului și a mîncării, nimeni nu se apuca să lege vreo prietenie, ci beau, ciocneau și se despărțeau așa cum se obișnuiește pe la hanurile de la răscrucea drumurilor.

Cînd avea să vină timpul să plece la rîu, Lope de Aguirre se gîndea s-o ducă pe Elvira pe crupa calului, dar avea nevoie de un catîr de povară și unul de călărie pentru însoțitoarea ei. Uneori îi spunea Torralbei:

— Ești obișnuită cu drumurile proaste?

Ea nu știa dacă el o întreba asta la propriu sau la figurat și evita să răspundă, neîncrezătoare. Lope căuta o șa femeiască pentru catîrul ei și o și găsi pînă la urmă, deși nu era grăbit să plece.

Din cauza amînărilor, oamenii începuseră să dea semne de neliniște în chip primejdios. Dar Lope obișnuia să aibă reacții contrare celorlalți, și pe zi ce trecea era tot mai liniștit. Asta i se întîmpla de obicei în ajunul momentelor decisive. În orice caz, faptul că se făcuseră liste de cai și catîri și harnașamente și că se trimiseseră la rîu cea mai mare parte din proviziile pentru oameni vroia să arate că ziua îmbarcării era hotărîtă. După obiceiul militar, aceasta nu era cunoscută decît de comandantul Ursúa. Iar el se ducea la Lima și se întorcea completând pregătirile.

Lope se întâlni în piață cu părintele Portillo, care se hotărâse să meargă cu expediția, cum am mai spus. Bietul preot, nu avea prea multă tragere de inimă și nici spirit de aventură și într-o zi, cînd văzu că pleca drept capelan al flotei alt preot, numit Alcnso de Henao, bănui că promisiunile lui Ursúa ar putea fi vorbe goale și cheful îi pieri și mai tare. Lope îi spuse:

— Acum văd că domnia-ta ești omul hotărârilor practice. Așa cum spune proverbul, cînd n-o scoți la capăt cu dușmanul, treci și tu de partea lui.

Preotul Portillo bănui că sub vorbele acelea era și ironie, oftă și nu răspunse. Era și el neîncrezător.

Lope încercă să-l consoleze, îi spuse că episcopatul său era ceva mai mult decît probabil și la sfîrșit hotărîră să facă împreună călătoria pe rîul Huallaga sau Motilón. Părintele Portillo lua cu el cîteva cărți pe care se gîndea să le pună printre haine, iar între acestea se afla și Biblia. Lope i-o ceru și o deschise la întâmplare la psalmii lui David. Citi versetele 10, 11 și 12 ale psalmului 117,,Toți oamenii m-au înconjurat și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei.“

„M-au încercuit, m-au împresurat și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei.“

„M-au înconjurat ca albinele și au ars ca focul în mărăcini și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei“. Lope rămase un moment pe gînduri și, înapoindu-i preotului cartea, repetă al treilea verset. Apoi adăugă:

— Pînă și în cărțile sfinte e voie să te răzbuni. Ce grozave sînt cuvintele astea! „în numele Domnului m-am răzbunat pe ei“.

Preotul nu știa ce să creadă, fiindcă îi vorbiseră de Lope ca de un om zăpăcit și violent. Îndrăzni să rostească:

— În cartea asta sînt vorbe care pot mîntui pe oricine.

— Așa auzisem și eu.

Repeta cu voce gravă și puțin stinsă:

— „Toți oamenii m-au înconjurat și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei“.

Își amintea acele versete și le repeta de multe ori de-a lungul drumului.

Mergeau pe malul rîului Huallaga, un rîu destul de lat, cu torente năvalnice, care se vărsa ceva mai jos, în Amazoane.

Torralba călărea pe catîrul ei ca și cum ar fi fost o doamnă, și pentru moment păru că avea să cînte „jota“ soriană.

Părintele Portillo se împrietenise destul cu Lope și-1 ajuta în timpul drumului ducând de căpăstru catîrul de povară la trecerile mai anevoioase. Cît despre Elvira, mergea pe crupa calului tatălui ei și privea înspăimîntată, simțindu-se puțin pierdută în sălbăticia acelor priveliști.

Lope își adora fiica și, simțindu-i brațele în jurul mijlocului și capul sprijinit pe spatele lui, nu putea să nu-i spună cîte-o vorbă de alint. Există o voluptate legitimă de tată și Lope nu se gîndise să renunțe la ea. Astfel, când Elvira îl întreba dacă mai e mult, el îi răspundea:

— Doar puțin, inimioara mea.

Elvira avu însă un accident neplăcut. Oglinjoara pe care i-o aduseseră de la Lima îi scăpă din mîini pe când se privea în ea și căzu rostogolindu-se într-o prăpastie pe fundul căreia se vedea sclipind albastru un pârîu. Copila nu îndrăzni să-i ceară lui taică-său să se ducă să i-o aducă înțelegînd că ar fi fost imposibil. Și rămase tot restul drumului cam întristată

Cînd ajunseră la malul rîului văzură că tabăra e foarte însuflețită, că erau nouă brigantine și că se aflau pe uscat, ridicate pe niște șine de lemn, așa cum se obișnuiește. Pe apă mai erau și o serie de plute și niște ambarcațiuni de o formă nouă și nemaivăzută pe care marinarii le numeau ceamuri cordobeze; erau drep-tunghiulare, cu două etaje, unul la nivelul apei, celălalt de două ori mai sus, iar la etajul superior erau prevăzute cu o pînză care să apere oamenii de soare.

Acolo, pe orice fel de timp – înnorat sau senin – căldura era într-adevăr de spaimă și toți își spuneau, deși fără s-o creadă, că odată pe apă, brizele din bazinul rîului vor răcori aerul. De fapt, în acele zile de iunie ale anului 1560, vara se dezlănțuise cu toată furia. Desigur că, la asemenea latitudini, iarna și vara abia dacă se deosebeau una de alta și erau amîndouă atât de călduroase, încît indienii, dacă trebuiau să muncească, o făceau în timpul nopții, deși, în general, evitau munca. Anotimpurile se diferențiau doar prin regimul ploilor. Din iulie pînă la Crăciun ploua puțin. De la Crăciun încolo se isca în fiecare după-amiază cîte-o furtună. Uneori, din cauza căldurii, era cu neputință să poată lucra cineva – și nu numai spaniolii, ci și indigenii, obișnuiți cu clima de acolo.

În orice caz, natura era generoasă și oferea din abundență, la acele latitudini, fructe și pește, păsări și animale din pădure. Era ca și cum, știind că nu se putea face nimic sub un soare arzător și nemilos, s-ar fi grăbit să-i ofere omului ceea ce îi era absolut necesar ca să trăiască fără să lucreze.

Asta nu se întîmplă însă peste tot, ci numai în unele ținuturi din interiorul țării, unde indienii, știind cum stau lucrurile, aveau cele mai înstărite așezări. Santa Cruz, care era ținut de înălțime, nu cunoștea nici pe departe asemenea belșug. Iar de-a lungul rîului Huallaga, nici atîta. Dar fuseseră aduse acolo turme de capre și de oi, vaci și mari cantități dintr-o făină specială din care se făceau pesmeți. Aduseseră și ulei și sare, aceasta din urmă din belșug. Lope de Aguirre vedea în jurul lui mulți oameni nerăbdători, și de aceea era tot mai calm.

— Multe lucruri am văzut eu pe aceste meleaguri și o să mai văd încă, îi spunea părintelui Portillo. Dar încă n-am văzut ca oamenii să primească ceva după merit. Iar în timpuriile agitate, cum sînt cele pe care le trăim, e necesar ca și cei de jos să salte și să-și primească răsplata, cu atât mai mult cei care ne-am născut dintr-o familie nobilă și liberă.

După asemenea vorbe sau altele la fel, nu arareori amintea Lope de versetele psalmului lui David. Preotul nu știa ce să mai creadă. Uneori i se părea că Lope e un om pierdut, altădată că e rezonabil, ba c-ar avea chiar unele rezerve de virtute. Aerul său ascetic (părea așa mai mult pentru că, lipsindu-i măselele de sus, nu putea să se hrănească și mînca puțin și prost) aducea mai degrabă a pustnic din deșert decît a războinic. Dar preotu-lui îi pierea pe loc îndoiala cînd îl auzea, uneori, înjurînd.

Părintele Portillo nu era foarte inteligent și nici pe departe un caracter de nădejde și, la urma urmei, mai mult de hatîrul episcopatului mergea cu expediția și ca să nu se despartă prea mult de cei șase mii de pesos ai săi. Lipsa lui de caracter se observa mai bine cînd îl vedeai alături de părintele Henao, un tip sanguin, hotărît, cu o judecată ageră și multe cunoștințe umanistice. Cînd Portillo îl văzu pe colegul său gîndi, cum am mai spus, că, dacă din acea expediție avea să iasă vreun episcopat, acela va fi pentru părintele Henao. Totuși, s-ar putea întâmpla să fie două. Și atunci Ursúa mai degrabă i l-ar da lui pe cel dc-al doilea decît să-i plătească cei șase mii de pesos, cu dobînzi sau fără. De asta era sigur părintele Portillo.

Într-o seară la cantină, Lope de Aguirre, Frías și încă un soldat discutau despre lucruri grave. Frías, un căpitan destul de vestit, își expunea ideile asupra războiului și a păcii. Aguirre asculta și de multe ori gîndea exact pe dos. Spuse, ca și cum prin aceste cuvinte ar fi vrut să încheie discuția:

— Adevărul e că în viață totul este permis, dar dumneavoastră nu v-ați dat încă seama.

Frías nu vroia să se lase mai prejos, dar nici nu dorea să-i dea dreptate lui Lope. Și spuse cu un oarecare aer de superioritate:

— În viață totul este permis, așa e, domnule Lope de Aguirre, dar nu oricui. Ceilalți soldați tăceau. Lope de Aguirre admise:

— Desigur că nu oricui. Unui prăpădit nu-i este permis nimic.

— Nici vicleanului.

— V-o spun cu regret, dar aici nu sîntem de acord. Celui viclean îi este permis orice dacă e priceput și stapîn pe vicleniile lui și nu sclavul lor.

— Și cine spune dacă e sau nu.

Lope arătă cu degetul spre inimă:

— Aici ni se spune.

Din nou tăcere. Frias făcu cinste cu încă un rînd și dădură paharele peste cap. Lope repetă:

— Tuturor le este permis orice, numai unui prăpădit nu.

Frias se grăbea să-i dea dreptate, dar Lope ghicea că ideea aceea era nouă pentru el și că-1 măgulea și-l surprindea și-l scandaliza totodată.

Cîteva zile mai tîrziu avu confirmarea într-un chip de neuitat.

Se întîmplă ca doi căpitani și doi soldați să fie judecați la Santa Cruz, condamnați la moarte și decapitați. Unul dintre căpitani era chiar Diego de Frias, omul de încredere al viceregelui. Celălalt, și el prieten cu Lope (nu altul decît trezorierul expediției) se numea Francisco Diaz de Arles. Ca și Frias, Arles era un vechi prieten al guvernatorului Ursúa. Cît despre soldați, erau niște anonimi fără nimic deosebit.

Totul pornise de la resentimentul celor doi căpitani, fiindcă Ursúa numise locotenent-general pe corregidorul din Santa Cruz, don Pedro Pamirn care, pe lîngă faptul că era un căpitan cunoscut și priceput la invazii, era și un om respectat atît de indieni cît și de spanioli. Cînd Ursúa a făcut cunoscută numirea sa ca locotenent–general, a produs unele decepții, fiindcă era postul cel mai rîvnit. Numirea a fost neașteptată și i-a făcut pe Frias și pe Diaz de Arles să gîndească că nici ceilalți căpitani n-ar fi de acord, date fiind planurile pe care toți, într-o măsură mai mică sau mai mare, le aveau în minte din ziua în care se înrolaseră.

Se pare că între ceea ce gîndea fiecare despre sine și ceea ce gîndea Ursúa exista o diferență și aceasta îi lăsa pe Frias și Arles nedumeriți. Periculoasă poate fi, în timp de pace, nedumerirea căpitanilor înarmați.

Trebuia trimisă o misiune în interiorul țării pentru a instala din nou pe unii indieni în așezările lor – după ce lucraseră la construirea corăbiilor – și a aduna proviziile cumpărate mai înainte, iar Ursúa trimise pe proaspătul locotenent–general, Pedro Ramiro, cu căpitanii de mai sus și cu cîțiva soldați. Dar căpitanii se socoteau umiliți că se aflau sub conducerea lui don Ramiro, pe care-l considerau un simplu civil, și pe la jumătatea drumului se întoarseră lăsîndu-1 singur cu o mînă de soldați și cu o sută de indieni. Curînd după ce se despărțiseră, cei doi căpitani i-au întâlnit pe Grixota și pe Martin, soldați din ariergardă, iar Martin îi întrebă, mirat

— Încotro merg domniile-voastre?

Căpitanii nu știau ce să răspundă și, în sfîrșțt, Frias spuse:

— Ne întoarcem în tabără, fiindcă locotenentul–general Ramiro nu este credincios guvernatorului.

— Cum adică întrebă mirat Grixota.

— Umblă să ridice oamenii, minți Arles, și vrea să cucerească și să ocupe o provincie pe seama lui. Ceea ce e împotriva regelui, și atunci ne-am gîndit să-1 arestăm, dar fiind numai noi doi nu eram siguri că l-am fi putut supune. Dacă ne-ați ajuta, am putea merge toți patru ca să ne facem datoria.

Soldații, care n-aveau motive să se îndoiască de cei doi căpitani, promiseră și plecară toți patru în căutarea lui Pedro Ramiro care era, ca și cum diavolul ar fi potrivit lucrurile, singur pe malul rîului, cu un soldat, estul oamenilor aflîndu-se pe malul celălalt. Trecuseră doi cîte doi într-o pirogă și Ramiro o aștepta acum să se întoarcă, în ziua și la ceasul acela era o căldură cumplită și se auzea cum gîlgîie seva în ramurile arborilor.

Cînd au ajuns, cei patru au început să vorbească, așa ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, și-apoi Ramilo îi întrebă, prost dispus:

— Parcă spuneați că vă duceți în tabără. Ați făcut bine că v-ați întors, căci altfel ar fi trebuit să aduc totul la cunoștința șefului nostru.

Diego de Frias ridică vocea, cu înfumurare:

— Dacă-i vorba de șef, al meu este viceregele și de el țin seama.

— Eu la fel, adăugă Arles, și să știți că nu sîntem niște soldați proști care pot fi amenințați.

Ramiro înțelese că era vorba de o pornire dușmănoasă și dădu să răspundă cu oarecare mînie, dar se stăpîni și, arătînd spre pirogă, spuse:

— Treceți pe malul celălalt. Nu e loc decît pentru două persoane. Duceți-vă și apoi voi trece eu cu soldatul ăsta.

— Nu. Încă nu.

— Domnilor, spuse Ramiro autoritar, sîntem în misiune de serviciu și acesta este un ordin.

În acel moment, cei patru se năpustiră asupra lui și reușiră, deși cu greu, să-l biruie și să-1 dezarmeze. După ce îi legară mîinile, Frias îi puse un pumnal nescos din teacă în gît, sub barbă, și îl apăsă cu amîndouă mîinile pînă cînd îl omorî pe Ramiro prin sufocare. Se gîndiră să-i taie capul și să-l ia cu ei în tabără, dar apoi hotărîră să-l arunce în rîu.

Văzînd ce se întîinplă, soldatul care stătuse așteptînd împreună cu Ramiro piroga, o luă la fugă și duse vestea guvernatorului Ursúa. Acesta, pentru a-1 împiedica pe soldat să vorbească, puse să-1 aresteze pînă se vor limpezi lucrurile.

După cîteva zile sosiră și cei doi căpitani, merseră la guvernator și-i spuseră că Ramiro se ridicase împotriva regelui, așa că au trebuit să-1 aresteze și că apoi a vrut să fugă cu oamenii și s-au văzut puși în trista situație de a-1 omorî. Nu-i aduseseră capul temîndu-se că din cauza căldurilor mari s-ar putea descompune pe drum. Și se plîngeau că au trebuit să recurgă la acea măsură extremă.

Ursúa nu dădu nimic pe față și căpitanii rămaseră în libertate pînă ce sosiră și cei doi soldați complici, iar cînd se adunară toți în tabără, îi arestă și-i trimise sub escortă puternică la Santa Cruz, unde, după cîteva zile, au fost judecați în public și condamnați la moarte ca trădători. La proces făcură declarații mai mult de treizeci de martori. Printre ei se găseau mai mulți soldați care-1 așteptaseră pe Ramiro în ziua crimei de partea cealaltă a rîului, și sentința a fost strigată în tot ținutul indienilor pleșuvi. Capetele celor patru s-au tăiat în piața din Sania Cruz cu o spadă cu două tăișuri. Călău a fost negrul Bemba.

Întîmplarea i-a impresionat pe membrii expediției, care își dădură seama – cei care o uitaseră – de importanța acțiunii în care se angajaseră. Expedția nu era de loc o glumă. Ursúa, ca un om prudent ce era, înțelese că moartea lui Ramiro, pe de o parte, înlăturase resentimentele și invidiile din tabără, iar pe de alta, execuția celor patru impusese cu toată severitatea disciplina, care cam lăsa de dorit. Ursúa știa să se folosească de evenimente așa cum veneau, bune sau rele.

Cînd, după cîteva zile, negrul Bemba ajunse de la Santa Cruz pe malul rîului, la șantier, unde nimeni nu vorbea de altceva, Lope îl pofti la băutură și-i spuse după cel de-al treilea pahar – se pare c-au căzut patru ca

pete, dar negrul își arătă șirul dublu de dinți surîzînd cu gura pînă la urechi, fără să răspundă. Patru, unul după altul, primul, amicul meu Frias...

— Nu, domnu, primul a fost celălalt, căpitanul Arles. Și după el Frias.

Frias, cu situația pe care o avea, ar fi putut să se aștepte la postul de locotenent-general, chiar acela pe care i-l dăduse Ursúa lui Ramiro. Și cînd colo, negrul Bemba îi tăiase capul. Lope îl privea cu un amestec de teamă și de glumeață uimire:

— A fost suavă funcția...

— Suavă a fost, pe Dumnezeul meu, căpitane Aguirre.

Cuvîntul „suav“ era unul dintre acelea pe care obișnuia să le folosească negrul pentru a-și exprima satisfacția. Mîncarea care-i plăcea era suavă, căpitanul care nu-1 maltrata – Lope nu era căpitan, dar negrului îi plăcea să creadă că e – era suav, iar ziua în care soarele nu ardea prea tare era și ea suavă.

În privința căldurii, negrii erau avantajați față de spanioli, fiind obișnuiți cu ea, iar pigmentația pielii lor îi făcea s-o îndure mai ușor. Asudau, fără îndoială, ca și ceilalți. Diferența era că nu se plîngeau niciodată.

Munca la șantier – cea de mare importanță – se sfîrșise, dar mai erau de terminat niște ceamuri și plute mari cu pescaj redus, bune pentru apele cu albii pietroase. Se lucra încă în grabă, unii doborînd arbori, curățindu-i de crengi, despicîndu-i și punînd lemnul la uscat. Alții făceau cărbune; trei negri meștereau la nicovală făcînd cuie de diferite mărimi, folosind orice bucată de fier care le cădea în mînă, mai ales potcoavele cailor morți în accidente sau tăiați pentru hrană.

Între timp, lemnul pentru noile ceamuri se usca și, sub conducerea lui Corzo, maistrul dulgherilor, acestea începeau să capete formă. Alții făceau cordajul și velatura, și era un cazan mare în care se fierbea rășină și smoală pentru călăfătuit. Se lucra tot timpul. Muștele, tăunii și țînțarii amenințau să dea gata expediția. Totuși, aici căldurile nu erau atît de puternice ca la cîmpie și nici cum fuseseră la Santa Cruz.

La cantina taberei, Lope le spuse într-o zi amicilor săi, făcînd aluzie la faptul că șchiopăta:

— Știți voi de ce merg bocănind. Pentru că lui taică-meu îi plăcea vinul de Altuna. Nu vă grăbiți să rîdeți, domnilor, vă explic îndată. Eu nu mi-aș fi închinat viața meșteșugului armelor dacă taică-meu nu m-ar fi luat cu el la Altuna ca să deprind mînuitul armelor și alte asemenea cu un soldat bătrîn care deschisese acolo o școală. Iar taică-meu mă lua cu el drept pretext pentru a se duce în fiecare săptămînă la Altuna să sembete ca un porc. Acolo am învățat să îmblînzesc mînji, lucru pe care, deși nu-mi stă bine să-1 spun, nu-1 fac tocmai rău. Așa că de acolo mi s-a tras apoi plecarea în armata din Indii și loviturile de archebuză primite și bocănelile prin tabere. De la vinul de Altuna.

Cîte unii rîdeau, dar alții priveau strîmb, gîndind „Nebunul de Aguirre, uite cum îl vorbește de rău pe propriu-i tată“. Ceea ce nu se prea cuvenea.

Se întîmplă ca puțin după asta, în coliba lui Lope de Aguirre și față de fiică-sa, unul dintre cei care-1 auziseră povestind, să-i spună Torralbei:

— Știai că Lope de Aguirre bocăne pentru că lui taică-său îi plăcea vinul de Altuna?

Lope de Aguirre îi aruncă în față un coif vechi și omul ieși bosumflat, cu sîngele curgîndu-i din nas. Din poartă, Lope îl goni, spunînd:

— Fiecare ticăloșie la timpul ei, blestematule!

Ursúa se duse la Santa Cruz și după cîteva zile se întoarse însoțit de doña Inés de Atienza, amanta sa. Sosirea ei îi miră, fiindcă toți considerau ca sigur faptul că aceasta se va întoarce la Trujillo, odată trupele plecate din Santa Cruz. La început, femeia fu primită cu uimire, apoi se auziră cîteva urale și aplauze – care l-au cam supărat pe Ursúa – dar după asta s-a lăsat o mare tăcere și în zilele următoare părerea soldaților a început să se schimbe.

Erau indignați.

Ursúa o instală pe Inés în cortul său, cel pe care-1 ocupase înainte don Ramiro, mare și cu mai multe despărțituri. Femeia era o tînără văduvă, fiica unui spaniol din Lima și a unei indiene nobile înrudită cu incașii, după cum se spunea.

Pe doña Inés abia dac-o vedea cineva. Don Pedro de Ursúa, om în plină tinerețe, petrecea zile și nopți întregi în cort cu ea. Era atît de îndrăgostit încît, cu toate răspunderile lui de șef și conducător, neglija să treacă în revistă garda sau să trimită comunicatul zilnic viceregelui.

Se întîmplă apoi un alt fapt neașteptat, care avea să aibă cu timpul consecințe grave. Alonso de Montoya, alcaldele din Santa Cruz, îi dăduse lui Ursúa indienii și vitele sale drept contribuție la expediția în care se înrolase. Dar cînd văzu că Ursúa își lua amanta cu ei, se hotărî să părăsească expediția și să se întoarcă la vechea-i slujbă. Pretextă că se simțea responsabil de faptul că lăsa așezarea despopulată, lucru interzis de lege, dar Ursúa înțelegea adevăratele motive.

Văzînd guvernatorul că Montoya vrea să plece, spuse că trebuie să-i rețină vitele și indienii. Supărat, Montoya hotărî să plece oricum și atunci Ursúa își schimbă părerea și, nedorind să se pună rău cu cineva care avea trecere la autoritățile din Lima, îi spuse că-i înapoiază turmele și indienii. Montoya așteptă să i le înapoieze, dar zilele treceau fără să se întâmple nimic, așa că începu să se plîngă, să spună că expediția va fi o catastrofă, și vru să-i convingă pe cîțiva ofițeri să se întoarcă cu el la Santa Cruz, Considerând lucrul acesta drept o răzvrătire, Ursúa îl arestă și-l puse în lanțuri chiar la șantier. Montoya striga în timp ce-l încătușau:

— Rău faci, domnule guvernator, că mă pui în lanțuri. Ar fi trebuit să mă spînzuri, pentru că niciodată nu-ți voi fi prieten și mă jur pe Dumnezeu c-o să te omor dacă o să am ocazia.

Așa vorbea Montoya, care era un om nervos și agresiv.

Cu toate acestea, Ursúa hotărî să-l ia cu el în aventura de pe Amazoane, cu indienii și turmele lui cu tot, de voie sau de nevoie. O asemenea încredere în sine le păru unora prea insolentă. Montoya era un nobil de vază și Ursúa îl maltratase în public. Dar Ursúa nu se arăta numai prea sigur de sine, ci se purta și cu un anume dispreț care nu-i era caracteristic, ci era o consecință a vieții trândave pe care o ducea. Masculul sătul de carne are tendința să ridice capul și vocea mai mult decât trebuie. Cu animalele se întîmplă la fel.

Ursúa îi obliga pe toți să facă anticameră, rangul militar nu conta. Și asta nu din cauza înfumurării, ci fiindcă în fiecare ceas era ocupat în chip plăcut cu doña Ines, cholita, cum începuseră să fie numite în vice-regat femeile metise. Numele acesta venea de la indieni, căci ei au fost cei dintîi care-au subliniat o anumită caracteristică la asemenea produse hibride care reuneau uneori cele mai de seamă calități ale celor două rase.

Ascunzînd-o de privirile soldaților, Ursúa se comporta ca un prudent șeic algerian. Iar soldații comentau.

— Avem o guvernatoare, spunea Lope, Inés de Atienza.

Zalduendo îl corectă:

— Doña Inés.

Lope întrebă, mai supărat, mai glumind:

— De unde-i vine femeii ăsteia titlul de „don“

— E frumoasă, spuse Zalduendo, și frumusețea merită cu prisosință titlul de „don“. Pe de altă parte, se trage din principii incași.

— Puah! făcu Lope și scuipă într-o parte. Principi peste maimuțe și papagali. În orice caz, rău face Ursúa că o ia cu el, fiindcă n-am venit aici să ne cocolim în așternuturi, ci să-i omorîm pe dușmani și să întemeiem noi așezări.

Zalduendo era mare, stîngaci și din corpul său se puteau croi patru ca Lope de Aguirre. Acesta începea să vorbească despre guvernator fără prea mult respect și, văzînd că era ascultat cu plăcere, întrecea măsura. Îi zicea „franțuz“, pentru că se născuse în vecinătatea Franței, și după ce-l insulta astfel rîdea prostește, cum rîdea el foarte rar.

Într-o seară, la căderea nopții, Ursúa auzi voci în apropierea cortului său. Îl recunoscu pe Lope de Aguirre care spunea altcuiva:

— Și ce bine ați făcut că ați povestit-o!

O spunea cu entuziasm. Ursúa era curios să audă mai mult, dar își aminti de proverbul „Cel ce trage cu urechea aude cum e vorbit de rău chiar el“. Și de altfel socotea că nu-i frumos.

Se întinse în hamac. Acela era ceasul înserării în care, scăpat de griji, avea poftă să se zbenguie cu iubita

lui. O auzea umblînd prin preajmă şi privea vîrful îndepărtat al muntelui. Îi plăcea să vadă cum se lasă noaptea acolo, dar piscul acela înalt, gălbui şi poleit rămînea înflăcărat. Avea culoarea piersicilor şi a obrajilor lui Ines.

— Culoare de chola frumoasă, îşi spuse printre dinţi.

Nu îndrăznea să rostească acel cuvînt, „chola“, în faţa lui Ines, pentru că ea îl considera insultător. Şi totuşi, Ursúa îl spunea cu duioşie.

Lui Ursúa îi plăcea să-l vadă pe Pedrarias, dar deseori acesta era însoţit de Lope de Aguirre şi Ursúa sacrifica plăcerea de a sta de vorbă cu Pedrarias aceleia de a nu trebui să-l audă pe Lope, care obişnuia să vorbească într-un fel înţepător şi direct.

Cu o zi înainte, Ursúa discutase cu Pedrarias despre execuţia celor patru trădători care-l omorîseră pe locotenentul-general. Pedrarias spusese:

— Eu l-am cunoscut pe Frias în Cuzco şi aş fi pus mîna-n foc pentru el. Dar aici, la ecuator, lucrurile stau altfel. Soarele cade prea drept. Dacă am folosi ochelari fumurii aşa cum fac granzii din Spania, poate că s-ar petrece mai puţine fapte sîngeroase în tabără.

Elvira, fiica lui Lope, îl văzuse de două ori, de aproape, pe Ursúa şi tot spunea:

— Tată, generalul n-are mîini de războinic. S-ar spune că n-a mînuit niciodată o spadă.

— S-ar putea să ai dreptate, de data asta, fetiţo. Poate că e numai curtean şi nu om de arme.

Lope nu se simţea prea bine dispus cînd se gîndea la Ursúa, şi mai ales cînd îl vedea atît de tînăr şi de „ageamiu“. Aşa le ziceau ofiţerilor care veneau din Castilia, cu veşminte noi şi priviri trufaşe. Şi gîndea: „Crede că el hotărăşte totul înlăuntrul şi în afara capetelor şi inimilor celorlalţi, dar se înşală. Şi dacă-i vorba de influenţă, despre asta aş putea să spun şi eu ceva, ba încă multe.“ Lope îşi amintea ceea ce vorbise cu căpitanul Frias cu două zile înainte de moartea locotenentului-general. Erau la cantină şi Lope îi spusese lui Frias că totul este permis în viaţă.

Adică, era permis totul, dar nu oricui. Lope gîndea rîzînd în sinea lui „Sigur că nu oricui, şi asta s-a văzut prea bine“.

„Nu mi-aş fi închipuit, adăuga Lope satisfăcut, că aş avea atîta influenţă asupra unui căpitan ca Frias! Dar faptele n-ar fi putut să fie mai elocvente. Frias a îndrăznit totul şi a ieşit prost.“

Nu se îmbarcau încă şi zilele treceau aducînd grămada lor de nemulţumiri, mari sau mici. Montoya rămăsese tot în lanţuri. Şoaptele, îndoielile şi părerile potrivnice lui Ursúa şi amantei sale ajungeau mereu la acelaşi lucru:

— Nu sînt căsătoriţi, îi spunea Zalduendo lui don Hernando Guzmán. Nu sînt căsătoriţi!

— Şi ce-i cu asta intervenea Arce. În Indii nimeni nu-i căsătorit, decît atunci cînd i se aduce nevasta din Castilia.

— Nu-i adevărat, spuse Lope, eu pot să dau mai mult de-o sută de nume de spanioli căsătoriţi cu indiene la biserică.

— Dar ce fel de căsătorie e asta stăruia Zalduendo. O indiană în pat cu titlu de nevastă, patru la bucătărie, zise fete, dar care şi-au pierdut fetia în ziua cînd au intrat în serviciu; alte trei indiene în stogul de fîn şi patru la săratul cărnii, la călcătorie şi la morile moşiei. Şi toate la fel. Copii în dreapta şi-n stînga, şi dacă asta e căsătorie, pe mine să mă ia dracu.

Aguirre începea să povestească ceva în legătură cu influenţa nefastă a femeilor în expediţiile de război, dar uita ce vroia să spună. În sfîrşit, îşi amintea de un caz, dar n-ar fi putut preciza dacă se întîmplase cu un an sau cu zece în urmă. În unele zile memoria faptului imediat îi slăbea mai mult decît în altele.

Declara, emfatic, c-ar trebui să fie interzis să se ia femei în expediţii.

— Dumneavoastră o aveţi pe Elvirica, îl învinovăţea Zalduendo.

— Ea nu-i femeie.

— A împlinit treisprezece ani. E de măritat.

— Dar nu-i o femeie. O fiică nu-i o femeie. Ceilalţi tăcură din prudenţă.

— Și Torralba întreba Zalduendo.

Aguirre îl privi lung în ochi, se întoarse spre don Hernando Guzmán și spuse:

— Zalduendo ăsta e mai rău decît Ursúa, vreau să spun în privința fustelor.

Lope nu-l invidia pe Ursúa pentru femeia lui. Fără îndoială – gîndea – că în timp de pace e dulce dragostea, dar, care bărbat cu oricît de puțină experiență în ale războiului nu face deosebirea cuvenită între fustele femeii și treburile militare. Lope de Aguirre nu-l invidia pe Ursúa și își mai amintea și de versurile din balada contelui Irlos, dar altele decît cele care-i fuseseră trimise lui Ursúa de la Lima. Versurile lui Lope spuneau așa:

E foarte-adevărat, contesă,
c-aș vrea să te iau cu mine,
dar mă duc la bătălie,
nu mă duc ca să petrec...

Oamenii se tot gîndeau la Ursúa și cugetau. Iar rezultatul acestor meditații asupra lui era mereu același. E un bun căpitan, dar cu Inés a lui își arată părțile slabe ale firii, și asta nu-i bine. Lope zicea în gura mare, cui vroia să-l asculte, că Ursúa nu guvernează decît atunci cînd e vorba de doña Inés. Ceea ce-l supăra mai tare pe Lope era faptul că Ursúa îndrăznea să fie cu nerușinare fericit acolo, în văzul tuturora, uitînd că de starea lui de spirit depindea destinul atîtor oameni, și că cei mai mulți se considerau, dintr-o cauză sau alta, nenorociți.

— Ursúa, spunea Lope, a găsit și regatul Omagua și el Dorado și le ține în cort, la el, bucurîndu-se de ele în fiecare zi, iar de ceilalți nici nu-i pasă.

Între timp, Montoya, corregidor-ul din Santa Cruz, era tot în lanțuri. Aproape toți indienii care luau parte la expediție îi aparțineau, iar Ursúa îi promisese c-o să i-i înapoieze înainte de-a pleca pe rîu cu ambarcațiunile. Dar nici nu-l elibera, nici nu-i înapoia indienii și nici pe rîu nu pleca.

Mergeau cu ei cinci femei măritate și patru care sperau să se căsătorească pe drum. Fără a o pune la socoteală pe Torralba, pe indiene, și cu atît mai puțin pe Inés și pe Elvira.

În ciuda lanțurilor lui, Montoya continua să țească intrigi și căută să-l convingă pe Custodio Hernández, vecinul său, stăpîn și el de indieni, să nu și-i mai lase la Ursúa. Dar Hernández nu vroia să-l asculte și spunea că, dacă va mai vorbi așa și va afla Ursúa, s-ar putea s-o pățească.

— Eu striga Montoya și începea să rîdă isteric. Îl insulta apoi pe guvernator numindu-l cuconaș francez, bun doar să facă dragoste. La sfîrșit, spunea: Nu face nici două parale dacă nu m-a omorît pîn-acuma.

Și o spunea foarte convins, căci pînă aici ajungea cu ranchiuna și ciuda.

Ursúa era spamol din Navara și era știut că Navara, pînă nu de mult, fusese franceză. Făcînd aluzie la asta, Aguirre și Montoya erau gata oricînd să facă vreo glumă murdară pe seama idilei lui Ursúa cu Inés și a obiceiurilor erotice din Galia.

Ursúa, vrînd să arate că plecarea se apropie, învesti cu puteri legale pe Zalduendo pentru a numi căpitani și alte funcții, deși numirile erau provizorii și supuse unei confirmări. Îl numi el însuși pe don Hernándo Guzmán șef al operațiunilor militare, numire care n-a fost rău primită. Iar pe Lope de Aguirre „socotitor al celor decedați“, funcție ciudată și mai mult civilă decît altcumva.

— Blestematul de franțuz, spuse Lope, m-a văzut pălăvrăgind cu Montoya și îmi poartă pică.

Însărcinarea sa îl obliga să țină socoteala celor care mureau, a averilor lor și a testamentelor. Acea numire nu se putea înțelege decît ca o glumă de prost gust. Cît despre Zalduendo, Ursúa îl învestise cu atîtea puteri numai ca să vadă care-i erau ambițiile, ca și ale zurbagiilor lui de prieteni. Spera că în felul acesta să-și dea arama pe față, căci altfel n-ar fi îndrăznit nimeni să protesteze. Și dădu mai întîi o funcție importantă lui Guzmán, ca să nu-i dea Zalduendo una inferioară, iar lui Lope una fără importanță, ca să nu i-o dea Zalduendo prea înaltă.

Lope ar fi refuzat funcția dacă un asemenea lucru ar fi fost cu putință în cadrul rînduielii militare. Preferă să tacă.

Dacă îl întreba cineva de ce îi dăduseră acest post, el făcea pe niznaiul, şi dacă insista, întreba la rîndul lui:

— Şi ce vreţi să ştiţi la urma urmei Dacă mă necăjesc sau mă umflu-n pene. Aflaţi că funcţiile definitive nu le dă guvernatorul, ci duşmanul pe cîmpul de luptă.

Erau grăbiţi să plece, căci trebuiau să ajungă în ţinuturile indienilor „omagua“ înainte ca aceştia să prindă de veste şi să aibă timp să se pregătească.

Veni şi ziua plecării.

Cînd lansară corăbiile la apă, cîteva din ele se desfăcură, căci din cauza temperaturii, a umidităţii şi a uşurinţei cu care proliferau vegetaţia şi insectele, se formaseră tot felul de ciuperci corozive, iar restul muncii de tăcută distrugere îl desăvîrşiseră termitele.

Se produse oarecare tulburare şi confuzie, dar în cele trei brigantine rămase şi în cîteva plute, ambarcaţiuni mai mici şi ceamuri se putură rostui cu toţii.

Pe lîngă soldaţii expediţiei mai mergeau şase sute de indieni, dintre care mulţi „yanacunas“, aparţinînd lui Hernández, cei mai prietenoşi cu spaniolii – se îmbrăcau ca şi aceştia şi vorbeau castiliana destul de bine.

Mai mergeau şi douăzeci şi opt de negri veniţi de curînd din Africa, cîţiva dintre ei botezaţi. Era prima zi de iulie a anului 1560.

Dar n-au plecat. Au fost nevoiţi să debarce, şi problema cea mai gravă era următoarea dat fiind că se desfăcuseră şapte brigantine şi jumătate din ceamuri, nu puteau să îmbarce mai mult de douăzeci şi cinci de cai, fiind nevoiţi să părăsească vreo trei sute; asta după ce-i cumpăraseră pe un preţ atît de mare de la crescătoriile din Quito. Nu putură să îmbarce nici măcar a cincea parte din provizii, adică animalele vii pe care le duceau cu ei ca hrană. Rămaseră în părăsire cam o sută de capre şi mai multe duzini de porci. Ca în arca lui Noe, păstrară cîteva perechi de prăsilă.

Problema brigantinelor era gravă, dar Ursúa, care nu avea obiceiul să se arate vesel, hotărî să ia totul în glumă. Părea surîzător, amuzat şi fericit de fiecare piedică nouă. Şi spuse:

— Nu contează. Şi aşa, tot o să pornim în cîteva săptămîni. Va merge înainte, într-un ceam, Juan de Vargas, care va pleca poimîine cu o sută de oameni, majoritatea indieni, ca să ne-aştepte cu de-ale gurii la vărsarea rîului Cocoma, unde avem sau aveam prieteni. Şi la o sută cincizeci de leghe mai în josul rîului va ancora Garcia de Arce, care va pleca chiar azi cu treizeci de oameni. Amîndoi vor aduna provizii şi hrană la malul rîului şi ne vor aştepta cu ele.

Aşa şi făcură. Căpitanul Arce plecă înainte de-a se înnopta. Spunea Ursúa că nu trebuiau să ia mîncare decît pentru cîteva zile, pînă îl vor întîlni pe Juan de Vargas. Ceea ce uşura îmbarcarea trupelor şi a boarfelor lor sărăcăcioase. Unii luau cu ei cîte-o saltea, vase de bucătărie, chiar găleata şi scîndura pentru spălatul rufelor. Femeile, cutii cu ace şi aţă de cusut, haine, ba chiar – cine s-ar fi gîndit – cîte-un sfînt din lemn viu colorat, faţă de care nutreau o credinţă specială.

Pe Montoya îl urcaseră la bord cu lanţuri cu tot, şi-acum îl aduseseră înapoi pe ţărm. Ursúa îi spuse:

— Mă dor lanţurile astea tot atît cît şi pe dumneata, dar imediat ce vom porni expediţia ţi le vom scoate. Mărturisesc că prezenţa dumitale este prea importantă ca să te las în urma mea, ştiind că te las mîniat şi dorind să te răzbuni şi că m-ai putea vorbi de rău faţă de autorităţile din Lima.

Încerca să-l măgulească cu un fel de sinceritate totală care, de fapt, nu convingea întotdeauna. Ursúa obişnuia ca, în cele din urmă, să dea cărţile pe faţă, expunîndu-şi motivele sale secrete. Dar Montoya înghiţea în sec şi privea în altă parte.

Din cauza îmbarcării şi a debarcării, în toate părţile se auzeau behăituri de oi, cotcodăcit de găini şi lătraturile cîinilor pe care-i luau cu ei ca ajutoare de campanie, amintindu-şi de serviciile pe care i le făcuseră lui Cortés în Mexic. Erau cîini crescuţi cu carne crudă.

Elvirica, deşi n-o arăta, pricepea tot ce se întîmplă. Şi-i spunea lui taică-său:

— Aici se taie capetele unor oameni mari cît catedralele, alţii sînt puşi în lanţuri şi nu se-ntîmplă nimic, nimeni nu se împotriveşte, nimeni nu se vaită şi nimeni nu plînge.

Lope o privea înduioșat și spunea:

— Așa e viața de ostaș, Elvirico. Ce credeai tu.

Torralba se folosea de orice ocazie ca să spună că asemenea viață nu era pentru oameni, dar că ea înțelegea că se află în Indii, ceea ce nu era la fel cu a te afla în Spania și că, în definitiv, ar zice că toate-s bune dacă putea să vadă de Elvirica și să ajungă într-o zi să se stabilească în țara lui el Dorado.

Torralba adăuga că doña Inés, amanta guvernatorului, era frumoasă și părea bună, dar avea ceva care iar fi stat mai bine unei castiliene decît unei metise.

— Adică ce, dacă se poate ști întreba Lope.

— Are un surîs, aș spune eu, prea victorios.

— Victorios?

— Chiar așa. Și i-ar sta mai bine unei femei din Castilia.

Lope o privea mirat. Uneori Torralba vorbea într-un fel impresionant, care se datora probabil aerului de la ecuator. Un surîs prea victoris. Auzi colo!

La căderea întunericului, pădurea tropicală începea să se trezească, și deși prin acele locuri nu era foarte bogată în viețuitoare, auzeau sute de broaște șuierătoare și de păsări de noapte. Ba chiar și răcnetul îndepărtat al vreunui jaguar în călduri.

Peste toată hărmălaia aceea care, pe măsură ce se îndepărta devenea mai densă dar și mai slabă, dominau broaștele. Niște broaște mici, cu trei degete care se terminau cu trei umflături, cu un orăcăit ascuțit și puternic.

Pedrarias, bărbat în floarea vîrstei, sentimental și singuratic, îi aducea uneori Elviricăi cîte-o poamă, vreun lucru inutil și grațios, ba chiar și ofrande ce păreau că vin din partea unui curtezan, de pildă o orhidee deosebită prin raritatea ei, căci din cauza căldurii și a umezelii florile acestea creșteau aici pretutindeni.

Lope, măgulit, se prefăcea că nu-și dă seama de acele atenții. Pedrarias era unul din puținii oameni pe care Lope nu-i vorbea niciodată de rău. Nici de bine, e adevărat, dar tăcerea sa era – lucru rar – o tăcere prietenoasă.

Pedrarias spuse într-o seară:

— Fetițo, trebuie să-nveți să asculți pădurea tropicală.

— Pădurea tropical?

— Trebuie să te obișnuiești să dormi fără s-o auzi. Pentru că vine un moment în care nu se mai aude. Lope credea că nu e posibil să ajungi să n-o mai auzi și atunci Pedrarias îi spuse izbucnind în rîs:

— Asta nu-i nimic. Aici nu-i adevărata pădure tropicală și nici alte animale decît haita de cîini a expediției. Veți vedea tot ce are ea mai bun cînd o să coborâm pe Amazoane.

— Pe Maranon, vrei să spui.

— Pe Amazoane, domnule Lope de Aguirre. Eu prefer să-1 numesc așa.

— Care-i deosebirea?

— Deosebirea e că Amazonul se găsește chiar pe linia ecuatorului și acolo viața naturii este mult mai zgomotoasă. Ai să vezi, prietene.

În apropiere, cîinii, în lanț, lătrau.

Lope își amintea că Pedrarias, referindu-se la acele animale, le numise haita de câini. Ce mod straniu de-a vorbi! Și lui Lope îi plăcea asta. Fiică-sa copia ciudățeniile de vorbire ale lui Pedrarias – fata spusese o dată sau de două ori „haita de cîini“ cu vădită plăcere.

O fi fost care și ciudățenia asta motivată de aerul ecuatorului. Nu erau încă la ecuator, dar diferența de latitudine trebuie să fi fost neînsemnată. Mai gîndea Lope că după spusele mulatrei dona Maria, prietena lui Zalduendo – care-i servea de cameristă doñei Inés – aceasta își petrecea ziua zbenguindu-se cu guvernatorul și, fără să vrea, îi surprinsese nu o dată cînd Inés cu fața lângă fața lui Ursúa, clipea atingîndu-1 ușor cu genele ei lungi și spunînd:

— Îți place Sînt săruturi de colibri.

Lope de Aguirre, gîndindu-se la acele săruturi de colibri, simțea aproape o jignire personală. I-ar fi vorbit

despre asta lui don Hernando de Guzmán, dar tînărul nobil nu spunea nimic. Niciodată nu spunea nimic împotriva nimănui. În lipsă de altceva, tăcerea păstrează buna-cuviință.

Alduendo avea la Lima o amantă și trei copii mititei – și, vorbind despre ei, spuse într-o zi de față cu mai multe persoane:

— Își dobîndesc locu-n rai, sărăcuții.

Vroia să spună că mureau de foame. Și aștepta ca ceilalți să rîdă de astfel de lucruri. Lope, care-și adora fiica, îl țintui pe Zalduendo cu o privire rece.

Între copiii din tabără era unul pe care-l chema Antoñico și avea obiceiul să spună că e și el un conchistador ca și ceilalți. Lope îi spuse într-o zi că e doar o mutră de conchistador și-l poreclise așa Pergeño. Dar puștiul se supără cînd văzu că și ceilalți obișnuiau să-i spună așa, deformînd însă numele Pergenio. Și cînd îl strigau astfel, nu răspundea.

Cum era și firesc, criticile la adresa lui Ursúa creșteau pe zi ce trecea, la fel ca și amînările, ca și așteptatul. Preoții îl dezaprobau și ei pe Ursúa, dar niciodată n-o spuneau de față cu soldații. Era ca și cum ar exercita un drept exclusiv al bisericii.

În acea zi se instalară pe o plută acoperită treizeci de soldați sub conducerea lui Garcia de Arce. Știind că drumul pe plută o să se facă foarte repede și că Vargas va pleca peste două zile, Ursúa îi ordonă lui Arce să se oprească la vărsarea rîului Huallaga în Amazoane și să strîngă de pe acolo orice fel de alimente ar putea obține din așezările din apropiere. Cu proviziile astfel pregătite, trebuia să-l aștepte pe Vargas, care avea săi ia cu el și să meargă mai departe pînă or ajunge în alt loc, unde să adune hrană mai multă și să aștepte la rîndul lor grosul expediției.

Distanța pînă la locul unde Arce trebuia să-l aștepte pe Vargas era cam de o sută de leghe, și se afla pe teritoriul „indienilor cu scufii“. Le ziceau așa pentru că acei indieni purtau pe cap niște bonete, lucru care nu putea să nu atragă atenția, căci pînă atunci nu se mai văzuseră indieni cu capul acoperit.

Plecă deci Arce cu ai lui și, încrezător în ei, Ursúa începu să aleagă oamenii care trebuiau să-l însoțească pe Vargas și să orînduiască bagajele trupei pe o brigantină și nu pe un ceam, cum se gîndise la început. Fericit de acea schimbare, Vargas glumea în felul lui. Era un madrilen scump la vorbă, cu spirit rece și pătrunzător.

La puține zile după plecarea lui Arce, porni și Vargas cu brigantina lui. Erau veseli cu toții și glumeau, ca înaintea unei despărțiri. Era în ziua de 28 iunie 1560.

Cînd lansară la apă celelalte brigantine, acum reparate, unele se desfăcură din nou și resturile începură să plutească. Oamenii își băteau joc de ofițerii armatori și de dulgheri, dar Ursúa îi lămuri că cea mai mare parte a pieselor importante ale scheletului erau putrede sau mîncate de furnici. Numai ambarcațiunile de curînd construite puteau naviga, căci termitele nu avuseseră timp să-și săvîrșească munca distrugătoare. Ceamurile, în schimb, pluteau bine. Erau late la bază și aveau un bordaj rudimentar, dar erau deschise în toate părțile la suflarea brizelor.

Lansate la apă, ultimele două ceamuri se desfăcură din aceleași motive ca și brigantinele. Au trebuit să mai rămînă pe uscat mai bine de două luni, timp în care se cîrpeau și se construiau ambarcațiuni noi, în majoritate plute și ceamuri. Descoperiseră că, punând un strat gros de smoală pe piesele importante, furnicile nu se mai atingeau de ele. Unii soldați, andaluzi superstițioși, credeau că accidentele acelea aveau să le poarte ghinion.

Pregătiți mai bine sau mai rău, plecară în sfîrșit cu toții în primele zile ale lui septembrie 1560, înfruntând căldura înăbușitoare a anotimpului.

Pînă la urmă, Ursúa nu îmbarcă decît treizeci de cai. Ceilalți, la vreo trei sute, aveau să se sălbăticească prin ținuturile muntoase din jur. Ursúa privea toate pierderile astea cu o mină veselă și era singurul care începuse să rîdă văzînd că i se desfăceau brigantinele. Fără îndoială făcea asta ca să nu scadă și mai mult moralul oamenilor.

Mergeau în totul două sute treizeci de oameni de arme spanioli, cam o sută de auxiliari negri și metiși de diferite soiuri, și alte trei sute de indieni „blînzi“, adică adaptați, botezați și care vorbeau spaniolește.

Cîteva femei indiene sau metise și cele cinci spaniole pe care le-am numit, fără s-o includem pe distinsa metisă din Trujillo.

Ursúa își rezervase în cea mai bună brigantină un compartiment la proră pentru el și pentru doña Inés. Își luase doi indieni care-l serveau, iar doña Inés două mulatre. Cabina era deschisă în față spre rîu și închisă pe celelalte trei părți, în afară de ușă, cu un perete de lemn, mobil.

— Uite cum merge regina în iatacul ei, spuse Zalduendo invidios.

Aveau două brigantine cu punte dublă și patru ceamuri mari, iar pe lîngă acestea cincisprezece sau douăzeci de plute mai mult lungi decît largi, cu bord și balustradă și acoperite la un capăt. Afară de orele amiezii, cînd soarele cădea perpendicular, în rest era ceva umbră, pe care, dacă navigau pe lîngă malul drept, o dădeau arborii, aproape întotdeauna palmieri sau cocotieri, iar odată ajunși în bazinul fluviului, brizele care se strîngeau de pe înălțimi aduceau și ele puțină răcoare.

Dar căldura era de nesuportat și Ursúa se bucură că lăsase cea mai mare parte a animalelor pe uscat, fiindcă n-ar fi fost posibil să le asigure nutreț și nici n-ar fi putut călători în acele condiții, cu bălegarul ce s-ar fi strîns, fără pericol de boli.

Doña Inés rămînea, cum se poate presupune, ferită de priviri, iar un indian și o mulatră făceau de pază discret, în timp ce un soldat înarmat o făcea pe față și se schimba noapte și zi cu consemnul să nu lase pe nimeni să intre fără un permis special. Pe lîngă asta, dădeau în fiecare zi „sfîntul și parola“, adică consemnul secret, de fiecare dată altul.

În prima zi consemnul a fost „doña Inés“, ca o dovadă de curtenie, și cînd șeful gărzii se apropie de Ursúa, la căderea serii, ca să-i dea raportul, acesta îi ordonă:

— Știrile, doamnei.

Atunci soldatul, adresîndu-i-se acesteia într-o atitudine rigidă de salut, spunea:

— Nimic nou, doamnă.

Și se retrăgea, părîndu-i că ar fi simțit la Ursúa un iz de vin de curînd băut, ceea ce în fond nu însemna nimic, fiindcă guvernatorul era moderat în deprinderile sale.

Ordinea în expediție era destul de curioasă. Exista un serviciu de gardă care se făcea cu scut și coif. Unii foloseau chiar platoșa, dar o purtau pe piele, căci ar fi fost imposibil, din pricina căldurii, să umble totodată îmbrăcați și înarmați. Garda era formată din doisprezece soldați și un sublocotenent, care, schimbîndu-se, făceau fără trudă cele opt carturi zilnice ale santinelei. Pe uscat, garda era de două ori mai numeroasă.

Pe brigantina lui Ursúa mergeau ofițerii cei mai importanți. Alături de ei și părintele Henao, care nu pierdea ocazia să se apropie de guvernator cu avertizări, lingușiri și sfaturi, cel mai adesea spunîndu-i să se însoare cu doña Inés ca să dea un bun exemplu. Celălalt preot, părintele Portillo, mai puțin abil, rămăsese pe cea de-a doua brigantină și nu se apropia de șeful expediției decît dacă era chemat.

Lope de Aguirre, care dorea să stea pe aproape de fiica sa Elvirica și de Torralba, mergea în brigantina a doua, unde încercase să le aranjeze pe cele două femei cît mai bine cu putință și reușise pe jumătate. Soldații nu protestau. Cu toate defectele și asprimile lor, știau să se dea la o parte și să lase cele mai bune locuri femeilor, socotind asta ca un lucru firesc. Neexistînd pe punte un loc ferit de priviri, Lope încropise din hamace și scînduri o cabină relativ comodă sub punte. Căldura era mai mare, dar dulgherul deschisese în chilă o fereastră pătrată, care rămase fără perdea sau oblon, și pe unde intra aerul. De mai multe ori pe zi se spăla puntea și aerul se mai răcorea un pic, deși pentru puțin timp. Cele două femei gîndeau că se vor asfixia, și Elvira ofta mereu nu numai din pricina căldurii, ci și pentru oglinjoara pierdută la Motilones. Căutase în zadar alta, deși știa că guvernatorul Ursúa avea cu el o mulțime, pentru a le da indienilor în schimbul aurului și al alimentelor.

Lope se instală sus, cît mai aproape cu putință de proră și își rezervă într-un mod oficios și nedeclarat serviciile negrului Bemba, care, în schimbul călătoriei pe brigantină, se oferea să-l slujească. Uneori negrul îl numea pe Lope excelența-voastră, după felul lingușitor pe care îl aveau sclavii din neamul lui.

Toată lumea umbla dezbrăcată. Negrii goi de tot, doar cu șoldurile și sexul acoperite cu un soi de șorț,

pe care-1 înnodau într-un fel aparent superficial, dar sigur.

Negrii dădeau importanță privilegiilor pe care le reprezenta faptul de-a călători pe o ambarcațiune sau alta. Cei care nu puteau merge pe brigantine sub pretextul de-a servi pe cineva, se înghesuiseră pe ceamuri, căutînd să se afle în cel mai mare și, chiar în el fiind, vîsleau și manevrau ca să urmeze îndeaproape brigantina a doua. Erau grozav de simțitori la vanitatea oricărui soi de superioritate în rang.

În celelalte ceamuri și pe plute se îngrămădeau bărbați și femei de-a valma. Se auzeau lătraturi de cîini și cîntece de leagăn – sau înjurături – totul laolaltă.

În timpul zilei nimeni nu întrecea măsura nici în vorbă nici în fapte, nimeni nu protesta. Deși toți umblau pe jumătate goi, nu erau nerușinați cu femeile. Noaptea fiecare veghea gelos lîngă femeia lui, dacă o avea, și se-ngrijea să n-o supere nimeni. Aproape toți dormeau prost din cauza căldurii, a țînțarilor și a inactivității forțate de peste zi.

În prima brigantină mergea drept călăuză Alonso Esteban, care făcuse același drum, cum am spus mai înainte, cu Orellana.

Era un om periculos, după unii, lucru greu de înțeles, căci părea aproape copil sau aproape bătrîn, după cum îl bătea lumina; la fel stăteau lucrurile și cu caracterul său.

Obișnuia să privească malurile cu capul foarte ridicat, ca și cum ar fi încercat să recunoască locuri ce iar fi putut fi familiare.

Ursúa avea încredere în memoria vizuală a lui Esteban, care spunea totuși că, pînă cînd nu vor ajunge pe Amazoane nu putea promite să-și amintească de ținuturi pe unde-ar mai fi trecut, fiindcă expediția lui Orellana nu coborîse spre Amazoane pe Huallaga, ci pe alt afluent.

— Orellana era un om serios, cu răspundere, spuse Ursúa întrebînd parcă.

— Serios în unele lucruri, dar în altele mai puțin. Uneori lua în tragic fleacurile și glumea, în schimb, cînd era vorba de cîte-o tragedie lua totul în serios.

— Nu te-ai gîndit să te ridici cumva pe lîngă Orellana? Nu ești ambițios?

Era puțin ciudată acea întrebare, dar Ursúa obișnuia să le pună așa, fără teamă că ar putea fi socotite obraznice.

Esteban întîrzie să răspundă și în cele din urmă zise:

— Nu-mi fac iluzii. Mi-am ars toată vlaga și-acum sînt numai cenușă. Același lucru li se-ntâmplă și altora, ca Lope de Aguine, de pildă, dar ei nu vor s-o mărturisească.

— Pedrarias îmi spunea că erai bogat în Spania. El ghicește lucrurile astea doar dintr-o singură aruncătură de ochi.

— Numai că uneori se înșeală.

— Erai bogat?

— Aveam o avere bunicică.

— Și cum ai ajuns în Indii?

— Cum au ajuns și alții. O tinerețe zvăpăiată, și mai cu seamă ghinion la cărți.

Se pare că avusese alte motive și că fusese implicat în cîteva procese și condamnat în absență de către Inchiziție, dar numai la o pedeapsă ușoară.

Ursúa îi mai puse și alte întrebări, una după alta:

— Ai avut vreo neînțelegere cu Orellana? Ai cîștigat ceva cu el, adică avere?Aveai nevastă în Peru? Ai lăsat copii în Spania?

La toate aceste întrebări, Esteban răspunse negativ, dînd din cap. Cum nu spunea mai mult, Ursúa se gîndi „A venit aici ca să scape de temnițele din Lima, iar la Lima a ajuns ca să scape de Inchiziție, care era pe urmele lui.“

Nu-i spuse nimic, dar Esteban ghicea ce gîndea, și tăcerea amîndurora începea să devină stingheritoare.

— Coborați să dormiți pe uscat cînd ai fost în expediție cu Orellana

— Nu, dar aveam mai mult loc pe brigantine și luaserăm alimente de rezervă.

Spuse apoi că furnici din acelea distrugătoare nu existaseră dintotdeauna pe la Motilones, căci cu zece ani în urmă nici nu se pomenea de ele.

— Suporți bine ecuatorul întrebă Ursúa, dar Esteban, presupunînd că e o întrebare de rutină, nu răspunse și atunci guvernatorul adăugă:

—Clima e rea, dar nu e de nesuportat.

— O să vadă înălțimea-voastră mai jos.

— Ce?

— Asta nu-i încă ecuatorul.

Ursúa auzi înăuntru vocea doñei Inés și se grăbi să intre la ea. Doña Inés avea obiceiul să-i spună pe un ton alintat, ca în luna de miere:

— Tu ești șeful expediției, cel care poruncește tuturor. Dar nu mie. Căci nu ești stăpînul, ci amantul meu. Apoi îl făcea să se uite, departe, la vîrful acelui munte care, mult timp după ce se însera, continua să se zărească luminat ca întotdeauna. Pe cerul albastru era doar un singur norișor, luminat și el în trandafiriu. Se reflecta în fluviu, tremurînd cu unduirile apei.

Nopțile erau mai puțin călduroase, dar tortura țînțarilor mai chinuitoare. Cineva spuse să se aprindă un foc pe prima brigantină, astfel ca fumul să-i scape de pacostea aceea. Dar Ursúa amenință cu lanțuri pentru tot restul călătoriei pe primul care-ar aprinde focul la bord. Și adaugă:

— Chiar dacă țînțarii or să vă sugă și ultima picătură de sînge.

Lope de Aguirre îl auzi și își spuse că acea ultimă frază nu era necesară și că era crudă și impertinentă.

În acea noapte, puțin înainte de-a se crăpa de ziuă, Ursúa auzi un sforăit ciudat, cadențat și ritmic, care nu părea să fie omenesc. La început gîndi, amuzat, că ar putea fi Inés cea care sforăie, dar se căi de un gînd atît de necuviincios și o sărută ușor, adormită fiind.

Cînd se mai lumină un pic, își dădu seama că acele sforăituri erau produse de caimanii care se și zăreau pe cele două părți ale brigantinei.

Doña Inés era genul de femeie care se excita la auzul cuvintelor triviale. Nu e de prost gust – denotă o puternică imaginație erotică – și în acea dimineață îi spunea lui Ursúa cu ochii întredeschiși și voluptoși:

— Eu nu sînt nevasta ta, așa e?

— Da.

— Nici logodnica ta. Tu ce spui că sînt?

— Amanta mea, răspundea Ursúa, somnoros.

Ea protesta:

— Îți cer să spui adevărul. Nu-ți sînt nici prietenă, nici iubită, nici nevastă. Sînt tîrfa ta.

Aceste ultime cuvinte le spunea coborînd mult glasul, dar cu o răsuflare caldă care ardea pe brațul său gol, și cu voce de copiliță.

Era una din particularitățile universului ei secret.

Oamenii nu călătoreau prea comod la bord. Mulți aduseseră pe malul rîului saltele de lînă bună, dar luaseră pe brigantine doar trei; cea a fetei lui Lope, pe care a folosit-o apoi chiar el, fiindcă ea prefera hamacul, căci era mai răcoros, și cele două ale lui Ursúa.

Soldații s-au lămurit repede că în mijlocul rîului țînțarii erau mai puțin supărători și au luat-o într-acolo, dar nu se avîntau prea departe, temîndu-se de violența curentului, căci în caz de naufragiu n-ar mai fi putut ajunge la mal.

La căderea nopții, zgomotele pădurii acopereau pe cele ale rîului. Mii de broaște, șuierînd în același timp, produceau o masă de sunete diafane și ascuțite. Printre ele răzbăteau țipetele păsărilor de noapte și ale crocodililor în călduri. Era ca și cum cele două maluri ar fi fost populate de o mare mulțime de oameni care strigau ca niște apucați. Șuierăturile, urletele, gemetele, răgușite sau ascuțite, creșteau sau scădeau după cum navigatorii se apropiau ori se depărtau de mal.

Cîinii de pe ceamuri adulmecau dezorientați și mîrîiau privind într-o parte și-n alta.

Deși nu erau furtuni, nici tunete, nici trăsnete și nici ploaie, se vedeau în schimb fulgere, de părea că tot cerul cade-n apă și o aprinde. Din timp în timp, din pădure se auzea cîte-un urlet sfîșietor care-l făcea pe negrul Bemba să tresară și să privească intr-acolo, spunînd:

— Gata, l-a prins! Jaguarul a pus laba pe porcul sălbatic. Nu-l auziți strigînd, domnu. Sau pe vreo maimuță. Sau pe vreun macac mare.

— Dragul meu, toate merg așa, comenta Lope. Viața e făcută pentru cel ce are cele mai bune gheare. Adică, pentru cel care poate mai mult.

În timpul zilei, natura dormea și numai rîul rămînea treaz, cu zgomotele lui blînde.

Lope avea grijă ca Elvirei să nu-i lipsească nimic și să aibă de mîncare. Pe lîngă asta, Pedrarias avea și el obiceiul să vegheze asupra ei și să-i aducă din cînd în cînd cîte ceva.

În ceamul cel mare, care venea după brigantina lui Lope, trei sau patru negri începeau zilnic, la căderea serii, să cînte, chiar cînd se deștepta și pădurea, iar Bemba, de la bordul brigantinei a doua, îi privea cu invidie. Cineva scoase de pe undeva un strujan pe care-l răzuia în ritm.

În întuneric nu se vedea nici la zece pași, dar vaga luminozitate pe care o păstrau apele se reflecta în aer și uneori sublinia profilurile oamenilor. Din timp în timp suprafața fluviului palpita sub sclipirea unui fulger.

Un negru îngîna un cîntec, agățat de un stâlp al ceamului și izbit de valurile care-i acopereau picioarele pînă la genunchi.

Albul moare-n rugăciuni,

Negrul moare plângînd,

Indianul moare și-atât...

Îmbrățișînd stîlpul, făcea mișcări de dans ascultînd parcă de un ritm și de o muzică interioară.

Negrii, mulatrii și cabras [capre] se înțelegeau bine între ei, deși aceștia din urmă erau disprețuiți de rest. Li se spunea cabras copiilor rezultați dintre un negru și o indiană sau invers și care erau aproape întotdeauna urîți, cu pielea de un cenușiu pătat și cu ochi zbanghii și milogiți. Existau însă și unele rare excepții. De obicei aveau toți nume nobile și răsunătoare, cel puțin în Peru.

Lope nu dormea. Dormea foarte puțin de la un timp încoace. Se obișnuise să nu mai doarmă de cînd fugea hăituit prin Nicaragua. Cînd dormea două sau trei ore îi era de ajuns și n-avea nevoie de mai mult.

În schimb cugeta și își repeta grav și taciturn „Asta e o vreme de zvîrcoliri în care unii oameni se ridică din nimicnicie pe locurile cele mai înalte. Pizarro, Almagro, Cortés, De Soto.“ Dar în jocul de cărți al soartei numai lui îi veneau cărțile proaste și în expediție avea funcția de socotitor al decedaților. Amintindu-și de asta surîdea strîmb, cu jumătate de gură. Cînd Ursúa i-o spusese, Lope gîndise „Să vedem dacă n-ai să fii chiar tu primul pe care-o să-l pun pe lista mea, domnișorule, franțuzule, maricón“.

Li se zicea pe atunci maricones tinerilor care umblau parfumați și care se îngrijeau prea mult de veșminte și de galanterie, fără ca prin asta să se înțeleagă și altceva.

Lope gîndea mai departe „Am renunțat aproape la tot. Mai este pe-aici și Torralba, cîntăreața de «jota» soriană, dar la război nu e cazul să te culci mereu cu femeia, că asta moleșește sufletul și ne pierdem tăria pentru faptele sîngeroase“. Pe lîngă asta, prezența fetei îndepărta orice ispită de felul acesta.

Lope se strîmba cu dispreț cînd vorbea cineva despre nurii doñei Inés și totuși nu era nici pe departe atît de bătrîn încît ascetismul să-i fie impus de fire.

Printre membrii expediției, unii mai senzuali, ca Zalduendo și La Bandera, umblau mereu în căutarea unei ocazii de care să profite, pe cînd Lope nici măcar nu-și punea problema. „Fiică-mea, își spunea, e tot ce am mai scump pe lume și în afară de ea totul e sânge, murdărie, rușine și nedreptate.“ Favorurile și veniturile erau pentru cei ce și le cîștigau cu spada. Iar Lope nu-și scotea platoșa și nici coiful cea mai mare parte din zi și din noapte, pentru că niciodată nu se știe cînd și de unde se ivește vreo ocazie. Împlătoșat cum era, trebuia să aibă grijă să nu stea la soare, pentru că atunci fierul se încingea prea tare și de multe ori se alesese cu cîte-o arsură pe gît sau la braț. O arsură de la platoșa care se înfierbîntase.

El aștepta nu neapărat prilejul violenței în sine, ci să restabilească dreptatea. Avea tot atîta curaj cît și

alții, numească-se ei Pizarro, Cortés sau Almagro. Luptase împotriva indienilor, a negrilor, a albilor. Deschisese drumuri în pădurea virgină, intrînd în noroiul mlaștinilor „mișcătoare“ pînă la piept, se cățărase prin Anzii înzăpeziți pînă-i pierise răsuflarea.

Dăduse și primise lovituri de archebuză, din față și pe la spate.

Și începea să îmbătrînească fără să fi tras vreun folos din toate acestea. Pămînt și indieni se găseau peste tot, dar roadele victoriei erau mereu pentru alții.

— Nu dormi, căpitane îl întrebă Bemba. Domnia-ta stă mereu pe gînduri, și își atingea fruntea. Alții spun asta. Spun că înălțimea-ta are o idee grozavă aici, în cap.

— Ăla care n-are ideea lui de seamă e călcat în picioare și în lumea asta și în cealaltă, Bemba. Pînă și în cealaltă. Dar tu, n-ai și tu o idee a ta de seamă?

— Oh, domnu, Bemba nu contează. Negru e altceva. Negru mereu pedepsit, domnu.

Larma pădurii ajungea la apogeu două ore după apusul soarelui. Negrul strivea un țînțar pe corpul lui gol. Și spunea:

— Cînd o să vină vremea ploilor, o să cadă apă din cer și apoi, aștepți puțin, domnu, o să fie și mai mulți țînțari ca-nainte.

— Grozavă alinare!

— Da, domnu. O să fie o alinare.

Unul din punctele slabe ale negrului era că nu înțelegea niciodată accentul ironic și nici n-avea simțul umorului, deși nu-i lipseau aptitudinile pentru orgie și desfrîu.

Alimentele se împuținau și Ursúa număra nerăbdător zilele care vor mai trece pînă ce vor ajunge la primul post de ajutor, adică la locul unde-i aștepta Vargas cu hrană. Uneori, Ursúa nu mai era sigur că Vargas i-ar aștepta încă, după atîta timp. În două luni se pot întâmpla multe. Dar neîncrederea și teama asta nu le împărtășise nimănui.

Lope gîndea mai departe „Pînă acum au existat trei sau patru oameni care-ar fi putut să se ridice-n Peru împotriva lui don Felipe și, cine știe, să ajungă regi ai acestor Indii, cum e cel din Castilia comandant, șef, rege.“ Ideea era extravagantă și-1 făcea să rîdă. Dar apoi adăuga „Cu sau fără coroană, eu aș putea să dau o lovitură într-o zi. Au mai făcut-o și alții, iar dacă n-au izbutit, eu știu de ce.“ În privința tronului, ce avea un rege ca să se așeze pe tron un șezut. Asta era tot ce trebuia. Bun. Lope de Aguirre îl avea pe al lui ca oricare altul. „într-o zi o să răsară soarele și pentru mine și atunci o să se facă dreptate.“ Și, fără să știe nici de ce, nici de ce fel de dreptate e vorba, și fără să poată concretiza umilirile pe care credea că le îndură, adăuga „O să mă viseze ticăloșii, că doar n-o să lași tot timpul capu-n jos și să rabzi. Eu n-am cerut nimănui să mă aducă pe lume. Dar odată ce mă aflu în ea, trebuie să fac ceva. De oameni mai prăpădiți decît mine e plină lumea, și cu toate astea au prosperat, iar unii s-au ridicat cu titluri de-ale regatului și cu multe milioane de pesos de aur curat. Unii au dobîndit doar faimă și reputație, dar tot e ceva să ieși din grămada anonimă și să cucerești un loc în memoria oamenilor.“

Între toate cuvintele pe care le punea în legătură cu starea lui, unul i se părea parcă anume potrivit – răzbunare. Psalmii lui David, omul mărunt care l-a răpus pe filistinul cel puternic, repetau acel cuvînt. Dar era altul și mai bun pentru Lope – revendicare. Îl citise de curînd într-un document legal. Asta e… Revendicare înseamnă să îmbraci purpura dușmanului după ce-ai întors pumnalul în rană.

De la patruzeci de ani înainte, omul are nevoie de un anume respect din partea celorlalți ca să poată trăi împăcat cu sine însuși. Ba chiar de un fel de venerație! Iar el n-o avea și, cînd căuta s-o statornicească, se găsea mereu cîte unul care rîdea și, luîndu-1 în glumă, zicea „Astea-s de-ale lui Aguirre“. Ba chiar Aguirre nebunul. În jurul său, pe brigantină, erau multe perechi de ochi la pîndă ochi sfidători, ochi nerușinați, ochi mîrșavi și trădători, ochi stupizi, ochi sîngeroși, ochi provocatori... Toată colecția.

La Bandera îl invidia pe Zaíduendo din cauza legăturii acestuia cu mulatra doña Maria. Îi vedea deseori puțin amețiți, și nu totdeauna de pasiune. Le plăcea vinul la amîndoi și ea obișnuia să explice asta foarte limpede:

— Aș bea de dimineața pînă seara, doar ca să mă simt mereu plutind în ceața aceea suavă unde se sfîrșesc gîndurile, cele bune ca și cele rele, cele îngerești ca și cele diavolești. Mai bine să nu gîndești. Să fii ca animalele pădurii care încep hărmălaia de îndată ce se lasă noaptea, căutîndu-se pentru a face dragoste, ca mușteleastea care zboară cu luminița lor pe burtă și-o aprind și-o sting spunînd „Aici sînt, aici mă afli, dragoste".

Cînd La Bandera o auzea pe mulatră vorbind astfel – deși părea că n-o ascultă niciodată – devenea invidios pe Zalduendo. Copiii acestuia își cîștigau locu-n rai murind de foame la Cuzco, iar el călătorea la bordul unei brigantine și se îmbăta cu mulatra lui pe-nserat, cînd se trezeau maimuțele în pădure.

La Bandera nu bea niciodată de unul singur, adică, fără tovărășie, dar cea a unui bărbat sau a mai multora nu-1 satisfăcea. Avea obsesia îmbătatului în particular – așa spunea – cu o femeiușcă pe măsura lui.

În ambarcațiunea care venea după cea de-a doua brigantină, negrii continuau să cînte.

Lope de Aguirre îl întrebă pe Bemba:

— Ce-i asta, candombe?

— Nu, domnule.

— Atunci ce?

— Macumba, doar că porcul ăsta, iertați-mă, o cîntă prost. Asta nu-i negru, spuse Bemba, ci o capră. Cel la care se referea îl auzi și-i răspunse din întuneric:

— Dacă-s capră, să vină-nălțimea ta să mă mulgă.

Lope de Aguirre rîse în întuneric și Bemba, fără să se supere, zise:

— Adevărul e că înălțimea-ta ești o capră.

— Și tu ești un țap, Bemba.

— Dacă asta sînt, ai grijă să nu-ți sar în spinare.

Iar ceilalți rîdeau, pentru că e de-ajuns ca un negru să rîdă ca să rîdă toți.

— Apa rîului e caldă, spunea negrul din ceam, care era la cîrmă, și e atît de caldă că șopîrlele nu pot s-o suporte și ies toate pe uscat.

Lope dormi în acea noapte aproape trei ore.

Cu două zile mai tîrziu avu loc un accident care s-ar fi putut sfîrși rău. Prima brigantină, cea a lui Ursúa, se lovi de niște stînci joase și i se rupse o parte din chilă, lăsînd să treacă un șuvoi de apă. O traseră cu greu la țărm, unde reușiră s-o împotmolească. Acolo, cu mantale și lînă din saltele, pe care o amestecară cu catran și cu niște scînduri, izbutiră să repare stricăciunea, dar ca brigantina să mai poată fi folosită și să plutească, mai trebuiau să lucreze încă zece sau douăsprezece ore, și Ursúa trecu în brigantina lui Lope de Aguirre, luînd-o cu el pe doña Inés, pe care o lăsă cu Torralba și Elvira. Copila lui Lope o admira mult pe doña Inés și luă o oglinjoară de mînă cu împrumut de la ea.

Crocodilii ieșeau pe plajă și se uitau neîncrezători la oameni. Sau pofticioși. Era curios să vezi cum acele animale, atît de stupide în aparență, știindu-se incapabile să-și clocească ouăle din cauza carapacei de pe trup, care le împiedica să transmită căldura, căutau malurile nisipoase și izbuteau să le găsească în locurile și adînciturile unde căldura să nu fie atît de puternică încît să pună în pericol viața fragedelor ființe care creșteau înăuntru.

În ziua următoare își continuară drumul și, din ordinul lui Ursúa, Zalduendo o luă înainte pe o plută cu niște soldați, pentru ca atunci cînd va ajunge grosul expediției la indienii cu scufie, să găsească proviziile pregătite într-un loc potrivit pentru a putea fi îmbarcate. Imitîndu-1 pe Ursúa, Zalduendo o luase cu el pe mulatra doña Maria.

Două zile le-au trebuit lui Ursúa și oamenilor săi ca să ajungă la Caperuzos, unde-1 găsiră pe Zalduendo cu hrană, dar numai pe el, nu și pe Vargas, și nici pe García de Arce. Nici măcar vești nu erau de la ei.

Ursúa se arătă foarte preocupat. Spuse soldaților că o să-i afle pe Vargas și pe Arce ceva mai departe și că singurul lucru care avea importanță era să-și continue călătoria cît mai repede cu putință. Trebuiră totuși să se oprească, pentru a aștepta brigantina avariată cu echipajul ei, cît și un ceam și două sau trei bărci ușoare

rămase în urmă.

În sfîrșit brigantina sosi, urmată de celelalte ambarcațiuni, și Ursúa văzu că nava nu mai făcea multe parale; ordonă să meargă în continuare cu toți oamenii de pe ea pînă o să dea de Juan de Vargas, care trebuia să-i aștepte la confluența acelui rîu cu Amazoanele.

La conducerea brigantinei avariate se afla Pedro Alonso Galeas, om calm și cu sînge rece.

Galeas ajunse după cîteva zile la locul de întîlnire cu oamenii lui Vargas, cu o sută cincizeci de leghe mai jos de los Motilones, și ceea ce întîlni acolo nu era făcut pentru a întări sufletele. Patru spanioli muriseră de foame și pe lîngă ei toți indienii, bărbați și femei, care-i însoțeau. Jumătate din trupuri fuseseră mîncate și ciuruite de lacomii vulturi amazonici, un fel de găini mari și negre cu ciocul gălbui.

În mijlocul acestora așteptau supraviețuitorii, numai piele și oase, dar încă vii.

Unul dintre ei, care abia mai vorbea, le spuse că Vargas și ceilalți soldați îi lăsaseră acolo și urcaseră pe Amazoane în căutare de hrană.

După o zi veni și Vargas, foarte slab și el. Navigase douăzeci și două de zile fără să dea de oameni și nici de alimente de vreun fel, pînă întîlnise, în sfîrșit, două așezări de unde putuse să încarce vreo cîteva canoe cu porumb și alte provizii și de unde se întorsese cu treizeci de indieni și indiene pe care-i luase cu el pentru a-1 servi.

Spaniolii aflați cu Alonso Galeas pe brigantina avariată se bucurară văzînd că veniseră și oamenii lui Vargas, dar cei care-i așteptau de aproape o lună erau atît de bolnavi, încît ajutorul sosit le folosea prea puțin. Și chiar așa a și fost, căci deși le-au dat să mănînce, au murit curînd.

Mai așteptară cîteva zile restul expediției, și în cele din urmă se adunară toți. Adică toți, în afară de Arce și ai lui, pe care încă nu-i găsiseră.

Își continuară drumul după ce împărțiseră proviziile pe care le adusese Vargas, iar oamenii erau nemulțumiți din cauză că cine-mparte parte-și face. Ba, mai mult chiar, ce era mai bun era pentru doña Inés, că dac-ar fi fost pentru guvernator, oamenii n-ar fi cîrtit atâta.

Pe de altă parte, Zalduendo, imitîndu-1 pe șef, rezerva pentru doña María, mulatra, fel de fel de provizii, pe ascuns. Dar amîndouă erau capricioase și-și făceau o glorie din a refuza și a arunca în rîu alimente pe care alții le-ar fi primit bucuros.

Ursúa hotărîse ca în fiecare zi pe înserat, brigántinele, ceamurile și plutele să tragă la mal și să rămînă ancorate acolo, pentru ca oamenii să coboare și să doarmă pe uscat. Nu era prudent să navigheze pe timp de noapte în acele ambarcațiuni nenorocite și din ce în ce mai șubrede în mijlocul curenților fluviali tot mai violenți și mai puternici.

Pe Arce, cu pluta sa acoperită și cei treizeci de oameni ai săi, nu-i găsiseră încă și nici n-aveau știri de la ei. După ce văzuseră ceea ce se întîmplase cu oamenii lui Vargas, mulți îi socoteau ca și morți.

Navigau cu toții în josul fluviului, iar Ursúa cu amanta lui se întoarseră pe brigantina lor, unde aveau culcușuri mai bune. Era clar că brigantina lua apă și șase negri trebuiau să lucreze tot timpul ca s-o scoată, dar cum navigau doar în timpul zilei și noaptea se adăposteau la mal, pericolul era mai mic.

Se gîndeau cu toții la posibilitatea de a-1 pierde pe García de Arce și pe ai lui. De cînd porniseră expediția avuseseră de întîmpinat numai nenorociri.

După două zile de navigat pe Amazoane, brigantina pe care mergea Ursúa se rupse de tot și trebuiră să acosteze și să distribuie încărcătura și călătorii pe cealaltă brigantină, pe ceamuri, pe plute și canoe. Cum astea erau acum foarte încărcate, pericolul deveni și mai mare.

Ursúa și doña Inés trecură iar pe brigantina pe care se afla Lope; acesta, văzînd că în urma lor veneau și ceilalți, cu toată garda, spuse

— Eram prea puțini, și iată c-a născut și mama mare. Guvernatorul nu-1 auzi.

Ursúa și prietenii săi cei mai apropiați, printre care comandantul gărzii și preotul Henao, luară în stăpînire cele mai bune locuri, și nu în cală, ci pe coverta pe care Ursúa puse să se instaleze niște pînze și să se ridice cîțiva pereți subțiri, pînă cînd se văzu aranjat și izolat cu prietena lui tot așa de bine ca-nainte, dacă nu chiar

mai bine.

N-au lipsit cîrtelile, mai ales în rîndul celor care se bucurau înainte de covertă şi apărători de soare. Unul dintre cei care protestau era, cum se poate închipui, Lope de Aguirre.

Pe fluviul acela uriaş, care parea mai degrabă o mare, căci în multe locuri nu se zărea malul celălalt, erau mii de păsări-pescari, broaşte ţestoase şi calmam. Aceste două din urmă specii trăiau în apă şi ieşeau să-şi depună ouăle în nisipul de pe mal.

Mergeau de şase zile în josul fluviului cînd văzură nişte indieni în canoe, care păreau că pescuiesc şi care, fiind surprinşi, îşi lăsară în plata Domnului plasele şi sculele şi se grăbiră să fugă spre interiorul ţinutului.

Deşi îi urmăriră, nu reuşiră să-i prindă, dar Zalduendo, care coborâse în acest scop, se întoarse cu mai mult de o sută de broaşte ţestoase şi cu mii de ouă, lucru bine primit de către înfometaţii membri ai expediţiei, căci de două zile nu se mai împărţise hrană. Negrul Bemba îl învăţă pe Lope cum să prepare broasca ţestoasă crudă în carapacea ei (făcînd strachină din ea) cu un suc pe care-1 scoaseră dintr-o plantă, sare şi ulei – un ulei special, probabil de cocos. Lui Lope îi plăcu şi vru să-i dea şi Elvirei să guste, dar ea refuză. Mîncară totul Torralba şi cu Lope, care îşi bătea joc de fiică-sa, numind-o Domnişoara Fandoseală.

Puţin după asta au trecut de gura unui alt rîu mare, pe care unii îl numeau al Scorţişoarei, dar alţii spuneau că nu, că cel al Scorţişoarei era mai jos. În orice caz, găsiră şi mai multe broaşte ţestoase şi ouă şi, destul de bine aprovizionaţi, îşi urmară drumul. Lope, în timp ce se adunau broaştele, intră niţel în pădure şi se întoarse cu nişte poame de pădure pentru fiică-sa Elvira.

După două zile găsiră pe fluviu o insulă destul de mare, unde, în sfîrşit, văzură pluta lui Arce făcută praf, iar pe el şi încă pe vreo cîţiva, instalaţi într-un mic fort, cu semne de suferinţă şi de mari lipsuri, deşi nu ca oamenii lui Vargas. Nimeni nu murise de foame, dar unii pieriseră în pădure sau în luptă cu indienii. Acolo întîlniră primele locuri oarecum populate, după cum se părea, dar băştinaşii nu erau prea prietenoşi.

Arce dădu socoteala de tot ce se întîmplase. Nu putuseră să se oprească în locul fixat de către Ursúa, din cauza curenţilor puternici şi pentru că navigau fără ancoră, aşa că debarcaseră ceva mai jos, dar cînd intraseră în pădure, pierduseră doi oameni, unul muşcat de un şarpe şi celălalt încurcat într-un mărăciniş otrăvitor, de unde nu mai putu să iasă. Din cauza foamei grozave de care sufereau toţi şi a nevoi de a căuta ceva de mîncare, făcîndu-se noapte, trebuiseră să-i părăsească în voia soartei pe cei doi oameni, care nu mai apăruseră. Continuaseră să cerceteze şi navigaseră pe plută pînă ce dăduseră de insulă. Acolo puseseră piciorul pe uscat şi, asediaţi de un grup de indieni războinici, îşi deschiseseră drum, cu multă greutate, spre un pisc stîncos, unde-şi făcuseră întărituri. Nu mîncaseră decît carnea crudă a cîte unui caiman pe care-1 omorau archebuzierii ce mergeau în detaşament.

Arce era un trăgător excepţional şi acel grup mic, cu doar trei anchebuze şi alte arme obişnuite – lăncii şi spade – rezistase, abia avînd ce mînca, timp de două luni, împotriva a trei şi patru mii de indieni care îi hăituiau zi şi noapte. Cu prilejul primelor ciocniri muriseră trei spanioli, iar opt sau nouă fuseseră răniţi.

În timpul zilei, Arce trăgea cu archebuza vădind minuni de îndemînare. Omorîse dintr-o singură lovitură doi şefi indieni care se apropiau într-o luntre şi după aceea, tot dintr-o singură lovitură, alţi patru şefi indieni, care erau în altă luntre, punînd în ţeava archebuzei două gloanţe unite printr-o sîrmă de oţel. În sfîrşit, atîtea pagube le făcuseră indienilor din acea regiune, încît i-au silit să se apropie cu semne de pace, dar hotărîţi, după informaţiile unui spion – să-i extermine pe spanioli cînd aceştia vor căpăta încredere în ei. După toate astea, Arce şi ai săi ridicaseră o casă cu ziduri de piatră şi despărţituri de apărare. Spaniolii aflaseră de intenţiile indienilor şi într-o noapte, avînd închişi şi fără arme vreo nouăzeci dintre ei, intraseră şi-i omorîseră cu lovituri de spadă şi lance. Nu toţi soldaţii au fost de acord cu asta şi unii protestaseră chiar atunci, pe loc, reînnoindu-şi acum protestele în faţa lui Ursúa.

După măcelul acela, indienii nu i-au mai atacat niciodată pe spanioli, ba le aduceau chiar mîncare şi vin. Faima cu care s-au ales spaniolii de la isemenea ispravă a fost cumplită, şi prin acele locuri, ca şi mult mai departe, în josul fluviului, nimeni nu-i mai aştepta pe spanioli cînd li se anunţa venirea. Li se lăsa porumb şi

vreun alt aliment sărăcăcios şi prost, după care indienii fugeau în munţi.

Lui Garcia de Arce i-ar fi fost greu să justifice acele fapte la Lima, şi mai ales în Castilia, dacă ar fi supravieţuit expediţiei lui Ursúa. Dar, din fericire, sau din nefericire, n-a fost aşa.

García de Arce era cel care-i povestise lui Lope, cu cîteva luni în urmă, aventura sa de pe bordul unei corăbii cu presupusa nevastă a unui căpitan, între Quito şi Lima – şi-l mai chinuia şi acum boala franţuzească. Unul dintre motivele pentru care acceptase să vină în expediţia lui Ursúa era că, transpiraţia fiind un leac dintre cele mai eficace recomandat bolnavilor de felul lui, spera ca în acea expediţie, sub soarele arzător al ecuatorului, să asude pînă la ultima picătură de limfă, viciată sau nu, pe care-o avea în trup.

Obsesia aceasta părea că se agravează cu anii şi nici măcar mizeriile din acele două luni de luptă cu moartea nu-l făcuseră s-o uite, căci atunci cînd Ursúa îl îmbrăţişă pe iscusitul ţintaş şi-l întrebă cum o mai duce, García de Arce spuse:

— Asudînd otrava dinăuntru şi pîndind-o pe cea de-afară. Asta pentru că pe-acolo indienii foloseau săgeţi otrăvite.

Ursúa porunci să fie îngropaţi morţii, să fie îngrijiţi răniţii şi debarcă toţi caii – nu fuseseră coborîţi pe uscat de cînd plecaseră de la şantier – şi trimise cu ei o patrulă să cerceteze interiorul ţinutului ca să vadă dacă dădeau de aşezări şi de oameni.

După toate acestea, García de Arce şi ai săi, care socoteau pierdut pentru totdeauna orice contact cu societatea civilizată şi îşi luaseră gîndul de la a-l mai vedea pe Ursúa, se puseseră pe petrecere.

Hotărîră cu toţii să rămînă acolo, odihnindu-se mai multe zile, spre marea mulţumire a vâslaşilor de la ceamuri, de la canoe şi plute. Unul dintre ceamuri – în care se aflau prietenii negrului Bemba – era crăpat şi pe jumătate scufundat, aşa c-a trebuit să se renunţe la el, căci era evident că nu va putea merge mai departe.

Se apucară să facă altul, iar dulgherii, piloţii, pînă şi un cioplitor din Sevilla, lucrau în timpul nopţii, pentru că peste zi era cu neputinţă din cauza căldurii. Don Pedro de Ursúa, pe care-l vedeai mereu ostenit de grijile expediţiei şi neglijent în multe lucruri importante, îl numi locotenent-general pe Juan de Vargas şi sublocotenent-general pe Hernando de Guzmán, acel hidalgo sevillan de viţă nobilă, la care ţinea Lope de Aguirre. Fusese înainte şef al operaţiunilor militare, dar pînă atunci nu se ivise ocazia să-şi exercite funcţia.

La întoarcere, patrula călare aduse cu ea mai mulţi indieni, şi printre ei pe cel mai de vază de pe acea insulă. Se numea Papa, lucru care la început provocă surpriză şi veselie. Supuşii săi aveau un aer destul de civilizat, purtau îmbrăcăminte, rudimentară, ce-i drept, şi erau bărbaţi şi femei bine făcuţi. Hainele lor erau albe, vrîstate cu dungi viu colorate. Cu acea curiozitate de descoperitori pe care o aveau toţi soldaţii, îşi dădură seama imediat că dungile nu erau din ţesătură colorată, ci făcute cu pensula.

Interogat de către Ursúa, numitul Papa justifică aşa cum putu mai bine războiul pe care-l purtase împotriva spaniolilor – tălmaci era văduva de nouă ani – şi se oferi să facă pace, după ce se plînse de purtarea sîngeroasă a soldaţilor lui Arce.

Spaniolii se lămuriră că nu se găsea aur, ba nici cea mai mică urmă de aur şi asta-i decepţionă, pentru că făcuseră un drum de mai bine de trei sute de leghe ca acum să dea peste vădite semne de sărăcie, în ciuda tuturor promisiunilor legate de el Dorado. Pe de altă parte, Ursúa se bizuia mult pe schimburile în aur, scop în care luase cu el şiraguri de mărgele de sticlă, cuţitaşe şi oglinjoare de buzunar.

Elvirica îşi dorea una din acele oglinjoare, şi taică-său se duse să-i ceară lui Ursúa care, deoarece ordonase ca nimeni să nu facă vreun schimb cu indienii, nu vroia să-i dea. Pe deasupra, îndrăzni să-l ia peste picior, ironizîndu-l:

— Pentru ce poate dori o oglindă un socotitor de decedaţi?

Înainte ca Lope să-i răspundă după cum îi era felul – fapt care poate ar fi dat naştere unui incident periculos – interveni doña Inés, spunînd că Lope vroia acea oglindă pentru fiica sa şi că o femeie fără oglindă e ca un bărbat fără spadă. În sfîrşit, Lope obţinu oglinda şi i-o duse Elvirei, care-i mulţumi cu rîsete şi veselie.

Indienii de pe acea insulă se hrăneau mai ales cu porumb, şi din el scoteau o băutură alcoolică pe care-o numeau „chicha“, la fel cu locuitorii de la sudul podişului, din ţinuturile apropiate de Feru. De asemeni pu-

neau să fermenteze sucul de manioc și-l beau și era un vin care ți se urca la cap și cu care se îmbătau repede. Aveau tuberculi și legume de tot felul, cartofi și fasole, dar hrana principală o scoteau din fluviu, fiindcă erau pescari pricepuți.

Trăiau în colibe mari și pătrate, iar pentru vînătoare și război foloseau sulițe, cu vîrful făcut din același lemn. Aproape totdeauna otrăvite.

Odată terminat noul ceam și mai multe plute și canoe care să înlocuiască ambarcațiunile pierdute, se îmbarcară iar cu toții, cît și cei treizeci de cai, adică numai douăzeci și nouă, fiindcă unul le murise împuns de un vîrf de săgeată otrăvită, din acelea pe care indienii le înfigeau pe drumuri, prin locuri ascunse.

Pe insulă găsiseră – în colibele părăsite – cocoși și rațe sălbatice și o mare cantitate de fructe, dintre care lui Lope îi revenise un ananas și două nuci de cocos. Le atîrnase pe toate trei de acoperiș, în fața ferestrei pătrate prin care intra briza în timp ce pluteau, și le umezea des, astfel că, din cauza evaporării constante, să se păstreze mereu proaspete.

Fluviul Amazoanelor era foarte diferit de Huallaga. Întins, agitat și furtunos ca o mare. Apele sale aveau o altă culoare, cu reflexe gălbui. Esteban, călăuza, spunea că-și aducea aminte să fi trecut pe acolo, dar informațiile lui nu le erau de prea mare folos.

În timpul nopții, Aguirre rămînea singur la pupă, lîngă parapet, și stătea gîndindu-se că l-au făcut pe Juan de Vargas locotenent-general și că el ar fi cel care-ar conduce expediția dacă Ursúa ar cădea bolnav, ar muri, sau pur și simplu dacă s-ar simți fără vlagă în brațele iubitei sale, doña Inés. Juan de Vargas era un madrilen fără mari merite, gîndea Lope. Dar era bine făcut, curtenitor, viteaz, cumpătat și înțelept la vorbă – asta o recunoștea Lope de Aguirre – cu toate că Vargas își avea lipsurile lui, cea mai mare fiind aceea că-și schimbase complet purtarea de cînd fusese făcut locotenent-general; iar manierele îi erau în mod vădit false. Cînd era singur avea o expresie înghețată, dar cu alții se prefăcea, mlădiindu-se după împrejurări, deși nu atît de bine ca să poată convinge pe cineva. Astfel că, mulți îl tratau pe Vargas ca pe un om în care nu trebuie să te încrezi.

La război, cei care-l văzuseră spuneau că era inegal și uneori salva viața unuia care valora mai puțin ca să pună în pericol de moarte și să piardă patru viteji. Pentru toate astea, Lope îl privea cu neîncredere și își dădu seama că Vargas se ferea să-l întîlnească între patru ochi. Gîndindu-se la Vargas, Lope își spunea privind pe cer semiluna – o felie de lună în creștere:

— Vargas madrilenul, noaptea liniștit, ziua cam slăbit.

Dar exact ca Vargas ar fi vrut să fie și el. Lui Vargas lucrurile îi veneau pe de-a gata. Lucrurile pe care Lope nu le obținea, deși încerca. Iar Vargas, deși avea tot ce era mai bun, nu era fericit.

Faptul că Vargas nu se putea adapta la ceea ce-i oferea norocul îl supăra pe Lope, și singur în colțul de la pupă și privind stelele făcîndu-se pulbere în siajul celuilalt ceam ce le-o luase înainte, se gîndea tot mereu la ce-ar fi putut să facă sau să nu facă „La vîrsta mea să nu-mi umble mie cu lealități și supunere. Prin ani și experiență sînt mai bărbat decît majoritatea celor ce merg în expediția asta de cucerire. Mai bătrîn ca Ursúa, veteran mai priceput decît el în mînuirea armelor. Eu n-o să venerez nici un grangur maur sau franțuz, căci Ursúa are în el mai mult sînge de francez mîncător de melci decît de spaniol.“

Odată intrat Vargas în funcția de locotenent-general, Ursúa nu mai dădea ordine și părea că nu se mai îngrijește de nimic în afară de bunăstarea doñei Inés. Vargas era cel care mergea de colo pînă colo, cu mutra lui obraznică și cu niște brațe lungi care păreau și mai lungi cînd își punea platoșa. Înainte de-a numi un locotenent și un sublocotenent-general, guvernatorul se purta mult mai bine cu soldații și civilii, arătîndu-se mai degrabă îngăduitor decît sever, dar de cînd intraseră pe Amazoane, își schimbase dispoziția și era aspru, mohorît, taciturn, ingrat cu prietenii, nepăsător și crud cu cei în suferință. Vargas îi dădu de mai multe ori listele de bolnavi, dar Ursúa ridica din umeri și nu numai că nu se ducea să-i vadă, dar nici măcar nu întreba, de politețe, dacă le merge mai bine.

Toate astea se datorau zbenguielii exagerate cu doña Inés – gîndea Lope de Aguirre. Bărbații ajunși la maturitate o știau, iar cei tineri și fără experiență o ghiceau. Bărbatul sătul de carne devine egoist, sever și

crud.

Lope își amintea că, chiar cu o zi înainte îl văzuse pe Vargas – adică, stătuse privindu-1 aproape o oră – fără ca el să-și dea seama. Între ei nu fusese nici un schimb de priviri sau de vorbe. Vargas nu știa că e observat, pentru că Lope stătea pe coverta inferioară și-1 vedea de jos, prin deschizătura unei despărțituri.

Vargas părea absent la tot. Se distra privind țînțarii – care pe acolo erau mai mari decît în alte părți – cum se hrăneau cu sîngele lui. Cu acele insecte se întâmpla ceva ciudat. Cînd înțepau pielea, burta li se înroșea și se umfla și se tot umfla, mai tare decît te-ai fi putut aștepta, și apoi, după ce sugcau tot ceea ce puteau, cădeau la pământ, în nesimțire. Vargas îi privea și de fiecare dată cînd cădea cîte unul, rîdea, cufundat în propriile-i gînduri.

— La ce te-oi fi gîndind de rîzi așa, domnule locotenent-general, lua-te-ar dracu se întreba Lope.

Unii țînțari, umflați de sînge, rotunzi și greoi, crăpau căzînd la pămînt și mureau, lăsînd o pată mică și rotundă de sînge.

Țînțarilor ăstora, indienii din ceamuri le ziceau piums.

Văzuseră că indienii din insula lui Arce își ungeau pielea cu un suc vegetal ca să-i îndepărteze și ca să se apere în același timp și de tăuni și de albine, dar rezultatele erau doar temporare și nu-i salvau pe de-antregul de pericol.

În acea parte a Amazoanelor erau cîteva așezări omenești, dar mici și extrem de mizere. Coborînd într-o noapte pe uscat ca să doarmă, întîlniră un grup de indieni goi, care nu fugiră. Mîncau omizi pe care le luau de pe palmieri și de pe alți arbori. Unii le mîncau crude, alții prăjite sau fripte. Negrii – care le mîncau cu plăcere – îi oferiră și lui Lope, care spuse:

— Drept cine mă luați voi, tîlhari tuciurii, maimuțe din Guineea, fraților?

Căci Lope le zicea vorbe urîte, dar adăuga și „fraților“, compensînd astfel efectele jignirii.

Negrii rîdeau și mestecau mai departe viermii aceia prăjiți, a căror carne le trosnea între dinți. Unul dintre negri spunea:

— Dumneavoastră nu credeți ca una din „caprele“ acelea bătrîne care merg în ceamul din urmă și care mi-a spus că nu-i mănîncă pentru că în mațe se fac fluturi și rămîn înăuntru și se bagă în inimă, și cînd se duce noaptea să se culce, timpul trece, dar bătrîna capră nu doarme, și zice că simte fluturele umblîndu-i într-o parte a inimii și apoi în ailaltă.

Bemba comenta:

— Eu știu de cine vorbește. Tu.

— Nu-i adevărat, Bemba?

— Ba da. Tu.

Acel negru n-avea nume. Îl chema Tu. Așa spusese el, cel puțin atunci cînd Lope îl întrebase cum îl chema.

III

Ursúa stătea ore întregi în cabina sa de pe covertă, privind apele Amazonului și gîndindu-se la propriai soartă, care nu-i provocase niciodată îngrijorări. De aceea nu era superstițios, căci superstiția e forma cea mai frecventă a fricii în fața destinului.

Inés îi spunea:

— La ce te uiți?

Totul era motiv de glumă pentru ea, totul în afară de iubire. Cînd vroia să-și cheme servitorii, nu-și amintea niciodată de ordinea stabilită de Ursúa o lovitură de gong – era unul atîrnat lîngă ușă – pentru paj, două pentru cameristă, trei pentru indian, patru pentru comandantul gărzii. Inés nu ținea minte.

Nu-și amintea niciodată nimic și nici n-avea nevoie de asta, după cum îi spunea lui Ursúa, drăgăstoasă și supusă.

Căzuseră de acord ca Inés să nu cheme niciodată pe nimeni cînd Ursúa nu era de față, fiindcă venirea santinelei sau a comandantului gărzii, cînd ea de fapt aștepta camerista, ar fi fost de-a dreptul stînjenitoare, mai ales stînd ea așa cum stătea, aproape totdeauna pe jumătate goală.

Inés simțea deseori că nu-și mai încape în piele.

— Mi-ar place, spunea în extaz, să fiu creștină și să existe infern și să fiu condamnată pentru tine, dragostea mea.

Cît despre guvernatorul Ursúa, abia mai vorbea, căci căldura pe care o îndura zi și noapte îl împingea la lene, dar orice amănunt, orice mișcare a lui Inés împrospăta în el dorința. De pildă, Inés avea uneori bărbia și boticul presărate cu perle de sudoare, și fiind cu mîinile ocupate, își ștergea buzele și bărbia de umărul drept iar cîteodată și de cel stîng, cu o mișcare rapidă, ca de pasăre grațioasă. Ursúa surîdea și, apropiinduse, săruta botișorul acela fermecător.

În cea de-a doua brigantină, felul în care erau instalate Torralba și Elvira lăsa oarecum de dorit. Odată intrate în acea încăpere strimtă, cu două hamace care atîrnau legănîndu-se într-o parte și-n alta, mai mergea, dar ca să intri și să ieși de-acolo trebuia să faci minuni de acrobație. Fata o făcea cu grație și se mîndrea cu asta. Torralba nu putea. Iar cînd dădea să iasă, trebuia să se încovoaie ca cifra 4 și să scoată la iveală un genunchi gol (prin asta știau ceilalți că o să iasă Torralba, și-i făceau loc). Torralba n-avea încotro și trebuia să-și arate genunchiul gol, fiindcă nimeni nu purta ciorapi pe acele meleaguri ecuatoriale. Și fiindcă singura-i fustă i se ridica, cu sau fără voia ei, cînd întindea genunchiul îndoit prin acel unic loc de trecere.

Elvira, care era subțirică și sprintenă, trecea toată pe-acolo, pe unde Torralba își putea vîrî doar piciorul îndoit.

— Ești ca o șopîrliță, fetițo, îi spunea femeia care prinsese cu adevărat drag de ea. Torralba mai avea obiceiul să spună:

— Tot răul spre bine. Cu sudorile astea grozave de pe-aici avem corpul curat ca lacrima. Fără să trebuiască să ne scăldăm.

Viața toată era în acele locuri ca o baie constantă, nu foarte plăcută, așa cum sînt de obicei lucrurile care ni se impun și pe care nu le facem din propria noastră dorință.

Uneori era greu să respiri, întocmai ca într-o baie turcească.

Mergeau pe fluviu în jos și întîlniră nu după mult un sat înconjurat de păduri enorme și părăsit de curînd de locuitorii săi. Satul se numea Cărări, după cum aflară mai apoi, și se instală acolo toată armata, cu gărzi și serviciu de pază. Ca și în alte locuri – ultima oară pe insula care rămăsese cu numele de García în cinstea lui García de Arce – cea mai bună locuință i-a fost hărăzită guvernatorului și doñei Inés, adică o colibă mare, cu tot confortul ce se poate întîlni printre indienii sălbatici. Piei de animale prin toate părțile și pene de papagal alb sau verde. Mai era și o maimuță domesticită care sărea pe umărul doñei Inés și părea că-i vorbește la ureche.

Pajii se distrau de minune cu ea.

— Acum încep să-nțeleg, spunea doña Inés privind în jur, satisfăcută, că această călătorie a noastră este, la urma urmei, o adevărată călătorie de nuntă.

Adăuga că într-un loc ca acela și-ar putea petrece toată viața. Firește că nu singură.

— Cu maimuța întreba guvernatorul, glumeț.

Văzîndu-i atît de fericiți, părintele Henao îi vorbi din nou lui Ursúa de căsătorie, dar guvernatorul răspunse plictisit:

— Dacă mă însor sau nu, asta o să fie cînd voi spune eu și nu cînd spune sfinția-ta; așa că să nu-mi mai vii cu treburi din astea.

Și, cu toate că era foarte îndrăgostit de metisa lui, gîndea ca ciobanul din baladă:

... că femeie-așa iubeață

nu vreau pentru mine, nu...

Cel puțin, ca soție legitimă și stăpînă a căminului său. Nici ea nu i-o cerea.

Ea nu-i cerea niciodată nimic.

Cercetară prin împrejurimi, căutând urme de oameni, dar nu găsiră nimic. Vedeau câteodată indieni în pirogi, apropiindu-se temători, dar niciodată îndeajuns ca să merite osteneala să se ia cineva după ei.

Peste cîteva zile, totuși, un șef, însoțit de cîțiva indieni, se apropie cu semne de pace, și Ursúa le dădu cîteva șiraguri de mărgele de sticlă.

Șeful plecă mulțumit și puțin după aceea veniră alți indieni cu mâncare, sperînd să primească aceleași daruri de la Ursúa, care se arăta larg la inimă, atenuînd încetul cu încetul efectele groazei trezite pe insulă de Arce, despre care auziseră și aceștia, deoarece frica se propagă cu viteza luminii.

Soldații, din lăcomie, începură să scotocească peste tot, ca să afle ce mai puteau oferi indienilor, și atunci guvernatorul dădu o ordonanță cum că, dacă vreun soldat schimba sau răscumpăra ceva pe cont propriu, va fi pedepsit, fiindcă trebuiau să trateze cu cel mai mare tact cu locuitorii din acele ținuturi, dacă vroiau să le dobîndească prietenia și să le obțină alianța. Cu toate acestea, unii soldați schimbau obiecte pe ascuns, uneori cu binele, dar alteori silindu-i pe indieni cu amenințări, cu pumni și lovituri de picior.

Cînd văzură că acea așezare nu oferea avantaje mai mari, o părăsiră și plecară pe fluviu în jos. La căderea nopții se opreau, ca de obicei, și dormeau pe țărm. Și, cu toate că indienii fugeau, după puțină vreme se întorceau, vădit fiindcă primiseră vești despre purtarea lui Ursúa în satul dinainte, ceea ce îi făcea mai încrezători și mai prietenoși.

În acea noapte, cîțiva soldați se aventurară pînă în buza pădurii. Era lună plină. Arborii erau atît de deși încît părea cu neputință să pătrunzi mai departe, și Lope, care umbla după lucruri noi, mai mult din cauza întrebărilor fiică-si, decît pentru el însuși, își puse în gînd să se întoarcă a doua zi, pe lumină.

Așa și făcu.

Vegetația era încă și mai deasă decît i se păruse noaptea.

Se găseau multe feluri de palmieri și, dintr-o singură privire, fără să fii specialist, puteai distinge pînă la cinci sau șase specii, unii cu tulpina foarte înaltă și dreaptă, cu un smoc de frunze în vîrf. Alții, la fel ca tulpină, dar sus cu frunzele în formă de evantai; în sfîrșit, unii la care frunzele se desprindeau de la pămînt în jurul trunchiului și încă alte soiuri, ba chiar și de culori diferite, căci era un palmier de culoarea fildeșului, aproape alb, în locurile unde soarele nu pătrundea niciodată.

Mulțimea de palmieri – arbore care în Europa are doar un caracter ornamental – dădea pădurii aspectul unui mare parc nobiliar. Apropiindu-te vedeai că stăpînii acelui parc, ale cărui hotare nu le puteai cuprinde cu închipuirea, erau maimuțele, jaguarii, pumele, tapirii, gheparzii și alte mii de specii, subspecii și familii.

Indienii se apropiau de pădure cu oarecare încredere, deși nu totdeauna și nici din oricare parte. Știau că pădurea poate să-i înghită, ca și fluviul și marea.

Ursúa îl trimise pe Pedro de Galeas cu o mână de oameni să cerceteze terenul, dându-i un termen de șase zile, la capătul căruia trebuia să fie înapoi; căpitanul plecă de îndată cu oamenii lui și pătrunseră cu toții în inima ținutului, mergînd pe malurile unui estuar care comunica cu fluviul. Nu prea departe dădură de niște

indieni care se întorceau în sat încărcați cu hrană, gîndind că spaniolii plecaseră, dar văzîndu-1 pe Galeas cu soldații săi, lăsară proviziile și o rupseră la fugă. Soldații nu putură să-i ajungă fiindcă indienii erau sprinteni și cunoșteau mai bine locurile. Dar, puțin după asta, întîlniră o indiană mai încrezătoare, care le spuse prin semne că nu era din provincia aceea, ci dintr-alta, din Est, ce se afla la cinci răsărituri de soare – cinci zile – distanță. Era foarte prietenoasă și, deși lui Galeas i se părea o captură neînsemnată ca să i-o ducă lui Ursúa, se întoarse cu ea în tabără. Aici îl aștepta o surpriză. Oamenii erau în stare de alarmă și mohorîți, iar cîte unii înarmați pînă-a dinți, în ciuda căldurii tropicale.

Cauza era Alonso de Montoya, care dădea semne de nesupunere. Cu cît se depărta mai mult de pămînturile indienilor „motilones“, cu atît spera mai puțin să se întoarcă și-și simțea sufletul mai plin de venin – așa spunea Lope – împotriva lui Ursúa. Fiarele pe care acesta i le pusese la șantier, înainte de plecare, îi fuseseră scoase demult, și Ursúa căuta să-i cîștige prietenia invitîndu-1 nu o dată să mănînce cu el și cu Vargas. Montoya spunea da la tot, dar își păstra neîncrederea și reaua credință și aștepta o împrejurare favorabilă.

Montoya încercase să convingă unele grupuri de soldați să dezerteze împreună cu el și să se întoarcă în Peru, iar Ursúa prinsese de veste, dar se arătă indulgent și nepăsător, amintindu-și că-1 pedepsise aspru la șantier, înainte de plecare. Pe de altă parte, conspirația lui Montoya nefiind dată pe față, purtarea prefăcută a ambelor tabere fu de ajuns ca să fie trecută cu vederea. A treia oară însă, Ursúa n-avu încotro și arătă că e la curent, căci veniră mai mulți soldați și repetară în fața lui cuvintele pe care le rostise Montoya. Le propunea să pună mîna pe cîteva ambarcațiuni, plute și ceamuri, și să se întoarcă în Peru vîslind în susul apei. Deși se vedea că e plin de bunăvoință, Ursúa n-avu încotro și-l pedepsi, punîndu-1 să vîslească cîteva zile ca un ocnaș.

— Mi s-a spus, îi declară Ursúa, că vroiai să părăsești brigantina și s-o iei pe rîu în sus.

— Așa e, mărturisi el, sfidător.

— Dar chiar de-ai părăsi tu brigantina, s-ar putea ca ea să nu te părăsească pe tine, Montoya.

El tăcea și vîslea. Era un om cu mulți prieteni printre civilii din ținuturile indienilor „motilones“ și chiar din Lima. De aceea se simțea tot atît de tare ca și Ursúa. De la primul incident grav pe malul rîului Huallaga, îi dăduse să înțeleagă lui Ursúa că n-o să-1 ierte și n-o să-i mai fie prieten niciodată. Dar Ursúa avea o încredere oarbă în propriile-i puteri, acea încredere pe care i-o reproșau Lope de Aguirre și alții, spunînd în spatele lui

— De unde-i vine ideea asta să creadă că ne e superior. Ce-și închipuie că e?

Lope de Aguirre se apropia uneori de Montoya și-i vorbea pe ascuns. Omul acela, care vîslea între doi negri în ceamul cel mare, săvîrșise în Indii cîteva strălucite fapte de arme fără să-1 coste prea mult – o rană la piept și alta la un braț – întemeiase o așezare cu indieni, făcuse ceva avere și avea o proprietate cu casă mare și sclavi. Lope, văzîndu-1 în dizgrație și în conflict cu guvernatorul, nu înțelegea, pe de o parte răbdarea lui Ursúa, iar pe de alta ura cumplită a lui Montoya, care nu se pleca sub amenințări, după cum nu se împăca nici cu atențiile prietenoase.

Lope simțea că acel om întruchipa un fel de avertisment al providenței și că trebuia să-1 asculte și să-1 folosească. Era prematur să facă cu el cauză comună înainte de-a exista în tabără un grup de nemulțumiți. Ar fi fost ca și cum s-ar declara candidat la aceeași pedeapsă, fără cea mai mică posibilitate de-a se remarca în vreo intrigă împotriva lui Ursúa. Și, cu toate că simpatiza cu Montoya, nu știa ce hotărâre să ia „Dacă m-ar fi condamnat pe mine la butuc sau la vîsle, l-aș fi ucis pe Ursúa. L-ar fi ucis, între alte motive, și fiindcă Lope nu putea tolera ideea că fiică-sa Elvira l-ar vedea astfel umilit.

Toți umblau echipați, văzîndu-1 pe Ursúa prost dispus, ținîndu-se de interogatorii, avertismente și amenințări. Lope îl privea de departe și, amintindu-și că Montoya e la vîsle, își spunea:

— Rău faci, Pedro de Ursúa, că jignești și că lași în viață pe omul pe care-1 jignești.

Asta vădea multă trufie, și Lope o punea pe seama disprețului pentru ceilalți pe care-1 nutrea Ursúa în străfundurile inimii lui și pe care în zadar încerca să-1 ascundă. Lope vedea brigantina împotmolită pe plajă

și-și spunea:

— Zace pe nisip ca un animal rănit. Ca Montoya.

La căderea întunericului, cînd oamenii erau parcă mai retrași, apăreau negrii, care obișnuiau să facă tabără aparte, și începeau, ca animalele de noapte, să se înveselească. Inés, văzîndu-i din coliba ei, se simțea oarecum în primejdie și-i spunea lui Ursúa:

— Sînt negri și se grăbesc către noapte. Negrii care merg în întîmpinarea ei.

— Cum vine asta întreba Ursúa, amuzat.

— Nu vezi încep să petreacă fiindcă se apropie noaptea. Pentru ei noaptea e ca mama lor neagră.

— Ei și! Sînt sclavi. Lasă-i cu copilăriile lor.

Aproape întotdeauna Bemba era cel care avea inițiativa primului dans. Iar unul din lucrurile pe care și le propuneau la acele petreceri era să le demonstreze albilor că nu-i interesau problemele lor. În fiecare zi, Bemba părea că se însuflețește pe înnoptate, chiar în timpul cînd se deștepta și pădurea, iar acum ridica o mînă în sus, îndoind brațul, și ieșea în mijlocul celorlalți cu pași de dans, cu capul tremurător.

— Spune-mi că vii la ospăț.

— De ce?

— La ospățul dumnealui.

— O să-ți spui.

— La ospăț la căpitan.

— Ți-o spune-o el.

— La ospăț cu vin și carne, unde se îmbată mama. La ospățul dumnealui.

— O să-ți spui.

— Spune-mi că mergi la ospăț unde un colonel se-mbată.

— O să-ți spui.

— Generalu-i la cazarmă și-acolo te-o aresta.

— Mi-o spune-o el.

Lope de Aguirre îi privea de departe și spunea printre dinți

— Cum mai petrec, pungașii!

Lope înțelegea că erau altfel de oameni, cu alte preocupări sau poate fără nici una. Și nu-i iubea, dar îi cultiva fără să știe exact de ce. Adică, știa că uneori cîte unul reteza patru capete omenești, și asta avea oarecare preț.

Indiana prinsă de Galeas, o femeie prietenoasă, vorbi mult în fața guvernatorului – prin interpreți – și, din spusele ei, Ursúa înțelese că nu se aflau încă în ținuturile indienilor Omagua și că nu merita să se oprească din drum ca să facă explorări. Ursúa se temea de cîteva lucruri de țînțarii de pe uscat, care erau mai mulți și mai răi decît cei de pe apă; de natura vegetală și animală – luxuriantă și agresivă – și, mai ales, ca nu cumva trunchiurile și armăturile de la chilele ambarcațiunilor să se desfacă sau să putrezească de tot. Pe-acolo se aflau desigur termite flămînde. Se mai temea și că nerăbdarea și reaua voință a oamenilor – care părea să se întețească pe uscat – ar putea duce la oarecare excese. Dacă asta se întîmpla înainte de-a ajunge în el Dorado, autoritatea lui ar slăbi într-un chip primejdios. Și Ursúa începea să doarmă prost atît la bord cît și pe uscat. Punea asta pe seama căldurii. În schimb, soldații care dormeau foarte prost pe ambarcațiuni, din lipsă de spațiu, se odihneau mult mai bine pe uscat și abia așteptau să vină noaptea ca să debarce.

Ursúa porunci să urce toți la bord și, la primele licăriri ale zorilor, porniră iar în josul fluviului.

Aceea era partea centrală a Amazoanelor, cu ispitele și primejdiile sale, între care trebuia să pui la socoteală săgețile otrăvite și sarbacanele, ca și un soi de pești mărunței care stînjeneau pescuitul. Cînd venea la momeala un alt pește, acesta era devorat pe loc de acele ființe minuscule, care nu mușcau de fapt din momeală, iar dacă mușcau, nu merita osteneala să-i tragi afară.

Era periculos să înoți în rîu dacă aveai o rană cît de neînsemnată, căci peștii simțeau sîngele și mirosul îi făcea lacomi și agresivi.

Făcură o încercare cu maimuța pe care-o luase la bord negrul Alonso. O aruncară în apă legată de mijloc și animalul înotă, fără să i se întîmple nimic. Apoi o răniră ușor la coadă și o aruncară iar. După trei minute îi scoaseră scheletul curățat, ca și cum n-ar fi avut niciodată carne pe el.

Peste două zile, un indian păți la fel.

Fluviul își dezvăluia treptat misterele și primejdiile.

De la insula lui Garcia de Arce mai parcurseseră o sută șaptezeci și două de leghe.

Într-o noapte, cînd coborîră pe țărm ca să se culce, văzură că indienii nu fug. Așezarea aceea făcea parte din provinciile numite Caricuri. Alții le spuneau Manocuri și abia mai tîrziu înțeleseră că cele două nume erau înrudite și indicau aceeași regiune.

Indienii purtau niște mici podoabe de aur ieftin care, firește, treziră lăcomia soldaților, și Ursúa îi condamnă la vîslit pe zece dintre aceștia, pe care-i surprinsese făcînd troc pe propria lor socoteală.

Montoya fusese iertat sau poate că își îndeplinise pedeapsa; fapt este că nu mai vîslea.

Indiemi aceia aveau înfățișarea cea mai ciudată pe care o văzuseră pînă atunci și se sluțeau singuri pînă la grotesc, iar uneori erau înspăimîntători. Se considerau stăpînii Amazoanelor și îi spuseră asta, prin interpreți, lui Ursúa. Guvernatorul află și alte particularități demne de a fi luate în seamă. Primii locuitori de pe Amazoane despre care aveau știință erau arancașii, după care veniseră tupiguaranii. Aceștia erau mai puțin închiși la piele, dar cu fețele turtite, ca de pisică, uneori mai mult late decît lungi, și cu ochii oblici, care le dădeau un aspect prea puțin omenesc.

Cum spuneam, se sluțeau singuri, și la cite unii fața era toată numai nas, iar alții aveau buzele proeminente și un rât ca de porc. Femeile din expediția lui Ursúa, chiar și indienele, priveau cu groază chipurile acestea.

Ursúa deduse că indienii se sluțeau ca să înspăimînte triburile vecine.

Toți acei indieni foloseau sarbacane. Și Bemba se apropia de cite unul care ținea vîrful sarbacanei între buze și-i spunea:

— În mine n-o să sufli, porc de indian ce ești.

Indianul, fără să înțeleagă, își scotea sarbacana dintre buzele-i zîmbitoare. Zîmbetele lor, frecvente, erau oribile pe acele buze sluțite.

Au stat acolo cîteva zile.

Peste noapte, singur, Lope se gîndea la el, ca întotdeauna, dar nu monologa, ci, apropiindu-se de coliba lui Montoya, încerca să intre în vorbă cu el. Montoya era mereu într-o stare de spirit proastă, veninos și irascibil și nu asculta pe nimeni.

— De ce nu mă omoară franțuzu ăsta afurisit îl întrebă pe Lope.

Lope îi spuse:

— Așa e, în locul lui, eu te-aș fi omorît. Dar Ursúa nu ucide pe nimeni, pentru că este un Dumnezeu care veghează asupra noastră din slăvi. Și, afară de asta, nu ne guvernează. El e stăpîn doar în pat, spunea Lope, pentru că Inés aia i-o fi făcut farmece.

Unii se fereau de Lope, socotindu-1 nechibzuit, și nu vroiau să meargă prea departe.

— Și eu fac parte dintre cîrcotași, îi spuse într-o zi lui Montoya, și aș vrea să aveți încredere în mine. Nemulțumiții începură să se întîlnească în fiecare noapte cu Montoya, și acesta îl luă cu sine și pe Lope.

La prima adunare, Aguirre, mulțumită blestemelor și înjurăturilor lui, avu mai multă trecere decît Montoya. Era și cu mult mai radical. În ceea ce privea bunurile trupei, se produseseră destule confuzii și guvernatorul ordonă să se facă inventarul lucrurilor care aparțineau armatei și erau, astfel, sub jurisdicția sa.

În urma acelui ordin se iscă oarecare agitație. Lope vocifera și amenința și mulți îi dădeau dreptate, molipsiți de dinamismul său agresiv. Pînă atunci, Montoya păruse totuși să aibă inițiativa cînd era vorba de vreo nemulțumire.

O mare parte din soldați erau gata să dezerteze și să se întoarcă în Peru. Nu mai așteptau decît să li se indice ziua și ora.

La sfîrșitul lui noiembrie ridicară din nou tabăra și navigară două zile pînă la satul Mococomo, unde discutară în și mai mare lamă și cu mai multă hotărîre despre fuga pe care o puseseră la cale. Lope se arăta posac și tăcut,, dar, întrebat și obligat să vorbească, ridică mîna și spuse răspicat:

— A pleca din tabără, a fugi și a ne întoarce în Peru e o hotărîre meschină, de oameni pașnici și lași. Pînă la urmă înseamnă să dăm bir cu fugiții, ca oricare alții. Ceea ce propun eu e să-1 omorîm pe guvernator și să punem stăpînire pe trupă.

Se lăsă o tăcere adîncă. Propunerea li se păru tuturor foarte gravă, dar nu nesăbuită. De atunci mulți îl priveau pe Lope cu respect, gîndindu-se că, făcînd în public declarații atît de categorice, își pune viața în joc. Ideea de a-1 omorî pe Ursúa nu li se păru proastă unora ca Zalduendo și La Bandera, care se topeau după doña Inés. Alții se speriară și nu mai veniră la întîlnirile secrete. Lope îi privea chiorîș și murmura printre dinți, atingînd cu mîna pumnalul – ca și cum ar fi fost un talisman.

A doua zi, înainte de îmbarcare, se iviră unele piedici. Inventarul nu era gata și guvernatorul hotărî să mai zăbovească o zi.

Cîțiva soldați, călăuziți de indienii din acel loc, plecară la vînătoare și aflară lucruri curioase. Cel mai bun vînat care se putea găsi în ținutul Amazoanelor era huangana, un soi de porc mistreț. Era un animal inteligent care, ca să vîneze, alcătuia cu mulți alții un cerc mare și apoi, micșorîndu-1 din ce în ce și strîngîndu-1, mîncau tot ce găseau în raza lui, indiferent dacă era plantă sau animal. Cel mai mare dușman al huanganilor era tigrul. Acesta stătea la pîndă și se năpustea asupra ultimului huangan din turmă, atunci cînd mergeau unul după altul, prin pădure. Ultimul e de obicei cel mai slab și, pe lîngă asta, tigrul putea să-1 atace fără să fie văzut de celelalte animale.

Dar victima începea să guițe și atunci îi veneau în ajutor toți huanganii.

Tigrul avea grija și prevederea de-a răni animalul într-un punct vital – grumaz, jugulară, inimă sau picioarele dinapoi – ca să nu se mai poată ridica, și-apoi se urca într-un copac așteptînd plecarea celorlalți. Cînd, la sfîrșit, aceștia își vedeau de drum, lăsîndu-1 pe cel rănit în voia soartei lui triste – lucru care se întîmpla mai curînd sau mai tîrziu – tigrul cobora și-l devora. Uneori însă copacul pe care se cățăra era ros de licheni, de bătrînețe sau de furnici, și atunci se încovoia și cădea cu povară cu tot. În cazul acesta agresorul era pierdut, deoarece curajoșii huangani îl atacau cu toții deodată și într-un fel sau altul îi veneau de hac. Erau foarte voraci huanganii și uneori carnivori ca și mistreții.

Totul era violent în ținutul Amazoanelor peștii, animalele de pe uscat, soarele și mai ales minusculii țînțari.

Lope de Aguirre auzise povestea cu huanganii și tigrii și spunea că tigrul, înainte de-a ataca, trebuia să fie sigur că arborele care-i va sluji de adăpost nu e putred pe dinăuntru. Iar omul trebuia să-i urmeze pilda. Pădurea oferea exemple pentru toate împrejurările.

Lope se gîndea noaptea la asta și la urmă ajungea la concluzia că între dușmanii lui Ursúa nu se afla nici unul atît de pornit ca el. Montoya știa de ce îl jignise și mai știa, de asemeni, că se va răzbuna și el într-o zi. Resentimentul său se îndrepta împotriva lui Ursúa și atîta tot. Dar cel al lui Lope era împotriva tuturor oamenilor, împotriva cerului și-a pămîntului, împotriva regelui și-a lui Dumnezeu. Ceilalți își dădeau seama că voința lui Lope era stăpînită de ceva fatidic și sumbru, dar nu știau ce anume. Și nu-i mai ziceau Aguirre nebunul, pentru că vedeau că nu judecata îi lipsea, ci toate celelalte. În afară de judecată nu mai avea nimic. Iar el vroia să pună stăpînire, prin puterea minții, pe tot ce nu avea.

Montoya îl căuta în timpul nopții și lui Lope îi plăcea să aștepte în ușa colibei pînă soseau și ceilalți, prin întuneric. Odată adunați cu toții, vorbeau mult, dar fără să ajungă vreodată a lua o hotărâre concretă. Iar Lope își atingea pumnalul, enervat.

Se întîmplă ca, tocmai cînd se pregăteau de îmbarcare pentru a-și continua drumul, brigantina avariată să se scufunde, ceea ce-i obligă să rămînă mai mult în acel loc, pînă să construiască plute și canoe care s-o înlocuiască.

În trei sau patru zile plutele și canoele fură gata. Ursúa dădu încă o dată dovadă de imprudență la pleca-

rea din acel sat, pentru că porni fără să se informeze dinainte despre ce va găsi în zilele următoare. Și plecară fără rezerve, nădăjduind c-o să găsească în vreun sat riveran, ca și pînă atunci.

Trecură două zile, fără să găsească însă nimic de mineare și în a treia foamea începu să-i chinuie pe toți. Cînd coborau pe mal să doarmă, merita să-i vezi pe oamenii aceia, uneori zdraveni și cu barba pînă la brâu, căutînd buruieni și niște biete rădăcini pe care să le mănînce, și scormonind în nisip după ouă de broască țestoasă – dar nici urmă de asemenea lucruri. Natura le refuza pînă și această mîngîiere. Mulatra doña María, care avea un dispreț total pentru orice fel de pericol, se bucura, spunînd că tot avea prea multă osînză pe unde știa ea.

— Ba știu și eu pe unde, răspundea Zalduendo, făcînd șmecherește cu ochiul. Nu se vedea pe nicăieri țipenie de om. Vreau să spun, indieni.

Peștele, care de obicei se prindea ușor, părea să fi părăsit fluviul, și dacă în timpul zilei visau să găsească ceva pe uscat, noaptea, cînd se culcau flămînzi pe mal, sperau, dimpotrivă, să afle a doua zi ceva în fluviu. Și așa, cu asemenea speranțe, timpul trecea între griji și nevoi. Ca să se poată odihni noaptea, trebuiau să tragă navele la mal și să se expună pericolului de-a fi devorați de animale mai mari – caimanii sau, mai mici – țînțarii. Călătoreau pe brigantină și în ceamuri ca în diligențele ticsite, incomode, inspirând fiecare răsuflarea vecinului. Și gîndind prea mult. Fiindcă trupul nu se putea mișca, se punea mintea în mișcare, și Ursúa își dădea seama de asta.

Cum spuneam, în timpul nopții coborau pe uscat și natura, liberă, le dădea o senzație de ușurare. Dar țînțarii, liliecii cei mari – care erau altfel pe acolo, căci la început li se păruseră a fi păianjeni zburători – iar pe uscat crocodilii, constituiau o amenințare de fiecare clipă. Era vremea incubației și mamele păzeau cuiburile cu ouă, mai ales cînd apăreau acele noi ființe față de care simțeau aceeași dragoste pe care și celelalte viețuitoare o au pentru puii lor. Toate, afară de Zalduendo, care-i lăsa pe-ai lui „să-și cucerească împărăția cerurilor“.

Erau unii care dormeau cu archebuza lipită de picior și pîndiți de-aproape de vreun caiman prudent, amîndoi înfometați și așteptînd să vadă care-o să-l mănînce pe care. Pe uscat, nimeni nu cugeta. Mintea stătea liniștită, pentru că primejdia anihila imaginația.

Relativa înlesnire a țărmului își avea riscurile ei și nu te puteai odihni niciodată, căci se iveau noi corvezi și amenințări.

Nici pe țărm nu era ușor să dormi, din cauza zgomotului din pădurile mai apropiate sau mai depărtate, care se trezeau în fiecare zi la căderea întunericului și care dădeau impresia unor mari orașe cu agitația și forfota lor obișnuită. Pe soldați nu-i liniștea gîndul că toate ființele care trăiau acolo erau niște animale, incapabile să facă vreun rău cu bună știință, fiindcă nu de pagube și de stricăciuni se temeau ei, ci de faptul că nu știau ce se întîmplă acolo. Necazurile cele mai mari și zbuciumul omului se trag din același lucru; din faptul că nu înțelege sau că înțelege pe jumătate.

Cerul era, cum se întîmplă pe linia ecuatorului, negru și întunecat cu totul, iar stelele străluceau ca în nici o altă parte a lumii. Crucea Sudului le arăta că se află în emisfera australă.

Găseau pe țărm foarte puține ouă de broască țestoasă și numai niște iguane respingătoare. Chiar și acele păsări–pescari din care mîncau altădată și care, cînd sînt pui, se pot prinde cu mîna, dispăruseră cu totul.

În timpul zilei trebuiau să vîslească mereu ca să nu-i îndrepte curentul spre țărm, sau ca să mențină distanțele, pentru ca navele să nu se ciocnească între ele.

Mai ușoară părea navigarea pe brigantină, dar trebuia să stai de veghe tot timpul și puțini erau negrii sau indienii care să stea în timpul zilei cu brațele încrucișate. Cel care nu vîslea măsura fundul cu sonda sau menținea direcția cu timona – o bîrnă mare de la pupă.

Lope gîndea „Acum va trebui să mîncăm haita de cîini“.

Cădeau averse teribile și neașteptate, adesea în plin soare, ceea ce dădea naștere în mod frecvent curcubeelor.

Lope spunea uitîndu-se la curcubeu:

— Toată lumea rămîne cu gura căscată, dar pe mine nu m-a impresionat niciodată. Un arc colorat.

Și Pedrarias rosti unul din lucrurile acelea pe care soldații nu prea le luau în seamă. Adică le ascultau cu respect doar trei persoane doña Inés, Elvira și Lope.

— Nici mie nu-mi place curcubeul, spuse, care-i vulgar, așa cum sînt toate lucrurile necomparabile, adică acelea pe care nu le poți măsura cu nevoile omului.

Pedrarias nu vorbea cu nimeni așa, ci doar din cînd în cînd cu Lope.

Ursúa puse paznici înarmați ca să nu fie omorîți și mîncați și caii. Celelalte animale mai mici, cum erau caprele și porcii îmbarcați la plecare, fuseseră consumate de mult. Acum își mîncau cîinii, și Lope o mințea în fiecare zi pe fiică-sa, spunîndu-i că era carne de miel sau mușchi de porc. Uneori Elvirica avea bănuieli și refuza să mănînce, sub motiv că nu-i e foame. Taică-său ridica vocea:

— La vîrsta ta trebuie să-ți fie foame și ai să mănînci pentru că-ți poruncesc eu.

Alonso Esteban, cel care fusese cu Orellana într-o expediție anterioară, povestea mereu că atunci nu răbdaseră de foame.

După două zile, Pedrarias îi spuse:

— Gata, am mîncat și cîinii. Nu vezi că nu se mai aude nici un lătrat.

Cu toate astea, Ursúa și iubita lui mîncau, nimeni nu știa nici cum nici ce. Dar se părea că mai au rezerve. Cînd o vedeau pe Inés și vorbeau cu ea despre foamea pe care o îndurau, frumoasa metisă clipea cu lungile ei gene – genele săruturilor de colibri – și o făcea ca și cum ar fi vrut să-și țină plînsul. Dar n-avea chef de plîns.

Pe brigantină, Torralba căsca și spunea:

— care de ce-om fi venit prin locurile astea O țară fără iarnă e un loc înșelător, unde nu pot trăi decît cei fără frică de Dumnezeu.

Soldații începeau să se teamă de soarta lor și să-și spună că foametea, ca oricare altă nenorocire posibilă, nu depindea de Ursúa și nici de sărăcia locurilor, ci de o fatalitate care-i ducea la prăpăd și la nimicire.

Mulatra doña Maria își bătea joc de lipsuri și Ursúa îi atrase atenția să nu se mai laude, fiindcă oamenii nu credeau că se laudă, ci gîndeau că are alimente ascunse. Lucru care în parte era adevărat.

Muriră cîțiva indieni, bineînțeles de foame, și trupurile lor fură aruncate în fluviu, unde mai putură servi drept hrană peștilor și caimanilor.

Într-un fel sau altul, cu vorba, cu gestul, cu privirea, toată lumea protesta. Afară de un căpitan, rece și impasibil, care-abia de scotea un cuvînt și care se numea Martin Pérez. Acesta evitase orice familiaritate cu ceilalți. A vorbi de propria-i foame era o invitație la intimitate și el nu era omul care s-o facă.

Într-o zi rămaseră pe țărm în loc să se întoarcă la ambarcațiuni, sperînd să poată vîna ceva în pădure, dar nu găsiră decît niște maimuțe care, părînd că-și dau seama de pericol, fugeau și se cățărau prin locuri inaccesibile, fără să înceteze cu pălăvrăgeala și gălăgia.

— Ai zice că vorbesc, spunea La Bandera.

— Și chiar asta fac, aproba Lope, dar nu spun nici o vorbă adevărată. Așa era; maimuțele nu păreau niciodată niște animale de treabă.

Se dusese în pădure și singurul soldat cu adevărat bătrân din expediție, unul Núñéz de Guevara, nici mai mult nici mai puțin decît „comandor“ de Rodas. Era un bărbat robust și puternic, dar cu barba albă și chel.

— Voi bătrânii, îi spuse Zalduendo, călcând ca întotdeauna în strâchini, pe semne că nu țineți prea mult la viață.

— Așa cred unii, dar se înșeală cu desăvîrșire, răspunse el grav.

Pedrarias reuși să vîneze o iguană – animal într-adevăr respingător – și o dădu lui Lope, spunîndu-i:

— Bine preparată are gust de carne de pui și Elvirica n-o să poată face deosebirea.

Lope vru s-o ascundă într-un sac, dar animalul îl rupse cu țepii dorsali și cu unghiile. Atunci, Lope omorî iguana cu ajutorul lui Pedrarias și o pregătiră amîndoi înainte de-a se întoarce la țărm.

Cîțiva indieni coborîră și ei pe uscat, dar majoritatea rămaseră în ceamuri și pe plute, atît de extenuați

de foame că n-aveau nici măcar puterea să fugă de soare și să se așeze la umbră.

Părintele Henao se ducea la vînătoare cu soldații, iar Portillo rămînea lîngă indieni dîndu-le ultima împărtășanie și spunînd în gura mare că pe pămînt nu există dreptate. Părintele Portillo umbla tot așa de înfometat și de gălbejit ca și indienii.

Doña Inés și camerista ei nu părăseau niciodată brigantina, unde, de bine de rău se mai găsea cîte ceva de mâncare. Cît despre Ursúa, refuza să mănînce cu ele, în primul rînd ca să le ajungă lor și-apoi, deoarece foametea bîntuia cu atîta furie printre soldați, trebuia, măcar din bună-cuviință, s-o împărtășească și șeful.

Unul dintre cei care îndurau mai ușor foamea era Lope de Aguirre, fiindcă de obicei mînca foarte puțin și stomacul se obișnuiește cu strâmtorarea la fel ca și cu belșugul. Nu erau decît două ființe cărora nu le-a lipsit nimic în timpul expediției Inés, din cauza dragostei lui Ursúa, și Elvira, mulțumită iubirii tatălui ei.

Copiii, pajii mai găseau prin pădure cîte ceva, asemeni cîinilor fără stăpîn din orașe. Dar unul dintre ei fu mușcat de un șarpe cu clopoței și muri aproape imediat.

Erau și unii care gîndeau că, în caz extrem, era îngăduit să mănînce carne de om – băiețașul mort era destul de durduliu – iar Esteban ajunse chiar să întrebe dacă veninul șarpelui s-o fi întins în tot corpul și carnea mortului o fi otrăvită. Lope, care-1 auzi, spuse:

— Cară-te de-aici, păcătosule, lua-te-ar dracu.

Esteban nu spuse nimic. Era unul dintre oamenii aceia pe care nenorocirea îi face lași, așa cum există alții – Lope, de pildă – pe care-i ațîță, le insuflă curaj și-i îndeamnă la violență.

Negrii descoperiseră niște rădăcini care, bine mestecate, se puteau mînca. Nu miroseau prea grozav, dar erau proaspete și zemoase. Prinseră într-o după-amiază o maimuță, o jupuiră și o mîncară crudă. Spuneau că așa, crudă, carnea e mai hrănitoare decît gătită.

În ziua următoare se întoarseră toți la ambarcațiuni și-și continuară drumul.

Indienii nu spuneau niciodată nimic. Nu știai dacă erau fericiți sau nenorociți, flămînzi sau sătui. La resemnarea lor obișnuită, indienii creștinați adăugau un fel de disperare de sclavi. Așa cum îi spusese Lope odată lui Zalduendo „indienii ăștia, cînd sînt botezați și capătă nume spaniole, parcă-și pierd și ultimul rest de demnitate umană pe care-1 aveau“. Fără îndoială, între a te numi Ixi-Kamal și a te numi Baldomero sau Felipe era o diferență, dar în rău, după cum spunea Torralba.

— În schimb, dobîndesc împărăția cerurilor cînd mor, adăuga Elvira.

Auzind cuvintele fiicei sale, Lope de Aguirre o privea cu duioșie și nu spunea nimic.

Timp de nouă zile membrii expediției se hrăniră mai mult cu aer. În fiecare zi mureau cîțiva indieni, care erau și ei aruncați în fluviu. Esteban se distra uitîndu-se la caimanii care-și făceau de lucru cu trupurile lor.

Iarba-grasă și celelalte buruieni pe care le găseau seara în preajma țărmului le ațîțau și mai tare foamea. Să nu mai spunem că, dacă se afla pe-acolo vreun animal viu, dispărea pe loc. Nu se mai auzeau lătraturi și behăituri nici ziua nici noaptea. Rămăseseră doar caii.

În sfîrșit, ajunseră într-o zi, pe la amiază, într-un loc unde prundișul dispărea și se forma un fel de mal înalt, purpuriu.

Iar sus se vedea o așezare destul de mare.

Fără îndoială că indienii îi zăriseră de departe, fiindcă avură timp să se pregătească, încărcîndu-și în grabă, în vreo duzină de canoe, femeile, copiii și lucrurile mai de preț pe care le aveau prin colibe, în vreme ce bărbații apți pentru luptă alcătuiră o trupă destul de numeroasă și se pregătiră de apărare.

— Haideți, haideți, spunea Lope, pipăindu-și spada.

Văzînd Ursúa că indienii, zdraveni la trup și la minte și bine înarmați în felul lor, voiau să înceapă ostilitățile, dispuse trupa în linie de bătaie. Mergea în frunte cu cîțiva archebuzieri cu fitilul aprins, dar fluturând un steag alb în semn de pace. Părea că indienii l-au înțeles.

Ursúa ordonase ca nimeni să nu tragă pînă n-o da el ordin. Indienii, fără să-și strice rîndurile, stăteau în așteptare. Dintre ei ieși o căpetenie cu tot atîția oameni cîți îl însoțeau pe Ursúa și înainta cu un aer prietenos.

Cînd se întîlniră, indianul luă pînza albă, făcu semne de pace și prietenie și-i pofti pe spanioli să intre

cu el în sat. Între timp indienii se retrăgeau, dar fără să-şi strice formaţia, rămînînd parcă în aşteptare.

Debarcară cu toţii, chiar şi indienii care mai puteau umbla, ba chiar şi negrii, rămînînd la rîndul lor în aşteptarea ordinelor lui Ursúa care, împreună cu căpetenia indienilor, organiză instalarea oamenilor.

Ursúa obţinu pentru membrii expediţiei o parte din sat, cu proviziile ce se găseau acolo, ceea ce nu era puţin lucru, dat fiind că fiecare casă avea pe lîngă ea o mică lagună plină cu broaşte ţestoase de toate mărimile, şi cu gard de jur împrejur ca să nu fugă. Pe lîngă asta, în case mai erau destule rezerve de porumb, de carne de porc sălbatic şi de păsări.

După ce căpetenia tribului şi guvernatorul căzură la înţelegere, Ursúa indică locuinţele unde urmau să se instaleze, iar războinicii indieni se retraseră în partea rezervată lor. Guvernatorul dădu ordine stricte ca nici unul din oamenii lui să nu treacă în partea unde locuiau indienii şi cu atît mai puţin să ceară sau să ia ceva de la ei.

Oamenii începură să-şi pună burta la cale, cum se spune. Pe lîngă broaştele ţestoase vii din lagune erau încă multe altele, proaspăt ucise pentru hrana indienilor, ca la vreo şase sau şapte mii. Şi, preparîndu-le cum ştiau ei, înfometaţii mîncară după pofta inimii.

Soldaţii, indienii din provincia Motilones şi negrii înfulecau zdravăn şi risipeau mai multă mîncare decît puteau înghiţi.

Văzînd indienii cum se purtau oaspeţii lor, îşi spuseră că n-au să respecte condiţiile hotărâte şi, în timpul nopţii, fără a fi văzuţi – erau foarte abili în acţiunile lor nocturne – începură să scoată parte din alimentele cele mai importante, atît din lagune cît şi din case, fiindcă intrau şi ieşeau fără să-i simtă nimeni, şi luară îmbrăcăminte şi piei chiar de sub capul soldaţilor, fără să-i trezească.

A doua zi, soldaţii văzură că lipseau multe lucruri şi, cum în nopţile următoare spaniolii se luară după indieni, descoperiră ceea ce se întîmplă. Atunci se considerară în drept să-şi recupereze hrana şi de asemeni, cum se poate presupune, să ia şi ce era al lor şi ce nu era. Avură loc cîteva ciocniri periculoase. Pînă la urmă cîştigară cei mai bine înarmaţi.

Ursúa încerca să facă ordine, fără să reuşească însă. Şi, socotind că e necesar să-i pedepsească pe cei ce întreceau mai vădit măsura, arestă un metis, iar acesta se plînse:

— Gîndiţi-vă, excelenţă, că prin persoana mea îl jigniţi pe sublocotenentul Guzmán.

— Tu nu eşti sublocotenentul Guzmán.

— Sînt servitorul lui, ceea ce, în cazul ăsta, e acelaşi lucru.

Guvernatorul porunci să-l pună în butuci. Vestea ajunse la urechile lui don Hernando de Guzmán şi acesta ceru guvernatorului, ca o favoare personală, să-i dea drumul, dar Ursúa spuse că trebuia să dea o pedeapsă exemplară.

— S-o faceţi cu altul, excelenţă, pentru că aşa pare o ofensă adusă celor care sîntem la conducere.

— Aici nu există altă conducere decît a mea, domnule sublocotenent, şi atît cît o fi aşa trebuie să mi se execute ordinele.

Sublocotenentul tăcu. Deoarece Guzmán protestase, Ursúa avu grijă ca toată lumea să afle de pedeapsă, pe care-o prelungi timp de mai multe zile, pentru ca tăria hotărîrii sale să fie cunoscută de către toţi potrivnicii. Nu încape îndoială că Ursúa îl respecta pe Guzmán, ştiind că era fiul şefului consiliului de la primăria din Sevilla, don Alvar Pérez de Esquivel şi al doñei Aldonza Portocarrero şi că locuise chiar în casa viceregelui Hurtado de Mendoza, dar nu avea o părere prea bună despre meritele tânărului. Ştia că descinde din goţi şi că în neamul lui se păstra tradiţia lui Guzmán cel Bun. Dar avea unele trăsături de caracter puţin cam infantile.

Chiar şi Hernando ştia asta şi evita să intre în relaţii prea intime cu alţii, ca să nu le descopere şi aceştia. Printre trăsăturile de caracter ale tânărului Guzmán, care se distinsese în două acţiuni războinice, una din ele fiind apărarea fortului din Peuco în Chile, se număra şi un fel de fantezie plină de naivitate. De mic copil avusese servitori şi dascăli arabi – lucru frecvent în casele nobile; auzise astfel şu de tot soiul, iar uneoii le repeta şi el, mai ales după ce bea puţin. Nu povestise nici una în cursul acestei expediţii. Dar în Lima spusese că unii fierari arabi din Mauritania de Sud se prefăceau în hiene, adică într-un animal căruia îi ziceau bauda,

dar că acelea erau hiene rîzătoare şi puteau să se preschimbe din nou în fierari de îndată ce mîncau anumite ierburi.

Mai povestea – iar doi negri din expediţie confirmaseră că era adevărat – că în Africa, nu departe de Mauritania, existau oameni-lei care, din cînd în cînd, îmbrăcaţi cu pieile acestor animale şi purtîndu-le capul – ca pe-o căciulă – intrau prin sate şi omorau o mulţime de oameni. De obicei mergeau opt sau zece oameni-lei şi cam tot atîtea femei-leoaice, toţi travestiţi cu pieile respective, care, ca să aibă mai mult efect, trebuiau să fie proaspete. Şi ucideau cu amîndouă mîinile – cu două pumnale – tot ce întîlneau în cale. Mascaradă mai sîngeroasă nici că putea exista. Nimeni nu se apăra împotriva lor şi lumea ajunsese să creadă că oamenii-lei erau cu adevărat aşa. Se lăsau omorîţi cu resemnare, supunîndu-se unui obicei sîngeros care căpătase putere de lege.

Superstiţia aceasta pricinuia în fiecare an mai mult de-o sută de morţi pe teritoriile respective, şi doi dintre negrii care se născuseră în Africa, aproape de acele locuri, întăreau vorbele sublocotenentului.

Sublocotenentul Guzmán auzise şi alte lucruri pe care, pe măsură ce înainta în vîrstă, începea să le considere mult prea discutabile ca să poată fi povestite în faţa unor oameni maturi.

Aşadar, deşi toţi îi purtau respect şi prietenie lui don Hernando, acesta nu era neapărat respectul aventurierilor pentru fapte ce ţin de domeniul violenţei ci, ca să spunem aşa, mai degrabă un respect civil din vremuri de pace, consecinţă a unui sentiment de clasă.

Servitorul său, metisul, care mai era încă în butuci, îi spuse lui don Hernando într-o noapte, cînd acesta se duse să-l vadă:

— De ce nu-mi dă domnia-voastră băutura aceea fermecată ca să mă prefac în hienă?

Don Hernando nu ştia dacă metisul vorbea serios sau în bătaie de joc. Sclavul îl auzise povestind legenda aceea africană în Trujillo.

În satul acela mare, numit Machifaro, se găsea hrană din belşug şi Ursúa chibzuia să petreacă acolo sărbătorile Crăciunului, care se apropiau. Pe lîngă asta, erau semne că locuitorii din acele ţinuturi cunoşteau întrucîtva locul unde se află el Dorado şi se gîndea să-şi continue cercetările cu ajutorul lor.

Hotărî să-l trimită iar pe Pedro de Galeas cu cîţiva oameni în opt sau zece canoe, ca să intre într-un estuar care comunica cu fluviul. Galeas şi oamenii săi înaintară cîteva mile pe un braţ de apă neagră, densă şi urît mirositoare. Probabil că era petrol.

— Mare minune, spunea Galeas, dacă asta nu ne-o duce drept în iad.

După ce-au plutit cîteva ore pe braţul fluviului, ajunseră la o lagună imensă şi navigară în largul ei cam la trei leghe fără să-i vadă marginile şi pierdură din ochi ţărmul de unde plecaseră. Cum nu aveau busolă şi nici balansier, se temură să nu se rătăcească şi după ce merseră cîteva zile de-a lungul ţărmului care începea să se vadă, fără să dea nici de sate şi nici de oameni, hotărîră să se întoarcă, potrivit instrucţiunilor lui Ursúa.

În timp ce Galeas se întorcea, veniră în canoe, pînă aproape de Machifaro, cam la vreo două sute de indieni de pe podiş cu gînd să jefuiască satul, aşa cum obişnuiau să facă din cînd în cînd. Se apropiaseră pe furiş, în timpul nopţii, după obiceiul indienilor, neştiind că în Machifaro se află spanioli.

Duşmanii fiind descoperiţi de paznicii şefului de trib din Machifaro, aceştia îl anunţară pe Ursúa şi-i cerură ajutor.

Aşteptară pînă la ziuă, şi văzînd atacanţii că satul e plin de războinici spanioli, hotărîră să se retragă pe fluviu, dar nu fără a face mai întîi o larmă grozavă cu tobele şi trompetele, ca să-i înspăimînte.

Ursúa ordonă locotenentului său Juan de Vargas să ia cu el şaizeci de archebuzieri şi pe şeful tribului din Machifaro, pe care-l însoţeau cîţiva indieni, şi mergînd în canoe mari pe alt braţ al fluviului, le tăiară retragerea celor ce avuseseră de gînd să-i atace. Aceştia erau indieni „cararies“ şi se pregătiră de luptă, dar cei mai mulţi muriră sub focul archebuzelor. Supravieţuitorii căzură mai toţi prizonieri. Cei care putură să fugă o luară prin pădure, fără hrană şi fără arme, aşa că, în noaptea următoare au murit sfîşiaţi de fiare sau ucişi de indienii din partea locului care îi hăituiau plini de mînie. În liniştea nopţii li se auzeau vaietele.

Părăsiseră cele două sute de canoe, multe din ele cu hrană şi obiecte de oarecare valoare.

În tabără se întîmplă un fapt care-i surprinse pe toți.. Chiar în acea zi Ursúa numi vicar general – adică episcop provizoriu – pe părintele Alonso de Henao. Și aduse acest lucru la cunoștința celorlalți în felul următor „Prin dreptul de patronaj pe care maiestatea-sa îl are asupra acestor pămînturi și asupra tuturor bisericilor și episcopatelor de pe cuprinsul lor, făcînd eu uz de puterea regală ce mi-a fost conferită, pot numi, în lipsa unui prelat, un vicar general; și îl numesc în persoana lui don Alonso de Henao.“

Prima hotărîre pe care-o luă părintele Henao în noua sa funcție fu să excomunice, la cererea lui Ursúa, pe toți soldații care ar avea în stăpînire, fără știrea guvernatorului, scule, securi, satire, tesle, burghiuri, cuie și de asemeni obiecte luate prin troc de la indieni, dacă nu vor veni imediat să le depună la picioarele prelatului.

Se iscară noi proteste și unele discuții, pentru că cei care cunoșteau legile spuneau că guvernatorul nu-1 putea numi pe preot în acel post și că nici părintele Henao nu putea primi postul.

Larma ajunse pînă la doña Inés, care stătea întotdeauna departe de trupe, și chiar ea se miră de acea numire, dar din alte motive.

Îl întrebă pe Ursúa dacă el crede cu adevărat în Dumnezeu.

— Sînt zile în care nu cred, spuse, dar Dumnezeu crede în mine și atunci e tot aia.

Mulatra Maria, care-o servea pe doña Inés, auzi aceste cuvinte și i le repetă prietenului ei Zalduendo care, la rîndul lui, le răspîndi prin tabără

— Dumnezeu crede în Ursúa, zicea el ironic.

Lope răspunse:

— Se apropie ziua în care nici măcar Dumnezeu n-o să mai creadă în Ursúa. Fiindcă prin locurile astea de la ecuator oamenii trăiesc în grabă.

Unii oameni cu știință de carte spuneau că părintele Henao n-are mai multă putere să excomunice decît bunică-sa. În plus, treaba asta fiind atît de vădit avantajoasă pentru Ursúa și pentru punga lui (căci dacă ar fi fost vorba numai de autoritatea guvernatorului n-ar fi părut rea), protestele se întețeau.

Cei mai nemulțumiți erau Montoya și Lope de Aguirre. Ceilalți făceau cauză comună cu ei. Într-o noapte, văzînd Aguirre că servitorul lui Guzmán e tot în butuci, se duse la sublocotenentul-general și-i zise:

— Pare de necrezut c-ar exista oameni de rang înalt ca dumneavoastră care să permită să le fie maltratat astfel servitorul.

— Ce pot face întrebă tânărul sublocotenent-general.

— Dacă n-o faceți dumneavoastră, o s-o fac eu, pe Dumnezeul meu.

Petrecură noaptea în discuții și comentarii în legătură cu soarta expediției, cu dragostea lui Ursúa și cu cîte altele. Lope spuse că, în timpuri tulburi, bărbații care aveau ceea ce trebuiau să aibă se ridicau și ajungeau pe cele mai înalte culmi, dînd astfel o lecție celor aroganți și încrezuți. Căci fiecare putea prospera potrivit condiției sale, cel care era mic puțind ajunge mare, iar cel care era mare ajungînd și mai mare.

El nu avea cine știe ce ambiții, dar trebuia să-și revendice drepturile, nesocotite sau necunoscute în Quito, în Panama și în Lima. Alții, care nu făceau cît el, aveau pa te de favoruri, de onoruri și de monede de aur care nu ieșiseră din matrița de monede a viceregelui, și nici nu dăduseră a cincea parte pentru maiestatea-sa.

— Eu, dacă aș fi în pielea dumneavoastră, don Hernando de Guzmán, spuse fără a mai ține seama de nimic, aș ținti, în cel mai rău caz, să pun stăpînire pe Peru. Alții așa au făcut și au fost pe punctul de-a reuși avînd în vine un sînge mai puțin curat decît al dumneavoastră. Și, dacă se ivește prilejul, o să mai vorbim despre asta, dar singuri și fără să ne-audă cineva, pentru că eu am un defect și o calitate. Defectul este că nu-mi place să las dușmani în spatele meu și calitatea e că inima-mi spune cine-mi sînt dușmanii și ce intenții au, atunci cînd le au. Și să nu credeți că vorbesc ca un nebun. În orice caz, nu uitați că ceea ce spun ca un nebun știu să susțin ca un om cu mintea întreagă, lucru care e rar de găsit pe-aici. Și n-o să pierdeți nimic ascultîndu-mă, căci sînt dintre puținii care știu să prețuiască o prietenie.

Mai spuse că trebuia să se păzească de Ursúa, fiindcă începea să i se înăsprească voința și avea dreptul să scurteze de cap nu numai un om ci chiar o duzină de oameni, iar din pricina căldurilor de la ecuator,

tuturora le musteau în sînge ciuperci veninoase și, dacă se ivea prilejul, trebuia să ai mîna mai sprintenă decît a lor.

Nobilul sevillan îl asculta fără să știe ce să creadă. Îi era tare somn în acea noapte (fiind tînăr avea nevoie să doarmă mai mult decît Lope) și cînd se despărțiră, sublocotenentul-general se depărtă zicîndu-și că tot ceea ce îi spusese Lope era o nebunie, dar un fel de nebunie de loc neplăcută, la care îi convenea să se gîndească și de unul singur. Adormi tîrziu, în ciuda somnului, amintindu-și că, dat fiind că Lope de Aguirre nu dormea, avea obiceiul să obosească lumea cu vizitele, convorbirile și himerele lui nocturne.

Cineva îl înștiință pe Ursúa despre uneltirile celor nemulțumiți și a doua zi, primul lucru pe care-1 făcu guvernatorul fu să-1 ierte pe servitorul lui Guzmán, care-a fost scos din butuci, și să-i cheme pe răzvrătiți în coliba sa. Veniră Lope de Aguirre, La Bandera, Montoya, Zalduendo și încă vreo cîțiva, toți fără arme, în afară de cei doi soldați care stăteau de pază. Cînd intrară, Ursúa îi primi bine dispus și îi pofti să se așeze. Apoi le oferi din vinul destul de tare făcut de locuitorii din Machifaro și, scoțînd niște hîrtii pregătite dinainte, le spuse:

— Vreau să vă arăt ceva care vă privește. Iată aici preîntîmpinările care mi s-au făcut împotriva voastră înainte de-a pleca din Motilones. Vreau să spun că aș fi putut să mă descotorosesc de voi înainte de-a mă îmbarca, dar n-am vrut s-o fac fiindcă aveam mai multă încredere în valoarea fiecăruia ca soldat decît în suspiciunile conțopiștilor și scribilor din Lima.

Ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, începu să citească. Pe una dintre hîrtii era scris:

— „Așa că, avînd zece oameni mai puțin, veți putea, excelență, să reușiți a intra în el Dorado la fel ca și cu zece oameni în plus, și astfel vă sfătuiesc să-i alungați din trupa excelenței-voastre pe următorii soldați care, oriunde s-ar duce, poartă după ei dezordinea și paguba".

Ursúa citi apoi numele tuturor, adică, fără al lui Montoya care, pînă să ajungă la șantier, se purtase ca un cavaler corect și ca un om de onoare.

După ce le înșiră numele unul după altul, Ursúa adăugă:

— Să nu credeți că asta-i tot. Aici mi se dă limpede și cu toate amănuntele situația penală a fiecăruia și mi se propune să vă dau o însărcinare și o funcție în altă parte ca să fie justificată retragerea și îndepărtarea voastră fără să se poată bănui că a fost făcută de mine. Vedeți Aici spune – și începu iar să citească – „Se poate face în așa fel încît nimeni să nu creadă că ar fi rău văzut de excelența-voastră..." Etc. etc. Dar eu n-am vrut să fac caz de asta și nici măcar n-am răspuns.

Ursúa, sigur de efectul cuvintelor sale, privi fețele acelor oameni. Nimeni nu vorbea. Toate chipurile erau reci și mute.

În sfîrșit, Lope întrebă:

— Cine semnează scrisoarea?

— Asta, domnilor, nu pot să v-o spun. Nu v-ar folosi la nimic dac-ați ști și e mai bine să nu cunoașteți numele, căci chiar din punctul de vedere al liniștii voastre e mai bine să nu știți cine sînt cei ce vă dușmănesc.

— Nu înțeleg această rațiune, spuse Zalduendo.

— O să vă fac să înțelegeți. Dacă știți cine a scris scrisoarea n-o să vă puteți stăpîni să nu-i dați a înțelege asta într-o zi, la Lima, cu un prilej oarecare; iar din asta nu vă veți alege cu nici un folos nici unii nici alții, și mai puțin dumneavoastră care aveți putere mai mică. Această persoană este situată destul de sus ca să vă poată face rău, și doar ca să se apere. Așa că nu vă mai bateți capul și lăsați-mi mie această mică problemă. Singurul lucru care mă interesează e să vedeți că m-am purtat cu voi ca prieten și camarad, întîi la Motilones și apoi acum și aici.

Tăceau cu toții. La Bandera spuse:

— Bine zice guvernatorul, e mai bine să nu știi ceea ce tot nu se poate îndrepta. Eu îi mulțumesc în numele meu și al tuturora.

Ursúa se mulțumi cu acele vorbe ca să considere restabilite relațiile de prietenie, le oferi din nou de băut și apoi îi însoți pînă la ușă. Odată ajunși afară, La Bandera rosti:

— E nobil ceea ce-a făcut și îi rămînem cu toții obligați.

— Obligați cu ce? întrebă Lope.

— Cu respectul și încrederea pe care ne-o arată.

— Nu-i nici respect nici încredere, răspunse Lope, și poftim cu ce vine acum La Bandera. Aici nu-i vorba de respect. Adevărul e că Ursúa se consideră cu atît mai presus de noi, că nu se teme să joace cu cărțile pe față și să ne spună vedeți c-am fost pe punctul de-a vă alunga din tabără și n-am făcut-o pentru că nu vă cred în stare să mă dovediți voi pe mine și nici măcar să mă faceți să nu dorm noaptea. Ăsta nu-i respect, ci mai degrabă dispreț și s-o ia fiecare cum vrea, dar eu sînt vulpe bătrînă. Cu asemenea generozități și toleranțe și mărinimii nu mă duce nimeni.

Montoya gîndea la fel.

— Și dacă nu-i așa, stărui Lope, văzîndu-se sprijinit, atunci de ce n-a ne-a spus numele celui care semna scrisoarea. Așa ar fi fost cinstit. Dacă mi-ar fi spus ticălosul care vă poartă sîmbetele e cutărică și de-acuma s-o știți și voi, ar fi fost altceva. Dar vrea să prindă doi iepuri deodată, să se bucure de încrederea celor din Lima și de recunoștința noastră.

Ceilalți meditau la acele cuvinte, dar La Bandera tot nu se lăsa convins.

— Pariez cu voi, adăugă Lope de Aguirre, că în zilele următoare va îndrăzni să ne aducă o nouă jignire, adică să condamne pe careva să vîslească la ceamuri. Pînă acum n-a cutezat să-l pedepsească decît pe servitorul lui don Hernando, pe el și sufletele noastre, asta o spun din cauza excomunicărilor.

— Pe mine m-a pus să vîslesc trei zile, spuse Montoya, mama lui de ticălos.

Între timp, noaptea, negrii găseau ca întotdeauna pretext ca să cînte.

Auzindu-i, Montoya ridică atent capul, iar Zalduendo spuse cu un aer obosit:

— Aaah, ăștia-s negrii care duc dorul țării lor împuțite.

Cel care cînta era, ca întotdeauna, Bemba, prietenul lui Lope:

Mavă Ghelele Ghetele ghete
Ounu Gum ou Ku Gum u Ku Yeye
Mei ul Amel u Kia yeitel aru Sc ga dau
Bu So ga dau Bu So ne yamaru
No gaide Bairă Vaire vail engo
Maulone ghamba
Ghl ambal elele Mava
Ghelele Ghelele ghete.

Tradus mai mult sau mai puțin exact – Pedrarias Armesto le cerea de obicei negrilor să traducă – spune așa:

Aud greierele, greierele cum cîntă.
Norul de pe muntele Gume,
norul îi acoperă creasta
Oh, fiicelor și fiilor coborîți să vedeți
umbra pe pămînt umbra ce coboară
voi mai fi eu în stare să urc sînt
bătrîn și prăpădit trupul nu mă mai duce,
e prea prăpădit trupul meu dar
aud greierele greierele cum cîntă.

Noaptea se întindea neagră. Puțin mai departe de coliba negrilor pădurea palpita cu insectele, cu broaștele și cu păsările ei de noapte. Se auzea foarte bine greierele la care se referea negrul. Greierele, care pentru negri este ca privighetoarea pentru albi. Pădurea palpita prin miile ei de bîtlani și de papagali în călduri. Prin tigrii ei mereu la pîndă.

În zori, papagalii albi se apropiau și la început păreau porumbei, dar după țipetele pe care le scoteau se vedea repede că erau alt soi de păsări. Soldații îi mîncau cînd puteau pune mîna pe vreunul – în lipsă de altceva – dar aveau carnea ațoasă și tare și cum acele păsări trăiau mulți ani, dacă erau bătrîne nu era chip să le gătești, căci se frăgezeau foarte greu și cu atît mai puțin se puteau consuma crude. Chiar și așa însă, unii îi considerau ca un mare noroc în lipsă de altceva.

Dar în Machifaro nu duceau lipsă de mîncare.

Părintele Portillo, văzînd că părintele Henao fusese numit episcop provizoriu, se simți descurajat și, auzindu-i pe Montoya și pe Lope de Aguirre vorbind despre lipsa de omenie a lui Ursúa, spuse:

— Eu era cât p-aci să mor în timpul foametei celei mari și văzînd că doña Inés aruncă în rîu rămășițe de pește și de fructe m-am apropiat și l-am strigat pe guvernator, deși aproape că nu mai aveam glas. Și cînd i-am spus cît de greu o ducem, mi-a întors spatele ș-a zis „N-am nimic de dat“.

Montoya îl privea cu o încruntătură aspră, după obiceiul lui – și ce-ai făcut?

— Ce era să fac. Am înălțat mîinile spre cer și-am spus Dumnezeu să m-ajute că pe pămînt nu mai e nici dreptate nici milă.

Lope îl întrebă pe preot dacă Ursúa avea puterea să numească un „provizor“. Portillo spuse că se îndoia, dar chiar de-ar fi putut, prima dispoziție a lui Henao, prin care excomunica pe cei ce dețineau bunuri de-ale armatei, era eretică și fără temei. Părintele își încheie vorbele cu o sentință latinească menită să-i întărească părerea.

Zalduendo avea și el motive personale de nemulțumire. Plîngîndu-se de timpul pierdut în zadar pe Amazoane, îl întrebase pe Ursúa dacă n-ar fi mai bine să se oprească undeva și să pătrundă spre interior pe acele teritorii, ocupîndu-le.

Ursúa îl privise peste umăr și-i spusese:

— O să-ncărunțiți înainte de-a scăpa de fluviul ăsta.

— Să-1 ia dracu de franțuz cu neamul lui cu tot! spunea Lope, că eu am încărunțit în vîrful Anzilor acum mulți ani, și o să-1 fac să-și înghită cuvintele astea.

Ținutul de la Machifaro îi dădea lui Ursúa impresia că ar face parte din regiunea Omagua, aproape de el Dorado. Guvernatorul avea pe lîngă el doi indieni brazili, care cunoșteau locul unde se află acel ținut și spuneau mereu că se apropiau de el. Cu asta se mai însuflețeau și ceilalți. Crezîndu-se pe punctul de a-și atinge scopul, Ursúa îl confirmă pe Alonso de Henao ca episcop al regiunii Omagua. Din cauza aceasta, preotul nu-i mai reproșa lui Ursúa că nu se căsătorea cu doña Inés, și în toate îl lingușea și-i dădea dezlegare.

Tocmai atunci sosi Pedro Alonso de Galeas cu soldații care plecaseră în cercetare și spuse că treizeci de leghe în jur nu exista sat, nici țipenie de om măcar, ci doar ape negre și puturoase.

La asta adăugîndu-se și faptul că cei doi indieni brazili și spaniolul Alonso Esteban păreau din nou dezorientați și tot priveau fără să recunoască locurile și să se poată orienta, oamenii începură să-și piardă curajul și să-și spună că n-au să ajungă niciodată în Omagua.

Uneori Alonso Esteban spunea că da și alteori că nu, deși se referea la același lucru, și, cu toare că dezvăluise numele acelui sat al indienilor Machifaros încă înainte de-a fi ajuns în apropierea lui, adevărul era că nu știa dacă de acolo se putea sau nu merge în interior, în căutarea rîvnitului el Dorado.

Ursúa se mohorî fiindcă aștepta mult de la Galeas și văzu că se întorcea cu vești proaste sau fără nici o veste. Pentru infracțiunea comisă de unul dintre soldați care, flămînd fiind, scosese o broască țestoasă din iazul unei colibe din partea indiană, îl pedepsi să vîslească trei zile pe brigantină.

Juan de Vargas nu era nici el partizanul unor asemenea măsuri și i-o spuse din nou:

— Asta îi jignește, dar nu-i îndreaptă. V-ar prinde mai bine dacă i-ați spînzura.

Vargas părea că începe să-și dea seama ce soi de oameni luase cu el. Dar pe Ursúa nu-1 interesa nimic în afară de Ines, și continua să fie prost dispus și ranchiunos.

Ursúa obișnuia să-1 trimită pe Galeas în cercetare pentru că era soldatul care investise cel mai mult în acea întreprindere. Alimentele și banii dați de Galeas reprezentau o adevărată avere, și de aceea Ursúa avea

mai multă încredere în el decît în alții, gîndînd că lega reușita expediției de prosperitatea lui personală.

Pe lîngă acestea, Galeas era un om fără fantezie și fără imaginație; un om care nu mințea și care nu se lăsa înșelat de aparențe. Unul dintre oamenii cei mai siguri din tabără.

Montoya și alții, care făceau acum în mod deschis cauza comună cu Lope de Aguirre și cîrteau pe față împotriva guvernatorului, spuneau că au parcurs mai bine de șapte sute de leghe și n-au dat nici de provinciile bogate pe care le căutau, nici de populații harnice, nici de ținuturi mănoase, că nu era nici urmă de toate astea, nici mijloc de-a încerca să le cauți. Și nici măcar hrană ca să-ți duci zilele. Așadar, ar fi mai înțelept ca, înainte de-a pieri cu toții, să se întoarcă pe unde veniseră și să ajungă în Peru, de vreme ce nu mai era nici o nădejde de izbîndă.

Se duseră să-l vadă pe Ursúa și i-o spuseră verde în față. Ursúa răspunse că acum știau că e prietenul lor și că erau obligați să aibă încredere în el. În Indii nu ajungeai la nimic fără să înduri tot felul de greutăți și, cu încă puțină răbdare și perseverență, avea să-i scoată la liman. Mai spuse că, de-ar fi nevoie să caute pînă ce copiii care se aflau cu ei vor îmbătrîni, și tot ar fi lucru înțelept, ținînd seama de valoarea imensă a bogățiilor spre care se îndreptau.

Zalduendo vroia să afle ceva concret pe care să-și sprijine speranțele și-l întrebă pe guvernator, care-i răspunse că avea presentimente și semne bune.

— Tot așa de sigure ca ale dumneavoastră sînt și ale noastre, continuă Zalduendo, numai că ale noastre spun exact contrariul.

Unii credeau că Ursúa avea dreptate, dar cînd guvernatorul vru să facă din nou aluzie la dovezile de încredere pe care le dăduse arătîndu-le scrisorile din Lima, Aguirre răspunsese:

— Asta dovedea mai degrabă încrederea pe care o aveți în dumneavoastră și nu în noi.

— Ce vrei să spui, Lope?

— Ceea ce spun.

— Considerați-mă, domnilor, ca pe tatăl vostru, căci, ca și un tată, nu mă gîndesc decît la binele vostru.

— Eu îl am pe-al meu în Oñate, în provinciile basce.

Ceilalți rîseră, unii din prietenie pentru Lope de Aguirre, cei mai mulți ironic și batjocoritor față de Ursúa.

Soldații se convinseră o dată mai mult că n-au să ajungă nicăieri cu Ursúa. Pînă și prietenii lui trebuiau să recunoască faptul că era foarte schimbat și că se comporta pe zi ce trece mai ciudat. Părea un somnambul pe care nu-l interesa nimic din ceea ce gîndeau, vorbeau sau făceau ceilalți.

— Asta, spuse iar La Bandera, pentru că e legat de muiere.

Era în expediție un soldat pe care-l chema ca pe locotenentul-general Juan de Vargas. Faptul că aveau același nume și totuși el nu era decît un simplu țăran din insulele Canare, cu sânge guanche, îi provoca acestuia o stare de neliniște și uneori se apropia de adevăratul Juan de Vargas lingușitor și caraghios, iar alteori umbla cu bîrfitorii. Acest Vargas spuse că știa cum că doña Inés cunoaște niște buruieni pe care le fierbe și le amestecă în vinul lui Ursúa. Fiind creolă și trăgîndu-se din incași se putea presupune c-ar avea unele înclinații pentru vechile practici ale acelor pămînturi și pentru tainele lor.

Unii spuneau că Ursúa slăbise mult din cauza acelor farmece și că doña Inés era cea care domnea în tabără. Că pedepsele date soldaților, ca să-i oblige să vîslească pe ceamuri sau pe brigantină, erau hotărâte de ea și că Ursúa era preocupat doar ca, odată ajunși pe uscat, să găsească cea mai bună colibă, întotdeauna izolată de tabără, pentru că disprețuia soldățimea și vroia să se depărteze ca să se bucure și mai mult de femeia lui.

Principalii membri ai opoziției împotriva guvernatorului și cei care nu mai luau cine știe ce precauții cînd vorbeau erau Alonso de Montoya, Juan Alonso de La Bandera, Lorenzo de Malduendo, Miguel Serrano, un șelar din Caceres cu o față uscată ca iasca; Pedro Miranda, un mulatru cu fața brăzdată de lovituri de cuțit și cicatrice; Martín Pérez, sever și boieros, și alții ca Pedro Fernández, Diego de Torres, Alonso de Villena, Cristóbal Hernández, canarezul amintit, Juan de Vargas – omonimul locotenentului-general – căruia îi mai

ziceau și Zapata, și încă vreo cîțiva. Cei care ieșeau cel mai mult în evidență erau Lope, Montoya și La Bandera.

Într-o noapte, căzînd ei la învoială, se duseră să-l vadă pe nobilul sevilian don Hernando de Guzmán și-i vorbiră ca și cum cuvintele lor ar fi fost rezultatul unor grave deliberări. Lope îi făcu o introducere ușor lingușitoare. Toți știau că don Hernando e de viță nobilă, om cumsecade și prietenos, că putea aspira să fie mai mult decît sublocotenent al expediției și că ei căzuseră de acord să-l numească în locul guvernatorului Pedro de Ursúa. Sperau că n-o să refuze acea însărcinare, căci de acceptarea lui depindea binele tuturor și slujirea lui Dumnezeu și a regelui. Lope de Aguirre adăugă textual, în stilul și limbajul său:

— Vă este bine cunoscut înălțimii voastre prăpădul spre care ne îndreptăm și slabele soluții, ba chiar lipsa de soluție a situației în care ne găsim, ca și ofensele pe care fără motiv ni le aduce Ursúa. Omul ăsta și-a cam ieșit din minți și nu e neapărat necesar să i se fi dat filtre și să i se fi făcut farmece, pentru că e deajuns ca femeia să ne prindă așa cum o cere firea, pentru ca puțin cîte puțin să ne pierdem judecata. Asta nu se poate îngădui la un om care răspunde de viața a trei sute de spanioli și a tot atîția indieni botezați, femei și copii. Dacă domnia lui Ursúa mai durează o săptămînă se vor întîmpla și alte lucruri neplăcute. Într-o zi la arestat pe servitorul dumneavoastră, iar într-alta vă va aresta și pe dumneavoastră. Dar dacă acceptați numirea noastră, putem merge cu toții în ținuturile Omagua să le cucerim și să le ocupăm și vom aduce astfel un mare serviciu regelui, care se va socoti obligat să aibă mai multă grijă de persoana dumneavoastră și de noi toți.

— Și ce-o să facem cu Pedro de Ursúa întrebă don Hernando, pe de o parte măgulit, pe de alta temător.

— O să-l omorîm, spuse cineva nerăbdător, și toți se gîndiră, chiar fără să-l vadă, că fusese Montoya. Lope, văzînd că Guzmán pălea, interveni din nou:

— Și eu eram de aceeași părere pînă acun. cîtva timp, dar mă gîndesc că nu-i nevoie să-l omorîm dacă nu sîntem toți de acord. Am putea să-l lăsăm în satul acesta cu unii dintre prietenii și tovarășii săi. De pildă, cu părintele Henao, Vargas și unul din paji.

— Așa ar fi mai bine, spuse Zapata, că altfel scandalul ce s-ar isca în jurul morții lui ar fi prea mare.

Părea că toți erau de acord în ceea ce era mai important, dar nu se hotărîse concret nici o formă de acțiune. Cum era și firesc, don Hernando Guzmán ceru un timp de gîndire.

În acele zile oamenii cercetau pădurea din apropiere și se aprovizionau cu fructe. Antonico, pajul metis care obișnuia să-și petreacă ziua în casa lui Lope, mergea deseori în pădure și se întorcea cu felurite vești pe care i le împărtășea, plin de entuziasm, și Elvirei. Iar în acea după-masă, Elvira îi spunea lui Pedrarias, văzîndu-l că intră în colibă:

— Antonico se încăpățînează să afirme că în pădure se află o pasăre care plînge, și între un hohot și altul îmi rostește numele. Asta nu se poate, nu-i așa, domnule Pedrarias?

Soldatul ridică o sprinceană:

— Cine știe?

Se găseau pe-acolo multe curci sălbatice, foarte prețuite de indieni. Unii le țineau prin ogradă, cu aripile tăiate, și era curios cum își făceau cuiburile chiar în casă cînd venea vremea împerecherii.

Indienii numeau puii de curcă urubu-coară, un fel de onomatopee a croncănitului acestei păsări. Indienii aceia legau multe lucruri din viața lor de urubucoară; de exemplu, ca să spună că ceva era bun sau că cineva reușise, sau doar pentru a ura prosperitate cuiva, pomeneau de urubu-coară.

Cuibul curcilor era un simbol de lux, bogăție și bunăstare.

Unii soldați, în loc să meargă în pădure, preferau apa și căutau crocodili tineri, deoarece carnea lor, mai ales a picioarelor de dinapoi, semăna cu cea de fazan și, friptă cu pricepere, era foarte prețuită.

Nu era ușor să vînezi un crocodil. Și nici să eviți contrariul, adică să nu fii vînat de el. Păreau stupizi și înceți în mișcări, dar aveau un mod de-a lupta foarte viclean, iar pe lîngă asta mai erau și puternici. Cînd ocheau cîte-o victimă, o lăsau să se apropie și, cînd le venea la îndemînă, îi dădeau o lovitură de coadă rapidă și puternică, și victima, astfel amețită sau fără simțire, era devorată în liniște.

Nu o dată, crocodilul, văzîndu-se incapabil să-și înhațe prada și atacat de vreun soldat, îl acoperea cu

mîl dintr-o singură lovitură de coadă și-apoi se arunca în apă grohăind.

Grohăitul crocodililor seamănă cu al porcilor, atunci cînd grohăie cu gura închisă.

Unii soldați, foarte viteji pe cîmpul de luptă, se temeau de crocodili și dimpotrivă, alții, slabi de înger în viața obișnuită, nu aveau frică de ei.

Cum spun, un grup foarte mare de soldați se unise împotriva lui Ursúa, pe care unii îl numeau „caimán“, dar nimeni nu știa ce să facă, și singurul lucru sigur era că toți conjurații umblau laolaltă și înarmați, bucurîndu-se de un fel de glorie anticipată. Grupul care fusese să-1 vadă pe sevillanul Guzmán veni apoi în coliba largă a lui Lope, unde acesta își cinsti prietenii cu vin de Machifaro și apoi, în acel stil nervos, repezit, dar de multe ori elocvent, le povesti unele dintre aventurile sale, lucru pe care n-avea obiceiul să-1 facă. Povestea un episod din timpul cînd mergea cu Peransúrez spre Chile și trecuseră Anzi:

— Într-o dimineață, în zorii zilei, spunea Lope, cînd am pornit iar la drum, un paj de 12 ani, care se numea Pascual, m-a întrebat, arătîndu-mi un om care ședea pe-o stîncă și ne privea fix, cu mutra unuia care râde – de ce râde ăsta își bate joc de noi Și eu i-am spus – Pascual, băiatule, roagă-te pentru sufletul lui, că e mort. Era unul dintre cei ce muriseră de frig în acele zile.

Ascultîndu-1, cei mai apropiați gîndeau „Acu murim de căldură“.

În sfîrșit, aceasta era soarta soldaților și fiecare se retrase în acea noapte să doarmă, lăsîndu-1 pe Lope, ca totdeauna, treaz.

Să fi fost pe la miezul nopții cînd Lope, Torralba și Elvira, cît și Montoya, care locuia aproape, auziră printre murmurele apei și ale brizei și dincolo de zumzăiala ascuțită a țînțarilor, strigătul unui animal prins de jaguar. Trebuie să fi fost un tapir. Bună pradă tapirul. Gras, aproape fără păr, totul se putea folosi la el. Era un fel de porc fără apărare.

Țipetele animalului care cade pradă jaguarului sau pumei sînt cele mai înduioșătoare ce se pot auzi, iar cel ce le-a auzit o dată nu le uită toată viața. Chiar și maimuța, pe care nimeni n-o ia în serios, și pare incapabilă de dramatism și cu atît mai puțin de tragedie, scoate un vaiet gutural atît de disperat – o sfîșietoare chemare în ajutor – încît cel care-o aude simte că i se rupe inima, fiindcă nu-i poate sări în ajutor, fiindcă îngăduie să se întîmple așa ceva.

Chiar și pasărea care râde, cea care râde mereu. S-o auzi numai cînd simte gheara tigrului!

Fiindcă tigrilor și jaguarilor le plac mult unele păsări.

În partea locuită de indieni se întîmpla ceva nou. Născuse o femeie, și cum acei indieni practicau „la covada“, tatăl se culca în pat cu noul-născut și primea omagiile vecinilor, în timp ce femeia se ducea la rîu să se spele. Părintele Portillo, care nu putea crede un lucru ca ăsta, asistă la acel obicei și-l văzu pe tată în pat, primind pe de-o parte compătimirile și pe de alta felicitările prietenilor.

Probabil că în acea noapte erau mai mulți licurici zburători ca de obicei și coliba fericitei familii părea învăluită de ei. Musculitele luminoase, care-i uimeau atîta la început pe spanioli, zburau încoace și încolo aprinzîndu-și sau stingîndu-și după voie lămpile albastre. Lumina le ieșea din pîntece și era atît de puternică încît, la o sticlă în care-ai fi băgat o duzină din gîzele acelea, puteai citi noaptea o scrisoare.

Unul dintre negri privea insectele luminoase și-i spunea altuia:

— Ia uite, Tu. Aici țîntarii au cîte-o lanternă.

În fiecare noapte, negrii făceau un fel de petrecere și indienii veneau să se-așeze în cerc în jurul lor și-i priveau cu admirație, deși cu o rezervă superstițioasă. În acea noapte au stat pînă tîrziu, dăruindu-se jocurilor lor – reminiscențe din pădurea tropicală africană – și, lucru rar, nu mai era Bemba cel care conducea petrecerea.

Zgomotele nopții, cînd te aflai aproape de pădure, erau foarte diferite, fără să mai pui la socoteală pe cele produse de animalele de noapte. Se auzeau uneori cataracte false – iluzia unei căderi torențiale de apă – poate năruirea unui copac enorm căruia termitele îi roseseră trunchiul, explozia sevei cu zgomotul unei împușcături (puternice nu ca a unei archebuze, ci mai degrabă ca tirul unei culevrine), trăsnetul brusc pe un cer care, din locul unde se aflau soldații, apărea plin de stele și senin, dar mai departe era probabil înnourat.

Bubuitura trăsnetului era uscată și se multiplica în pădure asemeni zgomotului unei lame de metal pe o roată dințată în mișcare.

În timpul zilei se întîmpla la fel. Uneori, chiar pe un cer albastru și cu soare strălucitor, se auzea bubuitura unui trăsnet și începea să plouă cu găleata, nu departe de-acolo. Nori nu se vedeau, dar puțin după aceea zăreai cum se înalță mărăcinisul din pădure ca și cum pămîntul s-ar umfla cu apă.

Trebuia să mai pui la socoteală răgetul întîmplător al uraganului care se apropia și care uneori nu ajungea pînă la fluviu sau devia spre podișurile înalte.

Auzeai trăsnetul în zile cu soare și cer albastru. Apoi zgomotul ploii în pădure, apoi alt trăsnet și iar ploaia și în sfîrșit cerul se înnora deasupra fluviului iar acesta, imens cît o mare, se umfla repede și intra pe undeva în pădurea întunecată, gîfîind.

Cercetările și curiozitatea soldatilor erau necontenite. Nu căutau doar aur, ci și sâmburele misterului acelor ținuturi și al acelor oameni. Printre plante se întîlnea „guayusa“, un puternic afrodisiac. Se spunea că Ursúa abuza de el, și La Bandera nu putea să înțeleagă de ce ar fi necesar vreun stimulent oarecare cu o femeie ca frumoasa Inés. Așadar, o parte din vina schimbării de caracter a lui Ursúa putea fi atribuită întrebuințării acelor excitante cât și închiderii în sine și oboselii nervoase.

De aceea Ursúa își ieșea uneori din fire la lucruri mărunte și răspundea mânios întrebărilor celor mai nevinovate în legătură cu rînduielile expediției, ba chiar îl plesni o dată pe un negru care se apropiase de el legănîndu-se ușor pe picioare și întrebîndu-l în același timp unde să pună masa.

Pe Ursúa îl iritase buna dispoziție a negrului, luînd-o poate drept lipsă de respect, și-i brăzdase fața cu biciușca lui de călărie.

Negrul plîngea ca un copil, dar nu din cauza durerii – spunea el într-una – ci pentru lipsa de dragoste și pentru umilire. Căci „neghii au și ei ușine chia de nu pae“. Așa spunea.

Părintele Portillo se alătură conspiratorilor, deși nu intervenea niciodată în hotărîrile lor. Prezența acelui preot îl liniștise pe Ursúa în cele două sau trei rînduri cînd primise informații despre conspirație.

Femeile albe, cinci la număr – fără să socotim pe cele ce reprezentau „aristocrația”, adică Inés, Elvira și Torralba – organizară o petrecere de Crăciun cu vicleim, muzică și colinde.

Duseră vicleimul într-o colibă, iar Torralba și Elvira se puseră pe lucru; dar cînd Aguirre află că fiică-sa venea în contact cu femei ca María, amanta lui Zalduendo, care întrebuința, vorbind, și cuvinte murdare, se supără și-i porunci Torralbei să n-o mai scoată pe fată din casă fără să-i ceară lui voie.

Pedrarias stătea și-l asculta zîmbind, dar Lope îi spuse:

— N-ai de ce să rîzi. Nevinovăția, adaugă Lope ca și cum s-ar fi dezvinovățit, trebuie apărată, căci de nu, ajunge să cunoască toată mizeria și ticăloșia lumii.

Pedrarias îi dădea dreptate:

— Zău că spui adevărul, domnule Lope de Aguirre.

Dar Elvira era deznădăjduită și o auzeau plîngînd înăuntru. Pedrarias îi spuse lui Lope de Aguirre:

— Du-te și liniștește-o, sărmana copilă.

— Cine, eu. Tatăl este ultimul care să facă asemenea lucruri și mai mult contează să-ți menții autoritatea, căci la urma urmei prin ea se simt protejați copiii în zilele grele ale vieții dor.

Apoi îl pofti să intre cu el la fată.

— Vin, îi spuse Lope Elvirei, pentru că m-a rugat Pedrarias să te liniștesc. Pedrarias se simte foarte înduioșat de plînsul tău. Haide, haide, lasă că e bine, fetițo, și du-te la vicleim, dacă vrei, dar nu singură, ci cu Torralba și cu domnul Pedrarias, dacă socotește că e bine să vă însoțească.

Faptul o miră pe Elvira și le măguli din cale-afară pe cele două femei. Pedrarias spuse:

— Socotesc că e o plăcere.

Elvira explică atunci că îi cosea o haină Pruncului Iisus și că vroia doar să meargă să i-o încerce.

— O haină? întrebă Pedrarias cu o gravitate glumeață.

— Ei, o cămășuță, și Elvira i-o arată, despăturită.

— Fetițo, spuse Lope, ești sigură că Iisus avea cămașă în ieslea de la Betleem?

Pedrarias și Lope de Aguirre porniră să vorbească despre acea importantă problemă și amîndoi ajunseră la convingerea că Pruncul Iisus era în leagănul său cu desăvîrșire gol. Elvira îi asculta întrebîndu-se dacă vorbesc serios sau în glumă. În sfîrșit, spuse:

— Nu avea cămașă pentru că toți cei de-acolo erau evrei și farisei. Dar aici, între creștini, ar fi o rușine, și de asta vreau să i-o puii. Dar dacă tata e de altă părere, n-o s-o mai duc.

Lope de Aguirre mai spuse că într-o țară ca aceea umblai gol mai degrabă din comoditate decât din sărăcie. Dar, în sfîrșit, credea că Elvira trebuie să-i ducă Pruncului Iisus cămășuță, chiar dac-ar fi numai în semn de omagiu.

Torralba gîndea „Ce ciudat. Lope de Aguirre se simte totdeauna foarte bine cu Pedrarias.“ Ea n-ar fi crezut niciodată că Lope s-ar putea simți bine cu cineva care-i era superior.

Lope îl considera pe Pedrarias ca pe o ființă de alt soi, cu statura-i frumoasă, capul nobil, cultura, lipsa de invidie și de ranchiună. „Asta e, gîndea, unul dintre oamenii născuți să fie stimați în lume.“ Nu știa exact ce fel de stimă, dar uneori își spunea că l-ar fi luat cu plăcere de mînă, l-ar fi dus acasă și i-ar fi zis „Domnule Pedrarias, fă-mi plăcerea să te însori cu fiica mea“. Dar asemenea lucru nu era îngăduit de moravuri. Lope, care-și adora fiica, se gîndise la asta, și nu numai odată.

Fără să poată citi în străfundurile conștiinței lui Lope, Pedrarias simțea la el o boare de prietenie sigură și fără umbre, mai puternică decît riscurile firești ale deosebirilor. Cât despre Pedrarias, acesta îl respecta întotdeauna pe Lope de Aguirre. Fără să și-o fi mărturisit unul altuia amândoi se bucurau de acea ciudată lealitate.

Dușmanii lui Ursúa continuaseră să-l viziteze pe don Hernando în coliba lui, încercînd să-l facă să accepte numirea de guvernator. Dar Guzmán n-avea nevoie de atîtea argumente ca să se convingă. În prima zi spusese că i-ar trebui un timp de gândire, deși se vedea că nu avea cine știe ce obiecțiuni de făcut, și, fără să fi acceptat în mod formal, întâlnirile pe care le avură câteva zile mai tîrziu fură convocate de don Hernando. Se considera că planul inițial – de a-l lăsa pe Ursúa în Machifaro cu cîțiva oameni devotați, ca părintele Henao și Vargas iar ei să-și continue drumul pe fluviu în jos, ca să descopere și să ocupe ținutul el Dorado – era cel mai bun. Don Hernando nu vroia vărsări de sînge.

De cîte ori pomenea cineva de rămânerea părintelui Henao la Machifaro, celălalt preot, părintele Portillo, simțea cum crește în el speranța în legătură cu demnitățile pe care le aștepte, dar o ducea așa de rău cu sănătatea, încît nu era sigur că va mai ajunge să se vadă cu mitra pe cap.

În noaptea de Crăciun, vicleimul era gata. Avea de toate, afară de zăpadă, pe care nu o putuseră imita cu nimic. Adică Maria, nevasta cea necredincioasă, care era amanta lui Zalduendo și părea să se mândrească în public cu asta, voise să imite zăpada cernind făină peste priveliștea cu staulul din Betleem, dar n-a putut fiindcă se împotrivise intendentul.

Un Crăciun ca acela – cînd toată lumea se sufoca de căldură – nu și l-ar fi putut imagina nimeni niciodată. Dar vicleimul era foarte bine ticluit. Pruncul Iisus era o păpușă, și în spatele staulului se vedeau munți și creste. Steaua vestitoare plutea pe cer și se puteau zări țărani, păstori, drumeți și câteva animale mici. Ba chiar și un sătean cu pantalonii în vine, făcîndu-și nevoile după un copac, și asta îi făcea pe indieni să rîdă și veneau cu toții să-l vadă. Mulatra adusese cu ea acele figurine, ca o amintire de la ea de-acasă, din îndepărtatele Asturii, după cum zicea.

Au trebuit să pună o pază specială în acea colibă, deoarece indienii aveau de gînd să fure tot ce era acolo, socotind că acele lucruri fac parte din taina puterii oamenilor bărboși și albi.

În noaptea de Crăciun au fost petreceri, muzică și dans. Băieții tineri și-au dat contribuția cîntînd colinde, Maria mulatra a dansat sarabanda în timp ce-i cântau în cor celelalte femei, Antonico a cîntat și el două cîntece de la el de-acasă. Cîțiva soldați s-au îmbătat și-au trebuit să-i scoată cu forța de-acolo. În schimb, pe Juan de Vargas – canarezul – beat și el, l-a cuprins o evlavie plîngăreață și a început să se roage și să plîngă. Apoi a vrut să cînte, dar n-a mai putut de emoție.

Fedrarias îi spuse lui Lope de Aguinre, arătînd către un neamț care mergea cu expediția și al cărui nume, spamolizat, era Monteverde:

— Pe ăsta îl cheamă Grunberg și e neamț, și probabil că nu se simte prea bine la petrecerea asta, pentru că e dintre cei care-1 urmează pe Luther. Sărmanul, are și el dreptul ca fiecare, să-și piardă sufletul.

— Eu o să-mi pierd sufletul în felul meu, răspunse Lope de Aguirre, dar pedeapsa ăstora e arderea pe rug și fiecare să aibă sfîrșitul pe care-1 merită.

Vorbele acestea îl mirară pe Pedrarias, deoarece-1 credea pe Lope de Aguirre om cu mintea deschisă și cu idei liberale în materie de religie, sau, mai degrabă, fără nici o idee.

Vorbind despre Ursúa, Lope spuse:

— El crede că ne duce de nas, dar o să-și plătească scump greșeala.

În colibă, negrii dansară și băură, iar cântecele indienilor „machifaros“, deși aspre și urâte, le furnizau un soi de ritm.

Afară domnea, peste zgomotul dens al pădurii, noaptea imensă, plină de străvechi mistere. Indienii care se iveau în ușă erau, cuprinși și ei de vraja unui copil nou-născut într-un leagăn de paie între Iosif și Maria, sub răsuflarea boului și-a măgarului. Cum prin acele ținuturi flori erau berechet, Pruncul Iisus avea din cele mai frumoase și mai rare din cîte se văzuseră vreodată, căci majoritatea erau orhidee.

Antonico încerca să adapteze pe muzica indienilor un colind improvizat.

Iată Pascual că s-a născut

Domnul nostru printre flori...

Nu știa să continue și Lope îi veni în ajutor:

Și-ntre lăncii indienea trei sute maranioni

— Ce-i asta maranion întrebă puștiul.

— Noi sîntem maranioni, tu și cu mine, noi toți. În afară de franțuzul Ursúa, răspunse Lope.

Îi lămuri că acel fluviu pe care navigau fusese numit de către unii și Maranon. Iar numele de maranioni era sonor și i se părea foarte potrivit.

Avu loc un incident nostim. Bărbatul donei Maria, mulatra, care era „o capră“, adică un metis dintr-un negru și o indiană, vroia să-i imite pe soldații din Castilia și reușea în toate, în afară de felul lor de-a vorbi. Cei din Castilia vorbeau pronunțîndu-1 pe „z“ cînd era nevoie, nu ca cei din Andaluzia, care rosteau întotdeauna „s“. Bărbatul donei Maria, amanta lui Zalduendo, întrebuința deseori pe dos „s“-ul și „z“-ul.

Fiind și el poftit să cînte în noaptea de Crăciun, începu cu un cîntec numit „Servii lui Iisus“, și vrînd să se laude cu o pronunție pură, spunea „Cerbii lui Iisus“. Și cînta:

În noaptea asta de Crăciun

Cerbi sîntem ai Pruncului...

Bineînțeles că lumea râdea și prima care izbucnea în rîs era chiar doña Maria.

La plecare, Elvirica rîdea și ea, deși fără răutate și găsind că greșeala lui avea oarecare farmec. Nu știa care era cel de-al doilea sens al expresiei – „cerbul Domnului“.

Venise și Inés, însoțită de guvernator. La Barlera îi spuse:

— Aici, cred eu, lipsește un clavecin bun și dumneavoastră cîntînd la el și din gură.

Ea îl privi surprinsă și spuse:

— Nu știu să cînt la clavecin și nici măcar nu știu ce e aia.

Ursúa, cam fără chef, pentru că nu se simțea la largul lui în acea noapte și-n acel loc, îi explică lui Inés ce era un clavecin, iar ea spuse că văzuse unul în casa viceregelui pe cînd trăia soțul ei și erau invitați uneori la vreo mare sărbătoare națională.

Unii indieni priveau din ușă, iar cîțiva, ițindu-și capul între peretele de frunze uscate și pardoseală, la nivelul pământului.

Vicleimul produsese senzație printre ei.

În tabără continuau conspirațiile, dar La Bandera și Zalducndo erau de părere că ar fi fost mai bine să-1

omoare pe Ursúa. Dacă-l lăsau pe uscat, ar fi murit oricum curînd de mîinile indienilor. Trebuiau să-l omoare și pe locotenentul său general, Juan de Vargas. De câte ori pomenea cineva acest ultim nume, soldatul din Canare intervenea:

— Eu, Juan de Vargas y Zapata, canarezul, declar că sînt de acord.

Toți îl priveau mirați, gîndind s-ar zice că nu vrea să existe decît un singur Juan de Vargas pe lume.

Lope dorea ca Ursúa să fie ucis, iar ei să se îndrepte cu toate forțele spre Peru pentru a-l încorona principe pe don Hernando în locul lui Filip al II-lea și a se despărți – așa spunea el – de Castilia. Alții erau de părere să meargă mai departe pe fluviu în jos, cu gînd să descopere și să ocupe ținutul el Dorado.

Cum toți erau de acord să-l asasineze pe Ursúa și pe locotenentul său general, mai trebuiau fixate doar ora și ziua.

S-ar fi zis că Ursúa avusese un fel de presimțire, fiindcă în ziua următoare, la 27 decembrie, ieși din coliba lui, se duse să-i viziteze pe cei trei soldați bolnavi cu care stătu mult timp de vorbă, apoi discută cu alții prietenește, și în restul zilei umblă prin tabără zîmbitor și prietenos. Părea să-și fi făurit un nou plan de comportare și miza pe cartea simpatiei și a cordialității.

După-amiază plecă prin împrejurimi, călare. Ursúa se pricepea la călărie și era un bărbat curtenitor, bine îmbrăcat și îngrijit. Chiar prin acele locuri umbla pus la punct ca la oraș. Se pare că-și făcuse o idee proastă despre ceilalți, fiindcă le promitea marea cu sarea pînă cînd îi deveneau supuși, iar atunci își uita promisiunile și le arăta un fel de dispreț. Poate că era prea tînăr și încă nu învățase că omul, orice om, nu are nevoie și nici nu vrea poate să fie iubit, dar are neapărat nevoie și vrea să fie luat în seamă.

Era un lucru grav să uiți așa ceva, întrucît atrăgea după sine complicații și greutăți.

Lope stătea în ușa colibei sale când trecu prin față guvernatorul și-i spuse, fără să se oprească:

— Ce mai e nou, Lope de Aguirre? Sărbători fericite!

— Fericite dar nu prea, după cum se vede.

— Trebuie să aveți încredere în mine că ajungem noi la liman.

— Și ce garanție ne dați?

— Cuvântul și spada mea.

— Cuvânt și spadă are fiecine, chiar și cel mai prăpădit om.

Se întîmplă în acea noapte ceva straniu și misterios care mai apoi provocă multe discuții. Aproape de casa unde locuia guvernatorul se afla cea a comandorului de Rodas, om grav și prezentabil, care se numea Juan Nunez de Guevara, prieten cu guvernatorul. Se plimba prin fața colibei unde dormea de obicei, pentru că era tare cald și nu-i era somn, cînd văzu în spatele casei guvernatorului o mogîldeață care rosti cu voce adîncă și nu prea tare:

— Pedro de Ursúa, guvernator al ținutului el Dorado și al ținutului Omagua, Dumnezeu să se-ndure de sufletul tău.

Guevara se duse să vadă cine rostise acele cuvinte, dar mogîldeața se destramă sub ochii lui și nu văzu pe nimeni.

În ziua următoare, comandorul, care nu făcea parte dintre conspiratori și nu știa nimic de planurile acestora, povesti întîmplarea unor prieteni care, știind că Ursúa era în acele zile cam bolnav, gândiră că e, poate, o prevestire de moarte naturală.

Așa credeau toți. Comandorul Guevara era un om care avea nevoie de mișcare. Cînd navigau pe apă și nu putea umbla, devenea nervos, scotea capul în bătaia brizei, lăsînd să-i fluture barba de capucin și se uita la apă, fiindcă senzația fizică a mișcării navei îl mai calma puțin.

Cînd cobora pe uscat, primul lucru pe oare-l făcea după ce-și alegea adăpostul, dacă i se găsea așa ceva, sau locul pe țărm unde să doarmă, era să se plimbe cu mâinile la spate și cu privirea-n pământ.

În acea noapte, auzind vocea care nu era nici măcar înfricoșătoare, ci doar gravă și solemnă, se opri un moment surprins, apoi se duse să vadă cine e, dar nu găsi pe nimeni.

Nunez de Guevara se gîndi la asta toată noaptea. În ziua de Anul Nou, prima zi din ianuarie 1561, îl văzu

pe guvernator îndreptîndu-se dimineața spre pădure cu Juan de Vargas și întorcându-se înapoi cu un bîtlan alb, viu, care bătea din aripi înspăimântat.

Era într-adevăr o pasăre frumoasă, și guvernatorul spunea că o duce acasă s-o domesticească și s-o dea văduvioarei de nouă ani care venise la ei din ținutul Motilonilor. Copila vroia să aibă o pasăre și vorbea mereu de bîtlanii aceia albi, fiindcă bunica ei, cînd murise, se prefăcuse în bîtlan alb, după cum spunea.

În acea zi, Ursúa continuă să se arate jovial și prietenos. Juan de Vargas, cu figura lui impasibilă și rece, îl însoțea.

De la intrarea colibei sale, Lope de Aguirre îl văzu încruntându-se și-și zise printre dinți:

— Nu știți ce-o să vi se-ntâmple azi. Credeți că totul e să fii guvernator și locotenent și să primești favoruri și să te umpli în plină tinerețe de laude și de rente și de onoruri, Ce-ați făcut ca să le meritați. Și cu ce sînt eu inferior lui Pedradas sau Montoya. De trei zile Vargas nu-mi mai răspunde la salut și unii spun că-i pe jumătate surd, dar știu eu ce știu și în curînd o să stăm față-n față și o să hotărâm cine salută și cine răspunde. Și peste puțin vom vedea noi ce se mai întâmplă. V-ați fi putut da seama cît prețuiesc, dar acum e cam tîrziu ca să vă mai fie de folos. Atît cît voi prețui mîine am prețuit și ieri și azi, dar pe voi nu v-a interesat. Nici pe ceilalți. Nici pe Pizarro, nici pe Almagro, nici pe marchizul de Cañete. De câtă mîrșăvie sînteți în stare! Mie mi-e de ajuns să-mi arunc ochii asupra unuia, fie el creștin sau păgîn, ca să știu ce are-n burtă și ce poate să facă și ce nu. Iar voi n-ați știut să vedeți în mine ceea ce se vede și cu ochiul liber. Jucați-vă cu bîtlanul aceia alb, că puține ocazii vă rămîn să vă mai zbenguiți cu lucrurile din lumea asta, trândavilor, lașilor, ticăloșilor, mîrșavilor. Jucați-vă, jucați-vă cu bîtlanul, că oricum, bîtlanul ăsta regal o să vă supraviețuiască.

Lope cunoștea pasărea care, poate, alături de papagal, era cea mai frumoasă din acele ținuturi. Se dusese și Lope în pădure cu Elvira și cu pajul cel mic. Acelor bîtlani le ziceau bîtlani regali fiindcă semănau cu cei din Spania.

În pădure, Antoñico vroia ca fata să audă cealaltă pasăre, aceea care-i rostea numele, dar n-a fost chip. În locul ei, auzi altceva. Vocile aveau un ecou straniu, ca și cum s-ar fi aflat în interiorul unei catedrale enorme. Iar unele păsări păreau că vorbesc castiliana și s-ar putea spune că o și vorbeau. Nu trecu mult și pajul cu Elvirica botezară unele din ele după ceea ce spuneau; astfel, era o pasăre mare și cu penaj frumos pe care-o numiră de-atunci Bincă vii pentru că asta spunea în cîntecui ei – Bincă vii!

Alte păsări nu spuneau nimic, dar și pe ele le botezau, atît soldații cît și indienii, după sunetul glasului lor. Astfel, pădurea era plină de acuraú și moirucututú și yacurutú, aceasta din urmă destul de lugubră, dat fiind că nu apărea deeît la căderea nopții. De aceea soldații o considerau de rău augur.

Lope își amintea de toate acele lucruri văzîndu-i pe guvernator și pe locotenentul său pierzîndu-se printre colibele satului.

Comandorul Guevara vru să-i spună lui Ursúa de acele voci sinistre care-i cereau lui Dumnezeu îndurare pentru sufletul său, dar gîndi că s-ar fi putut să le fi auzit chiar Ursúa sau doña Inés. Dacă nu le auziseră, n-avea rost să le sădească-n suflet îngrijorare și neliniște.

Pe lîngă asta, comandorul Guevara nu credea că acea prevestire s-ar putea împlini atît de repede, chiar dacă avea să se împlinească. În sfîrșit, își zise că l-o fi înșelat auzul.

Chiar în acea zi, Ursúa trimise alt detașament, comandat de Sancho Pizarro, într-o altă direcție decât cea urmată de Galeas. Plecară în misiune mulți dintre cei mai apropiați prieteni ai guvernatorului, așa că acesta păru să rămînă mai neajutorat ca oricând.

Sancho Pizarro care, deși de baștină din Extremadura și cu acel nume, nu era rudă cu conchistadorii Perului, suferea, după cum spunea el, de un rău pe care ceilalți nu-1 luau în serios, dar care pentru el rezuma toate neplăcerile plictiseala. Era născut să facă ceva greu și, când nu putea face nimic, inventa greutăți inexistente și pornea să le învingă. Cu treaba asta îi supără uneori pe ceilalți.

Avea obsesia acțiunii și Ursúa, știind-o, îi încredințase acea misiune și-i dăduse un termen de șase zile ca să se întoarcă înapoi cu știrile pe care le-ar fi putut culege. Cu el era un grup de veterani experți și indiana

„caricuri“ care ştia mai multe limbi dintre cele ce se vorbeau în ţinutul Amazoanelor.

Pe lîngă avertismentul sever al umbrei, chiar în acea ultimă zi a anului, găsindu-se conjuraţii împreună în coliba lui Zalduendo, îi auzi un servitor negru căruia îi ziceau Juan Primtero (cînd îl întrebau ceva, înainte de a răspunde, cădea pe gînduri şi spunea „Mai întîi...“ şi de la asta i se trăgea porecla). Negrul Juan auzi că Ursúa va fi omorît chiar în acea noapte.

Gîndindu-se că pentru această veste mare Ursúa îi va reda libertatea, vru să meargă să-l anunţe. Prima dată se duse pe la mijlocul după-amiezii. Guvernatorul era cu doña Inés şi cînd pajii îl deranjară spunîndu-i că era vorba despre ceva important, îi bruftului. Juan Primero se întrebă dacă să lase acel mesaj servitorilor, dar lucrul era prea grav şi hotărî să revină.

După ce mîncă Zalduendo, negrul putu să iasă iar şi să ajungă pînă la casa guvernatorului, dar Ursúa mai era – sau era din nou – cu doña Inés şi cum cei doi obişnuiau să umble pe jumătate goi sau goi de tot, din cauza căldurii, n-au vrut să-i deschidă. Atunci Juan îi spuse altui negru, bucătarul guvernatorului, despre ce era vorba. Auzindu-l, bucătarul îşi astupă urechile.

— Şi la mine de ce-ai venit cu de-alde-astea, frate. Ce-mi pasă mie de asta?

— Păi e vorba de viaţa excelenţei-sale.

— Astea sînt treburi de cavaleri, cu care Juan Primero n-are nici în clin nici în mînecă.

— Spune-i excelenţei-sale.

— Dacă i-o spun sau nu asta o să văd eu, frate, că treburile de cavaleri sînt prea înate ca să le-nţeleagă nişte bieţi sclavi negri ca tine şi ca mine şi apoi, se poate ca domnu să nu deschidă uşa şi dacă n-o deschide, cum să i-o spun.

Juan plecă, temîndu-se că Zalduendo i-ar putea observa lipsa şi l-ar bănui. Astfel, dintr-un motiv sau altul, nimeni nu-1 preveni pe guvernator.

Să tot fi fost trecut de miezul nopţii cînd ceata de conspiratori se adună în casa lui don Hernando. Ca să se asigure că Ursúa e singur, îl trimiseră pe servitorul metis al lui Guzmán sub pretext că cere un pic de ulei de la bucătarul guvernatorului. Metisul, care fusese pedepsit de Ursúa la multe zile de butuci şi la vîsle, lua parte cu plăcere la orice fel de conspiraţie. Se întoarse curînd, spunînd că don Pedro de Ursúa e singur şi că toţi ceilalţi dormeau, chiar şi bucătarul negru, pe care fusese nevoit să-1 trezească.

Lăsară totuşi să mai treacă un timp şi, puţin înainte de ora trei dimineaţa – ora numită în tabere a ultimului cart (sfert) sau sfertul toropelii – cînd toată lumea dormea mai fără grijă, ieşiră cu toţii buluc. Mergeau în frunte Montoya şi Cristóbal Hernández, cu spadele scoase, dar înainte de-a intra, aşteptară ca şi ceilalţi conjuraţi să-şi ocupe posturile. Aguirre rămase să păzească la ieşirea principală şi ceilalţi se postară lîngă ferestre.

Montoya şi Hernández intrară şi-l găsiră pe guvernator gol într-un hamac, vorbind cu un mic paj, numit Lorca. Văzîndu-i pe cei doi că intră înarmaţi, Ursúa se ridică în capul oaselor şi spuse:

— Ce-nseamnă asta, domnilor?

— O să vederi îndată, spuse Montoya, şi-i dădu o puternică lovitură de spadă, care-i străpunse coapsele prin partea dreaptă.

Rănit, dar nu mortal, Ursúa se sculă şi vru să-şi ia un scut şi o spadă, vorbind cu gura plină de sînge, dar mai primi cîteva lovituri de spadă şi căzu mort peste nişte oale în care i se gătea de obicei mâncarea, astfel că tot ce era într-una din ele se vărsă pe el. Ursúa ceruse, cu ultimele cuvinte, să se spovedească.

Mort fiind, îl mai înjunghează de cîteva ori şi, ca să nu fie mai prejos şi să-şi asigure încrederea celorlalţi, însuşi don Hernando, care era afară cu Aguirre, intră şi, în faţa tuturor, îşi împlîntă spada în gîtul lui Ursúa. Prin aceasta vroia să arate că devenea părtaş la acea faptă şi că pe viitor, se considera tot atât de vinovat ca şi ceilalţi în faţa justiţiei, dacă s-ar ajunge pînă acolo.

Lope îşi aminti în acea noapte că don Hernándo fusese prieten intim cu mortul, că în unele nopţi dormise chiar în odaia lui, în alt hamac, şi că mîncaseră împreună de multe ori. Îşi amintea şi că don Hernando îi spusese că de obicei nu se ducea să-1 vadă pe Ursúa decît atunci cînd era chemat, ca să evite s-o întâlnească singură pe doña Inés şi prin asta să dea loc la vreo manifestare de gelozie din partea îndrăgostitului.

Dar timpurile se schimbaseră.

Bucătarul guvernatorului își dădea cu pumnii-n cap, spunînd mereu:

— Treburi ale cavalerilor sînt, dar eu aș fi putut să-l anunț și asta mi-ar fi adus libertatea.

Nimeni nu știa la ce se referea și nici nu era momentul să cerceteze.

Zalduendo începu să strige:

— Tiranul e mort! Trăiască regele!

Iscîndu-se gălăgie, veniră și alți soldați. Printre ei era și Juan de Vargas, rece și impasibil ca întotdeauna, și înarmat cu zale și pieptar, întrebînd:

— Ce se petrece, domnilor De ce vă aflați aici la ora asta

Îl înconjurară punîndu-i în piept lăncii și spade și doi dintre conjurați începură să-l desplătoșeze în grabă. Apucaseră să-i scoată o mînecă a cămășii de zale cînd, Martin Peréz, om scump la vorbă dar iute la fapte, nu mai putu să aștepte și, vîrîndu-și spada pe la subțioara lui Vargas, îi dădu o lovitură atât de puternică, încît arma ieși prin partea cealaltă a pieptului și îl răni – ironia soartei – pe celălalt Juan de Vargas, cel din Canare, care era foarte ocupat cu dezarmarea victimei.

Lovitura de spadă a lui Martín Peréz îi fusese de-ajuns locotenentului-general, dar îi mai dădură încă multe, până să se convingă de faptul că era mort.

Juan de Vargas, cel din Canare, era și el grav rănit, dar nu reușea să atragă atenția lui Loaisa, felcerul, și nici pe a altora care l-ar fi putut îngriji. Pînă la urmă se lungi pe jos în casa guvernatorului, hotarît să moară, și-l chemă pe părintele Portillo, care veni să-l spovedească crezînd că e cu adevărat gata să-și dea sufletul. Canarezul mărturisi crime de tot felul, perversiuni și aberații. Dar se făcuse ziuă și el tot nu murise. Atît rănitul cît și preotul păreau puțin decepționați.

În tabără toți strigau „Trăiască libertatea; sau „Moarte tiranului și trăiască regele!“ Cu aceste strigăte treziră și restul trupei, dar mulți nu îndrăzniră să iasă din colibe, pentru că, deși nu-și puteau imagina ce se întîmplase, bănuiau că în timpul răzmeriței se făcuse vărsare de sînge.

Vargas canarezul, nu muri de pe urma acelei răni și ori de cîte ori îl vedea pe părintele Portillo, îl privea cu teamă, timid, dar și mânios, și termina prin a-i spune cu jumătate de gură:

— Era taina spovedaniei, părințelu dracului, și ochii-n patru la ce vorbești.

Toți se gîndeau atunci la felurite amănunte din viața lui Ursúa. Trei trebuie să fi fost numărul funest al guvernatorului, pentru că trăise doar trei luni și trei zile de cînd se îmbarcaseră și fusese asasinat la ora trei dimineața.

Asta o spunea mulatra doña Maria, care cunoștea tot felul de superstiții și era foarte aținată de acele întâmplări, cum nu e greu de imaginat.

IV

Soldații ciuleau urechile când treceau prin apropierea colibei guvernatorului, sperînd s-o audă plîngînd pe doña Inés, dar înăuntru domnea doar o mare tăcere.

Cineva îi spuse asta comandorului Guevara, care se plimba iar prin fața intrării casei sale și bătrânul făcu următorul comentariu:

— Doña Inés încă nu poate să plîngă. N-o să plîngă decât după ce-or mai trece două sau trei zile.

Cîte un indian se apropia și părea să adulmece ca pisicile, de la distanță, mirosul de leș. Aceeași tăcere din coliba lui Unsúa cuprinsese toată tabăra.

Căpitanii compromiși vorbeau cu glas scăzut și cînd auzeau vreun zgomot neașteptat – o lance căzută sau o platoșă care se lovea de alta – se întorceau să se uite, neliniștiți.

Tânărul nobil sevillan – don Hernando de Guzmán – umbla încoace și-n colo făcând ochii mari, și în mișcările lui se observa o încredere în sine nouă și un fel de recunoștință față de viață. Umbla convocînd oamenii în coliba mortului. Era ca și cum viața s-ar fi întrerupt peste tot o clipă, pentru ca fiecare să se poată convinge pe deplin de ceea ce se întâmpla, criminalii de crima lor și ceilalți de îngăduința și de acceptarea lor pasivă. Și ca să reflecteze puțin. În colibă toți erau treji, afară de mica indiană de nouă ani, care dormea neștiutoare. Inés, stînd în patul ei, încerca să interpreteze fiecare zgomot, fiecare vorbă, fiecare răstimp de tăcere.

Bîtlanul cel alb pe care-l prinsese Ursúa cu câteva zile înainte era pe jos, cu un picior legat de ramurile din care era împletit peretele și, de cîte ori trecea cineva pe-aproape, dădea înspăimântat din aripi.

Căpitanii intrau și ieșeau, agitîndu-se mai mult decît era nevoie. Își dădeau ordine unii altora și, în realitate, nimeni nu făcea nimic.

Mai tîrziu veniră la coliba lui Ursúa toți cei ce fuseseră înștiințați dinainte de ceea ce avea să se întâmple. Dînd să intre, Lope de Aguirre îl văzu ieșind pe micul paj Lorca cu mai multe pachete și-l întrebă ce era cu ele și unde le ducea.

— Astea sînt, spuse Lorca foarte serios, de sfîrșit de an.

Adică, darurile pe care Ursúa le avea pregătite pentru sfârșitul anului. Erau cinci pentru cei cinci băieți care îndeplineau funcția de paj pe lîngă diferiți căpitani.

Lope de Aguirre întrebă:

— E unul și pentru Antoñico?

— Cum să nu fie. Eu zic că isînt pentru toți.

— Du-l la mine acasă și dă-l Elvirei.

Lorca spuse că așa se și gîndise să facă. Puștiul avea ochii măriți de spaimă, dar vorbea ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Lope gîndi că pajul nu putea crede încă, deoarece, atunci cînd lucrurile sînt prea înspăimântătoare par ireale, iar lui Aguirre, cînd era tînăr, i se întîmplase la fel.

Coliba era plină de oameni de arme.

Se aflau acolo cei mai vinovați dintre ei, și odată adunați, trimiseră să-i cheme pe cei ce lipseau.

Cîțiva soldați, care se arătau îndurerați de moartea lui Ursúa, erau împinși cu ghionturi și cu patul archebuzei și ei protestau, se auzeau certuri și strigăte.

În casa guvernatorului mort, negrii terminau de săpat o groapă chiar în încăperea în care murise, și îngropară acolo cele două trupuri – pe al lui Ursúa gol.

Cei care ciuleau urechile încercând în zădar să audă plînsul sau văicărelile doñei Inés nu-și puteau stăpîni mirarea și, văzând că Lope umbla încoace și încolo și dădea ordine și hotăra în toate, careva întrebă cine e șeful taberei, dar Zalduendo și La Bandera îl arătară în același timp pe don Hernando de Guzmán, care confirmă din cap, se așeză în capul mesei, ceru să se facă liniște și spuse că numea ca șef al operațiunilor militare pe Lope de Aguine, dacă nu se opunea nimeni.

Numirea nefiind contestată, Lope rămase cu postul cel mai important după cel al lui Guzmán.

Primul lucru pe care-1 vroia Lope de Aguirre – după cum spunea – era să pună-n lanțuri pe prietenii cei mai apropiați ai răposatului Ursúa, dar don Hernando se opuse cu energei, susținînd că nu-i părea potrivit să-și înceapă guvernarea prin violență și că, dimpotrivă, trebuiau să încerce a-i convinge în mod pașnic pe toți în acea nouă etapă a expediției spre el Dorado.

Lope de Aguirre porunci atunci, sub amenințarea pedepsei cu moartea, ca nici un soldat să nu discute cu altul pe șoptite, ci toți s-o facă tare și limpede, slujindu-se de cuvinte obișnuite, astfel ca ceilalți să știe despre ce e vorba. Se pare că unii nu dădură atenție ordinului pentru că erau obișnuiți să vorbească mai încet decît ceilalți, și-atunci fură speriați cu amenințări. De asemeni Lope interzise ca vreunul să iasă peste noapte din locul unde se afla. Apoi puse să se scoată butoaiele cu vin pentru împărtășanie, din care lua și guvernatorul pentru uzul său, și îl împărțiră pe loc. Beau cu toții, afară de Lope de Aguirre, care stătea mereu cu ochii în patru și umbla înarmat pînă-n dinți.

Cînd se făcu ziuă Lope de Aguirre porunci să se sune idunarea. Veniră și cei ce lipsiseră, iar atunci, văzînd noul șef al operațiunilor militare că erau toți, în afară de cei plecați cu Sancho Piziarro ca să cerceteze locurile cele noi și care nu se întorseseră încă, vorbi în felul său nervos, rațional și violent în același timp:

— Cavaleri, soldați, fraților, spuse, cred că v-ați mirat de acest fapt și de modul în care s-a petrecut și poate că unii dintre voi ne vor învinovăți pentru că nu i-am înștiințat, iar alții pentru că n-am făcut-o mai devreme. Nu v-am înștiințat pentru că unde sînt mulți buni nu lipsește nici ticălosul care să dea pe față și săi denunțe, și asemenea treabă trebuia să rămînă foarte secretă, iar dacă nu s-a îndeplinit mai devreme, a fost spre binele vostru, căci noi, acum cîteva zile, am vrut să fugim și să-1 părăsim pe franțuzul ăsta, așa cum ar fi meritat, dar apoi, gîndindu-ne bine și pentru a vă duce pe voi spre pămîntul făgăduinței și a vă elibera, am socotit că e mai bine să-l omorîm. Așa am și făcut spre binele tuturora. Amintiți-vă de felul cum ne trata acest dușman al lui Dumnezeu și cum ne purta după el înrobiți, nelăsîndu-ne să vorbim cînd ne duceam la el, și cum păstra tot ce era mai bun pentru el, iar în zilele de foamete și mizerie nu minea nimeni afară de el; dar pe lîngă toate astea vreau să vă dezvălui un secret de care sînt sigur, și anume că acest franțuz vroia să ne tîrască pierduți pe-aici cîtva timp și apoi să plece singur sau cu cei credincioși lui și să ne lase prin pustietăți, fără arme și hrană. Căuta în felul acesta să-și lichideze datoriile și obligațiile și să ceară apoi altă numire în Quito pentru ținuturile din Nord, căci avem documente care stau mărturie și întăresc spusele mele. Așa stînd lucrurile, ce puteam face decît să ne apărăm. Ceea ce-i făcut e bun făcut și nu putea să fie altfel.

Continuă spunînd tot soiul de lucruri despre Ursúa, potrivite sau nu, dar care, în orice caz, slăbeau tensiunea tăcerii și a distanței dintre complotiști și ceilalți. La sfîrșit anunță că se vor face în fața tuturor cîteva noi numiri pentru bunul mers al expediției, și odată confirmate funcțiile de guvernator și de șef al operațiunilor militare, în persoana lui don Hernando Guzmán și a lui Lope de Aguirre, se făcu numirea de căpitan al gărzii în favoarea lui Alonso de La Bandera. Acesta acceptă mulțumit, gîndindu-se că acea însărcinare avea să-i înlesnească oarecare autoritate pe lîngă văduva lui Ursúa, căci garda se afla lîngă coliba ei, iar cînd navigau se instala la brigantină.

Numiră apoi căpitani de infanterie pe Lorenzo Zalduendo, pe Cristóbal Hernández și pe Miguel Serrano de Cáceres. Căpitan de cavalerie pe Alonso de Montoya. Pe Alonso de Villena îl făcură locotenent-general. Sergent-major și șef de aprozi, pe mulatrul Pedro de Miranda și casier general pe Pedro Hernández. Dintre cei ce luaseră parte la omorârea lui Ursúa doar doi, severul Martín Pérez și Juan de Vargas, canarezul, fură lăsați fără funcții.

Lope îi spuse lui Martin că nu-i dădea nici un post în acel moment fiindcă-1 avea în vedere pentru sarcini mai mari și că va fi răsplătit și gratificat cu prima ocazie ce se va ivi. Insista că ține cont în mod special de persoana lui. Cât despre Vargas, canarezul, pe el nu-1 interesa pentru moment decît vindecarea rănii sale – o lovitură de spadă la umăr – și nu vroia să știe nimic de numiri.

Ca să nu se spună că toate rămîneau în grupul care comisese omorurile, Lope numi șef al navigației pe un portughez, Sebastián Gómez, și căpitani supranumerari de infanterie pe comandorul Núñez de Guevara – cel care văzuse umbra funestă lîngă casa lui Ursúa și auzise tragicul ei avertisment – și pe Pedro Alonso

Galeas, căpitan responsabil cu muniţiile pe Alonso Henrique de Orellana şi amiral de mare pe Miguel Robledo.

Numiră judecător al trupei pe Diego Belalcázar care, primind bagheta, însemn al puterii sale, păru surprins şi spuse, bîlbîindu-se niţel:

— O primesc în numele regelui don Filip, stăpînul nostru.

Declaraţia fu rău primită şi Belalcázar rectifică, deşi se vedea că o face din prudenţă, căci cu starea de spirit a oamenilor în acel moment nu putea face altfel. Dar pe Lope de Aguirre incidentul îl iritase şi ridică glasul:

— Trebuie să vă declar că am fost şi sînt un trădător şi o repet ca să vedeţi că nu trebuie să aşteptăm deacum înainte nimic de la nimeni, ci numai de la spadele noastre. Cum vine asta să primeşti vreo demnitate în numele regelui. Care rege? Cel care-o să ne scurteze de cap dac-o să poată pune mîna pe noi?

Villena, locotenent-general, spuse:

— Zău, că bine le mai zice Lope.

— Ţin şi eu să-mi spun cuvîntul, răspunse La Bandera, şi socot că omorârea lui Ursúa n-a însemnat nicidecum o trădare, ci doar un serviciu adus regelui, şi chiar un foarte mare serviciu, pentru că Ursúa nu vroia să caute, nici să cucerească şi nici să ocupe noi ţinuturi, chiar avînd atîţia oameni buni pe lîngă el şi cheltuind maiestate-sa atîţia bani din punga lui proprie. Eu nu sînt trădător şi ăluia care-mi zice trădător îi spun că minte cu neruşinare şi, cu arme egale sau fără, o să mă bat cu el dacă e nevoie.

Lope pălise puţin şi vru să răspundă, dar ceilalţi intervenire şi-l rugară să considere incidentul încheiat. Lope murmură:

— Se cam vede că lui La Bandera îi e frică de rege.

La Bandera, care-l auzi, spuse cu o voce mânioasă că nu de teamă vorbise aşa cum vorbise şi că avea inimă cît şi alţii şi un gît tot atît de bun pentru ştreang dacă o fi cazul.

Oamenii se împărţiră în două grupuri. Unii soldaţi se duseră la Lope şi stăruiră asupra neruşinării lui La Bandera, dar Lope le tăie vorba:

— Liniştiţi-vă, domnilor, că fiecare zi cu truda ei.

Preotul Alonso de Henao, care stătea în uşă, se scandaliză auzind în gura lui Lope acele cuvinte din Evanghelie şi se retrase, întîlnindu-se pe drum cu părintele Porţiile. Dat fiind că, o dată cu moartea lui Ursúa, părintele Henao pierduse episcopatul, cei doi preoţi îşi vorbeau acum de la egal la egal.

Cu patrula lui Sancho Pizarro plecaseră şi cinci sau şase indieni şi trecuseră printr-o întîmplare care ar fi putut costa viaţa a doi dintre ei şi a unui spaniol. Merită s-o povestim ca să se vadă cît de inteligente sînt unele animale sălbatice, în acest caz jaguarii de pe lîngă Amazoane, la fel de cruzi ca şi tigrii asiatici.

Doi indieni şi un soldat intraseră în pădure căutînd ceva de mîncare şi mergeau unul după altul, la o oarecare distanţă între ei. Soldatul înainta cu o archebuză, iar indianul care-l urma cu o lance. Cel de-al treilea n-avea arme, ci numai o frânghie pe umăr.

La o vreme se răzleţiră şi dintre arbuşti apăru un jaguar care se aruncă, fără să ragă sau să-şi trădeze în alt fel prezenţa, asupra indianului neînarmat.

Desigur că lăsase să treacă întîi oamenii înarmaţi, ca să se năpustească asupra celui mai puţin primejdios. Dintr-o lovitură de gheară, animalul i-a smuls indianului pielea de pe cap, care-i rămase atîrnată peste ochi. Indianul se simţi pierdut, dădu înapoi şi ceru ajutor, îi veni în ajutor celălalt indian, şi jaguarul, lăsîndu-l pe rănit, se aruncă asupra celui care-l ameninţa şi dintr-o lovitură îi smulse urechea şi o parte din obraz. Între timp, soldatul trase cu archebuza în animal şi-l nimeri, rănindu-l însă uşor. Jaguarul se năpusti şi asupra soldatului, rănindu-l şi pe el cu o lovitură de gheară. Animalul se opri atunci la o distanţă egală de fiecare dintre cei trei duşmani ai săi răniţi şi însîngeraţi, aşteptînd să se arunce asupra celui care i s-ar părea, la un moment dat, mai primejdios. Se uita cînd la unul cînd la altul, arătîndu-şi colţii, mîrîind şi pîndindu-i. În fine, alt foc de archebuză îl omorî.

Aproape de locul acela dădură peste un curcan sălbatic pe jumătate jumulit şi mîncat. Ce mai rămăsese

din pasăre și trupul întreg al jaguarului fură fripte de către Sancho Pizarro, care nu era numai soldat, ci și bucătar priceput. Indienii și soldatul se vindecară curînd, deoarece, poate singura binefacere a acelei clime era că, dacă nu mureai pe loc, te vindecai mai repede ca la alte latitudini.

Lope de Aguirre și don Hernando se gîndeau, oarecum îngrijorați, la felul în care va reacționa Sancho Pizzaro cînd se va întoarce și va afla cele întîmplate, fiindcă Sancho era trup și suflet de partea lui Ursúa, și la fel erau și soldații pe care-i luase cu el. Trimiseră cîțivia oameni de încredere să păzească drumurile și, cînd detașamentul se întoarse, le ieși înainte Lope cu o patrulă puternică și-i explică lui Pizzaro cele întîmplate, spunîndu-i că fusese o hotărîre luată de întreaga tabără și numai spre slujirea regelui. Om perspicace, Sancho Pizarro spuse la toate da și se prefăcu a fi de acord, mulțumind că-1 numiseră sergent-major al taberei.

Apoi Sancho dădu raportul asupra descoperirilor sale, care nu prezentau nici o importanță, căci întâlnise doar două sătulețe fără nimic de preț și aproape nelocuite, în care chiar și indienii o duceau greu. Se vedea că în locurile pe care le descoperiseră nu erau condiții prielnice pentru o viață cît de cît omenească. Aceasta le-o spuse Pizarro.

Așadar, posibilitatea de-a pătrunde în interiorul ținutului se dovedi neîntemeiată celor care încă mai păstrau acea iluzie, și care nu erau, bineînțeles, principalii răzvrătiți.

Unul dintre pajii pe care-i avusese Ursúa, cel numit Lorca, trecuse în serviciul personal al lui Guzmán.

Antoñico rămase cu Lope, căci încă de pe cînd trăia Ursúa, cum am văzut, se împrietenise cu bascul și cu fiică-sa Elvira, care-1 considera pe băiat ca pe un frate mai mic. Pentru cei unsprezece ani ai săi, Antoñico era destul de voinic și nu-i păsa de partide sau de răzmerițe, căci îl preocupa mai mult pădurea și misterele ei, și îi povesti Elvirei că văzuse o pasăre cu zborul lin și cu o coadă lungă care, cîntînd, spunea și repeta întrun „María, iată ziua“. Așa cum yacurutú anunța lugubru noaptea, pasărea cealaltă anunța cu bucurie ivirea zorilor.

Elvira își amintea de cealaltă pasăre, care vorbea și ea spaniolește și spunea cînd cineva intra în pădure– „Te văzui, te văzui“.

Întunericul și zorile aveau vestitori potriviți în pădure; „Maria, iată ziua“ și „Te văzui, te văzui“ erau primii în fiecare dimineață, după spusele lui Antoñico.

Altă ființă ciudată a pădurii spunea „toró-toró“ totdeauna de două ori și cu glas de om aproape. Era un animal cam grotesc, care răspundea cînd îi vorbeai, dar nu știa decît aceste două cuvinte. Antoñico striga uneori printre arbori, fără să vadă vreun animal:

— Unde ești?

Și, imediat, animalul răspundea:

— Toró-toró.

Nu era pasăre, ci un mamifer care se cățăra și trăia prin copaci; avea o înfățișare stranie, cu un aer oarecum de femeie și cu păr sur și alb. Nu ataca. Antoñico îi striga:

— Unde ești, pezevenghiule?

— Toró-toró, răspundea celălalt.

Deși nimeni nu se dusese s-o vadă pe doña Inés după tragicele întâmplări, se vorbea mult despre ea și cu foarte puțin respect.

La Bandera îi luă o dată apărarea și ceilalți își bătură joc, spunînd că doña Inés îl omorîse pe Ursúa cu vrăjile ei și că să aibă grijă să nu-1 omoare și pe el.

— Și zău că există femei în lume cu care merită să-ți asumi riscul ăsta, spunea la Bandera gînditor.

Zalduendo credea tot așa și uneori se uitau unul la altul cu o expresie mofluză. Iar Lope îi privea pe amîndoi cu o rezervă posacă.

Lope, care părea cel mai îndreptățit în ura împotriva lui Ursúa era și singurul din grupul conjuraților care nu se pătase cu sînge. Nu izbutea nici el să înțeleagă cum de se întîmplase așa și-i privea pe Zalduendo, dar mai ales pe La Bandera ca pe unii care ai fi făcut treaba lui, ceva ce-i revenea lui. „E normal ca la vîrsta mea,

gîndi, să mă folosesc de tineri.“ Bineînțeles că nici unul din cei doi nu trăsese spada ca să-l servească pe Lope, ci din diverse motive, în primul rînd amintirea căpitanului Frías și a camaradului său, decapitați de către Ursúa la Santa Cruz. Fuseseră buni prieteni cu ei. Iar La Bandera o făcuse și din dragoste și dorință pentru doña Inés. Lope nu se-nțelegea cu La Bandera, care se pătase de sînge și dorea să se fi pătat pentru rege. În același timp, Belalcázar primea demnitatea de judecător tot pentru rege. Singurul care nu se pătase era Lope și totuși era și singurul care spusese despre el însuși că e un trădător și se mîndrea cu asta.

După cîteva zile, don Hernando, făcînd uz de autoritatea lui ca guvernator și general al taberei, convocă adunarea generală și ceru părerea tuturora, căpitani și soldați, în legătură cu viitorul apropiat, cu ceea ce trebuiau să facă și dacă trebuiau să meargă sau nu în căutarea ținutului el Dorado. Spuse că părerile lor trebuiau așternute pe hîrtie și iscălite, astfel ca hotărîrea să fie legală.

Se grăbi să-și spună părerea, cum că cel mai bine ar fi să se mențină planurile inițiale, să încerce să descopere, să cucerească și să ocupe ținutul el Dorado, și astfel, odată descoperite acele regiuni, regele le-ar prețui purtarea și le-ar ierta moartea lui Ursúa și Vargas. Dar că, pentru dezvinovățirea tuturor, ar fi bine să se ia de îndată informații și să se ceară părerea tuturora, chiar și a soldaților, iar dacă hotărau să continue planurile lui Ursúa, trebuiau să dea o declarație scrisă, spunînd că Ursúa nu vroia să-i conducă mai departe și nici să meargă spre Omagua sau el Dorado, că era lăsător și-i ducea cu vorba.

Toți țineau minte – continuă să spună Guzmán – firea nesuferită a lui Ursúa și trebuiau să încerce să facă bine ceea ce el nu făcea nici rău nici bine. Ținutul el Dorado exista, și indienii brazili vorbeau de un șef, Guatavita, care știa unde se află laguna Parima în minunatul oraș al lui Manoa. Toți știau că în zilele de mare sărbătoare religioasă, acel șef se închina tatălui său, soarele, și arunca în laguna Parima niște bulgări de aur cît el de mari.

Începînd mereu cu acea expresie cum că „toți știm...“ îi dădea înainte cu minunățiile ținutului el Dorado, iar la sfîrșit stărui că cel mai bine ar fi să-1 descopere și să-1 ocupe în numele regelui. Astfel, s-ar putea spune în declarație că, pentru a descoperi și ocupa acel ținut, a fost necesară mai întîi omorârea lui Ursúa. Adaugă apoi că aveau să-i trimită regelui mai mult aur decît i-au trimis Pizarro și Cortés; și că prin puterea aurului aveau să-1 facă pe împărat să uite de moartea lui Ursúa și Vargas, încheie spunînd că el se declara primul și cel mai mare vinovat de moartea celor doi și că-și lua întreaga răspundere pentru ca toți să vadă că nu-i era frică și că sfatul său nu pornea din teama de vreo pedeapsă, ci urmărea bunăstarea și prosperitatea tuturor, iar el va face numai ceea ce vor hotărî ei, pentru că n-avea altă dorință decît aceea de a le fi lor de folos.

Această idee fu sprijinită imediat de Montoya și La Bandera, dar Lope se ținea deoparte, neliniștit, cu impresia că îi scapă ceva. În cele din urmă ceru cuvîntul și spuse:

— Eu am făcut, dacă dumneavoastră vă amintiți, primii pași care au dus la moartea guvernatorului, și tot eu am stabilit condițiile cu care toți ne-am arătat de acord. Nu vreau să mai repet aici care au fost acele condiții, dar fac din nou apel la memoria tuturora, chiar și a domnie-sale guvernatorul general don Hernando. Vă cer doar să mai reflectați puțin înainte de-a lua o hotărâre.

Nu vroia să stăruie pentru a nu-1 pune într-o lumină proastă pe noul guvernator și pentru a evita ca restul armatei să vadă că se și iviseră neînțelegeri, discuții și certuri.

Noul guvernator, puțin surprins, îi ceru lui Lope să fie mai explicit.

Dar Lope, scuzîndu-se, adăugă:

— Ceea ce trebuia să spun am și spus, dar să-și amintească fiecare ceea ce-a n stabilit înainte de-a face ceea ce-am făcut și să-și consulte propria-i conștiință de om și de soldat.

Nu răspunse nimeni. Se părea că unii gîndeau la fel ca Lope de Aguirre și i-o mărturisiră, iar acesta nu putu să nu se împăuneze în sinea lui. Dar don Hernando insistă, zicând că oricare-ar fi părerea lui Lope, bine era să se întocmească o declarație generală asupra cauzelor morții lui Ursúa pe care s-o semneze cu toții. În acel document urma să se declare de la început că Ursúa n-avea nici un respect față de oameni...

— Nici față de Dumnezeu, spuse părintele Portillo, care tocmai intra. Toți îl priviră și el se înroși puțin.

— Vedeți spuse don Hernando.

Adăugă că preotul însuși era dispus să semneze, și asta mai dădu unora curaj. Așadar, așternură pe hîrtie declarația în care se aduceau acuzații guvernatorului fără să se pomenească nimic despre răzmeriță și cu atît chiar puțin despre moartea șefului și a locotenentului său. Fără să mai discute începură toți să iscălească.

Venind rîndul lui Lope de Aguirre, acesta scrise cu litere mari „Lope de Aguirre, trădător". Cei care urmau să semneze după el tresăriră speriați, iar Lope, care aștepta acea tresărire și dădea semne că nu mai poate să-și stăpînească cuvintele, ridică vocea și spuse:

— Cavaleri, schimbîndu-mi intenția dinainte, o să vorbesc. Ce nebunie sau prostie e asta care-a lovit pe unii dintre noi, că totul pare mai degrabă o petrecere sau un joc de copii Ceea ce faceți, încrezîndu-vă în această declarație pe care o semnăm, nu e lucru de oameni cu scaun la cap, pentru că, oricît ar fi de bine ticluită, n-o să-i învie pe cei morți, și după ce am omorît un guvernator al regelui e nebunie curată să ne închipuim că o astfel de hîrtie are să ne izbăvească de vină, fiindcă regele și judecătorii lui știu foarte bine cum se fac hîrtiile astea și pentru care scopuri și deznovățiri. Toată lumea știe la Quito și la Lima și la Santo Domingo că oricare dintre noi, silit de torturi, ar declara lucruri grave chiar împotiva sa și că ar mărturisi lucruri chiar dacă n-ar fi adevărate. Iar dacă asta se întîmplă în fiecare zi în tribunale și judecătorii, ne-ar veni cu atît mai lesne să spunem tot felul de minciuni dacă sînt în favoarea noastră și într-o problemă de viață și de moarte. Eu vă previn. Nimeni să nu-și facă iluzii, fiindcă toți împreună l-am omorît pe guvernator și toți ne-am bucurat și pînă și cei care nu știau sînt vinovați conform rînduielilor militare prin faptul că au îngăduit-o și s-au ținut departe. Cu mîna pe inimă, fiecare să spună ce simte. Toți am fost și sîntem trădători și toți ne-am amestecat în această răzmeriță, și presupunînd că ținutul pe oare-1 căutăm va fi găsit și ocupat și că ar fi de zece ori mai mare decît Spania și că regele ar scoate din el mai mult aur decît din toate Indiile împreună, primul conțopist sau avocățel care-ar veni acolo cu împuterniciri din partea maiestății-sale ca să ne ceară socoteală v-ar tăia capetele fără să mai ceară încuviințare în Castilia, căci legea e lege, așa că zadarnică va fi fost toată truda noastră. Părerea mea este ca, lăsând la o parte încercările de justificare și renunțînd la căutări de noi pămînturi, de vreme ce oricum o să ne pierdem viața, s-o luăm înainte și să ne-o vindem scump și să ne căutăm norocul cu vîrful spadei în ținutul nostru, pe care-1 cunoașteți bine, vreau să zic, în Peru. Acolo îi avem pe prietenii noștri care, cînd au să afle că venim cu răscoală, au să ne iasă în întîmpinare cu brațele deschise, ba au să-și rișteze chiar viața pentru noi, că eu am trăit printre ei și-i cunosc, și ceea ce n-ar îndrăzni niciodată în Castilia o să îndrăznească pe acest pămînt de peste mări, căci se pare că traversarea apelor Atlanticului schimbă firea omului. Iar ideea pe care-o expun aici nu-i a mea, și nici nouă nu-i. Știți bine că înainte chiar de-a începe expediția pe Amazoane, la care luăm parte acum, se vorbea peste tot că marchizul de Cañete, viceregele, vroia să se ridice împotriva lui Filip al II-lea și nu singur, ci avînd mînă dreaptă pe Ursúa și folosindu-se de faptul că, fiind demis din vice-regat și trebuind să predea rezidența, noul vicerege numit în Castilia, don Diego de Acebo, murise la Sevilia înainte de-a se îmbarca, ceea ce păruse un semn ceresc. Dumneavoastră veți spune ba că-i albă, ba că-i neagră și că una-i să vorbești și alta-i să treci la fapte, dar eu spun că atunci cînd toți oamenii șușoteau despre ceea ce-ați auzit la Lima și la Cuzco și la Trujdlo, o făceau fiindcă toți aveau în minte adevăratul motiv al acestei întâmplări și nimeni nu s-ar mira de răzvrătirea noastră; ba, dimpotrivă, mulți ar respira ușurați și liniștiți, căci, care mai mult care mai puțin, toți se tem de rege și de scribii lui. Și toți vor dori și vor putea începe o viață nouă alături de noi, iar noi vom fi puternici.

Încă o dată, Vimena (numit locotenent-general de către don Hernando) fu de partea lui, spunînd:

— Ceea ce a spus domnul Lope de Aguirre, șeful operațiunilor militare, mi se pare lucrul cel mai cuminte și care ne convine la toți, așa că eu îl întăresc prin votul meu, îl aprob și îi acord încrederea mea pentru bunele rațiuni și motive pe care ni le-a dat, iar cine îl sfătuiește altfel pe guvernator, stăpânul nostru, nu o face din bunăvoință și nici nu-i dorește binele, ci vrea să-1 vadă pierdut și cu el toată armata sa. Și repetă, drept concluzie, foarte hotărît și energic: părerea domnului șef al operațiunilor militare este și a mea.

Ca să nu se spună poate că părerea guvernatorului nu era aprobată de nimeni, interveni La Bandera, repetînd ceea ce mai spusese, dar mai pe larg și cu un accent prietenos și împăciuitor:

— N-a fost trădare, spuse, omorîrea lui Ursúa și nici nu s-a comis prin moartea lui vreun delict, căci asta le-a convenit tuturor și era lucrul cel mai bun care se putea face, avînd Ursúa alte intenții decît cele ale regelui, care-i poruncise să descopere și să ocupe ținuturile Omagua și el Dorado. De aceea, maiestății-sale i s-a făcut un serviciu mai mare, cred eu, prin moartea guvernatorului Ursúa, care era molatic și fără chef și ne ducea pe toți la pierzanie, ceea ce l-ar fi costat pe rege viața multor oameni și multă avere prăpădită de pomană. Și astfel, socot că ar fi mai bine să cerem iertare noi, care am săvîrșit asemenea fapte, și să ne arătăm credincioși față de rege, ba chiar să ne-așteptăm la răsplată, căci o meritățm din partea regelui – ajungînd aici, văzu că Lope de Aguirre îl dezaproba din cap și făcea semne de milă și de batjocoritoare compătimire, fapt care-1 irită atît de mult pe La Bandera, încât reveni la violența lui dinainte – iar aceluia care-ar spune că din cauza celor ce-am făcut sîntem niște trădători, eu îi spun că minte și-o să-i dovedesc asta unde-o vrea și cu armele care i-or plăcea.

Lope se năpusti asupra lui La Bandera, dar interveniră ceilalți căpitani și se opuseră ca adunarea să se termine cu vărsare de sînge.

Cum Lope de Aguirre bolborosea cuvinte întretăiate și cu jumătate de gură, făcîndu-i lași pe cei ce-ar lua acea poziție, La Bandera ridică iar vocea:

— Mai am doar de spus că nu mă tem că regele ar porunci să mi se taie capul, nici nu umblu după iertarea lui, că sînt tot atîta de curajos ca cei mai tari și-mi dau viața pe puțin, ba chiar pe nimic dacă e nevoie. Și astfel, spun că, în ciuda părerii mele, pe care-am spus-o aici, ceea ce va hotărî comunitatea va fi lege pentru mine și voi fi primul care mă voi supune.

Dar, în ciuda presiunilor și discuțiilor dintre grupuri, nici în acea adunare nu s-a ajuns la vreo hotărâre. La plecare, spiritele erau destul de înfierbîntate și toată ziua continuará argumentările, deși La Bandera, preocupat de ideea că cineva l-ar putea crede fricos, se uita uneori de sus la Lope. La Bandera era puternic ca un campion olimpic, iar Lope de Aguirre mic, șchiop și neînsemnat ea fizic. Condescendența acelui om puternic îl rănea pe Lope de Aguirre.

La Bandera, cu toată energia, avea unele slăbiciuni de caracter. Dorința lui de a se pune bine cu autoritățile din Lima și mai ales cu regele era evidentă. Era teama omului care își vede într-o clipă toate drumurile speranței închise. Așa cum Lope era din fire un disperat și își deschidea orizonturi noi cu hotărîre, La Bandera, dimpotrivă, era omul speranțelor și, cînd nu mai avea nici una, se simțea dezorientat. La împărțirea bunurilor lumești, La Bandería făcea parte dintre cîștigătorii firești, iar Lope dintre cei ce pierd. Dar Lope-și avea filozofia lui și nu invidia soiul acela de învingători supuși, fiindcă, așa cum spunea el, „La fel de repede moare și don Mărețul și don Măruntul, că toți oamenii sînt o apă și-un pămînt“.

De altfel, La Bandera, îndrăgostit de doña Inés, spera să obțină totul cînd o va cuceri pe ea.

Între timp, vremea începea să se schimbe și în acea parte a Amazoanelor. Pînă atunci avuseseră parte de oarecare uscăciune a atmosferei și de o vreme calmă. Țînțarii îi supărau mult pe țărm și mai puțin pe apă. Dar venea anotimpul ploilor.

Începînd de la Crăciun, în fiecare zi, la vremea siestei, se isca o furtună cu trăsnete și fulgere. Ploua cu găleata și după fiecare descărcare electrică ploaia își sporea intensitatea. Uneori furtuna dura două sau trei ore, apoi ieșea soarele. Dar adesea se întîmpla să dureze toată ziua și toată noaptea.

Trăsnetele nu erau de culoare violetă și nici albastre, ca în alte părți, ci de culori diferite, și între două albastre se isca brusc cîte unul de culoare trandafirie, întinzîndu-și ramificațiile pe bolta înaltă. Sau unul roșu.

Tunetele, uneori, erau constante și neîntrerupte, adică ecourile unuia se amestecau cu vibrațiile celui dinainte, dar alteori erau seci ca niște lovituri de tun și fără ecou. Negrul Bemba își petrecea timpul numărindu-și bătăde inimii între un trăsnet și altul. Uneori număra patru, alteori pînă la șase pulsații. Și tot așa ore întregi.

— Asta e legea ecuatorului, spunea Alonso Esteban, și de-aici înainte o să fie mereu așa. Șuvoaie de apă caimani, șerpi, trăsnete și fulgere.

Cîteodată furtunile erau înspăimintaroare, și într-un rînd La Bandera îl surprinse pe Lope de Aguirre,

fără ca acesta să-și dea seama, vorbind cu el însuși, cu Dumnezeu sau cu diavolul:

— Da, poți să tuni și să fulgeri și să aprinzi pământul și cerul. Și ție ți se pare cerul prea strâmt, așa ca mie pământul. Dar eu am un plan și dacă nu-ți place, vii tocmai la timp ca să mă omori cu trăsnetul. Dacă nu mă trăsnești, voi înțelege că aprobi și cu atât mai bine pentru toți.

La Bandera, superstițios cum era, auzind, după cuvintele lui Lope, un trăsnet care trebuie să fi căzut aproape și văzînd armele noului șef al operațiunilor militare strălucind și scăpărînd în lumina fulgerului, avu impresia că trăsnetul îl lovise pe Lope. Apoi îl văzu din nou nevătămat și se miră.

Tot rumegîndu-și gîndurile, La Bandera ajunse să se teamă de omul acela pipernicit și îngrozitor.

Ceea ce spusese bărbosul căpitan Guevara era adevărat, căci după primele zile doña Inés începu să plîngă. Uneori o auzeau strigînd noaptea și cerînd s-o omoare și pe ea. Mulatra María, care stătea în aceeași încăpere cu doña Inés (și cu indiana cea mică, văduva de nouă ani), încerca s-o mîngîie, dar în zadar.

Într-o zi, aflînd guvernatorul de disperarea doñei Inés, se duse s-o vadă. Se arătă rece, distant și protector. La început Inés crezu că are de gînd să-i facă declarații de dragoste, dar noul guvernator se mulțumi să-i spună că putea și trebuia să fie liniștită și să se simtă în siguranță și că o vor lăsa în prima așezare creștină pe care o voi întîlni, dacă nu dorea să mai meargă cu ei.

— Unde? Dacă voi nici măcar nu știți unde mergeți, rosti ea.

Noul guvernator o asigură că știau foarte bine.

Inés îi spunea printre hohote:

— Dacă bandiții ăștia au fost capabili să-1 trădeze pe don Pedro de Ursúa, o s-o trădeze și pe înălțimea-voastră. Și într-o zi vă veți aduce aminte de cuvintele pe care vi le spun, don Hernando de Guzmán.

Cu toată ura și lacrimile lor, cele două femei păreau totuși puțin decepționate văzînd că don Hernando, tînăr și sclivisit – și, mai ales, șef al taberei – nu încerca să se aleagă cu văduvioara ca moștenire.

Mulatra gîndea „Asta trebuie c-a citit și chiar a învățat pe dinafară balada contelui Irlos, iar slăbiciunea lui nu e femeia, ci autoritatea și puterea".

Puțin după plecarea lui Guzmán, intră La Bandera. Asta însemna cu totul altceva fructe și o pudrieră nouă pentru mulatră, o umbrelă de soare și o plasă împotriva țînțarilor pentru Inés și nu după multe aluzii și cuvinte cam nepotrivite, de pildă, vechea lui dorință ca doña Inés să învețe într-o zi să cînte la clavecin, în Castilia.

Mulatra era cu totul de partea lui La Bandera, pentru că știa că un asemenea pretendent excludea orice posibilitate de apropiere din partea lui Zalduenão, amantul ei. Doña María dorea ca doña Inés să-1 accepte pe La Bandera ca să-1 excludă pe Zalduendo dintre candidați.

La Bandera avea printre alte avantaje și pe acela de a fi căpitanul gărzii, care se afla alături, într-un șopron de scânduri și rogojini de agave. Iar pe apă – cînd vor lua-o iar pe fluviu – pe aceeași brigantina cu doña Inés.

La Bandera era și el stângaci, ca orice îndrăgostit, iar doña Inés își dădea seama. După ce-1 plînsese pe Ursúa timp de nouă zile, începu să-și plece urechea la șoaptele noului curtezan. Acesta, încet, încet își pierdea neîndemînarea. Nu-i mai vorbea de clavecin, în schimb trecuse la fapte și folosea orice ocazie ca să-i sară de gât, s-o îmbrățișeze și s-o sărute.

Ea rezista molatic, scoțînd niște sunete guturale de rugă și protest, care-i sunau lui La Bandera ca un gungurit de porumbei, și așa i-o și spunea.

Mica indiană de nouă ani, care acum vorbea spaniolește, vedea toate lucrurile doar sub două aspect, bun sau rău, folositor sau nu, alb sau negru. Iar La Bandera avu norocul să-i fie simpatic. Era un om bun. Pentru fetiță, bîtlanii albi veneau din cer și corbii negri din iad.

La Bandera ținea de regatul bâtlanilor albi.

Comandantul gărzii se transformă de bunăvoie în sclav și amant platonic al doñei Inés, iar mulatra doña Maria într-o abilă codoașă.

Cum La Bandera își petrecea mai toată noaptea treaz, avea prilejul, cu vreun pretext oarecare, să se apro-

pie de locuința lui Inés, și într-o noapte o găsi aproape goală și singură. Deși momentul părea extrem de potrivit, doña Inés se apără.

— Crezi, spunea, că pot să-1 uit atât de repede pe don Pedro de Ursúa, Drept cine mă iei?

La Bandera încerca s-o facă să priceapă că, fiindu-i imposibil să-1 reînvie și ea găsindu-se în floarea tinereții, nimeni nu s-ar putea mira că împărtășește o nouă dragoste. Femeia și bărbatul sînt tot universul și mulțumită iubirii viața continuă la nesfîrșit. Iar ea și el erau viața. Dar Inés tot se mai apăra. E adevărat că nu avea să ducă prea departe apărarea.

Pădurea se auzea din sat mult mai bine decît de pe apă. La căderea nopții se isca gălăgia unei mari mulțimi, ca într-un oraș în zi de sărbătoare, cînd unii strigă, alții vorbesc, cîte unul rîde, grupuri de copii cântă sau plîng, totul fără încetare și-n același tmp.

În zilele fără ploaie, mai ales în amurg și-n tâmpul nopții, pădurea era împânzită de țânțari pe care indienii îi numeau carapanos. Era imposibil să-i eviți și unii soldați își acopereau fața cu miște cîrpe, dar țînțarii găseau întotdeauna vreo deschizătură la gît, la ureche sau la mînă.

Pe lîngă asta, acul lor trecea prin țesăturile subțiri și pișcă tot așa de bine și prin ele.

În timpul zilei nu sîcâiau dacă briza era puternică, dar în locul lor apăreau niște muște încăpățînate, tenace și lipicioase care înțepau ca viespile. Aminteau de tăunii din Castilia, dar erau mai numeroase, iar uneori păreau o adevărată plagă.

Doar cînd brigantinele pluteau departe de țărm se simțea o oarecare ușurare.

Furtuna ecuatoriană – așa spunea Esteban. expertul navigator al lui Orellana – care începea spre ora trei după-masă, dura uneori toată ziua și noaptea. Lope se duse la coliba negrilor care se afla lîngă a lui. Deși erau mai mult de douăzeci de negri, casa era mare și loc berechet pentru toți. Albii, cînd se plictiseau, se apucau să conspire, dar negrii nu se plictiseau niciodată, pentru că înainte de-a ajunge pînă acolo, începeau să cînte și să danseze. Luîndu-se după indienii din Machifaro, făcuseră, din niște mici dovleci uscați, în care puneau semințe sau pietricele, un instrument sonor. Mișcîndu-1 în ritm și în contratimp cu tobele, acesta scotea un sunet destul de plăcut. Acelor dovleci le ziceau maracas.

Lui Lope îi plăcea să vadă cum Bemba, prietenul și acum servitorul lui, conduce dansul.

— Frățiorii Marassa, la naiba.

— Acu văd, răspundeau ceilalți în cor.

— Alături de cei doi Marassa.

— Alături.

— Făcând scanda.

— La naiba.

— La ușa de la ayupa.

— Acu vezi.

— Cei doi frați Marassa.

— Ce se-ntâmplă!

— Se-ntâmplă ce știu eu.

— Marassa.

— Marassa în bambuși stă.

— Acu vede.

Și o țineau așa ore întregi. Lope se apropie și, văzîndul pe Bemba din spate, dansînd, iar pe ceilalți ocupați cu petrecerea lor, preferă să plece fără să fie văzut. Știa că negrii îl iubeau fiindcă era mic, negricios la față, strîmb și șchiop. Pentru că era, într-un fel sau altul, inferior. În schimb, îi urau pe învingătorii atletici de tipul lui La Bandera. Fără să-și dea seama. Lope știa lucrurile pe care alții le simțeam, deși nici ei înșiși nu erau lămuriți. De exemplu, știa că oamenii din tabără începeau să se teamă de el.

Furtuna continua.

Cum era de așteptat, dimineața următoare fu senină și plină de miresme.

Lope, pe jumătate înarmat – cu platoșă, dar fără coif – se apropie de pădure. Era cu Elvira, care se bucura mult de acele plimbări cînd, în lipsa lui Pedrarias, o însoțea taică-său.

În acea zi văzură trecînd pe cîmpul gol (acolo unde se termina nisipul plajei) o grămadă de maimuțe gălăgioase care se pierdură în pădure. În urma mulțimii de animale cu blana cenușie și expresia brutală și agresivă – de cîini care erau pe punctul de-a nu mai fi câini, dar care tot mai erau cîini – veneau cincizeci sau șaizeci de maimuțe bălane, cu fețișoare trandafirii. Unele se opriră și, ridicîndu-se pe labele dinapoi, se uitară la soldați.

Elvira spuse:

— E imposibil ca animalele astea să n-aibă nici un fel de suflet și de judecată.

Taică-său îi explică:

— Au un suflet nerațional..., așa se spune cel puțin, fetițo.

Dar maimuțele cu fața trandafirie și părul alb-gălbui, atât de curate încît păreau niște păpuși de lînă și mătase, se opreau o clipă, priveau, cîte una ridica laba ca să se scarpine cu cealaltă la subțioară, scotea un mic strigăt de mirare sau de apreciere – care părea ironic – și o lua după celelalte.

— Astea, spuse Esteban, care se apropiase, merg mai mult de cincizeci de leghe când vine vremea nucilor, îndreptîndu-se spre izvoarele fluviului, spre Cararis și mai sus. Cînd vine vremea de se coc nucile astea, se duc cu toatele într-acolo și după ce mănîncă, unora li se face rău și mor, iar altele aproape că înnebunesc. Le apucă nebunia după femelă, că nucile astea au un ulei care trezește pofte îngrozitoare. Așa se spune.

Amîndoi tăcură, gîndindu-se la Ursúa și la doña Inés și uitîndu-se cum trec cele din urmă maimuțe albe-gălbui cu fața lor de mătase trandafirie. Elvira râdea și vorbea gungurind de plăcere la văzul acelor animale atît de curate și cu gesturi atît de stilizate și de grațioase.

Căpitanii hotărâseră într-o adunare – fără să mai discute marea problemă ivită între La Bandera și Lope de Aguinre – să continue călătoria în josul fluviului, dat fiind că, judecînd după aparențe, în Machlfaro nu era nimic de descoperit și nici de cucerit și ocupat. Se bucurară toți, măcar pentru faptul că, dacă vor naviga departe de maluri, țînțarii o să-i lase în pace.

Negrii vorbeau între ei și comentau lucrurile în felul lor.

Referindu-se la moartea lui Ursúa, negrul căruia-i ziceau Tu spunea:

— L-au tăiat prin față foarte ușor, că era gol pușcă. Și i-a ieșit sufletul. Apoi a trebuit să-l îngropăm laolaltă cu celălalt.

Pentru negri și pentru mulți dintre indienii de pe Amazoane, moartea era un fel de accident, adică, provocată de voința malefică, misterioasă și secretă a cuiva care-i influența și-i stăpânea din umbră. Din nefericire, toți aveau pe cîte cineva care le purta sîmbetele.

Dacă n-ar fi fost așa, n-ar mai fi murit nimeni niciodată. Așa credea Tu.

V

Cînd Lope se sui pe brigantină, îl auzi pe Martín Pérez care vorbea la bord cu Zalduendo, spunîndu-i:

— Povestea cu Ursúa trebuia să se-ntîmple, iar eu o știam și o așteptam de mai mult timp. Știam după data nașterii, adică, după aștri.

Lope se miră că Martin Pérez vorbește atîta, fiindcă era un om scump la vorbă. Avea o figură uscățivă și mongoloidă și, după părerea lui, toate faptele noastre sînt în legătură cu mișcările soarelui, ale lunii și ale stelelor. Așadar, era fatalist și nu credea că vorbele și părerile oamenilor ar avea mare importanță.

De aceea nu vorbea.

Unii se temeau de Martín Pérez din cauza laconismului său și a obiceiului de a trece pe lîngă ei fără să se oprească, întocmai ca o stafie blestemată. Poate pentru toate astea, sau fiindcă o merita cu adevărat, avea faimă de bun războinic. Lope îl prețuia mult.

Pe cînd urcau și ultimii pe brigantină, părintele Portillo, sprijinit la bordajul din partea de nord, își scoase cartea de rugăciuni și începu să citească. De jos, din ceamul care plutea alături, se auzi o voce de femeie:

— Părințele, iubește-mă nițel!

Lope nu știa cum s-o ia.

Aceeași voce continuă să strige:

— Dacă n-ai să mă iubești un pic, o să mă mănînce iadul. Mor după tine, părințele!

Supărat, preotul trecu în partea cealaltă a brigantinei, fără să-și întrerupă lectura.

Zalduendo își stăpînea râsul dar alții, dimpotrivă, râdeau mai tare decît s-ar fi cuvenit. Părintele Portillo se înroșea ușor pe frunte și la obraz, fără să-și ia ochii din carte.

Doi soldați încercau să găsească un loc pentru trei iguane vii, dar ele voiau să fugă și cineva spuse:

— Omorîți-le.

Unul dintre soldați explică:

— Nu se poate. Într-o jumătate de oră ar mirosi a hoit pe căldurile astea.

Dar cel care-i sfătuise să le omoare continuă:

— Nici acum nu miros a viu, prietene.

Cîte unii luau cu ei alimente, dar aproape toți se lăsau în voia soartei.

Brigantina – singura care mai rămăsese – era foarte încărcată. Se instalaseră aici, în afară de noii șefi, doña Inés cu servitoarea indiană și cu mulatra doña Maria, drept cameristă. Doña Inés obținu despărțituri de scânduri și perdele care s-o izoleze de ceilalți. Cerea lucrurile acestea ca și cum Ursúa ar mai fi trăit încă.

Din întâmplare, garda era totdeauna instalată aproape de locul unde se afla ea, și La Bandera n-o scăpa din ochi.

Trecuseră unsprezece zile de la moartea guvernatorului.

În ceamul care venea după brigantină și unde era puțin loc liber, negrii – cărora se părea că nu le e nici cald nici foame vreodată, și nici nu suferă de ceva – își reiuau obiceiurile:

Okelé fayao-ó Ileibé nemore-é
Okelé fayé... okelé-fayao-ó
Vmba yangós aremé
Yangós arim etemé
Okeyé fayé Yangós arim etemé
Nu to, ñau filuné filú ga yorimé.

Îi explicau lui Pedrarias că asta însemna:

Departe, pasărea okele acolo
departe ce tristă e
Acolo micuța okele...
acolo departe păsărică okele

poate că vede cum plouă
Fiindcă o vede cîntă departe
păsărică okele privește ploaia și o salute
Ah, ah, tu cînți și inima mea!
inima mea amară se simte mai amară...

Era un cîntec trist, pentru că plecau dintr-un loc cunoscut, unde fuseseră fericiți, ca să se ducă spre altul, despre care nu știau cum va fi.

Din cînd în cînd, negrul care avea inițiativa, și care acum era Juan Primero, privea de-a lungul apei pădurea de pe acel mal – nu-i ajungea privirea pînă la malul opus – cu un fel de râvnă de stăpîn. Fără îndoială că acel pămînt semăna mai mult cu pămîntul lor de baștină african decît cu al spaniolilor.

În tabără nu exista o unitate de păreri. Unii vroiau să rămână acolo ca să descopere și să ocupe ținutul el Dorado, alții să se întoarcă în Peru și să-și croiască drum cu spada în mînă. Se înțelege că cei ce vroiau să ocupe el Dorado nădăjduiau să capete iertare din Castilia, iar cei care preferau să se întoarcă în Peru îl înfruntau pe rege.

Problema se putea pune și altfel. Era problema celor lași și a celor curajoși, sau a oamenilor cu speranțe și a celor disperați.

Chiar în ziua plecării din Machifaro, ajunseră la căderea nopții în alt sat, tot pe malul stâng al fluviului, atât de gol și de pustiu, încât nu găsiră nici măcar o biată strachină de lut în care să gătească. Dar se opriră să-și petreacă noaptea acolo. Culme a greutăților, brigantina începu să ia apă și cînd voiră s-o repare, văzură că axul central era și el putrezit, cu toată smoala, așa că scoaseră în mare grabă alimentele și armele înainte de-a se scufunda.

Grupul care ar fi vrut să se întoarcă în Peru se împărțise și el în două, pentru că unii urmăreau să se întoarcă tot pe apă, cu ceamul cel mare, singurul zdravăn, iar Lope de Aguirre (partizan al întoarcerii în Peru prin Panama) aflînd despre asta, puse să-l strice chiar în noaptea aceea. Cum nu le rămîneau decît ambarcațiuni mici, iar locul părea potrivit pentru a construi nave noi, hotărîră să rămînă pînă vor construi două brigantine mari, în stare să înfrunte marea.

La Bandera privea totul cu oarecare scepticism și profita de adăpostul doñei Inés, sub pretextul c-o apără, dîndu-i, pe uscat, cea mai bună colibă și instalînd postul de gardă alături de ea. Erau acum prieteni intimi și nu-l găseai niciodată la corpul de gardă, pentru că nopțile și le petrecea pe toate în dulcile osteneli ale amorului. Inés, care îi rezistase pe uscat, nu putu să-1 refuze la bordul brigantinei, pentru că vederea apei o cam scotea din minți.

Doña Inés părea să se afle într-o ciudată stare de depresiune, între stupoare și abulie. Dar, cum spunea Zalduendo, „puțin îi păsa de toți soldații și vroia să-i ia dracu pe toți într-o noapte“. Nu e greu de presupus că Zalduendo îl invidia pe La Bandera.

Singură cu La Bandera, doña Inés își amintea că la Trujillo, pe cînd mai trăia bărbatu-său, acesta îi spusese de multe ori că în Indii starea firească a unei femei este cea de văduvă. Și curînd rămase văduvă, căci bărbatul îi muri în răscoala lui Gonzalo Pizarro. Apoi, cum am văzut, a rămas văduvă după Ursúa, și când cineva făcea aluzie la asta, ea spunea cu o expresie greu de definit:

— Îmi plac spaniolii. Aș vrea să fiu văduva tuturor spaniolilor.

La Bandera nu știa cum să-i tălmăcească spusele. Poate că Inés vroia să-i vadă pe toți morți. Metisele aveau un fel de a gîndi propriu și deosebit.

Aflând de vorbele rostite de doña Inés, Pedradas comenta:

— Frumusețea trebuie să fie o treabă plicticoasă pentru femei.

Negrii, dintre care unii erau buni dulgheri, începură să taie arbori, să-i cioplească și să pregătească lemnul brut. Piloții și navigatorii făceau planurile, dînd noilor ambarcațiuni cel mai mare pescaj și arboradă posibile.

După ce debarcară caii și lucrurile, fiecare se instala cum putu. Adevărul e că în satul acela era loc pentru

toți.

Legătura cu doña Inés îl făcu pe La Bandera să-și schimbe obiceiurile, întocmai ca Ursúa, deși în alt fel. Deseori rămînea nemișcat, cu privirea pierdută în zare, și Lope îl vedea de departe, își lovea piciorul șchiop cu biciușca și rîdea pe furiș, spunînd „L-a și dat gata pe comandantul gărzii".

La Bandera îi spusese lui Inés că ea era femeia la care visase încă din copilărie. Și-i povesti o întâmplare care nu era lipsită de interes: Nu împlinise încă doisprezece ani cînd, în casa bunicilor săi, la Torrijos, văzuse într-o zi, deasupra unui scrin, un bibelou ciudat. Era un fel de combinație de scoică și de perle, cum făceau de obicei portughezii, prinsă într-un clopot de sticlă. Undeva, între valvele sidefii și perle, se afla o femeie micuță de fildeș trandafiriu, goală. După cum priveai figurina, aceasta se profila mărită sau micșorată, dar fie întreagă, fie văzută parțial, avea o putere de sugestie cu adevărat diabolică.

La Bandera nu putea uita acea primă dată cînd îl surprinseră bunicii privind-o, fiindcă fusese pedepsit aspru. Cîntărind apoi riscurile, intrase de multe ori, pe ascuns, ca să contemple din nou minunea.

De atunci, micuța femeie de fildeș trandafiriu de pe scrinul bunicilor reprezenta idealul său feminin și, din întîmplare, Inés era leit acea figurină. Din cauza acestor asociații și a tendinței sale spre extaz, Lope îl vedea împuținîndu-se pe zi ce trecea. Și zîmbea în sinea lui, zicîndu-și mereu că în viață trebuie să știi să aștepți.

Construirea brigantinelor și a unor noi ceamuri și plute trebuia să dureze, după cum calculaseră piloții, mai mult de două luni. În realitate, a durat trei; dar lucrul cel mai rău n-a fost rămînerea pe loc și întârzierea, ci foametea pe care au îndurat-o, de au ajuns să-și mănânce și caii, pînă la ultimul. Unii negri, care-i îngrijeau, îi îndrăgiseră și le părea rău și făcea să-l vezi pe Juan Primero plîngînd după un cal rotat căruia îi ziceau „Babiéca" asemeni celui al Cidului.

Dar și carnea de cal începu să lipsească, trebuiau să meargă pe celălalt mal al fluviului, lat pe-acolo de mai mult de zece leghe, ca să caute mamoca, din care făceau turte sau pesmeți nu prea hrănitori și cu gust neplăcut. Cei care nu mai puteau răbda – și aceștia erau de obicei indienii de care se ținea mai puțin seama – intrau în pădure și se întorceau cu niscaiva poame pădurețe, curmale și fructe de goiava pentru ei și pentru ai lor.

Păstraseră pînă atunci câte o seamă de animele ca să se înmulțească pe teritoriile pe care aveau să le ocupe, dar aici se termină și cu ele.

Lope începea să le zică soldaților maranioni, fiindcă fluviului pe care navigau el îi zicea Marañan, pe cînd cei ce fuseseră cu Orellana îi ziceau, cum am spus de cîteva ori, Amazoane. Alonso Esteban îi tot amintea de asta lui Lope de Aguirre, dar el spunea:

— Ce-i tot dai zor cu Amazoanele. Maranioni sîntem și ca maranioni o să învingem sau o să pierim. Îi suna bine acel nume maranioni.

Funcția sa de șef al operațiunilor militare îi permitea de multe ori lui Aguirre să-și exercite autoritatea și o făcea cu un fel de prietenie și pe un ton părintesc amenințător, pe care majoritatea îl tolerau fiindcă, după Núñez de Guevara – acela care văzuse năluca anunțînd moartea lui Ursúa – era cel mai în vîrstă din tabără. Pe lîngă asta, în vremuri tulburi, cel mai extremist târăște de obicei după el și pe ceilalți, iar Lope de Aguirre așa era. Avea, de aceea, destui partizani.

Foamea constituia în lagăr nu numai un fapt fizic ci, din cauza îngrozitoarelor ei efecte deprimante, și unul moral, Așa cum copiii cred că sînt mai grozavi dacă mănîncă mai mult și raportează totul la asta, adulții se simt diminuați din cauza foamei.

Să mori – fie – gîndeau unii – dar nu de foame. Numai cîinii mor de foame, nu și oamenii, și cu atît mai puțin creștinii.

Un soldat, sprijinit de un copac, spunea:

— Aș mânca trei bărci de napi cu fasole.

La Bandera își petrecea ziua căutînd de mâncare, nu pentru el, ci pentru iubita lui. Printre alte probleme avea și una cu adevărat dramatică, constând din faptul că excesele amoroase îl slăbeau și că avea nevoie să-

și refacă forțele. Dar alimentele pe care reușea să pună mâna i le ducea ei și, bine hrănită, Inés cerea tot mai multă dragoste. Iar La Bandera, fericit, abia se mai ținea pe picioare.

Încetul cu încetul, La Bandera rămase numai piele și os, iar Lope de Aguirre îl privea cu ironie.

Dulgherii și tăietorii de lemne lucrau toată noaptea și o parte din zi. Cei de la fierăstraie tăiau trunchiuri de copaci, iar când Elvirica ieșea din coliba ei își potrivea pașii, fără să-și dea seama, în ritmul fierăstraielor. Vroia s-o evite, dar nu putea. Uneori se întorcea acasă cu impresia că umblă dansînd și fără să fi îndrăznit a merge acolo unde vroia.

Ca întotdeauna, Lope era dintre cei ce sufereau mai puțin din cauza foamei, întrucît, chiar să fi fost alimente din belșug, el tot nu mînca decît prea puțin. Îl țineau în viață instinctul revendicativ și dorul de răzbunare. Umbla de colo-colo prin tabără zi și noapte, vedea totul și era peste tot. În afara timpului cît bîntuia furtuna. Cînd, după primele trăsnete începea să plouă, trebuia să se retragă, să se adăpostească, să se ascundă și să lase pămîntul și cerul în voia șuvoaielor călduțe ale ecuatorului.

Văzîndu-se atît de cocoloșită și de răsfățată, doña Inés deveni și mai cochetă. Față de La Bandera se considera superioară din punct de vedere social și îndrăznea orice; într-o noapte îl făcu să iasă ca să caute o buruiană care se folosea împotriva mușcăturilor de insecte, pentru că o înțepase o furnică roșie la gleznă.

În altă zi se plîngea că i se zbate tot timpul o pleoapă, și cum La Bandera nu știa ce să-i facă, decît s-o sărute duios pe ochi, chemă o indiană dintre cele ce mergeau cu expediția și care era doftoroaie, iar aceasta spuse, fără urmă de îndoială:

— Asta vi se trage de la aceea că ați văzut două broaște făcînd dragoste.

Inés nu-și aducea aminte să fi văzut așa ceva. Dar indiana jura că n-o să-i treacă acea zbatere a pleoapei pînă cînd n-o să vadă alte două broaște în aceeași situație. Fiindcă ceea ce provoca stricăciunea alcătuia și leacul.

După aceea plecă, și în mișcările trupului i se vedea bucuria că pleacă, deoarece relațiile directe cu spaniolii – los castillas, cum spuneau ei – o înspăimîntau. Să fii aproape de los castillas însemna, dintr-un motiv sau altul, să fii aproape de moarte.

În urma acelui sfat, Inés îl privea pe La Bandera, și acesta gîndea că dacă i-ar cere-o, n-ar avea încotro și s-ar duce să caute două broaște în călduri, mascul și femelă, și i le-ar aduce.

Obligația de a avea grijă de Inés și de a-i căuta de mineare îi ascuțea mintea lui La Bandera. Într-o zi dădu peste trei ouă de calman și le găti prăjindu-le cu ulei de palmier. Dar, aflînd că erau de caiman, Inés le refuză și atunci le mîncă La Bandera însuși, după care urmă o indigestie complicată cu colică nervoasă, boală de care suferă uneori amanții prea zeloși. O săptămînă întreagă se resemnă la formele platonice ale dragostei.

Lope continua să supravegheze construirea brigantinelor. Ascunsese alimente pentru dulgheri și tăietorii de lemne, fiindcă lor nu trebuia să le lipsească nimic, căci de ei depindea soarta viitoare a tuturora.

Aguirre nu era prea mulțumit, pentru că se mai aflau în tabără cîțiva prieteni de-ai lui Ursita care-1 priveau chiorâș și-l ascultau foarte în silă. De exemplu, Garda de Arce, pe lîngă faptul că nu-i dădea ascultare începea să murmure și să ridice obiecții. De mai mult timp Lope nu se mai înțelegea cu Arce, care continua să fie obsedat de boala lui franțuzească și-i spusese într-o zi că femeia care-1 molipsise la bord era nevasta unui căpitan din Guipúzcoa, iar Lope de Aguirre aflînd despre asta, deși era evident că nu se referea la el, păstrase în suflet o oarecare ranchiună. Ceea ce doare mai mult într-o calomnie nu este faptul imputat, cît reaua intenție.

Într-o noapte, văzînd că trecea prin fața ușii lui, îi spuse:

— De ce n-ai venit ieri când au sunat tobele adunarea?

— Nu mi-era bine.

— Tot boala franțuzească Nu-ți face griji că știu eu un leac care nu dă greș.

Lope uita uneori întâmplările din ziua trecută; alteori nu putea să-și dea seama dacă ceea ce se întâmplase cu o zi înainte nu fusese de fapt cu două luni în urmă sau invers. Dar de lucrurile petrecute cu zece ani în urmă – ca întâmplarea cu nevasta căpitanului – își amintea toarte bine.

Lope credea că citește gîndurile dușmanilor săi, și Arce era unul dintre aceștia. Cel puțin așa îl considerase „Omul ăsta, gîndea, oriunde m-aș afla m-ar necăji. Uneori cu glume ca aceea cu muierea ăluia din Guipúzcoa, care l-a procopsit cu boala ei, iar alteori cu lucruri adevărate. Pentru că sînt unii oameni care trăiesc numai cu obsesia compromiterii mele într-un fel sau altul care numai dacă mă compromit pe mine le merge lor bine“

Nu-l avea Lope la inimă nici pe Relalcazar, pentru că făcuse declarația aceea de credință către Filip al II-lea cînd primise însemnul de judecător. Era un om grav care, în amurgul fiecărei zile părea și mai grav, fiindcă se simțea foarte bătrân, și cînd se retrăgea în coliba lui, mergea tîrîndu-și picioarele și sprijinindu-se într-o creangă pe care o ținea anume pentru asta. A doua zi dimineața, se simțea iar tînăr.

Văzîndu-l, Pedrerías își zicea „Este influența acestor latitudini, unde totul e exagerat, unde căderea nopții înseamnă o tragedie dezolantă, iar ivirea dimineții o orgie care ne îmbată“.

Locuințele din sat erau mari; în fiecare din ele trăia, după cum se părea, un trib întreg, și toate împreună formau o confederație sau ceva asemănător. Acoperite cu frunze de palmier, ca toate orașele pe care le întâlniseră pe malurile fluviului, nu aveau uși, și spaniolii trebuiau să pună perdele din cearșafuri pentru că îi devorau țîntarii. Era atât de cald încît nici ziua nici noaptea mu puteau suporta îmbrăcăminte.

Căutau drept hrană ouă de păsări sau de broască țestoasă pe care le găseau arareori, un soi de fructe turtite care aduceau cu portocalele, dar albe, ananas, curci și pauxis, niște păsări bune de mîncat. Dar nu aveau întotdeauna parte de carne, și fructele mai mult îi răcoreau decît îi hrăneau. Cei care lucrau la brigantine își rezervaseră ceva carne de cal, pe care-o păstrau sărată și la loc ferit.

Oamenii sufereau mult de foame și din pricina lipsei de sare, căci terminîndu-se aceea luată din ținutul Motilones, neliniștea lor sporea. Ce mai rămăsese fusese folosită de cei de la brigantine ca să săreze ultimul cal pentru a-l conserva, toate astea făcîndu-se cu știința lui Lope, care-i proteja în mod special pe negrii dulgheri.

În unele zile intrau în adîncul pădurii, dar nu găseau decît maimuțe, pe care le vînau cu atîta greutate încît nu merita osteneala. Dacă foloseau anchebuzele nu puteau ucide decît una – prima – fiindcă celelalte, înspăimântate, o luau la goană.

Între timp, Gonzalo Duarte – alt suspect în ochii lui Lope – făcea gogoși pentru don Hernando din niște porumb pe care-l găsise și avu un schimb de cuvinte cu Lope despre aceasta, Lope zicîndu-i „simigiul“.

Erau doi soldați cărora nu le venea să mănânce carne de maimuță dacă știau ce e, iar ceilalți își băteau joc de ei. Se întîmplară lucruri triste. Femei care se lăsau să moară de foame ca să aibă copiii lor oe mînca, și dimpotrivă, unii care se ascundeau de copiii lor ca să înfulece partea de alimente ce le revenea și pe care le-o furaseră.

Treceau uneori trei și patru zile fără să se găsească ceva de mâncare. Iar indienii nu se arătau de nicăieri.

În legătură cu maimuțele din pădure existau diferite păreri. Maimuțele patrupede care nu se ridicau în două picioare puteau fi omorâte fără preget, dar pe dată veneau o mulțime de alte specii de macaci ca să se uite la membrii expediției, și deși nu se aventurau prea departe de pădure – întotdeauna rămîneau la distanță mai mică de copaci decît cea care le despărțea de oameni – uneori îi lăsau pe oameni să se apropie, iar negrii din expediție atacau imediat cu lovituri de ciomag (nu foloseau alte arme) toată acea adunătură de antropoide. Asta era o treabă urâtă, după spusele lui Belalcázar. Cele mai multe maimuțe fugeau și se cățărau în copaci, dar câteva rămâneau ametite la pământ și erau ucise, jupuite și puse la fript aproape necurățate. Din ele nu putea însă mînca decît a zecea parte a armatei. Totuși, La Bandera avea grijă să pună deoparte pentru doña Inés.

Uneori, La Bandera părăsea garda și se ducea să vîneze pentru ea.

Deși ar părea de necrezut, unii soldați nu vroiau să folosească bâtele la uciderea maimuțelor, dacă acestea veneau în două picioare și fără intenții agresive. Așa spuneau ei. Cu archebuzele era mai greu, fiindcă maimuțele nu stăteau liniștite nici o clipă.

Lope vedea și el, uneori, cu mare neplăcere exterminarea unui grup de maimuțe, iar părintele Henao îl

întrebă cum putea să-i displacă asta unui bărbat ca el.

— Ce se-ntîmplă cu mine, după sfinția-ta?

— Nu, nimic, răspunse preotul. O spun pentru că nu încape îndoială că ești un om tare de înger.

— Ce-are a face asta. Nu vede sfinția-ta că animalele astea sînt făpturi nevinovate Nici una dintre ele n-a vrut să fie episcop. Sînt mai nevinovate decât dumneata și decît mine. De asta animalele sînt mai iubite uneori decît oamenii. În plus, ne mai și imită pe noi, oamenii.

Era și asta adevărat. Preotul îl privea cu neîncredere și de-atunci evita să mai discute cu el.

În tabără era necesară o anumită muncă de persuasiune înainte de a se decide destinul final al expediției, iar Lope și Montoya nu uitau. Lope de Aguirre, mai cu seamă, se ducea pe la soldații mai de rînd și le promitea înlesniri și onoruri în Peru. Mulți se lăsau încântați, mai ales veteranii, care-și aminteau cum unii dintre șefii rebeli fuseseră pe punctul de-a triumfa în Peru împotriva regelui. Și credeau că s-ar putea repeta aventura sub auspicii mai bune.

Lope era acum ascultat și urmat de către mulți, între care au lipseau cei ce-1 considerau mai important decât însuși guvernatorul. Avea cîte-un cuvînt de laudă pentru fiecare dintre soldați dacă ei acceptau, iar dacă nu, priviri reticente, rezervă și amenințări.

Într-o noapte se duse să-1 vadă pe guvernator și, găsindu-1 singur, îi spuse că nu se putea și că nu trebuia să tolereze în tabără doi oameni care erau dușmanii lui declarați: Arce și Belalcazar, dușmani pe față ai guvernatorului. Mai ales Arce, pentru că, dacă Belalcazar proclamase în public că era de partea regelui, fiind astfel mai puțin periculos, în schimb Arce era un talger cu două fețe, se schimba după cum bătea vîntul și își ascundea intențiile.

Fără îndoială că Lope îi cunoștea intențiile pentru că pătrundea scopurile secrete ale acelor oameni care-1 obligau să-și concentreze gîndirea asupra lor timp de o lună.

Don Hernando, care era un pic superstițios, oa orice om născut la Sevilla, îl privea fără să știe ce să creadă. Povestea aceea cu timp de o lună îl intriga.

Vorbind despre Arce, Lope își amintea de cuvintele rostite de acesta cu zece ani în urmă despre femeia cu boala franțuzească și îi spunea lui don Hernando:

— Credeți că, fiind îngăduitor cu niște dușmani ca Arce și Belalcazar, o să puteți scăpa într-o zi de justiția din Castilia?

— Nu aștept nimic de la justiția din Castilia, domnule șef al operațiunilor militare.

— În război e lucru știut că are dreptate numai cel care-1 cîștigă, spuse Lope și, de altfel, mi-aduc bine aminte de momentul cînd ați înfipt spada în grumazul lui Ursúa, iar alții își amintesc și ei ca mine.

Don Hernando păli și spuse:

— Poți să-l arestezi pe Arce cînd vrei, dar să fie pe drept. Nu-1 vei trimite pe șeful aprozilor, vreau să spun, pe mulatrul Pedio de Miranda. Înțelege-te cu el.

— Mulatrul acela e un tembel și face mai puțin caz de mine decît de Bamba servitorul meu negru.

Mulatrul era din Talavera de la Reinn și se considera nobil, iar Aguirre îl bănuia că el fusese cel care, cu două zile înainte de-a muri Ursúa, îl anunțase de lângă colibă, pentru că odată îl auzise spunînd că avea darul de-a prevedea moartea altora.

Guvernatorul spuse iar:

— Poți să dispui de Arce.

— Nu e numai Arce, că și Belalcazar instigă oamenii împotriva dumneavoastră?

— Sînt dovezi?

— Sînt, și încă temeinice, răspunse ironic Lope. Cea mai importantă este că o spun eu.

— Haide, haide, domnule Lope de Aguirre!

— Ce haide, că nu mergem nicăieri!

Văzînd guvernatorul că Lope vorbea cu patimă, îi spuse:

— Repet că ai mînă liberă cu Arce, dacă e sigur ceea ce spui, și eu nu-ți pun cuvîntul la îndoială. Dar e

bine să se facă lucrurile cu dreptate şi cu martori siguri. Pe Belalcazar lasă-mi-l în pace.

Lope îi ceru atunci să iscălească o hîrtie pe care i-o prezentă.

Guvernatorul spuse, fără să citească:

— Tot atâta greutate are iscălitura dumtale cât şi a mea, dat fiind că sîntem în timp de război şi eşti şef al operaţiunilor militare.

Lope ieşi şchiopătând şi se duse la brigantine să-i caute pe negrii Juan Primero şi Bemba, pe care-i luă de la lucru şi-i duse la el acasă.

— De azi, le spuse, o să mă slujiţi pe mine, dar cum la mine-n casă nu e prea comod, o să locuiţi într-o colibă neocupată. Acolo o să fiţi numai voi doi singuri şi fără să vină să mai locuiască cu voi vreun om, alb sau indian, negru sau mulatru.

— De cînd, domnu?

— Chiar din noaptea asta. Adică, de acum.

Negrii, plecară puţin intrigaţi şi de la uşă Lope le dădu ordin să vină în zori la el acasă.

În ziua următoare, puţin înainte de-a se lumina, patru soldaţi din gardă îl arestară pe Arce şi-l aduseră în faţa lui Aguirre. Îi însoţea La Bandera însuşi, şeful gărzii, care nu înţelegea bine ce se întâmplă.

— Ce cauţi aici, La Bandera îi spuse Lope de Aguirre. Şi adăugă, în glumă: cum îndrăzneşti să părăseşti fie şi o clipă garda şi o dată cu ea pe doña Inés. Nu ţi-e teamă c-o să ţi-o ia Zalduendo?

La Bandera plecă, înjurînd din cauza glumelor lui Lope.

— Ce-i asta întrebă Arce, alarmat.

— O să vezi imediat. Legaţi-l, băieţi, şi veniţi după mine.

Lope era înarmat ca pentru bătălie. Se duseră la coliba unde dormeau negrii Bemba şi Juan. Odată ajunşi acolo, Bemba, care se credea vinovat, spuse:

— Chiar acu veneam acasă la excelenţa-voastră cum ne-aţi spus ieri.

— Bine, bine. Voi, soldaţi, întoarceţi-vă la gardă, că eu am aici de îndeplinit ordinele guvernatorului, şi arătă hârtia scrisă pe care don Hernando refuzase în ajun s-o semneze.

Soldaţii îl lăsară pe arestat, iar Lope îi dădu lui Bemba o frînghie ceruită pe care o avea înfăşurată la brîu

— De-acum înainte voi aveţi altă meserie, le spuse negrilor. O să-mi executaţi condamnarea mea la moarte prin sugrumare, aşa cum stă scris aici. Le arătă hîrtia.

Nici unul dintre negri nu putea citi, dar ştiau că Lope era şef al operaţiunilor militare şi că avea împuternicire pentru astfel de lucruri şi chiar pentru mai mult.

Căzut la pămînt, Arce se zvârcolea în zadar şi încerca să vorbească, dar căluşul îl împiedica. Sufla greu, ca un bou.

— Îţi place meseria, îl întrebă Lope pe Bemba, ironic.

În loc să răspundă, negrii surîdea arătîndu-şi dinţii albi şi fără cusur.

Sub privirea lui Lope, negrul Bemba înlănţui gîtul prizonierului, şi şeful operaţiunilor militare făcu un gest cu mîna să aştepte puţin:

— Căpitane Garcia de Arce ceea ce se face e din ordinul meu, pentru că ştiu că-mi eşti potrivnic în fundul inimii tale şi trăim vremuri în care, dacă vrem să scăpăm cu bine, în tabără nu poate exista decît o singură voinţă.

Celălalt se agita vrînd să vorbească şi, neizbutind, Lope făcu un semn întinzînd bărbia în direcţia arestatului. Bemba înţelese şi răsuci frânghia.

Mai înainte ca Arce să fi murit de-a binelea, Lope ordonă celuilalt negru să sape o groapă chiar acolo, ascunsă de privirile indiscrete, şi să-l îngroape în colibă, la adîncime de o prăjină şi jumătate.

— Ce avea căpitanul în tolbă, adăugă, împărţiţi între voi, ca buni prieteni ce sînteţi.

Lope ieşi după ce se încredinţă că Arce murise. Se îndreptă apoi încet spre casă, unde îl aşteptau un grup de maranioni înarmaţi. Fuseseră anunţaţi de cu seară.

— Aşteptaţi aici, spuse, şi nu vă grăbiţi prea tare.

Lope porni cu fiică-sa spre pădure. Plimbările matinale cu Elvira – la revărsatul zorilor, care era singurul moment plăcut al zilei – constituiau luxul vieţii lui.

În acea dimineaţă Lope şi fiică-sa au dat numai peste lucruri urâte vipere, scorpioni şi păianjeni, unii dintre ei atît de mari şi de iuţi încât vînau păsări şi le mîncau în cîteva minute.

Mai erau, cum se poate presupune, şi o mulţime de albine care uneori roiau prin locurile cele mai neaşteptate şi cîte un soldat, fără să vrea, dădea peste ele cînd apuca vreo creangă cu fructe sau punea mâna pe vînat. Cu cîteva zile înainte negrul Carolino se întorsese în tabără gol, ţipînd, cu mai mult de treizeci de înţepături de albină pe spate.

Îi scoaseră cîteva din acele pe care le avea înfipte în trup şi cînd se pregăteau să-i pună rachiu ca să-i potolească inflamaţia şi usturimea, Carolino începu să adulmece şi-i spuse părintelui Henao şi mulatrei Maria:

— Asta, mai bine pe dinăuntru, părintele.

Mulatra nu vroia, dar părintele Henao acceptă şi negrul se simţi mult mai bine după ce dădu rachiul pe gît.

Lope nu pierdea nici o ocazie de a-i lăuda şi mîngâia pe negri, şi ştia foarte bine de ce o face.

Cînd se întoarseră din pădure, soldaţii erau tot înarmaţi, lucru destul de neplăcut din cauza căldurilor de peste zi. Lope le spuse să i-l aducă pe Belalcazar, cu sau fără voia lui, dar viu.

Oamenii plecară să îndeplinească ordinul, grăbiţi şi cu un aer de adevărată forţă executivă. Nu ştiau că Arce fusese sugrumat.

Între timp se întîmplă un lucru de-a dreptul neobişnuit. Venea un nor de fluturi de pe malul celalalt al apei, în acel loc, fluviul avea o lăţime de mai bine de şase leghe şi soldaţii priveau norul, care părea o enormă pată solară plutind în văzduh. Predominau în ea două culori auriu şi gri. Zburau acum obosiţi, după cum se vedea, iar Elvira şi pajul Antonico, cu obiceiul lor de a fi atenţi la asemenea întâmplări din natură, îşi ziceau:

— N-o să ajungă.

Elvira spunea mereu:

— Sigur că n-o să ajungă.

Îi părea rău de soarta acelor fluturi îndepărtaţi care dădeau văzduhului un imens reflex unduitor şi care făceau ca briza să-şi schimbe culoarea. De bună seamă că plecaseră de pe celălalt mal împinşi de o pală de vînt şi socoteau că vor ajunge în partea cealaltă, dar vîntul îi părăsise cînd se aflau la jumătatea drumului şi nu mai aveau putere să înainteze.

Lope spuse:

— Trăiesc aşa de puţin timp că nici nu ajung să capete experienţă în nici o privinţă şi nu pot învăţa ce e distanţa între două maluri.

Alte vietăţi nu numai că aveau un fel de inteligenţă – adică instinct – ci şi experienţă. Dar nu şi fluturii, care trăiau doar trei sau patru zile. În răstimpul acesta, ce puteau învăţa?

Norul luminos începu să coboare şi, în sfîrşit, cei mai mulţi căzură în rîu. Fluturii pluteau aşa de aproape unul de altul, încît, pe o suprafaţă de mai mult de o mie cinci sute de prăjini, fluviul îşi schimbă culoarea de parcă s-ar fi întins peste el un covor de mătase.

În acel moment, briza se ridică iar şi unii fluturi, care încă nu atinseseră apa, se înălţară, dar nu mai aveau putere şi căzură puţin mai departe. Lope surîdea puţin mîhnit:

— Aşa sînt şi oamenii, spunea printre dinţi. Se înşeală în aprecierile lor privind înălţimea şi distanţa.

De la fereastra colibei ei, privind acel covor întins de fluturi, doña Inés îi spunea lui La Bandera:

— Vino să vezi. Milioane de morţi aici într-o clipă şi eu trăiesc. Eu, mereu înviată. Şi ceea ce e mai rău e că vreau să trăiesc mai departe.

Părea c-o să izbucnească în plâns, dar La Bandera o copleşi cu mîngîieri şi promisiuni şi doña Inés sfîrşi prin a rîde puţin isteric.

În acel moment sosiră la Lope de Aguirre maranionii – așa îi numea el – cu Belalcazar. Era absolut gol, așa cum îl găsiră, și fiindcă nu voise să meargă, îl luaseră pe sus, la orizontală, între șase oameni. Balalcazar, știindu-se pierdut, striga mereu „Trăiască regele!“ ca să atragă atenția celorlalți soldați din tabără, care nu erau de partea lui Lope de Aguirre.

Înainte de-a ajunge la locul unde se găsea Lope cu fiică-sa, ea, văzînd că bărbatul acela era gol pușcă, intră în casă.

Lope făcu semn maranionilor să-l urmeze și se îndreptă iar spre coliba celor doi negri. Belalcazar mergea tot strigînd și aclamândul pe regele Filip. Nu avea mîinile legate și, reușind să scape de strînsoarea sbirilor, o rupse la fugă pînă ajunse la malul rîului. Acolo se azvîrli cu capu-n apă și înotă din toate puterile ca să se îndepărteze de mal.

Lope era furios și spuse maranionilor:

— Luați o canoe, urmăriți-1, și acolo unde dați de el împingeți-1 la fund cu vîrful lăncii, că de la gură trebuie să i se tragă moartea celui care cu gura trădează.

Dar la țipetele lui Belalcazar ieșiseră mai mulți căpitani și soldați și o dată cu ei guvernatorul don Hernando care, văzînd toată lumea aceea alarmată, îi opri pe maranionii trimiși după canoe ca să îndeplinească ordinele lui Lope. Belalcazar era sfîrșit de puteri și n-ar mai fi putut rezista mult, cînd guvernatorul don Hernando porunci cîtorva oameni neutri, fără arme și fără gînd rău, să se ducă să-1 scoată. Aceștia îl aduseră curînd, gol cum îl făcuse mamă-sa. Avea doi fluturi mari morii și lipiți de buza inferioară și mai scuipă vreo trei-patru. Chilele și vâslele celor două canoe erau tapisate cu aripi de fluturi în culori puțin cam funebre, dar foarte strălucitoare, auriu și negru.

Guvernatorul îi spuse lui Belalcazar de față cu toți:

— Du-te acasă și nu fi îngrijorat.

Apoi îl chemă pe Lope și se îndepărtă cu el, spunîndu-i, dar fără ton de mustrare, ca să nu se simtă umilit în fața oamenilor:

— Ce înseamnă asta. Eu te-am autorizat să iei măsuri împotriva lui Arce. Și numai împotriva lui.

În acea zi veniră niște indieni dintr-un sat apropiat, și, în semn de pace, aduseră vin și turte de manioca. Soldații, călăuziți de ei plecară să mai caute vin și alimente și se întoarseră cu tot ce găsiseră, ceea ce nu era puțin lucru.

În noaptea aceea s-au îmbătat mulți și s-au ridicat glasuri de tot felul, pentru și împotriva lui Lope, care umbla senin, auzind totul și verificând prietenii și posibile primejdii, dar arătându-se nepăsător și vesel.

Indienii numeau vinul acela cu un nume învățat de la triburile din susul Amazoanelor, de la care poate se și deprinseseră să-l fabrice. Se numea aya-huasca, ceea ce în limba quechua înseamnă „vinul morților“. Aveau credința superstițioasă că acel vin îi punea în legătură cu ființele din lumea cealaltă și că prin ei puteau să ghicească, să prevadă întâmplările, să aibă inspirații sacre în legătură cu ceea ce trebuiau să facă în timp de război sau de pace. Vinul le spusese să se împrietenească ei cu maranionii, și din cauza asta veniseră acolo.

Aya-huasca era preparat de femei care mestecau o tulpină vegetală pînă rămânea din ea doar pulpa și o scuipau într-un vas mare, în jurul căruia se așezau cu toatele. Cînd vasul se umplea, îl duceau la un fel de teasc, unde, după cîteva zile, fermenta.

În acea noapte, cei care lucrau la brigantine cerură ajutorul lui Bemba care, cum am spus mai înainte, era un bun dulgher, și Lope trebui să-1 lase să se întoarcă la meseria lui. Bemba însuși îl aduse pe Carolino în fața șefului operațiunilor militare și-i spuse:

— Acesta este Carolino, care mînuiește frînghiile cît și securea dacă e nevoie.

Carolino adăugă cu modestie:

— Și spada, domnu la o adică. Cea cu două tăișuri.

Negrilor din serviciul lui Lope le reveni de asemeni porția lor de vin și, pe jumătate beat, Carolino îl întreba pe Juan de ce nu-1 omorîseră pe Belalcazar.

Juan răspundea:

— Păi a fugit la rîu și-apoi a venit don Guzmán, așa spunea el, ca să se apere.

Rămîneau tăcuți și Juan iar le mai explica:

— Treaba batalului nu e la fel cu treaba țapului.

— De ce spui asta?

— Fiindcă nu toate lucrurile sînt tot aia și trebuie să știi să deosebești.

Lope, care-i auzi, îl certă pe Juan. Mai întîi fiindcă îndrăznise să vorbească în acel chip.

— Voi, le spuse, să nu suflați niciodată vreun cuvînt despre lucrul pe care-l faceți, și nu uitați că dacă vouă vă place să-i sugrumați pe albi, sînt și albi care nu s-ar da în lături să sugrume cîte-un negru. Așadar...

Carolino rîse fără chef și își duse în mod comic mîinile la gît, ca și cum ar fi vrut să-l apere:

— Juan e de vină, că e gură-spartă.

Lope de Aguirre se duse apoi în coliba lui, dar nu adormi decît cu puțin înainte de-a se lumina de ziuă, ceea ce i se întâmpla de multe ori. Se gîndea la evenimentele recente: „Arce nu mai e, iar oamenii au aflat fără să le spun eu. Au aflat pentru că, poate, le-a spus-o chiar don Hernando. Bun. Maranionii sînt tăcuți, dar don Hernando vorbește așa cum era de așteptat de la un șef atît de tînăr și lipsit de experiență. Firește, nici eu n-am socotit că moartea unui astfel de om ar putea fi tăinuită mult timp, dar nu mă așteptam să iasă la iveală așa de repede. Cînd au aflat despre moartea lui Arce, unii au zis una, alții alta, dar tuturora li s-a făcut inima cât un purice.

Doar lui La Bandera nu, deoarece a îndrăznit să spună că, fiind el loootenent-general – pentru că l-a numit alaltăieri don Hernando – iar eu șef al operațiunilor militare, avem aceeași putere și că tot ce fac eu are să desfacă el dacă ajunge la timp, că la Arce n-a ajuns, dar la Belalcazar da. La Bandera e locotenent-general și comandă garda, dar dincolo de ea ordinele lui sînt iluzorii, ca și ale lui Ursúa. Și poruncește cu adevărat numai față de doña Inés. Asta e altul care va ispăși «pe unde a păcătuit», cum spune balada. Eu vă las vouă plăcerea și mîndria de-a o avea pe dona Inés. Sînt om serios, și în timp de război trebuie să faci război, iar în timp de pace, dragoste.

Arce a căzut, dar Belalcazar nu. Și nu numai că n-a căzut Belalcazar, soldatul ăsta care îmbătrînește în fiecare seară și cînd se duce la culcare își tîrăște picioarele, dar a făcut cel mai mare scandal care s-a pomenit în tabără de cînd am plecat din Motilones, căci pînă și norul de fluturi l-a ajutat. Iar asta îmi dăunează și mă avantajează, după cum vrem s-o luăm. Îmi dăunează pentru că mi-am dat în vileag intenția de-a omorî un dușman și l-am lăsat în viață, fapt mulțumită căruia cuvîntul dezonoare plutește în aer și pledează împotriva mea. Dar eu rămîn tare. Dacă n-aș fi atît de tare, partizanii lui Ursúa ar fi venit chiar în noaptea asta să mă răpună, căci mai sînt încă destui.

Cu toate astea, trebuie să devin și mai tare pe zi ce trece, sau zi de zi o să fiu mai slab, că așa stau lucrurile în vremuri ca astea pe care le trăim. Singurul pericol imediat care-mi stă în față este La Bandera. Și are un avantaj asupra mea că don Hernando îl încălzește la sînul lui. L-a numit locotenent-general fără știrea mea și iată-l cu tot atîta putere ca și mine și dornic să treacă drept un fidel vasal al maiestății sale don Filip al II-lea după ce va fi cucerit și ocupat el Dorado. Despre asta nu vorbește, dar eu știu că nu se gîndește la altceva, deși o ascunde. El își ascunde gîndurile față de mine, și singurul lucru pe care trebuie să-l fac e să mă ascund și eu față de el, că mă pricep și eu la așa ceva; în Guipúzcoa eram renumit în privința asta, și trebuie să le arăt că această faimă e îndreptățită. El are un avantaj asupra mea, anume că n-a sugrumat pe nimeni și că n-a condamnat la moarte pe nimeni care să mai trăiască după ce-a umblat gol pușcă țipînd prin toată tabăra ca un porc în ajunul Ignatului. Are acest avantaj ca și pe acela de-a trage sforile din umbra lui don Hernando.

Dar La Bandera e îndrăgostit și asta e ceva. Zalduendo visează să-i ia lui La Bandera femeia, iar asta e iarăși ceva. Eu știu că La Bandera o știe și caută, prin don Hernando, mijlocul de a-și spori autoritatea și puterea pentru a-i întrece cu situația lui pe toți rivalii posibili, inclusiv Zalduendo. Dar dacă alți rivali ai lui La Bandera rîvnesc la muierea lui, eu n-o fac. Eu vreau doar puterea și pentru asta, în primul rînd, e nevoie de viclenie. Apoi o să vină și forța, dacă o veni.

Dacă îl înfrunt acum pe La Bandera și-l oblig să se apere în mod public, risc să pierd. Așadar, în loc să

mă țin mîndru și să-l jignesc, mai bine aș face să joc prudent, să mă retrag și, la nevoie, să spun cuvinte smerite. Adică, să-i fac și pe La Bandera și pe don Hernando să aibă încredere în mine și să fie fără grijă. Numai că trebuie să-mi calculez mișcările pe care le fac. La Bandera a făcut de două sau trei ori zarvă din gelozie, fiindcă a văzut pe la frumoasa văduvă doi bărbați care mor după ea. Unul e mulatrul, șef al aprozilor, Pedro de Miranda, care din întîmplare e dușmanul meu, iar celălalt e prostănacul de Pedro Hernández, care a făcut foarte bună treabă cînd cu moartea lui Ursúa și Vargas. Pedro Hernández vrea să i se zică don și adevărul e că eu nu mă-mpac cu asta la un om care, cînd n-o curtează pe doña Inés cu suspine și cu priviri, își mănâncă unghiile sau își smulge părul fir cu fir, de și-a făcut o chelie mare cît un scud deasupra urechii, iar el zice că e de la coif ca să pară mai firesc. Amîndoi sînt dușmanii mei și nu pentru că ar vedea altfel soarta expediției, ci, pur și simplu deoarece cred că nu e de nasul meu să le poruncesc ca șef al operațiunilor militare. Iar cînd am fost numit, au umblat cîrtind și spunînd că m-ar tolera ca pe un fel de supra-sergent, dar nu căpitan și cu atît mai puțin șef al operațiunilor militare. În privința asta se potrivesc și cu La Bandera, deși în rest sînt rivali.

Dacă îl înfrunt acum pe La Bandera o să mi se pună împotrivă, căci La Bandera dă ordine ca și mine, și are pe mîna lui garda, iar pe lîngă asta contează pe don Hernando care pleacă urechea la spusele lui și mai abitir de cînd a declarat că e dispus să cîștige bunăvoința regelui prin actele lui de războinic curajos și de isteț om politic din el Dorado. Dacă-l înfrunt o să mă nimicească, și poate că el și cu don Hernando au și pus la cale asemenea lucru.

Deoarece nu pot să le-o iau înainte cu armele pentru că, după scandalul cu Belalcazar, nu știu dacă maranionii o să-mi mai dea ascultare, va trebui să mă arăt prielnic lui La Bandera, și dacă asta nu-i de-ajuns, servil. Astea sînt vicleșuguri de război. Dar ținta mea n-o cunoaște nici Dumnezeu, deși eu o știu foarte bine. Iar în vreme de război totul e permis.

Aseară l-am văzut iar la față pe La Bandera și știu foarte bine ce zace sub fruntea lui de om muieratic, îndrăgostit și aprins. E neglijență și rea voință. Să-l facem să aibă puțin mai multă încredere și restul va veni de la sine.“

Lope continuă să întoarcă lucrurile cînd pe-o parte cînd pe alta, și cum nu dormea mult, ieși să se plimbe.

Se întîlni din întîmplare cu șeful aprozilor, Pedro de Miranda. Lope era convins că Miranda fusese năluca prevestitoare de rele care-i anunțase lui Ursúa că va muri.

— Fii cu băgare de seamă, îi spuse, că tot făcînd pe năluca poți ajunge nălucă de-a binelea.

— Toți o să ajungem la asta într-o zi, răspunse el.

— Dar unii înainte de-a le veni ceasul și vremea, cred eu.

Auzind acele vorbe, Miranda se sperie destul de tare și nu știu ce să răspundă.

A doua zi, în timpul furtunii care începu la vremea siestei, părea că cerul se surpă peste ei. Era așa de cald, încît soldații simțeau ploaia caldă pe piele. Tot așa erau și apele rîurilor și izvoarelor care se vărsau în Amazoane, în schimb, apa acestui uriaș fluviu era rece.

Indienii, care văzuseră că spaniolii nu pleacă din sat, începuseră să se neliniștească și, încetul cu încetul, porniră să ocupe nenumăratele locuințe care rămăseseră goale. Le ocupară în mod pașnic, dispuși să cedeze spaniolilor și să-i servească.

Maranionii îi trimiteau la pescuit, pentru că erau foarte pricepuți la așa ceva și indienii ascultau. Indienii aceia erau oamenii cei mai urîți la chip cu putință. Femeile păreau masculi mînioși și haini, iar bărbații fiare apocaliptice, mai ales aceia care aveau urechile (cum văzuseră la alte triburi mai dinspre Nord) alungite pînă ce ajungeau la umeri și uneori chiar mai jos, pînă la piept.

Cum spuneam înainte, apa din afluenții Amazoanelor era întotdeauna caldă, dar în Amazoane rece, iar peștii resimțeau diferența, pentru că în locurile de confluență rămâneau ca trăsniți de răceala fluviului. Se schimba și culoarea apei. Erau râuri albastre și de asemeni rîuri negre, dar fluviul era galben chiar în ceasurile cînd cerul era foarte albastru și soarele nemaipomenit de strălucitor. Uneori galbenul fluviului devenea auriu, și atunci unii maranioni își aminteau de căpetenia indiană îmbrăcată în plăci și praf de aur și se întrebau pe

unde ar putea fi acele ținuturi.

În locurile unde fluviul se unea cu vreun afluent cu apă caldă se vedeau plutind sute de pești amețiți de plăcere, și-i puteai aduna cu mîna sau cu niște plase largi pe care le foloseau indienii.

Mai rău era că nu aveau cum să-i păstreze, deoarece din cauza căldurii se descompuneau repede și nu-i puteau ține de pe-o zi pe alta. De aceea, cînd veneau zile de-a rândul fără pescuit (în care fluviul părea pustiu) îndurau o foame grozavă. Tuturora le era frică de ziua în care nu s-ar mai găsi de mîncare pe malurile pustii și nepopulate din acele ținuturi imense, care păreau uitate de Dumnezeu.

Trebuiau să plece cît mai repede din satul acela, dar lucrul nu era cu putință pînă nu se terminau brigantinele și cîteva ceamuri noi pentru indieni.

Era vorba de indienii plecați din Motilones, dintre care erau încă în viață mai bine de o sută șaizeci. Mulți alții muriseră de foame pe insula lui Arce, la gura rîului Huallaga sau în timpul lungilor perioade de navigație fără hrană. Alții erau bolnavi și-i vedeau cum se topesc din zi în zi pînă mureau. De pe brigantină, Lope auzea toată noaptea tușea unui indian care se afla pe ceam.

Cei ce trăiau prin acele locuri erau, cum spun, diformi și bestiali ca aparență. De la alți indieni și mai ales de la Alonso Esteban, care trecuse pe-acolo cu mult înainte, aflară că oamenii aceia nu făceau mofturi în fața unei fripturi de carne de om, deși se ascundeau cu grijă de spanioli. Nu o dată găsiră pus la fript sub pietre încălzite – la adăpostul a două pături de-ale lor și cu foc deasupra și dedesubt – cîte-un porc sălbatic și altă dată corpul unui om dintr-un trib vecin. Totuși, părea că fac asta mai mult din motive religioase decît din lăcomie, crezînd că spiritul mortului pe care-l mîncau trecea să-l îmbogățească pe-al lor. Printre indienii aceia puteai întîlni cîte unii care, la douăzeci și cinci de ani, erau bunici. Firește, nevestele lor nu erau mai bătrîne decît ei, și la treizeci și doi de ani unele erau străbunice. În acele ținuturi ecuatoriale trupurile se dezvoltă mult mai repede, iar mințile mai încet. Se pare că așa e în mod obișnuit la toate speciile și vietățile care se pot descurca singure mai devreme; sînt cele care-și dezvoltă mai puțin inteligența și viclenia. Cu oamenii se întîmplă întrucâtva același lucru. Cei mai puțin precoci în copilărie devin, de obicei, cei mai inteligenți.

Creierul este un organ delicat a cărui formare și perfecționare cere ani și ani de lentă experimentare. Cei ce ajung mai tîrziu la maturitate sînt mai inteligenți ca ceilalți semeni de-ai lor.

Mulți dintre acei indieni și indiene, la zece ani erau oameni adulți și maturi, dar maturitatea lor era foarte precară. Rămîneau pentru totdeauna la vîrsta aceea și infantilismul lor se vedea cel mai bine în lipsa sentimeritului de răspundere, în ușurința cu care mințeau o dată sau de o mie de ori pe zi, în înclinația spre furt și spre micile plăceri ale burții, cît și în indiferența pentru valorile morale și pentru orice fel de noțiuni abstracte ca virtutea, justiția, bunătatea, binele. Nu că nu le-ar fi plăcut aceste lucruri, dar nu le înțelegeau și nu existau pentru ei.

Lope nu se ocupa de indienii indigeni, dar dacă se ivea vreo ocazie în care să le judece comportarea, îi trata ca pe niște animale domestice. Cu dispreț, deși cu un anumit respect pentru nevinovăția lor. Așadar, de-a lungul călătoriei pe Amazoane nu omorî nici un indian, deși nici nu făcu nimic ca să salveze vreo trei care se înecară în rîu.

Într-o zi, pe neașteptate, indienii făcură o mare petrecere. Acesta era unul dintre motivele întoarcerii lor în sat. Era sărbătoarea lui Urubú-coará (cuib de curcan sălbatic) la care se îmbătau cu sucul unei plante se-i făcea să fie triști la început și parcă bolnavi – deveneau palizi și asudau fiecare cu privirea-n pământ și fără să se gîndească la ceilalți – dar pe urmă îi apuca o veselie și o bună dispoziție neobișnuite. Și o mare dorință de a comunica între ei și de-a vorbi. Dansau, atunci ore întregi complet goi. Uneori bărbatul izbutea să dea femeii o lovitură cu fundul și o trimetea clătînîndu-se la vreo cincisprezece – douăzeci de pași. Femeile rîdeau. Cînd se întîmpla invers, adică femeia era cea care-l împingea pe bărbat sau îl dobora cu o lovitură de fund, rîdeau toți, bărbați și femei. Acea lovitură era numită „lovitura de coadă a lui yacaré“, deoarece le amintea mișcarea de apărare a caimanului.

Spaniolii se uitau la toate astea cu indiferență, gîndindu-se că nici o femeie nu e frumoasă și că doar vreo

fetiță, între nouă și zece ani, putea fi atrăgătoare înainte de-a fi tatuată și deformată. Această vîrstă era echivalentă acolo cu cea de cincisprezece ani la fetele din Castilia.

Lope veni la petrecere însoțit de Elvira și de Torralba, dar rămaseră puțin timp, și în drum spre casă Elvira spuse:

— Tată, indienii ăștia sînt mai răi decît indienii motiloni?

— Tot ce se poate.

— Sînt oameni foarte ordinari și necioplițI, indienii ăștia.

— Dar își au meritele lor, ca fiecare. Întotdeauna există un aspect pentru care merită toată considerația, fie ei cât de ordinari.

Torralba nu credea una ca asta.

Fiică-sa se îndoia și ea și întreba:

— Care?

— La indieni nu sînt curve, fetițo.

Fata rămase pe gînduri și Torralba la fel. Aceasta credea că nu sînt curve printre indiene fiindcă, de fapt, toate indienele erau curve, și nu exista nici o deosebire între acestea și femeile cinstite. Dar Torralba nu îndrăznea să nu fie de acord cu Lope și-și păstra părerile pentru sine.

Ajungînd aproape de colibă, Lope spuse iar:

— La indieni nu sînt curve. Și știți de ce? Pentru că nu sînt nici preoți.

Lope rîdea, iar Elvirica se supără, și-i spuse c-ar trebui să se ducă la părintele Henao să-și mărturisească acel păcat.

— Îl prefer pe Fortillo, răspunse Lope.

Le lăsă pe femei în colibă și se întoarse la locul petrecerii.

Elvira era preocupată de cuvintele lui taică-său, care-i stîrneau imaginația. După ce intrară în casă, o întrebă pe Torralba:

— Poți să-mi lămurești o nedumerire?

— Dacă pot, o fac cu plăcere, Elvira.

— De ce există curve?

— De nevoie și din cauza viciului, fetițo.

— Dar și printre bărbați există nevoie și viciu. De ce nu există și bărbați curve?

Torralba rămase privind în gol, fără să știe ce să răspundă. În sfîrșit, izbucni în rîs și spuse:

— Există, Elvirico, doar că altfel.

Și cum era tîrziu, se culcară fără alte explicații.

Lope stătea în coliba indienilor și se gîndea la prietenii și la dușmanii săi. La Bandera îi ura pe mulatrul Miranda și pe Pedro Hernández, rivalii săi în dragoste, care ori de cîte ori găseau nepăzită ușa locuinței lui Inés, dădeau buzna orbește și nebunește, fără să fi dobîndit pînă atunci prietenia văduvei.

Chiar în noaptea aceea, La Bandera se duse să-l vadă pe Lope și, ca din întîmplare, își acuză rivalii c-ar conspira împotriva noilor conducători ai taberei. Lope de Aguirre se cam miră de acuzația lui La Bandera, dar își aminti că mulatrul făcuse pe năluca lîngă coliba guvernatorului și că celălalt își smulgea părul din partea dreaptă a capului și spunea că a chelit din cauza coifului.

Asta n-ar fi fost nimic, dar Pedro Hernández, cînd vorbea de Lope zicea întotdeauna, într-un fel jignitor, „șchiopul de Aguirre“. Pe lîngă asta, lui Lope îi convenea pentru moment să-i fie de folos lui La Bandera. Se uita țintă la el și-și spunea „Vine la mine, cu toate că nu sîntem în termeni buni, pentru că mă desconsideră. Dacă m-ar respecta cît de cît, n-ar veni“. Lope de Aguirre îi ceru să-i trimită pe cei doi presupuși conspiratori.

Miranda și Hernández veniră cu mîinile legate și merseră cu Lope la coliba lui Carolino și Juan Primero. Era de ajuns ca Lope să le arate negrilor înscrisul pentru ca aceștia să-și facă datoria. Înscrisul acela era un pergament murdar, pentru că cerneala se întinsese din cauza sudorii celui care-l purta la el.

Mulatrul și Hernández au fost executați prin sugrumare, puși spate-n spate și gîturile amîndurora legate

cu un singur laț. Mai tîrziu, Lope de Aguirre trecu iar pe-acolo și-i găsi pe negri săpîndu-le groapa, glumind și rîzînd.

Lope se întorcea spre casă gîndind că, în ciuda oricărui fel de considerente morale, aceea era o cale bună și trebuia să se țină de ea pînă la capăt. În primul rînd ca să-1 facă pe La Bandera să capete încredere și să-i dezvăluie intenția lui și a lui Guzmán. Apoi va vedea ce va face.

A doua zi, cînd se sculă don Hernando, Lope se duse la coliba lui și, de cum îl văzu, tînărul guvernator îl împroșcă cu insulte și-i spuse că tabăra nu e o bandă de tîlhari, că o viață omenească trebuia întotdeauna respectată și că să nu mai facă sau să poruncească vreo execuție fără a-i fi adusă și lui la cunoștință. Auzindu-1, Lope își spunea „E clar că La Bandera joacă și el pe două tablouri. După ce s-a folosit de mine ca să-i suprim rivalii, a venit aici să mă acuze cu viclenie față de don Hernando că i-am suprimat. La Bandera e mai subtil decît credeam și trebuie să fiu cu ochii-n patru.“ Față de reacția lui Guzmán, tot ce-i trecu prin minte lui Lope de Aguirre fu să-și prezinte demisia.

— Eu n-am nevoie de demisia dumitale și nici n-o doresc, răspunse șeful.

— Dumneavoastră n-o doriți, dar o doresc eu, replică plin de hotărîre Lope, și mi-o dau aici, cu sufletul curat și fără nici un fel de rea-voință.

Puțin mai tîrziu veniră cîțiva ofițeri și Lope își expuse din nou dorința, în fața lor, în termeni mai precișii. Lope de Aguirre spuse:

— Cum prea bine știți, eu am fost unul dintre cei care au pus mai multă râvnă pentru pregătirea și înfăptuirea cu succes a revoltei trecute și că acum am mereu în vedere ordinea care s-a stabilit după aceea, adică organizarea cît mai bună cu putință a taberei, și gîndind astfel, e mai bine pentru toți să-mi las funcția și să demisionez din postul de șef al operațiunilor militare, dat fiind că acesta și cel al lui La Bandera sînt autorități oarecum egale, iar soldații încep să spună că ordinele lui La Bandera și ale mele se contrazic uneori, din cauza unor ranchiune din trecut. Ca să evit probleme ea acestea și chiar altele mai mari, renunț la funcția mea, pentru că sînt și mai bătrîn și aș vrea să am puțin răgaz ca să mă plimb cu fiică-mea care, deși metisă, îmi seamănă mult și mi-e tare dragă. Domnul căpitan La Bandera poate să fie în același timp locotenent-general și șef al operațiunilor militare, căci știu bine că va face față cu cinste, iar deocamdată nu e nevoie de doi oameni pentru asta, vreu să spun, pînă cînd o să intrăm în teritorii disputabile și în război. Acesta e primul lucru pe care aveam să vi-1 spun.

Al doilea este că, fiind La Bandera numit locotenent-general și fiind acum și șef al operațiunilor militare, nu trebuie în nici un caz să mai rămână comandant al gărzii, căci asta înseamnă a deprecia niște posturi atît de înalte. Funcția de căpitan al gărzii trebuie dată lui Zalduendo, soldat bun și conștiincios. Acesta este ultimul meu cuvînt ca șef al operațiunilor militare și ceea ce propun eu e numai în interesul bunei rînduieli a taberei. Și nădăjduiesc să se facă întocmai, spre binele tuturora.

Don Hernando, se bucură, deși îl mustră puțin pentru că se retrăgea și apoi spuse că-1 numea căpitan de cavalerie și că, deși în acel moment nu aveau cai, vor face îost de cîțiva cînd vor ajunge în ținuturi mai bogate. Cât despre numirea lui Zalduendo în postul de comandant al gărzii, avea dreptate și se va face chiar în acea zi, așa încît Zalduendo să-și ia imediat slujba în primire.

Lope ieși cu toată solemnitatea pe care i-o permitea piciorul lui șchiop. La Bandera, aflînd toate acestea, rămase mirat și se duse să-1 vadă pe Lope, care continua să spună că o făcuse în vederea unei înțelegeri frățești în tabără și pentru liniștirea oamenilor și că era dispus, dacă va fi nevoie, să facă și mai mult.

Cîștigînd acea importantă bătălie – așa credeau ei – partizanii lui don Hernando își făceau iluzii și începeau să aibă încredere și să-și dea gîndurile pe față. Lope asculta și își făcea socotelile lui, iar dimineața, foarte devreme, se plimba cu fiică-sa pînă la marginea pădurii. Uneori pătrundea chiar în pădure, dar nu prea adânc, pentru că erau, șerpi veninoși.

Între timp, și La Bandera, și Lope de Aguirre se supravegheau unul pe altul, iar Zalduendo, ce era acum căpitan al gărzii, strîngea lațul în jurul doñei Inés în orele cînd La Bandera o lăsa singură.

Doña Inés fusese și mai era încă bolnavă de teamă sufletească, după cum spunea Pedrarias, care se price-

pea puțin la medicină. Uneori, cînd rămînea singură, își vorbea cu glas tare, mai întotdeauna tînguindu-se.

Zalduendo, în prima zi cînd intră s-o vadă, o surprinse într-una din acele stări.

— Sînt singură, singură, singură pe lume, spunea, fără să mai aud altceva decît bătătura inimii mele.

Și o spunea printre dinți. Zicea bătătura, ceea ce la o femeie de oarecare distincție ca ea îi șoca puțin pe spanioli. Dar prin asemenea amănunte îi deosebeai pe metiși. Ei spuneau bătătură iar spaniolii din Castilia bătaie.

Primul lucru pe care i l-a spus Zalduendo a fost că era gelos pe La Bandera și pe Ursúa, cât și pe primul ei bărbat, deși aceștia din urmă muriseră. Surprinsă de acel mod atît de curios de a i se face curte, Inés nu știa ce să spună, iar Zalduendo adăugă cuvinte uimitoare și romantice. O făcu să privească afară, la un norișor care se reflecta în apă. Se înnoptase, dar norișorul acela era încă luminat de soare. Inés își aminti de Ursúa, care observa și el asemenea lucruri.

Asta în timp ce Lope se întîlni cu Martín Pérez, care-i reproșă că și-a dat demisia.

Lope îi spuse:

— Dumneata te gîndești doar la persoana dumitale, dar eu mă gîndenc la toți.

VII

Zalduendo se purta foarte delicat cu doña Inés, pe care o curta pe ascuns de La Bandera, dar își uita toată delicatețea cînd cineva venea la coliba văduvioarei să întrebe de ea.

— Dragostea guvernează lumea, spusese el răspunzînd la una din întrebările lui Lope.

Purtarea extrem de smerită a lui Lope de Aguirre, în care La Bandera se încredea, pentru că oamenii puternici sînt de obicei încrezători, era suspectă pentru don Hernando care, văzîndu-1 pe Lope, într-o zi, lucrînd cu un șorț de piele dinainte și ajutînd unui fierar să facă scoabe și cuie, nu putu să nu-și amintească de fierarul din Mauritania care se transforma noaptea în hienă, după cum spuneau poveștile din copilăria sa, și de asemeni își aminti de oamenii-lei (acestea nu mai erau povești pentru copii, ci fapte serioase și sigure), care se năpusteau prin sate cu un cuțit în fiecare mînă.

Lope se mulţumea cu postul de căpitan de cavalerie (fără cai) care-i fusese dat, iar partizanii lui don Hernando, văzîndu-1 îndepărtat de la conducere, se simțiră mai puternici și începură să-i spună guvernatorului să nu aibă încredeie în Lope și nici să nu-i urmeze sfaturile. Lope, văzînd că dușmanii lui se învîrtesc mereu pe lîngă don Hernando, într-o noapte, se apropie de ei pe neașteptate, cu armura pe el, în ciuda căldurilor mari. Don Hernando se înspăimîntă așa de tare, încît veni să-i spună cu o voce nesigură:

— Îmi pare foarte bine că te văd, pentru că trebuie să-ți spun ceva important. Cu fiecare zi ce trece înțeleg mai bine cît mă bucură sufletește prietenia dumitale și vreau să-mi asigur pentru viitor o alianță de familie cu dumneata. De aceea, chiar de acum îți cer, în modul cel mai serios și categoric cu putință, mîna fiicei dumitale pentru un frate al meu care e la Lima și este primul născut, așa încît, cu ajutorul lui Dumnezeu, sîngele nostru se va contopi, unindu-se.

În timp ce vorbea, își aducea aminte de fierarul din Mauritania și de hiene și de oamenii-lei. Expresia aceea, „sînge contopit“, i se părea o formulă inexactă și puțin sinistră, dar nu mai era nimic de făcut.

Iar în fața lui stătea Lope de Aguirre, omul acela mărunțel, uscățiv, dar cu o voință tainică și puternică, fiindcă oricît de mic ar fi un leu, îi stăpînește întotdeauna pe ceilalți, chiar de-ar fi girafe sau elefanți. Cînd Lope de Aguirre îl văzu atît de nervos, de binevoitor și chiar supus, îi spuse cu acel sînge rece care era, uneori, trăsătura cea mai remarcabilă a caracterului său:

— Domnule, toate aceste atenții și favoruri le prețuiesc mult, dar mă fac să bănuiesc anumite scrupule de conștiință și să mă gîndesc că dușmanii mei vor, prin cuvintele dumneavoastră, să mă silească să închid ochii la ceea ce plănuiesc ei împotriva dumneavoastră sau doar împotriva mea sau, poate, a amîndurora, căci nu m-ar mira nimic, după cele ce-am surprins în ultimele zile.

Era adevărat că dușmanii lui Lope îl sfătuiseră pe Hernando de Guzmán să le dea mînă liberă să-1 omoare.

— Îți vorbesc cu sufletul cît se poate de deschis, răspunse guvernatorul.

— Asta ar putea să nu fie adevărat, și ar fi bine să-mi spuneți tot, dat fiind că am aflat o parte. Și să nu uitați că citesc în mintea oamenilor și le ghicesc scrupulele.

Don Hernando șovăi, dar deodată îi spuse:

— Totul se trage de la un singur lucru. De la faptul că ai renunțat la postul dumitale de șef al operațiunilor militare, și oamenii vor să facă surcele din copacul căzut. Făgăduiește-mi că-1 accepți și atunci o să-ți spun tot adevărul, deși, fără îndoială, n-o să-ți spun nimic nou, pentru că și eu cred că poți să ghicești ceea ce te privește.

— Bine, don Hernando. Accept iar postul și vă ascult.

— Vreau ca hotărârea aceasta să fie adusă la cunoștința tuturor.

— Nu, asta încă nu. O să vă spun eu cînd.

— Așa voi face. Deci, să știi, domnule șef al operațiunilor militare, că e adevărat și că unii au venit să-mi ceară îngăduința de-a acționa împotriva dumitale. Eu le-am spus că dacă îndrăznește cineva să mai vorbească astfel, o să-1 pun în fiare.

Lope îl asculta și își zicea „Nu-l cred. Guvernatorul ăsta nu e în stare să vorbească cu atîta hotărâre. Poate c-a vrut să vorbească așa și n-a vorbit, ceea ce e cu totul altceva."

Dar Lope se arătă recunoscător pentru încredere. Don Hernando, bănuind că toate astea nu erau de ajuns pentru a-l liniști pe Lope, stărui asupra căsătoriei fratelui său cu fiica lui, Elvira, și-i spuse că, din acel moment și mulțumită acelor cuvinte, care aveau valoare legală de angajament de logodnă, trebuia ca fiică-si să i se zică doña Elvira, nu pur și simplu Elvira, și că el se oferea să-i fie naș și s-o înzestreze cu dărnicie.

Lope îi mulțumi, dar singurul lucru sigur pe care-l scotea din toate acele cuvinte era o concluzie, mereu aceeași „Don Hernando de Guzmán se simte vinovat și-i e frică. Și de cine-i e frică? De mine, Lope de Aguirre."

Teama celorlalți acționa asupra lui Lope de Aguirre așa cum acționează de obicei asupra unor sălbăticiuni, adică, stimulînd agresiunea. Dar Lope de Aguirre era departe de-a se gîndi să atace, cel puțin pe don Hernando. Se gîndea numai și numai la La Bandera. Știa că acesta reprezintă cel mai mare obstacol în calea proiectelor lui. Întrevederea luă sfîrșit după ce guvernatorul reușise să risipească temerile cele mai cumplite ale lui Lope.

Totuși, nu credea că Lope de Aguirre ar fi pe deplin mulțumit și se duse a doua zi la el acasă cu un dar pentru doña Elvira, căreia îi zise așa, comunicîndu-i totodată înțelegerea cu privire la viitoarea căsătorie. Elvira nu știa nimic, și faptul că taică-său nu-i spusese îl neliniști pe don Hernando mai mult decît toate cuvintele lui Lope la un loc.

Lope îi mulțumi de tot ceea ce făcea pentru el, gîndindu-se însă la altceva. Don Hernando vedea la el atîta duplicitate încît într-o zi îi spuse:

— Zău, domnule Lope de Aguirre, uneori aș zice că te tragi din indieni, că una gîndești și alta spui, și asta tot timpul.

Îl văzu pe Lope puțin mirat și adăugă:

— Vezi doar că te tratez ca pe-o rudă apropiată, cu încredere de frate.

— Mulțumesc, don Hernando.

— Și o fac punîndu-mi tot sufletul în ceea ce-ți spun.

— Nici eu nu sînt omul care să nu prețuiască încrederea dumneavoastră.

Între timp, La Bandera vroia să poruncească în orice împrejurare, să dispună de orice. Statura și aroganța firească dădeau tendinței sale autoritare un accent provocator. Prietenii pe care-i pierdea La Bandera nu se duceau, totuși, la Lope, ci rămîneau pe de lături, neutri, iar Lope nu făcea nimic ca să-i atragă de partea lui. Umbla întotdeauna înarmat și însoțit de doi, trei maranioni care-l păzeau. La Bandera se temea și el și-și lua măsuri de precauție.

Într-o noapte, înainte de-a fi anunțat că acceptă postul de șef al operațiunilor militare, Lope se duse să-l caute pe Zalduendo care era pe malul fluviului. Veni pe la spate, fără să facă zgomot pe nisip, sau făcînd atît de puțin, încît se pierdea în rumoarea apelor.

Cînd ajunse lîngă el, îi spuse:

— Distrat mai ești, Zalduendo. Dacă aș fi fost un caiman ai fi acum în burta mea.

— Nu-i așa de ușor, că am un nas grozav și adulmec numaidecît șopîrlele și multe alte lucruri. Zalduendo se mîndrea cu mirosul lui. Și de aceea adăugă:

— Știi ce făceam? Adulmecam aerul, că uneori simt ca o boare de mare, semn că trebuie să fie pe aproape.

— Grozav nas. Sigur că da, că doar în fiecare zi ne apropiem de mare.

— Eu nu spun decît c-o simt de-aici.

— Și a ce miroase?

— Marea miroase a păr de femeie, și să știi că asta nu-i o glumă.

— O femeie miroase într-un fel, alta într-alt fel, cred eu.

Zalduendo îi explică diferența între mirosul de rîu și cel de mare și stătură așa un timp, fără ca Lope să-

1 asculte, pentru că se gîndea la altceva. Între timp văzură că un caiman enorm, o femelă, se pregătea să-şi depună ouăle cam la vreo sută cincizeci de paşi de ei, acolo unde se termina nisipul şi începeau iarba şi buruienile.

Femelele-crocodil nu-şi depuneau ouăle pe plajă, ci acolo unde frunzele şi ramurile căzute din copaci începeau să putrezească din cauza soarelui şi a umezelii mîlului şi a ploii.

Fiecare femelă depunea cam cincizeci-şaizeci de ouă mari ca cele de lebădă, adică, ceva mai mari decît cele de gîscă, dar cu coaja mult mai tare.

Le depuneau pe toate laolaltă şi acopereau apoi locul cu frunze uscate şi mîl, ca să le-ascundă. Fiecare femelă ştia unde-i era cuibul şi uneori, cînd soarele nu cădea pe el, se aşezau deasupra ca să ajute la clocire.

Un soldat ochi cu archebuza femela care stătea liniştită şi trase. Animalul nu dădea semne că ar fi băgat de seamă. Soldatul trase din nou şi ea se scutură, îşi schimbă poziţia şi, întorcîndu-se cu spatele spre apă, rămase pe ouă ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Trebuie s-o ţinteşti în ochi sau sub spată, pentru că acolo se termină carapacea şi încep cartilagiile.

Vorbiră în continuare şi Lope purtă discuţia spre ceea ce îl interesa, spunîndu-i că se afla într-o mare încurcătură, deoarece descoperise că La Bandera şi Cristóbal Hernández vroiau să-1 omoare pe Guzmán şi să ridice tabăra ca să meargă cu capul lui Guzmán să ceară iertare la Lima, şi că aranjaseră totul pentru una din zilele următoare. Zalduendo rămase foarte surprins şi spuse:

— De ce nu te duci să-1 anunţi pe guvernator?

— Tocmai asta e. Pe mine n-o să mă creadă, pentru că ştie că nu mă am bine cu La Bandera. Mai dregrabă te-ar crede pe dumneata decît pe mine, şi-apoi, cum eşti căpitan al gărzii, dumitale îţi revine sarcina asta atît de delicată şi de gravă.

Zalduendo îi puse mai multe întrebări, dorind din inimă ca acuzaţia să fie întemeiată, pentru că-1 ura pe La Bandera şi era îndrăgostit foc de doña Inés. În cele din urmă se lăsă convins.

Se duse să-1 vadă pe don Hernando şi-i spuse tot,, fără să-i explice cum de aflase – Lope îi interzisese – dar dîndu-i a înţelege că era un lucru ştiut în tabără. Don Hernando îl chemă pe Lope şi acesta îi confirmă scuzîndu-se că nu i-o spusese înainte fiindcă vroia mai întîi să se convingă, dată fiind gravitatea cazului.

Atunci Zalduendo şi Lope de Aguirre hotărîră ca, împreună cu şase maranioni şi avînd autorizaţia lui don Hernando, să-i omoare pe La Bandera şi pe Cristóbal Hernández, care constituia garda lui personală. Puteau veni să-i ia prin surprindere şi să-i omoare în casa guvernatorului, unde aveau să-i găsească a doua zi fără nici o grijă şi neînarmaţi.

Execuţiile avură loc fără să intervină nici Carolino şi nici Juan Primero. Lope, însoţit de Zalduendo, care era foarte aţîţat văzînd că se apropie momentul cînd avea s-o ţină pe doña Inés în braţe, veniră la ora fixată şi, cu lovituri de spadă şi două gloanţe, omorîră şi pe amantul doñei Inés şi pe cavalerul Cristóbal Hernández, socotiţi, înainte drept oamenii cei mai devotaţi şi mai credincioşi ai noului guvernator.

Lope credea c-a obţinut o victorie importantă.

Funcţia de căpitan de infanterie pe care o avea Hernández i-o trecu lui Gonzalo Guirral de Fuentes, iar cea de locotenent general rămase pentru moment neocupată. Lope de Aguirre îi spuse atunci guvernatorului

— A venit momentul să puneţi să se vestească cea de-a doua numire a mea ca şef al operaţiunilor militare.

Şi aşa s-a şi făcut.

Indienii, văzînd ce se petrece în tabără, începură să-şi schimbe atitudinea faţă de spanioli şi se retraseră din nou, nemaidînd nici un ajutor membrilor expediţiei. Nu pentru c-ar fi avut simţ moral sau respect pentru viaţa omenească, ci de frică. Dacă aşa fac între ei, cine ştie ce-ar putea face cu noi gîndeau.

Începură iar zilele de foamete.

Lucrurile se agravară într-atît încît, plecînd într-o zi să caute manioca pentru a face turte, o trupă de spanioli slab înarmaţi se pomeni atacată de indieni care, cu săgeţi şi sarbacane, îl omorîră pe Sebastian Gó-

mez, căpitan, pe un oarecare Molina, pe Villareal, pe Pedro, Díaz, pe Mendoza și pe Antón Rodríguez.

Șase morți într-o simplă hărțuială era cam mult. Antoñico, care fusese cu ei, scăpă ca și alții luînd-o la fugă și, cum sosiră, îi ceru lui Lope de Aguirre ca de acum înainte să-i dea și lui, ca și celorlalți, pieptar, scut, coif și platoșă.

Lope îi spunea în glumă:

— Și un cal împlătoșat și o lance de șase kile.

De atunci alimentele lipsiră și mai mult, iar indienii, prinzînd curaj după succesul ambuscadei lor, veneau noaptea să fure canoe. Așa spunea Lope, și fiindcă era singurul care susținea asta, se găsiră cîțiva care-1 bănuiră că dezleagă chiar el canoele în timpul nopții și le dă drumul pe apă, pentru ca nimeni să nu îndrăznească să fugă, deoarece, după moartea lui La Bandera, unii începuseră să vorbească despre o întoarcere în susul fluviului spre Motilones, sau măcar pînă în ținutul indienilor cu scufă, unde se afla căpitanul Salinas, de al cărui nume se agățau malți, căutând sprijin moral.

În orice caz, din cele o sută treizeci de canoe pe care le aveau nu le mai rămaseră, în cîteva zile, decît douăzeci – iar acestea, pe lîngă faptul că erau puține, erau și cele mai mici și prăpădite, de n-ajungeau nici măcar pentru a ieși la pescuit.

Cum însă pe brigantinele în construcție era destul loc ca să înceapă toată trupa, nu se îngrijeau prea mult de acea pierdere.

Lope de Aguirre trăia acum fără umbra funestă a lui La Bandera și cu adeziunea entuziastă a lui Zalduendo și a altor câțiva, mai puternici ca niciodată. Și spunea oricui vroia să-l ascute că fiica lui era logodnica primului născut al casei lui don Hernando și nimeni nu mai îndrăznea să vorbească de ea altfel decît zicîndu-i dona Elvira. Prin toate acestea, Lope de Aguirre cunoscuse slăbiciunile de caracter ale lui don Hernando, acesta fiind unul din lucrurile cele mai rele ce i se pot întîmpla unui conducător. Și într-o bună zi intră în casa guvernatorului și-i spuse că venise momentul să reorganizeze tabăra și să pună să se confirme de către întreaga comunitate funcțiile pe care le aveau.

Guvernatorul găsi că e bine, deoarece confuzia devenea tot mai mare și nu lăsa să se vadă limpede vrerile, și cu atît mai puțin ceea ce se petrecea în cugetele soldaților, așa că puse să-i convoace cu tobele în piața, foarte mare, care se afla în fața casei lui don Hernando, și cînd se strînseră toți, ieși cu un fel de baltag în mînă, însoțit de Lope de Aguirre și de cîțiva maranioni.

În fața mulțimii era o masă, și lîngă ea se așeză don Hernando, așteptînd ca tobele să-și înceteze răpăitul. Atunci, cu înfățișare liniștită și cu voce sonoră, începu:

— Cavaleri, soldați, oameni buni. Pînă acum am fost generalul vostru fără alt temei decît voința căpitanilor și a unora dintre soldați, și gîndind că în această funcție ai nevoie de încrederea tuturor, n-aș dori ca vreunul să se plîngă zicînd că nu i s-a dat ocazia să-și spună părerea, și de aceea, spre deplina mulțumire a întregii tabere, v-am convocat aici ca să-mi primiți demisia și să alegeți apoi pe generalul care vi s-ar părea cel mai bun, iar eu voi fi foarte bucuros dacă noua numire va fi pe placul tuturor. Și acum, din motivele pe care vi le-am spus, renunț la funcția de general prin propria-mi voință și fără a fi forțat.

Cînd termină de vorbit, înfipse baltagul în pămînt, lăsă însemnul justiției pe masă și se trase înapoi cu aerul că renunță la putere, cu toate că, de fapt, era îndeajuns de bine înarmat. Ceilalți își dădură și ei demisia din funcțiile lor, lăsîndu-și de asemenea armele, pînă ce formară cu ele o grămadă bine potrivită lîngă masă.

Soldații din tabără, care asistau în tăcere, la acel act solemn și ciudat, bănuind că, și dacă ar spune ei altfel, tot n-ar fi luați în seamă, rămaseră tăcuți, așteptînd să cunoască voința celor mai puternici ca s-o urmeze, și după un lung răstimp de tăcere, vorbi Lope de Aguirre, spunînd că era sigur că poate exprima voința tuturora, propunînd din nou alegerea generalului în persoana lui don Hernando de Guzmán. Această a doua alegere era făcută cu aprobarea tuturora, deoarece fiecare considera că pe drept cuvînt nobilei sale persoane i se cuvin nu numai funcția de general, ci și altele de mai mare autoritate și cinste. Și același lucru se putea spune și despre funcțiile deținute de ceilalți. Adăugă apoi că toți căpitanii și soldații gîndeau că nimeni n-ar putea deține funcția de guvernator cu mai multă cinste, și trage nădejde că, dacă s-ar opune cineva, își va da

în vileag și motivele, pentru că aveau să fie luate în seamă cu toată seriozitatea.

Așteptară să vadă dacă vorbește vreunul, dar văzînd că nu, ci dimpotrivă, se ridică un murmur de aprobare, don Hernando se duse la locul unde lăsase înfipt baltagul, îl smulse și vorbi astfel:

— Vă mulțumesc și vă rămîn îndatorat pentru această numire pe care ați făcut-o, nesiliți și din proprie voință, încă o dată în persoana mea, și am să-mi îndeplinesc funcția cu ajutorul lui Dumnezeu, făcînd pentru toți dreptate și aranjînd lucrurile în așa fel încît să creșteți în rang și foloase, căci pentru toți vor exista de acestea în Peru, unde vom merge și unde, într-un fel sau altul, vom ajunge să fim stăpîni. Dar cum în războaiele care se duc împotriva regelui din Castilia unii sînt siliți și alții voluntari, și cum eu nu vreau ca la această acțiune să ia cineva parte împotriva voinței sale, fiecare dintre voi poate să-și dea gîndurile pe față – pentru sau împotrivă. Dacă există vreunul care socoate că expediția nu e licită, sau nu vrea, sau nu poate s-o urmeze, iar cei care se opun sînt destui la număr ca să poată trăi într-o așezare de indieni și vor să facă așa, le voi acorda toate înlesnirile, împărțind cu ei armele, sau, dacă sînt atît de puțini încît n-ar putea să se apere singuri, o să-i iau cu mine fără nici o obligație, ca pe niște frați și-i voi lăsa în primul sat pașnic unde ar voi ei să rămînă. Trebuie să spună fără nici un fel de teamă ce gîndesc, dat fiind că nu-i paște nici o primejdie, iar eu jur să fac cu ei ceea ce am promis.

După o pauză, ca să dea, prin tăcere, importanță celor ce avea să spună, vorbi mai departe:

— Dimpotrivă, cei care ar voi să mă urmeze trebuie să iscălească cu numele lor pe aceste hîrtii gata sigilate, și arată niște foi de hîrtie lăsate în alb, care se găseau pe masă. Tăcu iar.

În acel răstimp de liniște absolută și profundă, se auzi din adîncul pădurii o gîlceavă de papagali și dinspre fluviu grohăitul surd al unui caiman. În sfîrsit, cîțiva soldați vorbiră, disculpîndu-se că nu semnau. Erau doar trei Francisco Vázquez, Juan de Cabañas și falsul Juan de Vargas, canarezul, cunoscut de obicei prin al doilea nume Zapata. De cînd fusese rănit din greșeală în lupta care l-a costat viața pe omonimul său, înțelese că acela fusese un semn ceresc și se simțea cu totul fără vlagă. În fiecare zi se plîngea tot mai mult că se înrolase în expediție.

Pedradas surîdea și privea fără să piardă vreun amănunt. Părea că e întotdeauna deasupra a tot ceea ce făceau ceilalți, deși în așa fel încît aparenta lui superioritate nu supăra. Adevărul era că în familia lui erau cazuri de nebunie – tatăl și bunicul său cînd ajunseseră la șaizeci de ani muriseră nebuni – iar el își dădea de tînăr toată silința să nu se pasioneze și nici să se înflăcăreze pentru ceva. Așadar, ceea ce era precauție, părea lucru firesc.

Văzînd cum semnase Pedradas, Lope de Aguirre se apropie de el și-i spuse:

— Eu credeam că te cheamă Pedradas de Armesto.

— Da, dar ai mustrări de conștiință dacă iscălești o hîrtie în alb. Dacă hîrtia e în alb, iscălitura mea nu e a mea și amîndouă lucrurile sînt la fel de autentice sau la fel de false.

Atunci Lope de Aguirre îl opri pe cel care trebuia să semneze după Pedradas și spuse cu voce tare:

— Pe Dumnezeul meu că acest scrupul e îndreptățit și că domnul Pedradas are mare dreptate. Grefierul va așterne acum pe această hîrtie voința clară a noastră a tuturora, în timp ce părintele Henao va face slujba și apoi vom jura, iar cei care au semnat orbește vor semna acum cu mintea trează; celor care nu vor să semneze, n-o să li se țină seama de asta.

Lope de Aguirre însuși ajută să se pună pe masă candelabrele și alte obiecte de cult, și terminate fiind toate acestea cu ajutorul lui Antonico, Lorca și Pascual, preotul, acum în odăjdii, înaintă și spuse:

— Să ne îndeplinim îndatorirea noastră de frați buni întru Cristos. In nomine pater et filii et spiritu santi... Se făcu slujba, la care au ajutat, ca diaconi, părintele Portillo și Pascual, iar la sfîrșit părintele Henao sfinți potirul împărtășaniei și binecuvîntă cu el asistența. În încetineala lui solemnă se întrezărea ceva din manierele unui episcop, adică, ceea ce am putea numi un episcop frustrat.

Apoi don Hernando de Guzmán, fără să-l lase pe preot să se dezbrace, spuse că ar fi bine ca toți să-și jure credință unii altora și, dacă vroiau, să i-o jure lui și ceru preotului să primească jurămîntul fiecăruia cu mâna pe cartea de rugăciuni. Primul jură chiar don Hernando, spunînd:

— Jur pe Dumnezeu și pe Sfînta Fecioară Maria și pe Evanghelii și pe altarul sfințit unde pun mîna din propria-mi voință, că ne vom sprijini unii pe alții și vom fi un trup și un suflet în războiul pe care-1 vom purta și că vom muri mai degrabă în luptă decît să părăsim flamurile, și nici cel mai mic lucru, rudenie, sau prietenie sau nevoie să nu ne poată opri sau împiedica să facem astfel.

Apoi, preotul repetă formula jurămîntului lui don Hernando cu voce tare ca s-o audă toți, adăugind următoarele cuvinte:

— ... și în tot timpul războiului, vom avea ca general pe don Hernando de Guzmán, singurul nostru conducător, și-i vom da ascultare și vom face pentru el ceea ce vor porunci sfetnicii lui, sub pedeapsă de sperjur și sub primejdia de-a cădea în faptă rușinoasă.

Începu să cheme după listă pe toți ofițerii și soldații care, atingînd fiecare cu mîna altarul, spuneau:

— Da, jur!

Pe urmă iscăliră cei care n-o făcuseră încă și mulți dintre cei ce semnaseră înainte.

Cînd isprăvi și ultimul, Lope de Aguirre ceru să se facă liniște și vorbi cu glas tare și grav:

— Este lucru știut, începu să spună, că răzvrătiții care s-au ridicat în regatele din Peru au ajuns la pierzanie pentru că n-au vrut să fie numiți regi, așa că noi, ca să nu cădem acolo unde s-au împiedicat ei și pentru ca acest război să aibă mai bun sfîrșit, se cuvine să-1 ridicăm ca principe al nostru pe don Hernando de Guzmán, aici de față, și după ce ajungem în Peru să-1 încoronăm ca rege, spunînd însă înainte și acum, în aces loc, că renunțăm la pămînturi și regate și la regele don Filip, căci prea bine se știe că nu poți sluji la doi principi deodată. Iar eu voi renunța în mod formal, în numele întregii tabere.

În continuare, Lope de Aguirre proferă blesteme împotriva regelui Castiliei, după cum urmează:

Mă lepăd de serviciile făcute regelui Castiliei de către bunicii și părinții mei.

Mă lepăd de serviciile pe care le-am adus înainte de-a pleca din Spania mîrșavului rege al Castiliei.

Mă lepăd a treia oară de serviciile pe care le-am adus de fapt în drumul spre Indii și chiar în Indii regelui poltron al Castiliei, don Filip al II-lea.

Mă lepăd cu credința, cu cinstea și cu viața mea, și oricît m-ar costa, de servitutea pe care mie și altora ne-a impus-o regele don Filip al II-lea, care de-acum nu mai este regele meu, și nu va mai fi nici al vostru, dacă-mi urmați sfatul.

Mă lepăd de principele de Asturias și de tatăl său, Filip al II-lea, de soția lui, regina, și de toți fiii și fiicele pe care-ar putea să-i aibă și care ar ajunge într-o zi să poarte pe cap coroana Castiliei.

Mă lepăd de originea mea de supus al imperiului lui Filip al II-lea.

Mă lepăd de numele meu de spaniol și sînt mîndru că mă numesc maranion și peruvian și fac totul ca să mă scutur cât mai bine de jugul clevetitorului rege Filip al II-lea

Mă lepăd de un rege și de unii miniștri care în numele Domnului îl slujesc pe Satana, în Spania și în Indii.

Mă lepăd de Filip al II-lea ca nedrept, rău sfătuit, criminal și hoț.

Mă lepăd de Filip al II-lea pentru toate lucrurile menționate și pentru altele multe pe care fiecare dintre voi le gîndește și cu care sînt de acord, căci pe toți ne-a jignit și ne-a nedreptățit în privința averii și a considerației și ne-a plătit binele cu rău.

Mă lepăd de monarhia castiliană azi și mîine și-n vecii vecilor și o dată cu mine se leapădă fiii pe care aș putea să-i am și cei pe care-i am.

Mă lepăd de regele neputincios și laș care trăiește printre amăgiri, în timp ce noi ne pierdem viața și cinstea pe meleagurile astea neștiute de el.

Așadar spun, și vă cer să spuneți și voi cu mine „Moarte regelui trădător!“

Răspunseră mulți, deși nu atîția cît se aștepta Lope. Vor fi fost cam jumătate cei ce strigară „Moarte lui!“

Lope ridică și mai mult glasul și adăugă cu furie și îndîrjire:

— Moarte reginei, părinților regelui și ai reginei, tuturor celor care se înrudesc cu coroana în palatul regal din Castilia.

Răspunseră de data asta mult mai mulți, antrenați de violența tonului.

— Moarte așa-numitului principe de Asturias! Moarte tuturor descendenților lui, de care ne lepădăm pentru totdeauna și definitiv și fără speranța iertării.

Mai adăugă apoi patru blesteme, la care răspunseră și mai mulți, deși o treime dintre soldați părea că se abține.

Lope nu terminase. După cele douăzeci de blesteme ale sale, ridicînd glasul cu toată forța lui, care era impresionantă, și cu accentul său aspru care impunea respect, adăugă:

— Pentru ca acest fapt să aibă o mai mare greutate și să-l putem încorona în Peru, așa cum se cuvine, pe regele nostru don Hernando de Guzmán, trebuie să fie proclamat acum principe, și eu declar că de-aici încolo nu voi recunoaște alt rege și principe decît pe don Hernando, și pentru asta îi voi săruta mîna, și cine crede ca mine, ca mine să facă. Puse un genunchi la pămînt și spuse:

— Dați-mi, alteță, mâna, căci de-acum înainte sînteți principele meu.

Don Hernando îl prinse de braț și-l ridică, mirat, pentru că nu se aștepta la atîta supunere, dar în acel moment un căpitan cu spada scoasă din teacă strigă:

— Excelență, eu, ca nobil, vă promit să vă slujesc cu spada-n mînă cît timp voi trăi.

Atunci grefierul, care terminase procesul-verbal, se ridică, îl citi și la sfîrșit cită numele tuturor celor care juraseră. Cum acele ținuturi erau numite și Machifaro, documentul grefierului era datat de acolo și spunea exact așa

„În provincia Machifaro, care să tot fie la vreo șapte sute de leghe de regatul Perului pe fluviu în jos, dacă vii dinspre Motilones, în ziua de 23 a lunii martie 1561, fiind toți adunați într-o piață, prea strălucitul domn don Hernando de Guzmán și toată lumea care a venit pentru descoperirea teritoriului Omagua cu Pedro de Ursúa și fiind numitul domn Guzmán căpitanul lor general și Lope de Aguirre șeful operațiunilor militare ca și ceilalți căpitani și ofițeri care erau numiți, sus-numitul domn don Hernando de Guzmán le spuse că înălțimea-sa îi chemase și îi adunase pentru ca ei să priceapă că, de cînd murise guvernatorul Pedro de Ursúa pînă în ziua de azi fusese căpitanul lor general și se aflaseră sub comanda și guvernarea lui, dar că acum era voința lui să-i lase pe toți liberi și după dorința lor să facă ceea ce vroiau mai mult, să se stabilească în ținut sau să meargă să descopere altele și să rămînă acolo unde vor dori toți și fiecare dintre ei, și se vor despărți și împărți, unii ca să meargă-ntr-un loc și alții într-altul, și pentru ca în scopul acesta și ca să hotărească ceea ce ar conveni mai bine fiecăruia, să numească toți împreună sau separat, cum li s-ar părea mai bine, guvernator sau guvernatori, căpitan sau căpitani și alți ofițeri ca să-i guverneze și să-i conducă și să meargă în acel ținut sau acele ținuturi unde se va face totul mai mult după voința lor. Iar ca să-i lase în deplină libertate, începând de acum, lăsa și lăsă și se lipsea și se lipsi de funcția pe care o avea de căpitan general și rămînea ca unul dintre ceilalți soldați simpli în acest scop îi destitui și pe ceilalți ofițeri pe care-i numise înainte, drept șef al operațiunilor militare și căpitani și alte funcții, și spune că toți erau egali și nici unul mai presus decît altul și terminînd de spus cele de mai sus, tăcu.

Apoi toți ca unul spuseră că, pentru a face noile numiri și a le lăsa consemnate în procesul-verbal, numeau ca grefier pe Melchor de Villegas, care avea să aștearnă în scris hotărârile și înțelegerile taberei și care avea să dea mărturie credincioasă despre asta tuturor celor care ar avea nevoie și ar cere-o, și ca să le primească jurămîntul îl numiră pe Lope de Aguirre, fost șef al operațiunilor militare, care pe dată trebuia să-i ia jurămîntul numitului Melchor de Villegas cum că avea să-și îndeplinească misiunea cu credință și fidelitate; și apoi numitul Lope de Aguirre făcu semnul crucii cu mîna dreaptă pe altar și eu, numitul Melchor de Villegas, am pus mîna dreaptă peste a lui și am jurat în felul cuvenit, în numele Domnului și-al Sfintei Fecioare Maria și al cuvintelor Sfintelor Evanghelii, că bine și cu credință aveam să mă folosesc de numita funcție și însărcinare de grefier și aveam să dau încredințare și mărturie de ceea ce se întîmpla astăzi oriunde mi s-ar cere și porunci. De asemeni, aveam să predau actele și registrele despre ceea ce s-o întîmpla astăzi pentru ca în veci să rămână amintirea lor. Și am jurat și am făgăduit să fac întocmai și s-o păstrez și s-o iscălesc cu numele meu.

Fără nici o pauză petrecîndu-se cele spuse mai sus întocmai cum sînt scrise, toți oamenii care erau de față declarară ca unul că numeau și alegeau ca principe și domn pe sus-numitui don Hernando de Guzmán ca să meargă în regatele din Peru și să le cucerească și astfel să-i scoată și să-i deposedeze pe cei care acum le au și le stăpînesc și să le pună sub priceperea și stăpînirea lui, și atunci să ne răsplătească și plătească acolo pentru truda pe care am depus-o ca să le cucerim și să pacificăm pe indienii băștinași din numitele regate și așa am făcut toți aici de față cu ființa și osteneala noastră și vărsînd sîngele nostru, totul pe socoteala noastră. N-am fost răsplătiți pentru asta, nici plătiți, nici nu ni s-a dat vreun cîștig, ba chiar viceregele don Hurtado de Mendoza ne-a scos din numitele regate prin înșelăciuni și amăgiri, spunîndu-ne că mergeam în țara cea mai bună și cea mai plină de oameni din lume, aceasta fiind, așa cum știm după încercarea cunoscută de toți și îndurată, țara cea mai rea și mai de nelocuit și cu mai puțini oameni care sînt acolo, știind și încredințîndu-ne că înainte de venirea noastră s-au pierdut acolo douăzeci și cinci sau treizeci de armate; și că din pricina celor spuse mai sus numeau și au numit cum s-a mai spus pe numitul don Hernando de Guzmán ca principe al lor și domn ca să-i țină sub stăpînirea și autoritatea lui și să-i apere și să le facă dreptatea de ai înstăpîni în numitele regate și să-i plătească și răsplătească acolo pentru sîngele pe care l-au vărsat cucerindu-le și chinurile pe care le-au îndurat, dat fiind că de la cei ce stăpînesc acum numitele regate nu vor putea afla nici o dreptate decît cu arma-n mînă; și că, pentru a merge de la locul unde se găsesc acum la numitele regate din Peru drumul cel mai bun și cel mai drept este cel care trece prin Nombre de Dios și prin Panama și nu se poate merge prin altă parte și cum e știut lucru că pe-acolo cu binele n-au să-i lase să treacă, îi cer și-1 roagă pe noul stăpînitor, don Hernando, ca înarmat să meargă prin acele locuri și să treacă cu forța și cu armele, drept care să ia lucrurile necesare și de asemeni în acele sate să ia tot ce socotește că i-ar trebui pentru a trece și astfel în același timp îi făgăduiau iarăși și i-au făgăduit să-1 socoteaacă mereu principele lor și să-1 slujească și să facă tot ce le-o porunci și să-i fie întotdeauna supuși credincioși; și pentru a îndeplini mai bine cele spuse mai sus au jurat pe Dumnezeu și pe Sfînta Fecioară Maria și pe cuvintele celor patru Sfinte Evanghelii și pe cruce, pe care au pus unul cîte unul mîna dreaptă, să îndeplinească și să socotească pentru totdeauna drept lege toate cele de mai sus și astfel au trecut și au sărutat mâna noului principe și domn și pentru mai mare întărire au semnat cu mâna lor. Iar numele zisei conjurații și proclamații sînt următoarele Sebastian de Santa Cruz, Melchor de Pina, Fernán Gómez, Juan de Rosales, Nicolás de Madrigal...“ – urmau semnăturile – pînă la o sută nouăzeci și două – toate ale unor veterani conchistadori.

Odată sfîrșită ceremonia, adunarea se sparse, iar Lope de Aguirre și Zalduendo începură să numească oameni în funcțiile din serviciile casei principelui.

În piață rămaseră cîteva grupuri de soldați, încă surprinși și neștiind ce să creadă. Un negru, faimosul Bemba, singur și în plin soare, dansa cu propria-i umbră privind în pămînt.

— ...io chem pe tata Legba.

Cum nu i se alătura nimeni nici la dans, nici la cîntec, se opri dezamăgit și porni către brigantine. Se cam clătina pe picioare. Băuse pesemne, și alți trei negri îl priveau cu o expresie de simpatie și totodată de invidie din cauză că se îmbătase, încercînd să ghicească de unde făcuse rost de băutură.

În acea zi nimeni, în afară de negri, nu era liniștit. Dar de liniștea negrilor nu-i păsa nimănui.

Toți spaniolii, care mai mult care mai puțin, erau siguri că făcuseră ceva irevocabil. Pedrarias se duse să-l vadă pe Lope la el acasă și-i spuse:

— Nu sînt singurul care-a semnat cu alt nume. Am văzut că Juan Aceituno de Estrada a iscălit Juan Juárez Ace, și că Juan Jerónimo Spinola s-a trecut Juan G. de Valdespina și de asemeni Custodio Hernández a pus Francisco Hz.

— Semnătură cu semnătură, răspunse Lope, eu voi ști să le lămuresc cînd va fi cazul.

— Ce caz?

— Acela pe care-1 știu eu. Căci bascii șovăie întotdeauna și se opresc la penultima treaptă a faimei fiindcă le e frică, dar eu am să urc, și sînt pe cale să urc, nu știu dacă spre binele sau răul meu, această ultimă treaptă, și chiar dacă și-ar vîrî dracii coada, eu tot voi face ce mi-am pus în gînd. Cât despre dumneata, nu te

îngriji, că de la om la om e altceva și eu știu să fac deosebirea.

Mai era pe listă și părintele Portillo, dar părintele Henao nu, căci, prins cu tot ceremonialul slujbei și cu jurămintele, uitase să semneze.

Pedrarias era unul dintre puținii oameni care aveau asupra lui Lope un oarecare ascendent. O știa bine și nu abuza, dar nici nu evita să se folosească de acea influență.

Odată, Lope îi spuse:

— Ești om învățat, Pedrarias, zău așa.

— Știu cîte ceva, mărturisi Pedrarias, dar să nu faci caz de știința mea, ci de conștiința mea.

— Trebuie s-o cred, deoarece n-ai primit niciodată funcția de grefier, cu toate că ești om învățat și știi să mînuiești bine pana. Dacă ai fi primit, îndoielnică ți-ar fi conștiința, cel puțin în ochii mei, fiindcă nu există grefier în Indii care să aibă o conștiință curată.

Îl întrebă ce funcție dorea, pentru că era dispus să i-o dea, oricît de importantă ar fi, mai ales că principele se arăta și el foarte binevoitor în privința lui. Pedrarias îi spuse că nu vroia nici o funcție, ci să rămînă simplu soldat, și dacă prin serviciile lui în timp de război ar merita-o, să fie numit căpitan cînd o să vină vremea.

— Pe cinstea mea, spuse Lope cu un entuziasm oarecum stăpînit, că toți maranionii ar putea fi căpitani cu mai multă îndreptățire decît cei care sînt numiți în cancelaria viceregelui la Lima.

Lope de Aguirre îl admira pe Pediarias pentru mintea sa luminată cît și pentru prestanța și distincția înfățișării, și din aceste motive nu-i vorbise Elvirei de cel dintîi născut al casei Guzmán.

Nici doña Elvira nu-l privea cu ochi răi pe Pedrarias căci copila începea să devină conștientă de tinerețea și de înclinațiile ei.

Lope făcu numiri teoretice de înalti slujbași cu salarii mari în sarcina viitoarei vistierii a regelui, plănuind să confirme acele numiri în Lima, cînd o să vină timpul.

De atunci, casa lui don Hernando I prin gratia lui Dumnezeu, a rămas în grija gardei pe care o conducea Alonso de Zalduendo. Dar comandantul nu era la post aproape niciodată, deoarece își petrecea zilele și nopțile cu doña Inés, pe care o iubea cu tot atîta duioșie ca și Ursúa și La Bandera, ale căror resturi odihneau, sătule de dragoste, sub pămîntul de pe malurile Amazoanelor.

În sfîrșit, se isprăvi și construirea brigantinelor, botezate cu numele de Santiago și Victoria și care aveau un tonaj de trei sute șaizeci de tone fiecare, cu o singură cală numai, de șapte palme, și tot fără punte. Lipsa calei era practică mai ales în locurile unde fluviul era mai puțin adînc.

Mai reparară și resturile celeilalte brigantine și cîteva ceamuri. Dar tot nu plecară. În ultimul moment se dăduse un contraordin. În timpul nopții se iscau șușoteli și discuții. Unul dintre cei care făceau mai mult caz în timpul acelor nopți albe era un oarecare Pedro Alonso Caxo, din Extremadura, bun prieten cu neamul lui Pizarro, foarte priceput la navigație.

Era un om care nu prea avusese noroc nici în timp de război, nici în timp de pace și nu prea era ținut la mare cinste. Acest Caxo se duse la Lope să-l întrebe de ce nu plecaseră încă brigantinele, de vreme ce erau terminate.

— Terminat vedea-te-aș pe tine cu cîteva lovituri zdravene de pumnal, îi răspunse Lope de Aguirre. Caxo se retrase, se duse să se așeze pe-o piatră aproape de apă și rămase acolo privind-o cum curge, adîncit în propriile-i gînduri. Cînd auzi strigarea crainicului se ridică și veni repede să asculte.

De cînd don Hernando de Guzmán fusese proclamat prinț de Tierra Firme și guvernator în Chile, strigările sale începeau cu surle și tobe și cei care le auzeau își descopereau capul.

Dar Caxo uită să facă asta nu din dorința de a se deosebi, ci pur și simplu fiindcă uneori rămînea locului, în mijlocul unei acțiuni oarecare și stătea așa, fără să-și dea seama, cîte un minut și mai bine.

Cel care făcea strigarea convoca lumea la o nouă adunare. Soldații se apropiau, mulți dintre ei gălbejiți și extenuați de căldură și de foame. Totuși, problema hranei se prezenta mai bine în zilele din urmă.

Zalduendo fura mâncare pentru doña Inés spunîndu-i:

— Curaj, señora, că eu am să te ridic din nou pînă la lună dacă e nevoie.

— În locul unde mă aflu, să cobor sau să urc mi-este egal acum, spunea Inés. Să mănînc mai prost sau mai bine, să fiu moartă sau vie, pentru mine nu înseamnă mare lucru.

Pescuiseră cîțiva pirarucús, niște pești foarte gustoși, asemănători cu somonul, dar mai mari. Dintr-unul de mărime obișnuită puteau mînca pe săturate cincisprezece oameni.

Negrul Bemba urmărea pescuitul, curățirea peștelui și frigerea lui – învelit în frunzele unui copac al cărui nume nu-l cunoștea – știind că n-o să guste din el decît dacă s-ar pescui mult mai mulți și ar mai rămîne, și amintindu-și că nu se puteau păstra mai mult de trei sau patru ore pe căldurile acelea.

Negrul calculase că era nevoie, pentru ca toate acestea să se întîmple, să se pescuiască mai bine de zece pirarucuși. Și era atent la pescuit, numărînd exemplarele acelui soi frumos de pește pe măsură ce se scoteau din apă. Cînd văzu că erau șase și că pescarii nu mai prindeau nici unul plecă încet, privindu-și picioarele.

Cei care curățau peștii aruncau capetele și mațele în apă, iar negrul, care, deși nu părea, era un om obișnuit să gîndească, își spunea „Peștii ăștia din apă mănîncă măruntaiele semenilor lor“. Dar nu făceau toți așa, căci balena, de pildă, nu mînca pește. Înainte, balena fusese o persoană și trăise pe pămînt. Cel puțin așa îl auzise spunînd pe Pedrarias.

Odată ce spectacolul pescuitului luă sfîrșit, în timp ce soldații se îndreptau spre locul de adunare, negrul începu să se uite la ceva neobișnuit o libarcă la piciorul băncii vîslașilor de pe brigantina cea veche se trudea să scape din vechea ei carapace. Era o libarcă mai mare decît cele din Europa, iar acum ieșea din vechiul ei înveliș strălucitoare și albă. Ceea ce atrăgea mai mult atenția negrului era albeața aceea la o gînganie atît de neagră.

Așa de mult îl mira asta, încît trebuia să i-o spună unui indian care strîngea uneltele de pescuit. „Șerpii, păsările și animalele pădurii, ca veverița și bursucul, și chiar pisicile își schimbă pielea sau părul. Pînă și libarca asta aici de față. Eu de ce nu-mi schimb pielea“ Și își privea mîinile osoase, negre pe dos și roz în palmă, mari și supuse.

Apoi se uită din nou după soldații care, fiind în întîrziere, mergeau cu pași mari. Dar mai era și un grup de trei care se apropiau încet, vorbind. Se plîngeau de purtarea lui Lope față de puținii soldați și căpitani care nu semnaseră actul de răzvrătire împotriva lui Filip al II-lea. Lope îi trata mai bine decît pe ceilalți, poate din cauza respectului pe care-l ai în fața integrității și a curajului, sau poate pentru că aștepta ocazia să se răzbune. În orice caz, diferența pe care o făcea între unii și alții nu le plăcea.

Lope de Aguirre proceda așa, deoarece aceștia fiind, așa cum aveau să fie și mai tîrziu, dacă se ivea prilejul, martori ai acuzării, ar demonstra autorităților că nimeni nu fusese silit să iscălească cu forța și că cine semnase o făcuse din propria-i voință, de vreme ce toți cei care refuzaseră fuseseră tratați cu respect. Cine iscălise trebuia să-și asume întreaga răspundere și, dacă era nevoie, să-și pună gîtul pe butuc.

În cele din urmă, firește, Lope îi stima și-i lăsa liberi pentru ca ceilalți să se simtă cu atît mai supuși și mai oprimați în conștiința lor. Pe licențiatul Francisco Vázquez, care era unul dintre cei ce nu iscăliseră, îl trata într-un mod afabil, iar pe Pedrarias, care semnase cu rezerve și sub un nume fals, îl aducea la masă în casa lui, împreună cu Torralba și cu fiică-sa, care îl priveau ca pe cel mai bun prieten.

La adunarea taberei luă cuvîntul Lope, adresîndu-se trupelor și zicîndu-le „maranionii mei“:

— Am întîrziat trei luni ca să facem brigantinele, spuse, și acum vom putea încăpea cu toții în ele, iar indienii în cele două ceamuri care, așa cum ați văzut, sînt gata și ele de drum. Rău o să ne fie să mergem pe fluviu în brigantine fără apărătoare împotriva soarelui, dar o să ne ținem pe lîngă mal, unde umbra ajunge mai repede, și-o să ne oprim în prima așezare unde-o să găsim scule ca să facem ceea ce ne lipsește și să terminăm totul înainte de-a ieși la mare. Aici am consumat tot lemnul și toate cuiele și smoala pe care le aveam, iar navele sînt mult mai puternice decît cele dinainte pentru că axul central e de cedru, un lemn tare ca piatra. Nu ducem lipsă de dălți și fierăstraie și nici de alte unelte, dar parte din ele ne-au fost furate, credem că de indieni. Dacă vreunul are idee cum și cînd au fost furate, s-o spună, că va face un bun serviciu întregii tabere.

Prin multe chinuri am trecut, maranioni. Ne-am mîncat, cum bine știți, caii și câinii luați cu noi, fără de

care încercarea de-a cuceri și de-a ocupa noi ținuturi e cu neputință. Înainte ca Dumnezeu să ne trimită peștii ăștia mari și gustoși, unii maranioni au mîncat vulturi din aceia negri, care se hrănesc cu hoituri putrezite, precum și alte păsări și animale cu gust foarte rău. Nici măcar nu ne-am putut astîmpăra foamea cu făină de manioca, fiindcă cei mai buni indieni pe care-i luasem cu noi ni s-au prăpădit de foame și noi, nepricepîndu-ne să facem turte, a trebuit să ne lipsim de ea. Eu știu că zilele în care nu s-a pescuit nimic sînt considerate de unii ca un blestem și mulți au avut îndrăzneala s-o spună.

Blestem, de ce? De ce să se amestece Dumnezeu în treburile maranionilor aflați în război? Cerul aparține cui îl merită, după cum zice părintele Henao; dar, după spusele mele, pămîntul aparține cui îl cucerește cu vîrful lanciei și tăișul spadei.

Era o liniște care părea uneori teribilă, și Lope continuă:

— Nu există alt blestem decît slăbiciunea sufletească a unora, care sînt îndeajuns de pedepsiți prin asta, și eu vă spun, maranioni, că au venit vremuri noi și că n-o să îngădui nici un fel de slăbiciune și nici moleșeală. Pentru că acum sînt, cum spuneam, alte vremuri. Vremuri în care fiecare poate să ajungă om de vază, căci mă jur pe Dumnezeu că, fie chiar cu prețul sănătății și al vieții mele, fiecare din maramonii mei se va vedea înnobilat și în măreție.

Sînt șef al operațiunilor militare, sub autoritatea principelui don Hernando, Dumnezeu să-l ție, și, ca urmare a tuturor nedreptăților care mi s-au făcut mie și a tuturor umilințelor care vi s-au adus vouă, în curînd o să-l vedem încoronat ca rege al Perului pe stăpînul nostru don Hernando, iar pe voi, în situația pe care și-o merită fiecare, dacă nu chiar într-una mai bună. Dar un lucru vă spun nu cumva să șopotiți pe la colțuri, ori să vă faceți bisericuțe, ori să ridicați răzmerițe pe fluviu, pe mare, și nici pe uscat, deoarece inima mea îmi spune cine-i cîrcotașul acela laș care nu îndrăznește să se dea pe față, și dacă mi-o spune inima, înseamnă că e lucru sigur, și jur pe Dumnezeu că n-o să-i meargă să tăinuiască, iar eu o să-i smulg inima din piept pentru binele celorlalți, căci va fi un lucru care va conveni tuturora pentru unitatea taberei și pentru a putea mai lesne ajunge acolo unde ne-am propus.

Așadar, maranionii mei, nimeni să nu bîrfească pe nimeni, căci vom ajunge cu toții la liman și va veni ziua cînd vă veți bucura că v-ați născut și că ați venit în această expediție. De isprăvile altor căpitani s-a vorbit cu laude; de Cortés cu entuziasm, de Pizarro cu uimire și de alții cu milă și compătimire. Eu vă spun, maranioni – și aici ridică vocea-i seacă și profundă – că despre mine se va vorbi cu uluire și despre voi de asemenea. Gîndesc ei că sîntem niște oameni stricați și degenerați, niște comuneros care-au plecat din Peru ca să prade și să petreacă. Dacă-i așa, la puțin îi duce mintea față de ceea ce au să vadă, căci vor fi unii care, auzind cuvîntul maranioni, vor încărunți pe loc. Sîntem în afara legii, dar avem ambiții îndreptățite, sîntem inventivi, datorită minților noastre agere, și ingenioși, iar dacă ei nu cred, să vadă cum arată brigantinele noastre și felul în care ne-am priceput să schimbăm ordinea în tabăra noastră, iar pe lîngă asta, mai sîntem și pricepuți în felul de-a ne impune voința, și îndrăgostiți de aventura noastră și plini de rîvnă pentru ideea noastră și pentru planul republicii pe care-l purtăm în minte.

Primul și cel mai important lucru în această idee principală este răzbunarea. Vă jur, maranioni, că în tot regatul Perului cei care gîndeau că nu valoram prea mult o să ne vadă în toată măreția. Primul nostru scop este pedepsirea celor trufași, care au izbutit să se ridice datorită viței lor nobile sau grămezilor lor de aur și vor fi primii care vor plăti atît cu aur cît și cu sînge cald, care prețuiește mai mult. Dar deocamdată nu e cazul să vă vorbesc despre asta și, trecînd la lucruri practice și de mai puțină însemnătate, dar foarte importante pentru bunul mers al armatei, vă spun să vă duceți toate lucrurile la brigantine și să încredințați toate armele căpitanului Zalduendo, întrebîndu-l pe el unde și cum să vă instalați. Nimănui să nu-i treacă prin gînd să ia cu el altceva decît strictul necesar, deci nici un fel de lucruri de prisos sau de lux. Nimeni să nu îndrăznească să ducă saltele sau lăzi mari, fiindcă nu e spațiu suficient și e nevoie de loc pentru arme și instrumente de război. Acestea fiind zise, nu-mi rămîne altceva de spus decît ca absolut toți să fiți negreșit gata mîine în zori pentru că vom pleca în josul apei pe răcoare.

Așa se termină adunarea. Oamenii erau atenți, mai mult decît la cuvinte, la înfățișarea și gesturile celui

care vorbea și la modulațiile vocii, și primul lucru pe care l-au observat a fost faptul că Lope era singurul înarmat și împlătoșat. În ținutul aceia, unde chiar cei care stăteau goi și la umbră respirau greu, Lope umbla cu pieptar și platoșă. Iar vocea lui ieșea tunătoare și vibrantă dintr-un piept plăpînd și slab. De centiron și de banduliera lui grea atîrna de o parte o spadă măreață care ajungea până la pămînt și pe care ar fi tîrit-o dacă n-ar fi fost prinsă în bandulieră în așa fel încât, în loc să stea vertical, avea o poziție oblică. Iar de partea cealaltă a centironului atîrna un pumnal cu garda bogat înflorată. Cu toate astea, Lope se mișca și umbla ușor ca un colibri în aer.

Dar, pe cînd adunarea se risipea, vocea răsunătoare a lui Lope se auzi din nou, începînd cu un Marani-oni...! care făcu să tremure frunzele palmierilor mai apropiați.

— Dat fiind că ne apropiem de mare și asta se simte în aer și în forța mareelor care fac să crească nivelul apelor, e bine să știți și voi ce plan vom urma după ce vom ieși pe la vărsarea rîului maranionilor. Acest plan, după cum au căzut de acord autoritățile taberei, este următorul: Odată ajunși la mare, vom urma calea spre Nord pînă la insula Margarita, unde nu vom sta decît patru zile pentru a lua apă și provizii și a primi oameni de arme, dacă va voi cineva să vină cu noi. Apoi vom pleca pe brigantinele pe care le avem, dacă nu cumva vom găsi acolo altele mai bune, spre Nombre de Dios și de acolo vom străbate lanțul de munți Capri, în care e trecerea spre Panama, unde vom face ceea ce trebuie făcut. Vom lua toate archebuzele și artileria din acele locuri și cînd, mai tîrziu, vom ajunge în Peru, doar cuvîntul maranioni îi va îmbătrâni cu cincizeci de ani pe cei ce-l vor auzi. Așa, maranioni, asta e tot acum, căci după cum vedeți, nu vreau să tăinuiesc ceea ce v-ar putea interesa, și fiecare să fie gata pentru plecarea de mîine și să nu uite instrucțiunile pe care le-am dat despre ceea ce trebuie sau nu să aducă.

Lope de Aguirre se îndreptă apoi spre casa lui don Hernando, care avea acum majordom și paji adulți, șef majordom și gardă potrivită unui rege. Acolo, Lope obișnuia să vorbească mereu despre norocul și nenorocul căpitanilor care cuceriseră Peru.

— Don Gonzalo Pizarro a sfârșit așa de rău, spunea, fiindcă s-a grăbit să coboare flamurile, căci atîta cît a luptat, avea sumedenie de oameni și belșug de provizii și muniții și a ieșit învingător în multe ciocniri împotriva împaratului, cum a fost când cu invazia aceea în care-a învins și ucis pe viceregele Blasco Nuñez și majoritatea oamenilor lui. Tocmai cînd umbla mai țanțoș, dus de vîntul norocului care putea să-l ridice pînă la nori, a fost prins și înfrînt în Jaquijaguana de președintele Pedro de Gasca și-apoi a murit în chip mizerabil. La fel i s-a întâmplat și lui Hernández Girón, care se ridicase și el împotriva regelui cu o bună parte din armată și, cîștigînd alte victorii, cu multe pregătiri și rînduială, dar puțini oameni, doar cu trei sute dintre ei a învins o mie două sute de-ai regelui și mergînd din victorie în victorie ca să se ridice împotriva Perului, a fost învins și omorât de către Gómez de Solis. Și aș mai putea da și alte exemple de răzvrătiri faimoase care au sfîrșit rău din aceleași motive, fiindcă bucuria libertății pe care o aveau și a lăcomiei satis-făcute de profiturile îndreptățite ale victoriilor nu i-au lăsat să vadă limpede drumul pe care trebuiau să-l urmeze, căci primul lucru era să aibă un stăpîn încoronat și legi și drapele la care să se-nchine și în numele cărora să se desprindă de Spania, căci fără asta tot restul era greșit. Noi am început așa cum trebuie, iar în ceea ce privește legile, prima care trebuie dată e aceea că toți cei care s-au bucurat de putere în Peru și au făcut acolo avere vor trebui să se supună unui control și, înainte de orice, să-și dea demisia din funcțiile lor și să le încredințeze căpitanilor învingători, care vor ști să le împartă foarte bine și să restabilească dreptatea și onoarea pentru fiecare.

Toate declarațiile lui Lope se terminau în același fel "Sînt în legitimă apărare, și din cauza asta trebuie să mă transform din prigonit în prigonitor neînduplecat și braț implacabil, și asta o veți vedea nu peste mult timp." Apoi Lope pleca șchiopătînd puțin mai mult pe partea spadei decît pe cea a pumnalului, iar don Hernando, care stătea aproape gol în coliba lui, își punea aceeași întrebare pe care și-o puneau toți „Cum de poate umbla îmbrăcat și înarmat când eu dezbrăcat abia de mai pot îndura" Și auzea încă mult timp în aerul încăperii vibrațiite uscate ale vocii lui Aguirre.

În ziua următoare plecară din acea așezare pe care o botezară Los Bergantines, și navigînd toată ziua, la

căderea nopții dădură de alta, care ținea tot de regiunea Machifaro și se găsea de aceeași parte a fluviului, dar Lope se îndepărtă cam cu o leghe pe o ramificație a acestuia, pentru a nu da posibilitate brigantinelor să meargă spre partea cealaltă, unde, după spusele indienilor brazili, se aflau ținuturile Omagua și el Dorado. Lope se temea că grupul partizanilor acțiunii de descoperire și ocupare de noi ținuturi ar putea să se ridice iar, și tocmai cînd se părea că vor acosta și coborî pe uscat, Lope dădu ordin să se meargă mai departe, și călătoria continuă încă trei zile și o noapte, numai pentru a se îndepărta de acele locuri, ceea ce, fără apărători de soare sau fără punți, era mai mult decît neplăcut pentru toată lumea, chiar și pentru Lope, care totuși nu se îngrijea să caute umbra.

În marțea din Săptămîna Patimilor ajunseră în alt sat de curînd părăsit și fără alimente, dar Lope îl trimise pe Montoya, însoțit de o patrulă, la o așezare situată la vreo trei leghe depărtare, pe un afluent, ca să taie retragerea indienilor fugari pe care, luîndu-i prin surprindere, îi ușurară de toate alimentele pe care le aveau și de mari cantități de porumb și turte și grăsime de broască țestoasă și carne de caiman tînăr și de curcă sălbatică. Întorcîndu-se Montoya, Lope luă hotarîrea să rămînă cu toții acolo ca să petreacă Săptămîna Patimilor. La confluența cu rîul afluent pe unde apucase Montova, diferența de temperatură față de Amazoane era mare și ameței peștii, care rămâneau plutind ca adormiți la suprafață, ceea ce ușura pescuirea lor în mari cantități. Părintele Portillo spunea că era un miracol și că, fiind în Săptămîna Patimilor, nimeni nu trebuia să mănînce altceva decît pește, din moment ce providența îl oferea pentru această ocazie într-un chip atît de generos.

Nimeni nu asculta acele îndemnuri și Lope râse văzîndu-1 pe părintele Henao înfulecînd un piept de curcan la umbra unui palmier, iar cînd îl întrebă ce face, preotul spuse oftînd că-și pregătește un loc în iad.

Acolo reușiră să-i trateze mai prietenos pe indieni, care, în ciuda isprăvii lui Montoya și împăcați, deoarece acesta le dădu mărgele de sticlă și alte fleacuri, a doua zi se întoarseră iar în sat și se aciuară pe lîngă spanioli, aducîndu-le alimente, cerîndu-le în schimb mătănii, mici oglinjoare și cuțitașe. Metalul și sticla erau mai prețuite decît orice pe lume, fiind niște lucruri nemaivăzute de ei pînă atunci.

Indienii aceia erau încă și mai urîți decît cei întâlniți înainte; aveau capetele deformate din copilărie și umblau goi, arătîndu-și sexul, încinși doar cu niște benzi lungi, de origine vegetală, pe care le schimbau la două zile o dată, și care erau colorate cu vopsele scoase din plante. Vorbeau aceeași limbă ca și indienii dinainte, din regiunea Machifaro.

Acolo, soldatul Pedro Alonso Caxo, care era nițel năucit de soarele torid și de căldură, se plîngea de proasta împărțire a alimentelor și, văzîndu-1 pe Zalduendo, care făcea porțiile, că păstra tot ce era mai bun pentru doña Inés, îi spuse, trăgîndu-se de barbă, altui soldat:

— Pe Dumnezeul meu dacă nu-i adevărat acel dicton latin Audaces fortuna jubat [Norocul îi ajută pe cei îndrăzneți (lat.).] Și de altfel, poftim de-1 vezi pe Lope de Aguirre, sănătos sau nebun la cap, în cel mai înalt dintre posturile taberei.

Toate astea le spusese Caxo unui oarecare Villatoro. Alt soldat, care auzise acele vorbe și văzuse expresia de veninoasă plăcere cu care asculta Villatoro, se duse să-i spună lui Lope, care-i chemă la el pe cei doi. Bănuia mai de mult tăinuita trădare a lui Caxo, căci atunci cînd botezase brigantmele, el propusese ca pe una din ele s-o numească Lope și pe cealaltă Aguirre. Cînd îi avu în fața ochilor pe amîndoi soldații, îi spuse lui Caxo:

— Hei, domnule Caxo, cel cu mintea vicleană, care nu știi că într-o tabără ca asta, cu șefi noi, e nevoie din cînd în cînd de un exemplu ca să liniștească spiritele.

Soldații tăceau. Lope își spunea în sinea lui că are nevoie de acel exemplu, pe de-o parte pentru a încerca răbdarea lui Guzmán, și pe de alta pentru a verifica dacă putea uza în mod absolut de autoritatea pe care și-o cîștiga treptat. Avea nevoie de exemplul acesta atît pentru șef cît și pentru subordonații săi.

— Nu răspundeți, domnilor

— Ce putem răspunde spuse Villatoro.

— Bine. Voi veți servi drept exemplu, că-1 știu eu pe Caxo cum umblă cînd e lună plină vorbind de unul

singur, și asta n-ar fi grav, dar uneori, vorbind singur, rostește numele meu, și asta e mai puțin delicat.

— Eu am familie, spuse Caxo.

— Și eu la fel, replică Aguirre, și dacă nu dau un exemplu cu voi, s-ar putea întîmpla ca familia mea să rămînă curînd fără mine. Și asta nu-mi convine nici mie.

Tăcură toți trei. Villatoro părea nepăsător.

— Dumneata comanzi și poți să dai ordine, spuse, dar cu mine n-o să dai nici un exemplu, eu o să scap cu viață pe rîu și-o să ajung la insula Margarita.

— De unde știi asta?

— O presimțire care mă încearcă adesea.

Lope nu se uita la Caxo deoarece era greu să înfrunți privirea unui om căruia i-ai anunțat moartea apropiată. Dar, văzînd încrederea pe care o avea Villatoro în presimțirea lui, începu să rîdă din toată inima.

Ceru o escortă de la gardă, și cu aceasta îi trimise pe cei doi la coliba lui Carolino. Caxo însuși ducea hîrtia scrisă (pergamentul cel pătat de sudoare pe care nu se mai putea desluși nici o literă). Dar, din cauza schimbărilor de la conducere și a locului, negrii nu mai erau siguri de ceea ce trebuiau să facă, și Carolino plecă să-1 întrebe pe Lope care, aflînd că soldații aceia care cîrtiseră împotrivă-i mai erau încă în viață, se supără și zise:

— Nu aveți frânghii, sau poate așteptați să-i spînzur eu cu mațele voastre. Carolino se trase înapoi, îngînînd fîstîcit:

— Nu, domle, da, domle.

Ajuns în colibă, îl sugrumă pe Caxo, care în zadar cerea răgaz pentru a scrie o scrisoare.

— Și cine o s-o ducă, domle întreba Carolino potrivindu-și frînghia. Nu e nimeni care să ducă scrisoarea. Abia isprăvise cu el și se pregătea să facă la fel și cu Villatoro, cînd sosi majordomul principelui însoțit de Zalduendo, care se dusese să-1 anunțe pe don Hernando. Strigau amîndoi în gura mare ca să-1 oprească pe Carolino, dar Caxo murise. Așadar, îl îngropară pe Caxo și-i dădură drumul lui Villatoro, care de atunci umbla mereu întunecat și fără chef, evitînd, pe de-o parte, să dea ochii cu negrii și pe de alta, cu Lope de Aguirre, care îl privea, totuși, cu uimire, zicîndu-și:

— Ei, ticălosul, și câtă dreptate avea cu presimțirea aceea a lui!

În acele zile din Săptămâna Patimilor, preoții i-au pus pe toți cei care aveau la ei vreo icoană s-o acopere cu pînză și, de bine de rău, improvizară un altar și puseră crucifixul cel mare culcat la mijloc. Apoi ținură predici, după rînduiala Săptămînii Patimilor, și lucrul cel mai izbitor a fost atunci cînd au intonat imnurile. Amîndoi preoții aveau voce proastă, și din cauza căldurilor, a sudorii și a veșmintelor preoțești cîntau mai rău ca niciodată. Era o mare plăcere pentru Lope de Aguiire să-i audă cîntînd Super flamina Babilonis pe două voci, fără acompaniament și pe un fundal sonor alcătuit de țipetele papagalilor și ale maimuțelor din pădure. Lope credea în Dumnezeu, dar nu respecta prea mult ritualul.

În Vinerea Mare făcură slujba prohodului cu ajutorul pajilor Antonico și Pascual, care cunoșteau rînduiala.

Indienii se apropiau și ei de altar, iar unii vroiau să ia parte la slujbă, dar Antoaico, care nu-i prea avea la inimă, îi alunga cu brutalitate.

La sfîrșit, în seara de sîmbătă, cîțiva soldați se spovediră, dar nici unul nu se împărtăși fiindcă ostiile prinseseră mucegai din cauza umezelii și nu puteau face altele. Părintele Portillo se bucura pentru că, așa cum spunea el, „cu cît mai puține împărtășanii, cu atît mai puține sacrilegii“. Dar tot mai trăgea nădejde pentru un episcopat, acum cînd părintele Henao și-1 pierduse pe al său.

Marți, după Duminica Paștelui, plecară din nou cu toate brigantinele, și mergînd în josul fluviului, dădură, după două zile, de o insulă foarte lungă pe care se găsea o așezare de indieni destul de bogată în aparență și atît de întinsă, încît locuințele mari și aliniate aproape pe apă se înșirau pe o distanță de mai mult de două leghe. Indienii din sat fugiră fără să mai aibă timp să-și ia cu ei alimentele, și membrii expediției găsiră de toate din belșug, pînă și vin, dar atît de tare, că trebuiau să-1 îndoiască cu apă, pentru că altfel se

îmbătau din cîteva înghițituri.

Acolo a fost destituit din postul de locotenent-general Alonso de Villena, care luase parte la uciderea lui Ursúa și a lui Vargas, dar Lope îl socotea om de rînd și cu puține merite, și-i dădură acel post aragonezului Juan de Corella dintr-o familie cunoscută, un om tăcut și de caracter, nepot al episcopului din Honduras. Nu luase parte la uciderea nimănui, nici nu-i aclamase pe unii jignindu-i pe alții, și era respectat pentru prudența lui.

Corella nu păru să se bucure prea tare și, în timp ce i se aducea la cunoștință știrea, se uita la un indian bătrîn și foarte negru care nu fugise și care zgîria pe o stîncă siluetele celor două brigantine cu o rară îndemînare.

Terminînd desenul, indianul se duse să-i cheme pe vecinii săi din sat și le arătă mărgelele de sticlă pe care i le dăduseră spaniolii. Veniră și alti indieni, pofticioși, iar mai tîrziu și ceilalți. Se arătau atît de fericiți de darurile maranionilor și atât de îndatoritori, încât în două zile oferiseră soldaților și schimbaseră cu ei tot ce aveau, așa că în tabără nimeni nu mai ducea lipsă de nimic. Indienii se ofereau să le facă turte, să vîslească la canoe sau să meargă în pădure la vînătoare. Deși unii soldați îi maltratau din cînd în cînd, asta nu-i împiedica să folosească orice ocazie ca să continue trocul.

Dar nu se mulțumeau cu atît. În timpul nopții, indienii, care erau niște hoți abili, intrau în colibe și scoteau de sub perne și chiar de pe cei adormiți lucruri de îmbrăcăminte și alte obiecte fără ca spaniolii să-i simtă. Cîte unu erau descoperiți și pedepsiți cu biciuirea sau închiși, dar imediat soseau prietenii sau rudele lor, oferind hrană și alte lucruri drept răscumpărare, și cu asta se termina totul. Unii indieni aduceau perle, după care maranionii umblau cu multă înfrigurare.

Hotărîră să rămînă acolo pînă ce vor pune apărători de soare la brigantine, lucru foarte necesar din cauza căldurilor mari de pe acele meleaguri.

Și după puțin timp, săbui și fericiți, spaniolii lucrau cu toții, în timpul nopții, pe malul apei. Găsiseră un lemn special din care făcură piesele ce lipseau de pe brigantine. Indienii îi ajutau la toate, dar spaniolii descoperiră că mîncau carne de om, și nu de nevoie, ci de plăcere, de vreme ce prin acele locuri puteau găsi din belșug fructe și vînat.

Lope văzu un indian cu urechile alungite de-i ajungeau pînă la piept. Cum casele din acea așezare erau toate la fel și aliniate simetric pe lîngă apă, Lope deduse, printr-un calcul infailibil, că toți indienii erau probabil ca și acela, cu alte cuvinte, cu urechi mari și canibali.

Nopțile erau mai întunecate decît înainte, iar umbrele lăptoase, adică umede și albite de lună.

Lope se simțea neliniștit și, uneori, disperat. Dădu peste el anii de goană prin multe locuri și pe unde se aștepta mai puțin. Nu se speria ușor și nu suferea nici de alte slăbiciuni; dar acea mărturie care se tot repeta începea să fie supărătoare.

În scurt timp se lămuriră că unii dintre indieni erau din tribul „omagua“ și că fuseseră alungați din ținuturile lor și constrînși să trăiască la țărmul apei. Fiecare indian povestea altceva, și probabil că spuneau numai minciuni.

Veni și o indiană destul de urîtă și foarte înaltă. După petele de pe obraz se vedea că e însărcinată, și un soldat își bătu joc de ea după ce primi trei perle și doi ananași. Lope strigă la el:

— Indiană sau creștină, nu vreau să văd pe nimeni că-și bate joc de semnele sarcinii la vreo femeie, căci maternitatea e singurul lucru sfînt în orice țară și timp și loc.

Aveau nevoie să le-o spună cineva așa, ca Lope, ca să vadă pe dată că era un sentiment firesc și drept. Indiana înțelese însă prost, crezu că Lope se supărase pe ea și plecă tropăind și cu privirea în pămînt.

Lope nu voia ca cei din gardă să-și scoată armele și repeta tot timpul o sentință de-a lui Pedraras:

— Să nu uitați, băieți, că a fi conștient de pericol înseamnă a fi pe jumătate sigur că vei scăpa de el.

Indienii aceia, pe care-i numeau „iquitos“ sau cam așa ceva, trăiseră înainte în interiorul țării, în niște regiuni accidentate, dar cu cîtva timp înainte un cutremur de pămînt le secase toate izvoarele și, pedepsiți de Dumnezeul lor – așa credeau – fuseseră siliți să coboare pe malurile Amazoanelor după apă. Acolo se

amestecaseră cu cei de lîngă fluviu, care-i disprețuiau crezîndu-i blestemați, de vreme ce vulcanul care provocase cutremurul îi alungase de pe pămînturile lor.

Îi numeau „caribes“, ceea ce în limba lor vrea să zică străini. Simțindu-se inferiori, pentru a se deosebi și a ieși în evidență prin ceva care să le confere oarecare prestigiu, începură să adopte obiceiul de a-și lega strîns capul încă de copii și de a-l alungi în sus. Se vedeau multe femei cu capul în formă de piramidă. În general și de la natură, aveau capul rotund. Erau brahicefali și se putea spune că așa erau toți indienii din satele de pe Amazoane, această caracteristică ajungînd la unii la extremele cele mai ciudate, adică să producă tipuri cu capul mai mult lat decît lung, ca pisicile.

Vinului, pe care-l păstrau în urcioare mari, îi ziceau „carbé“ și nu îl beau decât din motive religioase, fiindcă le permitea să comunice – la beție – cu divinitatea, după cum credeau ei. În aceste cazuri îl beau fără să-l amestece cu apă și se îmbătau într-un mod de nedescris.

Parte din dușmanii indienilor „iquitos“, niște războinici plini de cruzime, veniră într-o noapte să-i atace cu gînd să-i și mănînce, dar spaniolii i-au pus pe fugă cu ușurință, după ce lăsară câteva zeci de morți pe câmpul de bătaie.

Indienii aceia păstrau destulă rînduială în lucrurile care-i priveau. Vrăjitorul și vraciul era numit „payé“ și avea medicamente rare, dintre ele folosind mult fumul de tutun care, după ei, avea darul să cheme demonii favorabilii. Fuma însă numai vraciul „payé“, care trimitea fumul spre părțile dureroase ale bolnavului, în timp ce-i freca picioarele sau striga, poruncindu-i răului să plece.

În acele zile se petrecu un incident destul de neplăcut între Lope și Zalduendo. Cînd plecaseră din satul celălalt, unde petrecuseră Paștele, șeful operațiunilor militare poruncise ca nimeni să nu încarce lăzi mari sau saltele pe brigantine, ca să fie mai mult loc.

Doña Maria, care fusese amanta lui Zalduendo înainte ca acesta să se ocupe de doña Inés, era foarte supărată și se duse să-i spună lui Lope că șeful gărzii adusese pe bord salteaua văduvioarei. Lope îl chemă pe Zalduendo și avură o discuție tăioasă, care se învenină cu amintirea altora dinainte. De vreme ce se găseau pe uscat, salteaua doñei Inés fusese instalată în coliba unde locuia cu amantul ei și corpul delict nu fusese surprins la bord, dar salteaua nu putuse ajunge în acest sat decît pe una din ambarcațiuni.

— Destul cu nebuniile, spuse Lope, și cu înșelătoriile. Știu eu ce știu și ai să-l vezi pe dracu dacă-ți închipui că poți trece peste ordinele mele.

Zalduendo bănuia că doña Inés auzea cuvintele mai mult sau mai puțin jignitoare și umilitoare ale lui Lope de Aguirre și răspunse:

— Dacă o să-l văd sau nu, depinde de ce-am să fac eu și nu de ce-o să spună ceilalți.

— Nu-mi mai răspunde, Zalduendo, continuă amenințător Lope că, pe Dumnezeul meu, nu sînt eu omul care să tolereze lipsa de respect.

— Și nici eu unul care să poată fi numit mincinos.

— Taci și supune-te, că disciplina nu-i o virtute, ci o obligație, și sîntem pe picior de război.

Deși în aparență incidentul nu era grav, spiritele rămaseră foarte iritate, și din acel moment Zalduendo și Lope nu numai că umblau înarmați – ceea ce nu părea ciudat avînd în vedere funcțiile pe care le dețineau, – ci aveau pe lîngă ei și un fel de escortă. Libertinul Zalduendo și asceticul Lope se supravegheau cu dușmănie.

VII

Incidentul luă proporții.

Zalduendo se duse să-1 vadă pe don Hernando, înfricoșat de amenințările lui Lope de Aguirre, mai vădite în înverșunarea din ochii lui decît în cuvinte. Salteaua doñei Inés căpăta, în acel du-te-vino, o importanță din ce în ce mai mare.

Dezavantajul lui Zalduendo față de Lope era cel pe care-l are de obicei libertinul față de omul cast. Primul este încrezător și blind. Avantajul lui Lope de Aguirre era, dimpotrivă, cel al omului integru, vibrând ca o lamă de oțel și mergînd drept spre un singur țel, și din toate puterile lui.

Zalduendo îi spuse lui don Hernando că Lope umbla noaptea să-și caute adepți și forma grupuri secrete, nesocotind interesele guvernatorului. Tare se temea Zalduendo că în momentul în care Lope ar avea de partea lui destui maianioni, cum îi numea el, le-ar veni de hac dușmanilor, incluzînd printre ei chiar pe guvernator, pe don Hernando, despre care Lope vorbea acum cu prea multă ușurință.

Don Hernando ridica mîna și-1 ruga:

— Taci, nu mai vorbi așa, că nu pot crede. Nu vreau să cred.

Ori de cîte ori vorbea Guzmán cu vreun soldat care, ca și Zalduendo, se arătase înainte de partea celor ce doreau cucerirea și ocuparea unor noi teritorii, după care să implore iertare de la rege, aducea acest subiect în discuție. Zalduendo, care încă de la început refuzase să accepte – ca și La Bandera – atît în mod public cît și în sinea lui denumirea de trădător, stărui asupra avantajelor de care s-ar bucura toți dacă ar pătrunde în teritoriile Omagua, acum că se aflau atît de aproape de ele, și să ducă pînă la capăt planurile și țelurile inițiale ale expediției. Jumătate din indienii care veneau să facă schimburi erau din Omagua și unii dintre ei, la întrebările spaniolilor, spuneau c-ar ști drumul spre el Dorado, spre orașul Manoa și spre laguna în care apa crescuse de trei ori pe cît fusese din cauza statuilor de aur masiv aruncate la fund cu sute de ani în urmă.

Don Hernando, alarmat de vorbele comandantului gărzii, care ajunse să-i spună că nu l-ar mira ca Lope să fi conceput printre planurile sale și pe acela de a-1 omorî pe principe, așa cum făcuse înainte cu Ursúa, șovăi mult timp, dar în cele din urmă puse să cheme cîțiva indieni „omagua“ care vorbiseră despre el Dorado și, prin intermediul femeii interpret, putură să se înțeleagă. Cel mai bătrîn dintre ei spunea:

— Manoa se află în mijlocul unui masiv muntos, la mare înălțime, și sînt acolo mine de aur și de argint și munți de cristal verde, iar la mijlocul văii lacul cel mare, în care el Dorado face baie în fiecare zi și unde la trei date importante din an se aduc prinosuri de aur.

— Din ce sînt făcute casele din Manoa? Din paie?

— Nu. Din blocuri de piatră cioplite.

— Indienii umblă goi?

— Se îmbracă în stofe bune de lînă de vigonie.

— Au o religie a lor?

— Se închină soarelui, ca și noi. În fiecare zi, cînd răsare, îi înalță rugăciuni.

— Tu ai putea să ne călăuzești intr-acolo?

— Da.

— În cîte zile?

— Paisprezece zile de mers cu soarele-n stînga și încă șase cu soarele-n față.

— Bine. Poți pleca și să nu spui la nimeni ceea ce am vorbit.

Indianul ieși puțin cam mirat că nu-i dăruiseră nimic. Zalduendo nu se mai gîndea decît la Manoa și la lacul lui el Dorado.

— N-ați început să vedeți toate astea.

Dar don Hernando mai șovăia încă. În sfârșit ca și cum n-ar fi putut crede în eficacitatea faptelor sale, îl trimise pe Zalduendo să-i convoace pe oamenii cei mai credincioși și mai siguri pentru a participa imediat la o adunare. Aceasta trebuia să aibă loc înainte de întoarcerea lui Lope. Șeful operațiunilor militare se plimba

la acea vreme dincolo de sat, cu garda lui personală, cu Elvira şi cu pajul Antonico.

În câteva clipe veniră mai mult de o sută de soldaţi. Toţi se arătară de acord să caute teritoriile Omagua şi ale lui el Dorado, să le cucerească şi să le ocupe, dar ştiau – spuseră unii – că lucrul ar fi imposibil atîta cît va trăi Lope de Aguirre, care ţinea morţiş să se întoarcă în Peru şi să-l treacă prin foc şi sabie.

Don Hernando, care prezida adunarea, pusese sentinele cu porunca să-l anunţe dacă s-ar fi întors Aguirre şi se arătă neliniştit şi grăbit. Atrase atenţia celor de faţă să nu se lase convinşi dacă Lope le-ar vorbi iar de Peru, pentru că e un semn de lipsă de curaj să te iei după cel care propune soluţiile cele mai disperate, şi doar cei mai timizi şi slabi cădeau în această slăbiciune.

Totuşi, păreau hotărîţi cu toţii în acea zi, şi Zalduendo, într-un moment de exaltare, propuse să fie chemat Lope de Aguirre şi cînd va veni, să fie omorit pe loc cu spadele, căci după asta n-ar mai exista nici un fel de probleme. Păreau hotărîţi, dar Montoya se opuse spunînd că împreună cu Lope ar veni şi unii dintre cei utili care se apărau, şi de voie, de nevoie, ar trebui să-i omoare şi pe aceştia, lucru cu care nu era de acord, fiindcă mulţi erau oameni viteji şi merituoşi. În plus, mai erau şi prietenii lui personali.

Spiritele erau înfierbîntate şi don Hernando tremura la gîndul că Lope ar putea afla de toate acestea. Ceru să se păstreze cea mai mare taină, atrăgîndu-le atenţia că de păstrarea acestui secret depindea norocul şi viitorul tuturora.

Montoya spuse că îi părea foarte nimerită uciderea lui Lope pe cât şi pătrunderea în teritoriile Omagua şi el Dorado, căci şi lui îi stătea gîndul la statuile de aur aruncate în fundul lacului. La sfîrşit, propuse să aştepte pînă ce oamenii se vor găsi din nou pe brigantine, dezarmaţi cu toţii, afară de cei din gardă, comandaţi de Zalduendo, care puteau să-l lichideze pe Lope fără să facă şi alte victime.

Don Hernando acceptă, cu condiţia să se îmbarce cît mai repede şi planul să se pună în aplicare, dat fiind că acel soi de conspiraţii nu puteau fi tăinuite prea mult timp.

Intervenirăşi alţi soldaţi, dîndu-şi încuviinţarea, şi hotărîră că totul trebuia terminat în cel mult douăzeci şi patru de ore.

Lope parc-ar fi ghicit ceva când, întorcîndu-se de la plimbare, primul lucru pe care-l făcu a fost să cheme trupele şi, în virtutea puterii sale de şef al operaţiunilor militare, să le împartă în companii de cîte patruzeci de oameni, punând în fruntea fiecăreia cîte un căpitan prieten de-al său şi păstrînd-o pentru sine pe cea mai bună, cea mai sigură şi credincioasă. În compania care avea în sarcină paza principelui puse mulţi prieteni de-ai lui don Hernando, dar strecură şi cîţiva de-ai săi, pentru a spiona.

Lope era în relaţii foarte proaste cu Gonzalo Duarte, majordomul-şef al lui don Hernando, iar acesta, temîndu-se că Lope s-ar putea înverşuna cu prima ocazie împotriva lui, ceru şi obţinu de la principe un decret prin care nimeni nu putea judeca, nici nu se putea amesteca în treburile ce reveneau personalului casei regale, în afară de principe însuşi. Lope, aflînd aceasta cam la o oră după întoarcerea sa, veni cu cîţiva soldaţi înarmaţi şi-l arestă pe majordom, iar după ce-l legară, îl duseră la coliba negrului Carolino care-şi scoase frânghiile cerate, pregătindu-se să se-apuce de lucru după ce Lope îi arătă, ca şi-n alte dăţi, hârtia misterioasă.

Dar don Hernando, înarmat, veni după majordom şi avu un schimb de cuvinte tari cu Lope, pe care-l ameninţă, luîndu-i prada din gheare. Duarte şi principele se întoarseră la locuinţa acestuia, iar în spatele lor venea Lope, aci ameninţător, aci rugător, şi cînd ajunseră la colibă, acolo, cu uşile închise, Lope începu iar să-l roage cu strigăte puternice şi îndrăzneţe să i-l dea înapoi pe arestat, căci avea acest drept ca şef al operaţiunilor militare, deoarece Duarte săvîrşise delicte importante faţă de slujba lui şi faţă de interesele taberei. Spunea că era duşmanul său – al lui don Hernando – şi că el, Lope, făcea asta în primul rînd pentru binele său şi pentru securitatea armatei. Don Hernando refuza în continuare şi Lope de Aguirre, în genunchi şi cu spada scoasă din teacă, insista în modul cel mai patetic din lume că trebuia neapărat să taie acolo, pe loc, capul lui Gonzalo Duarte pentru a-l scăpa de primejdie pe cel al guvernatorului don Hernando, dar acesta îi răspunse rece să-şi vîre spada în teacă, să se liniştească şi să plece de-acolo, pentru că el avea să facă cercetări, şi dacă majordomul era vinovat, îl va pedepsi cu asprimea cuvenită.

Căldura de pe insulă era în ziua aceea infernală, şi două din femeile care însoţeau expediţia leşinară şi

trebuiră ajutate și readuse la viață, căci păreau pe jumătate moarte.

Lope de Aguure asuda sub coif și barba udă i se lipea de platoșă. Intervenirăatunci cîțiva căpitani, ce se aflau de față, unii dintr-o tabără și alții din alta, și reușiră să-1 calmeze pentru moment.

Gonzalo Duarte se adresă atunci lui Lope de Aguirre pentru a-i spune că făcea o greșeală considerîndu-1 dușman, căci încă de pe cînd umblau prin ținuturile indienilor Motilones păstrase unele secrete care l-ar fi costat pe Lope viața dacă le-ar fi destăinuit.

— Ce secrete întrebă Lope, sceptic, dar puțin mai liniștit.

— Ați spus, în ținuturile Motilones, că Ursúa trebuie ucis și că noi trebuie să ne ridicăm împotriva conducerii și să ne întoarcem la Lima cu armele-n mînă pentru a pune cu orice preț stăpînire pe țară, iar eu știam foarte bine că ați spus asta, și, cu toate că eram în cele mai bune relații cu guvernatorul Ursúa, n-am suflat o vorbă nici în ținuturile Motilones, nici în cele ale indienilor Caperuzos, și nici pe apă, de-a lungul călătoriei. Nu m-aș fi așteptat niciodată, încheie Duarte, c-o să-mi răsplătiți credința în felul acesta.

— Recunosc, răspunse Lope, că ceea ce spune Duarte este adevărul adevărat și că i-am rămas dator în această privință. Recunosc că i-am promis să-1 fac căpitan cînd am să ajung șef al operațiunilor militare și că, cu sau fără această făgăduială, sau cum vreți s-o luați, Gonzalo Duarte mi-a păstrat credința promisă.

Ceilalți folosiră momentul pentru a interveni și a-i obliga pe cei doi să se împace, și însuși don Hernando le ceru să-și dea mîna, iar Lope de Aguirre îl și îmbrățișa.

Erau zile – spunea Pedrarias – în care căldura scotea oamenii din minți, și din cauză asta zicea uneori că toată lumea trebuia să țină cont de nestăpînirea și iritabilitatea celorlalți, lucruri care se datorau epuizării nervoase produse de acele călduri, pe care Pedrarias le numea „paroxism ecuatorial“, iar alții nebunia ecuatorului. Se presupunea că la acele latitudini fiecare avea drept la oarecare inconsecvență și la o anumită iresponsabilitate.

Dar nimic din toate acestea nu schimbă adevărata stare de spirit a oamenilor, se prefăcură însă cu toții, gîndind să cîștige timp pentru a vedea cum aveau să se prezinte lucrurile în orele următoare. Lope privea în jurul său și nu ajungea să înțeleagă cine era de partea lui și cine nu, iar uneori simțea primejdii noi din toate părțile, fără însă a ști precis despre ce e vorba. Trebuia neapărat să știe cine vroia să meargă la Lima trecînd prin sînge și foc și cine spre Manoa și spre lacul lui el Dorado.

Prezența lui Montoya îl neliniștea în mod deosebit, pentru că se purta în casa principelui ca la el acasă, ba vorbi chiar pe șoptite cu don Hernando de două ori, fără ca Lope să audă ce spune. Acesta, dezorientat și alarmat de golul care se crea în jurul lui, sfîrși prin a trînti o înjurătură și plecă însoțit de patru, cinci credincioși de-ai săi.

În acea după-amiază, înainte de căderea nopții, pe cînd Lope se afla cu garda lui personală în apropierea pădurii, așezat pe un trunchi căzut, chiar la marginea ei, auziră cu toții un zgomot ciudat în inima desișului și priviră înapoia lor, crezînd că o mare turmă de animale – pume sau jaguari – venea în grup compact spre ei. Descoperiră însă numaidecât că era un mare val de spumă, acoperită de frunze și ramuri uscate – luminată la răstimpuri de lună – rămas de pe urma uneia din inundațiile acelea frecvente pricinuite de ploile torențiale căzute în vreun loc mai mult sau mai puțin îndepărtat. Sau, pur și simplu, pricinuită de frămîntările valurilor oceanului în timpul fluxului, care se simțeau pînă la două sute de leghe în susul fluviului.

Spuma era acoperită cu un strat gros de buruieni care se ridicau și se umflau și produceau un zgomot mare, asemănător cu tropotul a sute de animale.

Cînd venea acea umflare a apelor, o mulțime de insulițe – și uneori nu numai insulițe – erau inundate și acoperite de ape, și multe animale, surprinse, înotau spre cele care mai erau încă uscate, părăsindu-le apoi cînd apa se întindea pînă la ele.

Unele ajungeau la mal, dar cele mai multe se înecau. Indienii știau foarte bine cînd vor fi inundate acele insule și, câteodată, se întrebau unul pe altul în glumă, arătând spre locurile încă uscate – Yasso yaoata. Adică „Facem o plimbare“ Iar celălalt, care știa ce avea să se întîmple, rîdea. Atunci, cel care întrebase, arăta un braț de rîu mai mic și spunea, justificîndu-și parcă propunerea – Lagarapes – adică „Un biet pîrîiaș cuminte“.

Și rîdeau amîndoi. Mai toți acei indieni, cu simțul lor infantil al umorului, erau indieni „omagua“.

Lope de Aguirre, care se înspăimîntase o clipă văzînd ce se întîmplă în adîncul pădurii, începu să rîdă – arareori îl văzuseră rîzînd cu atîta poftă – și spuse:

— Așa sînt toate, sau cele mai multe din spaimele de pe lume. Spumă și nimicuri. De aceea să mergem cu capul sus, maranioni. Și mai ales acuma cînd, deoarece ne găsim aproape de indienii „omagua“, sînt unii care se întorc la vechea iluzie și confuzie și mizerie a ținutului el Dorado.

Nu departe de-acolo, negrul Bemba, exagerînd mișcările de dans, cînta:

Ibișii se spânzură singuri singuri
se-atîrnă în laț, mamă,
ți se poate care știi de ce

— Pentru că se vor gorvé..., îi răspundeau ceilalți.

— Încotro?

— Unde-i caimanul, se duc, s-or duce.

— De ce?

— Fiindcă-i bate, nu de alta.

Ibișii se spînzură singuri și eu vreau să știu de ce.

— Se duc să-l vadă pe tata de cealaltă parte a mării.

— Trebuie să vadă.

— Să vadă pe cei pe care i-au părăsit.

— Zumba-lé.

— Pe tata și pe mama.

— Zumba-lé.

Și o țineau mereu tot așa.

Lope de Aguirre îi privea de la oarecare distanță și se întreba:

— Pe unde-o mai fi acum salteaua doñei Inés. Or fi ascuns-o.

Negrii continuau să cînte și să danseze. Era modul lor de manifestare a nebuniei ecuatorului.

Lope își zicea că în mijlocul atîtor greutăți ascunse ori aparente, salteaua doñei Inés nu-i mai ieșea din cap.

În ziua următoare, în zori, se întîmplă un alt lucru deosebit, care dezvăluia ce înseamnă viața la acele latitudini. Un soldat văzu un crocodil care, alb și tînăr cum era, promitea să aibă carnea mai fragedă, și îl ucise împușcîndu-l în ochi.

Îi spintecară burta și înăuntru dădură peste un șarpe încă viu, lung cam de trei picioare.

Văzînd că se mișcă – deși era rănit la cap – și temîndu-se c-ar putea fi veninos, îl spintecară și, în pîntecele șarpelui, apăru o imensă broască rîioasă, liniștită și nemișcată, dar și ea vie, judecând după slabele palpitații din regiunea inimii.

Lope, care alergase la zgomotul împușcăturii – împlătoșat ca întotdeauna – se uită și rămase pe gînduri: „Broasca a fost surprinsă de șarpe în timp ce tocmai se pregătea să mănînce vreo lighioană mică, dar șarpele a fost prins tocmai cînd înghițise broasca. Iar crocodilul a fost vînat și omorît imediat după ce înghițise șarpele. Iar omul e ultima treaptă în acel straniu lanț de înfrîngeri și victorii. Tragedia unei ființe însemna victoria alteia. Cine va veni după om Așa sînt toate celelalte lucruri din lume – își spunea Lope, cu inima ușoară – și trebuie să fii cu ochii-n patru și s-o iei înaintea tuturora.“

Nu cumva se găsea pe-acolo prin apropiere cineva care să vîneze omul care ucisese crocodilul și să-l mănînce. N-ar fi fost de mirare, dacă soldatul care omorîse crocodilul ar fi fost singur, pentru că, după cum am spus, indienii erau canibali. Dar nu se întîmplă nimic și, puțin după aceea, crocodilul, tăiat bucăți, se frigea la foc.

Negrii își vedeau de sărbătoarea lor matinală (mereu aveau cîte ceva de sărbătorit) și merita să-l vezi pe Carolino, în mijlocul grupului de compatrioți africani, gata cherchelit – deși era devreme – de băutura indie-

nilor „omagua“.

Ziua intra încet, încet în clopotul de sticlă al ecuatorului și căldura producea iarăși efecte stranii. Pe cît de repede luau oamenii o hotărîre urgentă, pe atît îndeplinirea ei – imediată și inevitabilă – se amâna fără să se știe de ce. Iar uneori era uitată.

Zalduendo, culcat pe faimoasa saltea, foarte preocupat, îi spunea doñei Inés:

— Nu mai știu ce să mă fac, cînd văd atîtea intrigi în jurul meu, și de-o parte și de alta.

Doña Inés nu răspundea și Zalduendo vorbea înainte, ca și cum ar fi așteptat un sfat. Ea îi spuse, într-un tîrziu, amintindu-și un proverb:

— Mănîncă pîine și bea vin și spune adevărul. Asta e viața omului.

Zalduendo nu înțelegea ce vrea să spună doña Inés cu asta. Pe Amazoane nu se găsea pîine și nici vin adevărat, deși băuturi fermentate erau destule.

Între timp, toată lumea părea să fi uitat hotărîrile din ajun. Soarele, care întreținea fluiditatea sîngelui și a limfei și vroia, poate, să le dizolve creierii, prezida conspirații, sugera omoruri și alte nelegiuiri și spărgea în aer, ca pe niște bășici, chiar și intențiile pe care le insuflase.

Aceea era ziua plecării, dar nimeni nu făcea nimic. Adevărul e că toți se simțeau bine pe insulă și că nimeni nu părea grăbit să-și continue drumul. Hrana era excelentă, iar felurile cele mai prețuite, broasca țestoasă și caimanul, condimentate în fel și chip. Curcanul sălbatic, dacă-l prindeau, și nu era ușor, constituia o delicatesă. Pregăteau din el mîncăruri minunate, și în acea zi îi aduseră lui Lope două, preparate în moduri diferite; el începu să mănînce, dar apoi, uitîndu-se la ceilalți, strigă:

— Să se aducă pentru toți! Nu mănînc pînă n-or să mănînce toți maranionii mei.

Indienii se puseră pe treabă și, după o jumătate de oră, mîncau toți spaniolii din aceleași feluri de mâncare, foarte apreciate de ei. Lope făcea caz de purtarea lui severă și camaraderească, și unii maranioni îl iubeau pentru asta, recunoscînd în el pe unul de-ai lor, adică, un om din popor.

În acele locuri fluturii erau mari și, cînd stăteau locului, formau, pe trunchiul copacului sau pe ușa colibei, un triunghi negru sau albastru, nemișcat. În zbor, lăsau să se vadă pe dedesubt culori rare, printre care predomina galbenul și albul. În marea frumusețe inutilă a acelor fluturi se simțea ceva ca un fel de pericol.

Unii soldați, care nu se temeau de gloanțe, de lăncii și nici măcar de săgețile otrăvite ale indienilor, săreau înapoi cînd un fluture dintr-aceia trecea în zbor atingîndu-le fața.

Veni amiaza și oamenii tot nu se îmbarcară, și mai trecură douăzeci și patru de ore fără să fie dus la îndeplinire complotul împotriva lui Lope. Principele, don Hernando, începu să se simtă neliniștit, neștiind el însuși ce să facă și încotro s-o apuce. Trimisese după Zalduendo, dar acesta nu mai venea. Nu era niciodată la postul său, și don Hernando îl certă, deși cu blîndețe, spunînd că îi era de-ajuns dacă o vedea pe doña Inés din opt în opt zile, și că nu trebuia să-și părăsească postul. Din opt în opt zile! În chestiuni de dragoste, tînărul principe gîndea ca un pustnic din deșert.

Cu toate astea, Inés rămăsese credincioasă amintirii lui Ursúa, iar după moartea lui niciodată n-a mai vrut să vorbească despre el, ca și cum nici un maranion n-ar fi meritat acea încredere și onoare. Unii i-1 vorbeau pe Ursúa de bine, alții de rău, iar ea asculta impasibilă. O dată îl întrebă pe Zalduendo:

— De ce l-au omorît pe Ursúa?

— Oh, zise el, fără să știe ce să răspundă. Toți omoară. Pînă și tu l-ai omorît pe La Bandera.

— E adevărat oare întrebă ea.

Și, fără voia ei, se arăta fericită. Nu găsea că a făcut rău omorîndu-1 pe La Bandera.

Zalduendo îi făcuse rost fostei sale amante, mulatra Maria, de un prieten care, de altfel, fusese mereu îndrăgostit de ea. Așa că mulatra se simțea mai puțin părăsită. Nu-i mai purta pică doñei Inés, și amîndouă îl vorbeau de rău pe Zalduendo. Dar el și noul amant al doñei Maria umblau mereu împreună, își povesteau taine de dragoste și își făceau confidențe. Aguirre prinse de veste și spuse, de mai multe ori și în diferite locuri, că treaba asta nu putea sfîrși bine. Nici aceea cu Duarte. Lope era uneori gelos în prietenie, așa cum sînt amanții în dragoste.

Între timp, Lorenzo de Zalduendo, în loc să se simtă vinovat pentru incidentul cu salteaua, se duse la Lope de Aguirre și, pe un ton calm și prietenos, dar cu nervii încordați, îi spuse:

— Știu că vorbiți de mine și de doña Inés și, de vreme ce vă ocupați atîta de noi, m-am gîndit că ar fi bine să vă cer să dați ordin să ni se asigure un loc bun pe brigantină.

Lope de Aguirre își pironi ochii asupra lui, fără să răspundă. Nimeni n-a putut deslușì vreun sentiment anume pe fața uscată ca iasca a lui Lope.

— Salteaua aceea, spuse, în sfîrșit, o să coste viața cuiva; și plecă șchiopătînd.

Cu toate acestea, și urmînd instrucțiunile primite cu o zi înainte, Zalduendo pregătea lucrurile pentru îmbarcarea oamenilor, aranjînd în cea mai bună brigantină (care era acum acoperită) locul cel mai bun pentru doña Inés și pentru prietena ei, care umbla în fiecare lună cu alt curtezan. Zalduendo nu duse numai salteaua, dar și lăzi și alte bagaje de-ale celor două femei.

Lope de Aguirre ieși înaintea lui Zalduendo, amintindu-i ordinele pe care i le dăduse, și căpitanul gărzii îi răspunse:

— Pe legea mea, că asta se cuvine să le-o spun și doamnelor, stăpînele mele, și am să vorbesc mai întîi cu ele.

Se duse la coliba lui și ieși din nou cu o lance. Înconjurat de cîțiva soldați înarmați, aruncă lancea spre un arbore, în al cărui trunchi se înfipse și coada rămase vibrînd, în timp ce Zalduendo spunea:

— Zău că lancea asta ar fi mai bine folosită împotriva cui știu eu!

În acea după-amiază muri de căldură – așa se spunea – fetița indiană care-o servea pe doña Inés – mica văduvă de nouă ani – și pe cînd o îngropau, doña Maria, mulatra, rosti:

— Dumnezeu să te ierte, fetițo, că nu peste mult o să ai destui tovarăși.

În același timp, și nu departe de-acolo, Zalduendo, smulgînd lancea din trunchi, spuse în gura mare:

— Ce, parcă mie-mi trebuie favoruri de la stîrpitura aceea de Aguirre Să-i cer eu voie ca să pun salteaua pe brigantine. Trăim noi și fără el, ce dracu, că nu sînt eu omul care să aibă nevoie de consimțămîntul lui.

Aguirre află și, gîndind că Zalduendo se simțea ocrotit de principe, se duse la don Hernando, spunîndu-i că n-avea încredere în nici un sevillan – don Hernando era din Sevilla, ca și Zalduendo – și că să fie cu băgare de seamă, fiindcă de-acum înainte, el, Lope, va umbla însoțit mereu de cincizeci de maranioni curajoși și bine înarmați și că e mai sănătos pentru don Hernando să mănînce buruieni smulse din nisip decît gogoșile pe care i le făcea Gonzalo Duarte, majordomul lui.

În acea zi era o căldură de iad. Indienii așteptau răcoarea asfințitului ascunși în bîrlogurile lor, dar spaniolii umblau de colo-colo în plin soare și împlătoșați.

Abia plecase Lope de Aguirre de la coliba lui don Hernando cînd, părîndu-i rău, se hotărî să se întoarcă, să-i dea explicații și să-i ceară scuze, iar don Hernando se prefăcu a primi toate astea, deși rămase foarte amărît, iar de atunci umbla și el înconjurat de oameni înarmați, și se tratau unul pe altul cu politețe, dar cu cea mai mare neîncredere.

Don Hernando nu putea înțelege – și nici Zalduendo – de ce nu se punea odată în aplicare planul privitor la lichidarea lui Lope de Aguirre. Toți oamenii care făceau parte din complot erau cuprinși de oarecare dezorientare, și cum lipsea un cuvînt de ordine, nimeni nu făcea nimic, în satul acela trăiau bine, mîncare se găsea din belșug și plutea o vagă bănuială că se aflau mai aproape ca niciodată de el Dorado.

Ordinul de îmbarcare tot nu se dădea.

Între timp, Lope de Aguirre, calm în aparență, sporovăia lîngă mal, în partea unde se găseau brigantinele, și le spunea soldaților din jur:

— Ne-apropiem de mare și-apoi vom ajunge pe insula Margarita, iar de-acolo pe uscat, unde vom avea, de cum vom atinge pămîntul, mai bine de-o mie de negri din Panama care vor veni cu noi cînd vor afla că lam omorît pe Ursúa, dușmanul lor de moarte. Le vom reda libertatea, le vom da arme și ne vom năpusti împreună cu ei și cu alții asupra Perului.

Lope de Aguirre făcuse numirile, așa cum am mai spus, în toate posturile importante din Lima, și unii

maranioni, mai mult sau mai puțin naivi – căci erau de tot soiul – se duceau la Lope de Aguirre și-i spuneau:

— Seniore, vreau să vă cer o favoare, dar să-mi fie acordată înainte de-a v-o spune.

— Zi-i fără grijă, că unor soldați atît de buni nu li se poate refura nimic.

— Favoarea pe care doresc să mi-o acordați încă dinainte de-a o vă aduce la cunoștință este aceea că țin mult să trăiesc în orașiul Cuzco din Peru, iar acolo locuiește un cetățean bogat pe care, după ce vom ajunge, voi încerca să-l lichidez, iar apoi aș vrea ca averea și femeia lui să fie ale mele.

— Așa va fi, răspundea Lope de Aguirre, și poți să le consideri de pe-acum ca ale tale.

Apoi, cînd rămînea singur, Lope gîndea că acel soldat își avea revendicările lui întocmai ca și el. Ca fiecare.

Descoperiră că indienii din acele locuri mestecau frunze de coca, cum făceau și cei de pe platoul înalt din Peru. Unii scoteau din acele frunze, după ce le puneau la macerat, o pastă groasă pe care o amestecau cu apă și o beau. Indienii făceau aceste treburi cu grijă și solemnitate și cu un fel de veselă camaraderie, asemănătoare cu a soldaților sau marinarilor europeni cînd beau prin cîrciumi.

Apoi, cei care băuseră coca se simțeau înviorați, însuflețiți și cu puteri sporite pentru muncă. Partea proastă era că uneori mai beau și rachiu și se îmbătau.

Dar nu era numai asta. Băștinașii din insulă și de pe țărm trăgeau pe nas un praf, aspirîndu-1 dintr-un tub cu o cățuie la capăt (ca o pipă), iar alții ținîndu-1 între degetul mare și arătător.

Era sămînță de parică pulverizată, care producea efectele cele mai diferite. Pe unii îi făcea să cadă într-o stare de apatie și de extaz, iar pe alții îi excita și-i înnebunea. Lucru care depindea, se pare, de temperamentul fiecăruia.

Acei indieni aveau urechile despicate în două. În partea de jos li se lungiseră atît, încît le atîrnau pe umeri, ca niște zdrențe. Ceea ce lor li se părea a fi un semn de frumusețe și de importanță.

— Ăștia, spuse Lope, sînt urecheații, pe care i-am mai văzut și în partea muntoasă, spre Quito.

Erau niște indivizi pe care nu-i puteai uita. Femeia avea pe față o expresie dură ca și a bărbatului, și nici una din trăsăturile ei nu se armoniza cu cealaltă. Doi ochi feroci şi enormi contrastau uneori cu o gură de o dulceață și suavitate ridicole și, între ele, un nas ca un promontoriu, ce părea lipit pe față, în mod artificial, crescut enorm de mare, inflamat, poate, din cauza obiceiului de a aspira acel praf.

Mai degrabă îi puteai considera înrudiți cu maimuțele cu blana curată și fața roz decît cu oamenii. Pînă și negrii îi priveau uneori cu o strîmbătură de dezgust. Se vedea bine că erau niște bieți nenorociți care alunecau pe panta degradării și, într-un fel sau altul, se stingeau din cauza viciilor, printre care canibalismul, praful parică, rachiul și coca. Fără să mai punem la socoteală nebunia ecuatorului.

La acele latitudini ale Amazoanelor, trebuia să te păzești cu cea mai mare grijă de vampiri, niște lilieci cu un aspect respingător care se apropiau de oameni în timpul nopții și, provocîndu-le pe nesimțite o mică rană, se hrăneau cu sîngeie lor.

Nimeni nu-și aducea aminte ca cineva să fi fost trezit vreodată de sinistrul lor obicei, deoarece saliva vampirilor este anestezică, așa că nimeni nu simte mușcătura. Nocturnul animal începe prin a linge partea corpului pe care vrea s-o atace. Locurile preferate sînt buricele degetelor de la picioare, de la mîini, nasul, ceafa sau lobii urechilor. După ce ling și anesteziază pielea, rup o bucățică de vreo jumătate de centimetru pătrat ca să se poată produce hemoragia. Și sîngele curge, iar ei beau în voie, fără ca victima să-i simtă.

Bineînțeles, aceasta se trezește a doua zi cu locurile atacate mînjite cu sînge și știe ce i s-a întîmplat dar nu s-a pomenit ca cineva să se trezească din cauza agresiunii liliacului.

Ca să se apere de ei, oamenii trebuiau să doarmă încălțați și cu capul și mîinile învelite în cîrpe, lucru care, în timpul nopților caniculare de la ecuator, era într-adevăr imposibil, dat fiind că cel care încerca s-o facă se dezgolea în somn fără să-și dea seama.

Vampirii atacau și păsările mari, la ceafă și, bineînțeles, copiii fără apărare, dacă mamele nu erau cu ei ca să-i alunge. Cînd soldații se plîngeau de mușcături, Lope de Aguirre rîdea răutăcios și spunea:

— Vina e a voastră că dormiți. Mie, că nu dorm, nu-mi sug sîngele lipitorile astea zburătoare. Fuseseră

cazuri de copii care, pierzînd prea mult sînge, muriseră.

Ceasurile se scurgeau și nimeni nu urca la bord. Indienii își luaseră porția de coca, iar spre seară începură să cînte din niște fluiere de bambus cu numai două găuri, aproape de ambușură, repetînd mereu același sunet, după care obișnuiau să danseze la petrecerile lor, dar în acea zi se mulțumeau să umble de colo-colo și să cînte făcîndu-se că nu văd pe nimeni și că nici nu privesc în jur, deși aflînd, în felul lor, despre toate.

Zvonul tensiunii crescînde din tabără ajunsese pînă la ei.

Lope de Aguirre, comentînd cuvintele lui Zalduendo în legătură cu salteaua donei Ines, spunea că pentru Zalduendo ar fi mult mai bine să se lase în voia soartei decît să arunce cu lancea și să facă pe grozavul. Zalduendo, pe de altă parte, aflînd despre povestea aceea cu lăsatul în voia soartei, se duse la don Hernando și-i ceru să dea imediat ordin ca Lope de Aguirre să fie lichidat. Don Hernando îi porunci să tacă, dar doi soldați din serviciul lui don Hernando, anume căpitanul Guiral și majordomul Villena, îndrăzniră să spună că, dacă trebuia să se facă ceva, să se facă numaidecât.

Don Hernando se ridică foarte nervos și le ceru să-l lase pe el să hotărască în privința unor lucruri atît de grave ca acesta, apoi le făgădui că va lua chiar în acea zi o hotărîre. Era foarte agitat și, aci își punea platoșa de oțel și-și încingea spada, fără nici un rost, aci scotea totul de pe el și rămînea aproape în pielea goală, din cauza căldurii.

Așa îl găsi Lope de Aguirre care, venind cu o ceată de oameni de-ai lui, fără să țină seama de nimeni, îl insultă pe Zalduendo și, înainte ca acesta să poată pune mîna pe armă, începură, acolo pe loc, să-l împungă cu spada și cu pumnalul pînă-l lăsară mort. Înnebunit, don Hernando striga în gura mare:

— Domnilor cavaleri, stăpîniți-vă!

Dar asta nu folosi la nimic, și Zalduendo își dădu ultima suflare la picioarele compatriotului său, principele. Apoi, Lope de Aguirre se întoarse spre doi dintre ai săi, Antón Llamoso și Francisco Carrión, acesta din urmă un metis, și le porunci să se ducă să le caute pe doña Inés și pe prietena ei Maria și să le omoare acolo unde se vor afla.

— Sînt sătul, spuse, de povești cu tîrfe în tabără.

Între timp, don Hernando, îndurerat și mîhnit de moartea căpitanului gărzii sale, îi spuse lui Aguirre că nu va uita niciodată lipsa de cuviință și puținul respect pe care-l avea față de persoana lui, îndrăznind să omoare sub proprii săi ochi un căpitan ca Zalduendo și că să ia bine seama la ceea ce face, pentru că el va trebui să judece asemenea acte, să le califice și să le pedepsească, dat fiind că trupa nu era o adunătură de tîlhari, ci o armată de oameni care sperau ca, prin pilda lor cea bună, să mai obțină încuviințarea cîtorva, la fel de viteji, cînd vor ajunge pe uscat, și că acea purtare părea mai degrabă a unor tîlhari buni de spânzurat decît a unor cavaleri. Că nu era el omul care să permită și să tolereze fapte ca acestea și că...

Dar Lope de Aguirre, scos din răbdări, îi răspunse din nou cu nerușinare:

— Excelența-voastră nu vă pricepeți în ale războiului, nici nu știți să vă stăpîniți sau să-i stăpîniți pe ceilalți, iar eu nu am încredere în nici un sevilian ca Zalduendo și alții ca el, căci toată lumea cunoaște fățărnicia și prefăcătoria care zace-n ei. Excelența-voastră, continuă Lope, trăiți fără grijă și rău faceți, deoarece cînd ai funcția pe care o aveți sau pe care o am eu, trebuie să te porți ca mine și, dacă vreți cumva să convocati un consiliu de război și să mă puneți sub acuzare din cauza morții lui Zalduendo, aveți grijă să vă puteți bizui pe cincizeci sau șaizeci de războinici bine înarmați și gata să-și dea viața pentru excelența-voastră, din pricina celor ce s-ar putea întîmpla, căci eu atîția am, dacă nu chiar și mai multi; și dacă mai doriți un sfat, pot spune excelenței-voastre că ar fi mai bine să mîncați turtele pe care le fac indienele frămîntînd aluatul cu picioarele lor murdare decît pateurile pe care vi le prepară majordomul Duarte.

Și, zicînd acestea, plecă fără să mai asculte răspunsul principelui. Se duse la coliba doñei Inés și intră spunînd:

— De neuitat va fi această zi pentru voi.

Dar nu era nimeni și atunci își aminti că dăduse ordin să fie omorîtă.

Puțin după aceea, Carrión și Llamoso, prieteni de-ai lui Lope, plecară în căutarea doñei Inés și a Mariei

mulatra și, găsindu-le punînd flori pe mormîntul fetiței moarte în ajun, se năpustiră asupra lor. Începu Llamoso, cu o sulă de șelar, cu care îi dădu doñei Inés vreo douăsprezece lovituri, dar fără s-o omoare. Se aflau înapoia unor arbuști de dincolo de sat, și văzînd Llamoso că celălalt îi tăiase gîtul Mariei din prima lovitură și își ștergea pumnalul pe fusta ei, hotărî și el să termine cu doña Inés și, apucînd-o de păr cu mîna dreaptă, pentru că era stîngaci, îi înfipse de cîteva ori pumnalul în gît.

Corpurile erau atît de mutilate, încît pe soldați îi prinse mila cînd se apucară să le îngroape. Doña Inés era femeia cea mai frumoasă din Peru, după cum spuneau toți cei care-o cunoscuseră.

Lope le explică apoi soldaților că poruncise asta pentru ca doña Inés să nu mai fie cauza altor omoruri cum fusese pînă atunci.

Săpară un mormînt în nisip – nici măcar în pămînt tare, și asta era o imprudență, deoarece indienii aveau să le scoată și să le mănînce – și le îngropară. Torralba și doña Elvira se duseră să pună fiori pe mormînt și să se roage. Maranionii se uitau la ele înmărmuriți.

Părintele Henao îi închină frumoasei peruviene un epitaf în latinește și îl lăsă scris grosolan, pe mormîntul nisipos, chiar cu pumnalul pe care îl folosise Llamoso. Conditur hic lauris prefulgens forma pulloe Quarn tulit insontem sanguinolentamanus Gloria silvarum est, extinctum cenere corpus Ast Domini vivens displicuit facies. Adică „Se ascunde sub ăști lauri splendida formă a unei tinere, pe care, fără vină, o omorî o mînă n-sîngerată. Trupul ei, prefăcut în cenușă, e gloria pădurilor, căci vie, frumusețea-i n-a fost pe placul omului“.

Cînd află Lope, îi spuse părintelui Henao:

— Toate-s bune, afară de cuvântul puélloe, pentru că adevărul e că nu prea mai avea nimic de fecioară doña Inés, Dumnezeu s-o ierte.

Preotul îi răspunse că nu era puelloe, ci pulloé și că asta nu însemna fecioară, ci tânără, tinerică.

— Da, văd, și Lope rîdea în barbă. Puicuță. Știu și eu latinește, să nu creadă sfinția-ta că-mi place să mi se dea lecții. Mai știu și eu câte ceva.

Și se uită la preot cu aerul acela impenetrabil care pe cîte unii îi băga în sperieți.

După moartea și îngroparea lui Inés și a doñei María, Lope, simțindu-se liniștit de această victorie și mai mult sau mai puțin vinovat, reveni acasă la don Hernando și-i spuse, după obiceiul lui, cu un fel de arogantă politețe:

— Vin să vă dau satisfacție în legătură cu uciderea lui Zalduendo, care amenințase cu moartea pe un atît de înalt servitor al vostru cum sânt eu, și acum, excelența-voastră se poate simți în siguranță pentru că eu sînt mult mai destoinic să vă apăr decât Zalduendo și decât mulți alții în care excelența-voastră are prea mare încredere aici în casă. Să dea Dumnezeu să nu vă dezamăgească prea curând.

Principele asculta palid, neștiind însă ce să răspundă și nici măcar ce să gândească, așa că Lope continuă:

— Uitați-vă pe ușă afară și veți vedea că am cu mine pe toți veteranii armatei și că i-am adus aici pentru apărarea și pentru siguranța excelenței-voastre și pentru a menține ordinea cuvenită în tabără, așa încât nimeni să nu îndrăznească să nu asculte. Căci, dacă salteaua doñei Inés a adus ceea ce-a adus, ce vor putea aduce motive și mai mari de neînțelegere, cum sînt zilnic atîtea în tabără

Principele nu vru să se uite afară și, amintindu-și incidentul cu salteaua, își zicea că s-ar putea să nu existe motive mai mari printre acei maranioni exasperați de căldura ecuatorului, tineri și fără femei.

Lope de Aguirre zări la una din ușile interioare pe căpitanii Guiral de Fuentes și Alonso de Villena și, văzîndu-i tot atât de palizi ca și don Hernando, spuse:

— Să dea Dumnezeu să nu plătească cei cinstiți pentru cei păcătosi, și fiecare să fie la fel de sigur ca mine cînd va suna ceasul Judecății.

— Al răzbunării, bolborosi don Hernando.

— Răzbunare sau dreptate, căci din prigonit am devenit prigonitor și în asta stă tot secretul vieții. Eu mă țin de cele spuse, și de fapte mai mult, decât de vorbe.

Și ieși bocănind, cum îi zicea el șchiopăturii.

Don Hernando nu-i spusese lui Lope că-i primea explicațiile. Dar Lope își dădea seama de asta.

Majordomul și căpitanul Guiral rămăseseră albi la față de uimire. Nu vorbeau, erau numai urechi și nu izbuteau să înțeleagă.

Doña Elvira ieși să se plimbe în acea zi, dar nu cu Lope de Aguirre, tatăl ei, ci cu Pedrarias, căruia Lope îi încredința în mod special acea importantă și inofensivă sarcină.

Torralba nu vroia să iasă prin satul acela pentru că, dorind să cânte „jota“ soriană cînd se instalaseră în noua locuință – și s-o cânte pe acoperiș – o ceruse în căsătorie un șef de trib indian și soldații rîseseră cu atîta poftă de asta încât, de cum o vedeau, își aduceau aminte și glumeau.

De aceea, Torralba nu ieșea nicăieri. De altfel, nici nu-i plăcea să vadă atâția bărbați în pielea goală, cum spunea ea.

Noaptea intra în panică din pricina vampirilor. De cînd se trezise într-o dimineață cu sânge pe pernă, pe urechi și la tălpi, nu mai dormise decît înfășurată – din cap pînă-n picioare – într-un cearșaf ca într-un giulgiu. Ca să nu se dezvelească în timpul somnului din cauza căldurii, o punea pe Elrira s-o coasă în cearșaf în fiecare noapte. Fata lui Lope avea în schimb o apărătoare strașnică, făcută din câteva plase de pescuit. Țînțarii treceau prin ea, dar vampirii nu.

Pedrarias pornise cu doña Elvira spre pădure. De fiecare dată cînd soldatul îi zicea doña Elvira, ea se înroșea nițel și-i spunea că asta era o galanterie cam neroadă din partea lui don Hernando și-i ruga să nu-și bată joc de ea.

Pedrarias umbla cu ochii-n patru cînd era cu Elvira, din cauza lighioanelor de tot soiul peste care dădeau. Șarpele cu clopoței era obișnuit prin acele locuri și mușcătura lui întotdeauna mortală. Indienii îi ziceau jararaca, ceea ce parea o aluzie la zgomotul pe care-1 faoe cu clopoțeii lui pe pietre.

Cînd le întrebau pe femeile indiene de ce-și țineau copilașii în hamace sau în coșuri atârnate de ferestrele sau de streșinile colibelor, la cinci, șase picioare înălțime, nu spuneau niciodată că de frica șerpilor (la care nu trebuia nicicînd să faci aluzie, și cu atât mai puțin la cel cu clopoței), ci ca să-i împiedice să mănânce pământ.

Era adevărat că toți copiii indienilor aveau acel obicei primejdios și că deseori murea câte unul din cauza asta.

În timp ce Pedrarias se plimba cu doña Elvira, căpitanul Guiral și majordomul Villena vorbeau în taină în casa lui don Hernando, dar pe ascuns de acesta:

— Ai văzut că don Hernando n-a zis nimic

— Ce era să zică. Sunt vremi pentru vorbe și vremi pentru cuțit, iar astea sînt ale cuțitului.

Indienii își vedeau de petrecerea lor cu flaute și tobe, afară, în plin soare. Viața pe Amazoane era în aparență mizerabilă și chinuită, dar privind lucrurile mai de-aproape, ajungeai repede să înțelegi că, în cadrul fatalității căreia ne supunem toți, viața aceea nu era atât de grea ca a unora dintre popoarele civilizate.

Viața acelor oameni era, de când se năștеau, ca un fel de orbire de care nu reușeau să scape niciodată în tot cursul vieții lor. Adică, ajungeau în ceasul morții fără să fi început măcar să priceapă cîte ceva. Cînd se năștеau vedeau imensa întinderi de apă ce luau culori diferite, printre care predomina galbenul-auriu. Vedeau lîngă ei o pădure tropicală imensă și plină de mister, cu zgomote sinistre în timpul zilei și cu o hărmălaie infernală și de nedeslușit în timpul nopții. Dumnezeul implacabil al vieții și al morții era vizibil și perceptibil – vulcani îndepărtați care vorbeau prin bubuitul erupțiilor și prin cutremure. Furtunile zilnice, începînd de la Crăciun și ținînd pînă spre sfârșitul lui august, cu trăsnete și tunete, ploile torențiale și un soare ucigător îi țineau pe oameni într-o stare de perpetuă uimire.

Nimeni nu ajungea să se obișnuiască sau să se familiarizeze vreodată cu toate acestea. Marile plăceri fizice compensau necazurile foametei ocazionale sau pericolele războaielor între triburi. Și în fiecare zi surpriza era tot mai mare. Cînd nu mai puteau, trăgeau pe nas praful de parica sau mestecau puțină coca. Dobîndeau astfel o liniște interioară desăvârșită.

Ajungeau la majorat și mureau la treizeci sau patruzeci de ani fără să-și fi revenit din uimire și fără să

fi avut prilejul de-a începe să gîndească. În asta consta primejdia care-i pîndea pe ceilalți, pe spanioli și pe albi, în faptul că gîndeau fără a găsi soluții și fără a ajunge la vreo concluzie. Viața acelor ființe de pe malurile Amazoanelor, cu toate greutățile ei, era mai bună decît viața cenușie și sordidă a săracilor din țările lumii vechi. Oamenii săraci din Europa trăiau șaizeci de ani sau mai mult, împovărați de obiceiul de-a gîndi și înțelege prea mult, fără să poată rezolva nimic la urma urmei. Dar asta se întâmpla uneori și cu ce bogați.

Gîndind astfel, Pedrarias îi arăta Elvirei ciudățeniile naturii. Se deprinsese și el cu unele animale, mai ales cu o pasăre cu obiceiuri foarte curioase. Se numea agami și era de mărimea unui șoim, se împrietenea cu soldații și intra bucuros în colibele lor sau în brigantine și uneori se așeza pe umărul celui ce se aventura să intre în pădure, în special pe al lui Pedrarias, pe care părea că-l recunoaște

Pădurea tropicală, cum am spus, mișuna de șerpi veninoși a căror mușcătură ucidea în cîteva ceasuri, iar pasărea agami, ataca reptilele și le omora cu ciocul și cu ghearele. Apoi, dacă-i era foame, le mînca, dar lucrul acesta nu se întâmpla prea des.

Pasărea părea conștientă de importanța muncii ei, deoarece, ori de cîte ori intra Pedrarias în pădure, venea la el, i se așeza pe umăr sau pornea înaintea lui, vînînd șerpi și uneori aducîndu-i câte unul ca să-l vadă. O dată, Pedrarias nefiind atent, pentru că îl interesa un tapir care se apropia și pe care vroia să-l vîneze, pasărea agami îi aduse la picioare un șarpe rănit, dar viu încă, și primul lucru pe care îl făcu reptila, pentru a se îndepărta, desigur, de pasăre, fu să se cațăre, încolăcită, pe piciorul lui Pedrarias. Acesta rămase nemișcat ca o stâncă, apucă, tânînd brațul întins, o ramură, și reptila, trecând de pe braț pe ramură o sterse încetișor.

Pasărea agami era mîndră de priceperea ei și vroia să și-o arate.

În acea zi orele treceau, și nici oamenii nu se îmbarcau, nici don Hernando nu lua vreo hotărâre împotriva lui Lope de Aguirre.

Între timp, Pedrarias și Elvira continuau să se plimbe la marginea pădurii, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Priveau, căutau și discutau despre ceea ce găseau. Dintre insectele mari și gălăgioase mai des se vedea una numită machaco, ceea ce în limba quechua înseamnă năpîrcă. Era un greiere ceva mai zgomotos decât cei din Spania, dar cu un trup asemănător; cel din Spania era inofensiv, iar copiii îl prindeau și se jucau cu el, pe când cel de la Amazoane avea un cap triunghiular ca năpîrcile și pe piept un ghimpe sau ac lung de o jumătate de deget, foarte ascuțit și prin care, când îl înfigea, circula un venin mai puternic decât al scorpionului.

Întorcîndu-se din pădure, Pedrarias și fata îi văzură pe majordomul lui don Hernando și pe căpitanul Guiral mergând încet alături de Lope de Aguirre, căruia îi vorbeau în șoaptă, cu înflăcărare. Pedrarias rămase mirat, pentru că îi considera pe amîndoi mari dușmani ai lui Lope.

Cei doi slujitori ai lui Guzmán hotărâseră că, de vreme ce toată puterea era de partea lui Lope de Aguirre, șeful basc fiind singurul care se hotăra să acționeze, trebuiau să se pună bine cu el înainte de a-i deveni victime. Și, nici mai mult nici mai puțin, se duseră să-i povestească ceea ce se întâmplase la adunarea în care puseseră la cale să-l ucidă.

— Mai sînteți încă în viață, îi spuseră, numai pentru că Montoya a zis că nu vrea să fiți omorît în timp ce vă însoțește garda dumneavoastră personală în care are prieteni.

Adăugară că moartea lui era amînată pentru cînd se vor afla cu toții pe brigantine. Din cauza acelei condiții impuse de Montoya, Lope de Aguirre mai era încă în viață.

Lope se simți atât de jignit și de alarmat încât, fiind chemat puțin după asta de către don Hernando pentru a convoca o adunare înainte de-a se îmbarca pe brigantine, șeful operațiunilor militare răspunse:

— Nu e momentul de-a convoca adunări, și nici de-a mă chema pe mine la ele. Ați ținut alte adunări fără mine, și la fel puteți face și acum. Am alte griji mai mari și vă cer, din toate aceste motive, să-mi scuzați absența.

Nu vădea prudență acel răspuns, pentru că părea să-i dezvăluie intențiile, dar indignarea lui Lope de Aguirre nu îngăduia discreție și nici vreo tăinuire.

Rămas singur, după ce ascultase gravele mărturisiri ale slujitorilor lui don Hernando, Lope își spunea

„Nebunul de Aguirre Bine, sînt nebun, dar voi o să-mi simțiți nebunia pînă-n măduva rațiunii voastre. Nebunul de Aguirre o să rînduiască viața celor înțelepți. Aiuritul de Aguirre o să rânduiască părerile, conștiința și viața celor cu judecată. Criminalul de Aguirre îmi zice așa. Eu n-am omorât cu spada mea decât un singur om, care avea și el spadă la șold și îmi pregătea moartea. Doar pe Zalduendo, sevilian prefăcut și cu capul în nori, mincinos și trădător, că pentru asta venise pe lume. Pe ceilalți nu i-am omorît eu, ci voia lui Dumnezeu care veghează pentru toți și îngăduie numai ceea ce trebuie să fie îngăduit. Nici măcar frunzele copacilor nu se mișcă fără voia Domnului. De acord. Eu n-am intervenit decît în ultima crimă, și asta pentru că Zalduendo îi ceruse șefului îngăduința de-a mă lichida el pe mine. Asta nu-i ușor, că dorm puțin și iepurește, cu ochii deschiși. Am treburile mele, treburi tainice, pe care doar eu le pot ști și hotărî. Doi oameni care-i sînt îndatorați pe viață și pe moarte sevilianului don Hernando și cărora eu nu le-am oferit nimic au venit să-mi dezvăluie gândurile stăpânului lor. Mie, nebunului de Aguirre. Ieri eram singur, dar azi nu mai sînt; și cu cei șaizeci de maranioni înarmați, cu Carolino și Juan Primero în coliba lor așteptând pergamentul plin de sudoare, nu mai am nevoie de nimic pe lume. Sînt un mizerabil, dar nu mai rău decît alții. Și avem dreptatea noastră. Eu vreau să întemeiez și să statornicesc un regat după capul meu. Adică n-avem și noi dreptul de-a ne purta ca neghiobii în vârful piramidei, așa cum fac cei care sunt acum acolo. N-am și eu același drept ca Pizarro și ca La Gasca și Hurtado de Mendoza să fac pe neștiutorul cînd oi vrea și pe vicleanul când mi-o veni poftă, cu un lanț de aur pe piept, care să însemne evlavie și decorație și podoabă la un loc“

Astfel vorbea Lope de Aguirre și, bătându-se cu pumnii-n piept, adăuga „Noi. Noi sîntem cei care-am venit în expediția din Indii. Sîntem cei mai buni ai fiecărei familii pentru că nu sîntem cei care vor moșteni, ci aceia care trebuie să-și caute onoarea și moșia prin puterea minții și-a spadei. Sîntem cinstiți, dar la ce ne servește cinstea cînd n-avem pământ unde să întemeiem ceva, și nici venituri cu care să ne mândrim. Toată cinstea mi-o calc în picioare, cu piciorul ăsta care se sprijină prost pe pământ din cauza împușcăturii primite. Un lux, cinstea, dar nu cel mai de preț pentru mine. Poate pentru Pedrarias. Nu, nici pentru el. Pentru nimeni. Prea puțin ar înfăptui Filip al Il-lea cu cinstea, dacă n-ar omorî oameni. Că a omorât pe ascuns de zece ori mai mulți creștini decît am eu în tabără. Eu sînt eu. Eu sînt voi. Și sînt și toți ceilalți, și sînt singurul teafăr, și tînăr sau bătrîn, bogat sau sărac, schilod sau sănătos pe care-l veți asculta, îl veți urma și-l veți visa. Ați și început să mă visați, voi, prieteni ai lui don Hernando, pui de lele ce-mi sînteți! Eu n-aveam nici un interes să viu pe lume, dar am venit, și băgați de seamă, voi ticăloși din Castilia, că noi, șchiopii din Țara Bascilor, o să vă ajungem din urmă. Îmi pare bine că am venit aici la Amazoane, unde parcă tot ce vedem și auzim este doar fundalul unui miracol, miracolul pe care trebuie să-l săvîrșesc doar eu, maranionilor. Eu știam bine cîte parale fac, dar acum o s-o știți și voi, maranionilor. Dacă n-ar fi fost expediția asta pe Amazoane, niciodată nu mi s-ar fi ivit prilejul și veți vedea ce face unui ca mine cînd îi vine bine, cînd nu mai trăiesc La Bandera Zalduendo și ceilalți care încercau să mă abată din drum. Drumul meu.“

Viața pe insulă era la fel ceas după ceas. Indienii continuau să fie curioși, să-și vadă de schimburile lor în natură și să zîmbească. Mairanionii nu mai văzuseră nicăieri indieni atît de zîmbitori.

Acei indieni, cînd vorbeau de oamenii albi, spuneau pe limba lor Cariua-Jurupari, adică albul e diavolul. Pentru că, la ei ca și semiții, își au și ei diavolii lor, care nu se deosebesc prea mult de ceea ce am putea numi diavolul ortodox al perșilor sau al romanilor. Pentru a se apăra de diavolul alb sau verde foloseau săgeți îmbibate în faimoasa curara care, pe atunci, era necunoscută în afara bazinului Amazoanelor.

Curara, care este o deformare a cuvîntului Uiari-rana provine de la planta cu acest nume, un arbust de înălțime mijlocie, care răspîndește efluvii parfumate. În timp ce atrage, înșală și se dezvăluie, oferă celui care se apropie niște mici fructe roșii, mai mici decât măslinele care, prin culoare și aromă, te îndeamnă să le mănînci.

Curios este că cel care le mănîncă poate s-o facă fără grijă, deoarece sînt inofensive, dar cu o condiție să nu mestece, sau să mănînce semințele. Din ele, din frunzele și din tulpina plantei se scoate un suc otrăvitor.

Atât de otrăvitor, încât cea mai mică zgârietură din care dă sîngele e mortală dacă intră în contact, doar pentru scurt timp, cu sucul semințelor.

Indienii își ungeau săgețile cu acel suc, și spaniolii, la rîndul lor, cînd bănuiau că o săgeată e otrăvită, primul lucru pe care-l făceau era să zgîrie cu ea pielea unui indian, pe care-l țineau sub observație și, dacă mai era viu după câteva ore, însemna că săgeata nu e otrăvită. Lope de Aguirre făcu încercarea în ziua aceea și indianul muri abia după șase ore. „Oh, blestematul!“ exclamă Aguirre ca și cum el ar fii fost de vină.

Albul era Cariua-Jurupari, dar indienii nu rămîneau mai prejos în privința diabolicului.

Printre acei indieni ise afla un trib care trăia la o depărtare de-o bătaie de pușcă și se numeau cachivos. Oameni încă și mai ciudați. Indienii „cachivos“ erau sălbatici. Cuvîntui sălbatic nu vrea să însemne, neapărat, mîncători de carne de om, ci, cum am mai spus, doar oameni primitivi. În acel caz erau și una și alta la un loc.

Sălbaticii erau nebuni după carnea albilor, crezînd că, astfel, calitățile albului li se vor transmite lor. Își ofereau albilor nevestele ca să se culce cu ele, să le lase însărcinate și să nască. Atunci soțul indian – după cum îi spunea lui Lope unul dintre indienii brazili – avea să îngrijească de fiul albului, să-1 alinte și să-l crească până cînd s-ar putea folosi de rațiune, iar cînd ar ajunge la vîrsta de opt, nouă ani l-ar mânca pentru a-i primi duhul. Duhul tatălui alb. Din cauza asta se întâmpla ca mulți care mîncau în mod ritual carne de om se obișnuiau cu ea și-apoi continuau să mănînce din plăcere, fără vreun pretext religios sau ritual. Între indienii omagua erau mulți dintr-aceștia. Aproape toți indienii brasili erau canibali.

Uneori Lope de Aguirre și fiică-sa se plimbau pe lîngă locuințele indienilor caribi și toți indienii ieșeau să privească, în extaz, fata. Atunci ei i se făcea frică și-i cerea lui taică-său să se întoarcă acasă, la coliba ei. Negrii numeau acele colibe jupas, poate după tradiția așezărilor lor din Africa.

Indienii umblau pe acolo goi, ca în majoritatea satelor de pe Amazoane căci, fără îndoială, acesta era singurul fel de-a trăi într-un ținut atît de călduros. Nu purtau pe ei nimic altceva decît vreun șirag făcut din dinți de maimuță sau de om, iar cei mai bătrîni câteva capete omenești reduse la mărimea unui pumn și atârnate la brîu de păr. Acele capete îl înnebuneau și-l scoteau din fire pe Pedrarias.

Unii soldați găseau oarecare asemănare între acele căpățîni și capul lui Lope, în care le părea că văd aceeași uscăciune și aceeași expresie de nepătruns. Pînă și trăsăturile lui păreau micșorate și comprimate prin ciudate presiuni exterioare.

Nimeni nu spunea asta nimănui, deși o gîndeau cu toții.

Lope de Aguirre era foarte adîncit în gîndurile sale. Acea zi, care tocmai începea, va fi hotărâtoare în viața lui, în bine sau în rău. Majordomul lui don Hernando și căpitanul Guiral veniseră să-i spună care erau intențiile lui don Hernando și i-o spuseseră cu toate amănuntele, asigurîndu-1 că totul e adevărat. Lope se bucura mai mult de devotamentul celor doi oameni decît de victoria pe care i-o înlesneau. „Faptul că au venit la mine vrea să spună că acum nu mai este don Hernando cei care are autoritate în tabără, ci eu. Oamenii ăștia nu mai umblă după don Hernando, ci după mine, și asta fără să-i fi ademenit nici măcar cu o promisiune.“ Între timp, Bovedo dorea să-și atingă scopul. Lope îl auzise spunînd într-o zi că n-avea curajul să se sinucidă și că ăsta era singurul motiv pentru care mai era încă în viață. Așa spunea Bovedo care, alături de Montoya, era cel ce trebuia să dea semnalul ca să-1 omoare, după cum îi comunicaseră Guiral și majordomul, iar Lope de Aguirre se gîndea că primul lucru pe care trebuia să-1 facă era să-i suprime pe amîndoi, și pe Montoya și pe Bovedo.

Pe Bovedo trebuia să-1 ajute să părăsească această viață, dat fiind că n-avea curaj s-o facă singur. Cît despre Montoya, de-o mie de ori îi spusese acesta lui Ursúa „Eu sînt dintre cei care nu uită și nici nu iartă vreodată. Omoară-mă, iar dacă nu mă omori, poți fi sigur că într-o zi am să te omor eu pe tine“. Și așa se și întîmplase. Montoya se ținea cu adevărat de cuvînt. Montoya și Boxedo (ăsta din urmă cu capul lui roșcovan de spaniol necopt) erau doi, dar locuiau totdeauna împreună. Trebuia să le dea amîndurora ceea ce speraseră și doriseră vreodată în viață, fără ca nimeni să-i satisfacă.

— Împunși cu lancea, așa vorbise Lope de Aguirre cu patru din soldatii săi, și cînd soarele o începe să asfințească. Chiar în momentul cînd soarele coboară și ajunge deasupra palmierilor de colo. Dacă n-o faceți cu îndemînare și pe tăcute, ne ducem toți pe copcă.

Pentru a distrage atenția oamenilor, anunță că vor relua călătoria a doua zi, și soldații începură să-și pregătească lucrurile.

Cînd soarele începu să coboare, Lope dădu ordin ca toate canoele să fie adunate grămadă în partea de nord a satului. Ordinele erau pentru toată lumea, în afară de trupele pe care le avea cu el și pe care le puse de pază în preajma casei lui don Hernando.

Locuințele lui Montoya și Bovedo se aflau la capătul de sud, și cum toate casele din acea așezare fuseseră construite de-a lungul țărmului, era ușor să întrerupi comunicația între ele, lucru pentru care ajungeau doi oameni înarmați.

Toată lumea fiind ocupată să transporte canoele în partea opusă, Lope de Aguirre indică fiecărei căprarii de zece oameni victimele respective și le spuse cum trebuiau să lucreze pentru ca mai întâi să cadă Bovado și Montoya.

Toate erau puse la punct cînd începu să se lase noaptea, una dintre cele mai întunecoase din cîte văzuseră pînă atunci, deși pe linia ecuatorului sînt toate așa.

Un șef de căprărie îi atrase atenția lui Lope de Aguirre că, dacă ar întâmpina în bezna nopții vreo rezistență, s-ar putea întîmpla ca soldații să se omoare între ei, și de aceea se întreba dacă n-ar fi mai bine să aștepte zorile. Lope își dădu seama că soldatul avea dreptate, dar că Montoya și Bovedo trebuiau omorîți imediat și fără mult zgomot, lucru lesne de făcut mulțumită așezării caselor lor, care se aflau una lângă alta și la capătul satului.

Porniră într-acolo, iar Lope de Aguirre, prefăcându-se vesel și voios, spunea spaniolilor pe care-i întâlneau în cale că se ducea la vânătoare pe urmele a doi jaguari.

Îi luară pe cei doi prin surprindere și-i omorîră cu lovituri de lance, așa cum dăduse dispoziție Lope. Bovedo, care era gol pușcă, striga „Aha, ăsta e nebunul de Aguirre, care încearcă să fie chibzuit! E primul lucru chibzuit pe care-l face.“ Și se oferea fără rezistență loviturilor de lance. Cît despre Montoya, căzu rănit mortal, spunînd de jos, cu un grohăit ca de caiman „Mi-a luat-o înainte, șchiopul“. Și o ținu așa pînă-și dădu ultima suflare.

După aceea, cum noaptea era atît de întunecoasă încât nu vedeai omul nici la doi pași, se întoarseră către mijlocul satului, iar Lope de Aguirre cu ai săi, înarmați pînă-n dinți, se retraseră pe brigantine, așa încât, dacă principele avea să descopere ceva și să strângă oameni împotriva lor, ei să poată tăia odgoanele și să plece pe apă.

Așteptară acolo să se lumineze de ziuă, iar dacă soldații de rînd dormiră – cu gărzi de veghe – nici Aguirre, nici cele două ajutoare mai apropiate ale sale, care erau Juan de Aguirre, Guzmán și el, și Martín Pérez nu închiseră ochii toată noaptea.

Cum se crăpă de ziuă, oamenii lui Lope de Aguirre ieșiră în grupuri de câte zece. Nimeni nu știa ce urmau să facă, în afară de Lope și de cei doi oameni de încredere ai săi. În ultimele instrucțiuni pe care Lope le dădu oamenilor, sublinie cu multă insistență că pedepsele ce aveau să fie aplicate erau pentru asigurarea vieții și respectului cuvenit principelui, și adăugă că, dacă s-ar întîmpla ca acesta să intervină și să le poruncească să nu facă ceea ce li se ordonase, nu trebuiau să țină de loc seama de don Hernando, căci fiind tânăr și blând din fire, el nu-și putea imagina răutatea dușmanilor săi și trebuia apărat chiar împotriva voinței lui. Stărui atât de mult asupra acestui punct, încât Martín Pérez îi spuse:

— Cînd au să vadă că l-am omorât pe principe ce-au să zică?

— Nici o grijă, răspunse Lope. Vor fi atît de uluiți, încât nu vor zice nimic și nici nu vor gîndi nimic, mi-i cunosc eu bine.

Alături de casa principelui se afla cea a părintelui Henao, în care intrară – cineva spuse după aceea că din greșeală și zăpăceală – iar un soldat, numit Alonso da Tarro, văzîndu-l pe preot gol în hamac, îl spintecă cu o lovitură de spadă încă înainte de-a se fi trezit bine din somn. Totul se făcu fără zgomot și fără gălăgie.

Ieșind, Navarro spuse:

— I-am băgat pe gît părintelui Henao latinească aceea de când cu epitaful doñei Inés.

Iar Lope de Aguirre răspunse:

— Bine-ai făcut, băiatule, căci ar fi fost un martor al acuzării, și într-o armată oamenii aștia nu sînt buni de nimic.

Intrară apoi în casa principelui unde, afară de don Hernando, mai locuiau cîțiva servitori și oameni de casă. Auzind zgomotul, apăru însuși Guzmán în cămașă, buimăcit, spunîndu-i lui Lope de Aguirre:

— Ce-i asta, Doamne?

Lope îi spuse, trecînd cu oamenii lui în altă încăpere:

— Fiți liniștit, excelență, am venit să vă apărăm.

Dincolo dădură peste căpitanul Serrano, majordomul Gonzalo Duarte – care era cât pe ce să mai moară o dată – și unul Baltazar Toscano, și-i omorîră cu lovituri de spadă, găsindu-i pe toți neînarmați, în afară de Duarte, care vru să se apere și pe care îl împușcară.

Între timp, Juan de Aguirre și Martín Pérez, învățați de Lope, prefăcîndu-se că s-au rătăcit prin casă, dădură peste don Hernando și-l împușcară și pe el. Rănit, principele strigă în gura mare:

— E o greșeală, domnilor. E o eroare, doar eu sînt don Hernando. Ajutor, Lope de Aguirre.

Îi veniră de hac cu spadele, din milă, căci glonțul îl nimerise în pîntece provocîndu-i o rană mortală, care l-ar fi chinuit trei-patru ceasuri pînă să moară.

După acele crime, peste sat se așternu o mare liniște.

Indienii nu se arătau în timpul răfuielilor dintre spanioli, iar aceștia, cu excepția celor care erau sub arme în jurul lui Lope, fugiră din sat aproape dezbrăcați, unii cu arme, iar cei mai mulți fără, că nici n-aveau, fiindcă Lope de Aguirre avusese grijă să le fie luate.

Baltazar Toscano, care fusese îndrăgostit de doña Inés – fără să ajungă să se apropie de ea – și care-și petrecea viața visînd cu ochii deschiși, a fost omorît cu lovituri de pumnal. Miguel Serrano era un om liniștit, care se enerva mereu cînd trebuia să-și schimbe reședința și vroia să se oprească în fiecare loc unde poposeau. Nenorocitul a fost omorît cu cîteva lovituri de lance și a rămas pentru totdeauna în acel loc, fără grija unor noi călătorii.

Cât despre Duarbe, era un om care spunea întotdeauna nu tuturora, indiferent de ceea ce-1 întrebau sau îi cereau, deși apoi, gîndindu-se mai bine, era de acord cu toți. Lope renunțare de mai mult timp să-l înțeleagă.

Dacă toți acești morți ar fi luat hotărârea să-și pună planurile în aplicare cu cîteva ore înainte, Lope de Aguirre ar fi fost învins destul de ușor.

Cum spuneam înainte, spaniolii care aflaseră de cele întâmplate fugiseră din tabără. Pedrarias, ca de obicei, umbla prin satul vecin, întrebîndu-i pe indieni tot felul de lucruri în legătură cu obiceiurile lor, foarte dornic să înțeleagă cum reduceau un cap de om la mărimea unui pumn. Văzîndu-1 că se întoarce, Lope îi ieși înainte:

— Unde sînt ceilalți întrebă.

— Habar n-am. Vin de la indienii tupi.

Avea cu el un carnețel slinos în care scrisese ceva și Lope de Aguirre i-1 ceru și se apucă să citească la întâmplare „la indienii tupi, cînd o fată ajunge la vîrsta de nouă ani, o tund chilug și îi tatuează șoldurile, sînii și pântecele înmuind un spin de macu în vopseaua scoasa dintr-o plantă căreia îi zic geni-papo. Îi pun copilei coliere din dinți de animale sălbatice, în special de jaguar și puma, și după ce i-a crescut părul și i sau cicatrizat rănile de la tatuaj, i-o dau pretendentului, măritînd-o. Atunci copila are de obicei mai puțin de zece ani.

La nuntă se cîntă din trei instrumente pe care le numesc inubias, bores și maracas; două dintre ele sînt de percuție, iar unul de suflat, un fluier din bambus. Muzica este monotonă, dar bună pentru dans, avînd un ritm foarte accentuat.

Acești indieni au un obicei curios, și anume că unul dintre ei este desemnat ca soț al văduvelor și el nu muncește, ci trăiește cu ele într-o colibă, fiind bărbatul tuturora.

Indienii tupi au două neveste, una tînără și alta bătrînă, și aceasta din urmă își exercită autoritatea asupra tuturor copiilor, ai săi și ai celeilalte. Șefii de trib au patru, cinci și uneori chiar mai multe neveste.

Cînd moare soțul, îl îngroapă în coliba lui, chiar sub locul unde dormea, totdeauna înfășurat în hamacul său.

Apoi femeile și copiii își vopsesc fața cu negru și plîng o zi întreagă. A doua zi văduvele trec să facă parte din ciudata și numeroasa familie a «soțului văduvelor», care are o casă specială, mare și rotundă.“ În acel loc, spaniolii erau și ei numiți caribi, adică străini.

Lope de Aguirre se miră că nu găsea în caietul lui Pedrarias nici măcar o singură aluzie la ceea ce abia se întâmplase în tabără și-i spuse:

— Du-te și dumneata și ține-le tovărășie femeilor de-acasă de la mine, ca să nu se sperie, și spune-le că sînt teafăr. Pentru că trebuie să fi auzit împușcăturile și larma oamenilor.

Pedrarias observă că platoșa lui Lope e pătată de sînge și tot așa lăncile și baltagele unora dintre soldați, iar Lope îi explică laconic – carne proaspătă e pe aici berechet, că a trebuit să le-o iau înainte celor care-mi pregăteau moartea. Ei vroiau să mă înghită drept gustare și eu i-am înghițit drept prînz.

— Am și aflat că e carne proaspătă, Lope. Indienii o adulmecă din colibele lor, că au nasuri hulpave. Apoi îi spuse că morții trebuiau îngropați cât mai adânc, ca să nu poată fi mîncați.

— Un mort, spuse Lope, nu mai este nici prieten, nici dușman, ci un lucru sfînt și neutru și ai toată dreptatea. Eu sînt de aceeași părere și vom mai rămâne aici încă o zi pînă ce cadavrele vor intra în descompunere.

După ce fură îngropați morții, toboșarii lui Lope de Aguirre începură să bată adunarea și soldații care fugiseră se reîntoarseră, unii fiindcă, văzîndu-se singuri, pierduți și pândiți de către indienii canibali, socoteau că e mai bine să înfrunte pericolul spadelor lui Aguirre decât vigilenta, pînda și lăcomia bestială a indienilor tupi.

Odată strânși cu toții în piață, Lope se urcă pe o moviliță, ca să-l poată vedea toți, și spuse:

— Nu vă miraţi și nu vă înspăimântați de ceea ce s-a întâmplat, pentru că sîntem în vreme de război și asta nu poate fi fără vărsare de sînge. Principele și aliații săi trebuiau să moară, pentru că nu erau în stare să conducă o armată și nici să ocupe pămînturi noi, și cu atît mai puțin să se întoarcă-n Peru și să ne poarte spre victorie. Și dată fiind situația critică în care ne găseam, cei care nu erau buni pentru țelul pe care ni-l propusesurăm cu toții trebuiau să sfîrșească așa cum au sfîrșit, și a crede altfel ar fi nebunie curată. Ceea ce am făcut este bun făcut pentru noi toți, căci dacă acești răposați ar mai trăi, asta ar însemna, mai devreme sau mai târziu, moartea voastră, a tuturor celor ce mă ascultaţi și chiar a mea, din cauza proastei lor guvernări și a intenției lor smintite, de vreme ce se gândeau să ceară pace și iertare regelui don Filip. De aici înainte socotiți-mă mai prieten al vostru ca niciodată și de-acum vom merge toți, cu un singur gând, în aceeași direcție și eu vă voi fi protector și șef și n-o să vă căiți de-a mă avea drept conducător, căci sînt la fel de bun ca oricare altul și chiar mai bun, cel puțin ca intenții și voință. Voi știți, maranioni, că de mult mă ocup de bunăstarea voastră, pînă acolo încât să ajung a-mi pune viața în pericol pentru voi așa cum ați văzut-o cu toții chiar acum.

Se așternu o liniște de se auzeau albinele roiului care zumzăiau sub coroana unui palmier, și Lope de Aguirre continuă, ridicând mult vocea:

— Până acum totul a fost bîjbîială, pentru că ne guverna un băiețandru, dar acum lucrurile s-au schimbat și, pe Dumnezeul meu, că pe toți vreau să vă fac căpitani odată ajunși acolo; deocamdată vă spun doar să vă ascuțiți lăncile, să vă tăiați plute și să vă pregătiți de război, că eu voi fi primul la primejdii și ultimul la foloase, și din clipa asta promit, cu mâna pe inimă, să nu mai vărs sînge de spaniol atâta timp cît n-o să vă răzvrătiți, că în cazuri de astea nu mai răspund de nimic și doar mă cunoașteți. Iar acum, pregătiți-vă, c-o să ne continuăm călătoria chiar de mâine. Dar înainte de asta să știți cu toții și să țineți minte, pentru ceea ce ține de ordine și serviciu, că noile funcții au rămas stabilite după cum urmează șef al operațiunilor militare – Martín Pérez; amiral pe mare, Juan López Calafate; sergent-maior, Juan González Carpintero, cît despre comandorul Núñez de Guevara, îl destitui din funcția de căpitan pe care o deținea, pentru că se vede bine că, din cauza vârstei și a firii lui, nu e în stare să poarte război, și-i promit să-l trimit în Castilia cu douăzeci de

mii de pesos pentru nevoile bătrâneților sale. Postul lui i-1 dau lui Diego de Trujillo, care era înainte sub-locotenent. Rămîne numit în funcția de căpitan de cavalerie Diego Tirado, și să nu spună nu, pentru că ne aflăm într-un loc unde trebuie să taci și să asculți. Căpitan al gărzii îl numesc pe Nicolás de Zozaya, biscaian și la fel de chipeș ca mine, că n-am cum să-1 laud mai mult – se auziră câteva râsete, fiindcă Zozaya era și el pipernicit la trup. Varga de șef al aprozilor i-o încredințez lui Carrión, și ca să se vadă că nu se face totul după politică și nici după legături personale, îi las cu gradul lor de căpitan pe Sancho Pizarro și pe Galeas, care și l-au primit din mâinile răposatului don Hernando, Dumnezeu să-1 ierte.

Adunarea luă sfîrșit, dar în continuare Aguirre ținuse să se strige încă o dată ordinul că, sub pedeapsă cu moartea, nimeni să nu vorbească în șoaptă cu nimeni și nici să nu pună mîna pe spadă sau pumnal de față cu Lope de Aguirre și nici să nu poarte arme de nici un fel, afară de cei ce fac de gardă.

Cu toate astea, pentru mai multă siguranță, Lope se retrăgea în timpul nopții pe brigantine în cele două zile cât mai rămaseră pe acele meleaguri, căci, deși spusese că vor pleca în ziua următoare, Lope chibzui să mai rămînă pentru a da timp trupurilor îngropate să înceapă a se descompune, ca să nu fie mâncate de indieni. Pe brigantine fuseseră adunate armele tuturor soldaților care nu erau de serviciu.

În sfîrșit, în ziua de 16 mai plecară. Armata ocupa cele două brigantine, un ceam și destule canoe, căci deși începeau cu toții pe brigantine, pentru mai multă înlesnire și spațiu, unii preferau să călătorească așa, știind că oricum noaptea vor coborî să doarmă pe uscat.

Luaseră cu ei niște vin din cel pe care-l făceau indienii, și printre negrii care mergeau în ceam, la căderea nopții, apăru Carolino bătând din palme și trecînd în mijlocul grupului:

Guede, guede
de scorpionul ce se-agită guede, guede
de nepoata bunică-si...

Lope de Aguirre socotea că negrii, cu locurile lor, erau ca și copiii, pe care, chiar când te deranjează, îi suporți din cauza nevinovăției lor.

Satul pe care-1 părăsiseră îl numiră „Matanzas“ din cauza faptelor comise acolo, iar la plecare, Lope porunci vâslașilor să se îndrepte spre mijlocul fluviului și apoi să se apropie de malul opus, ca să îndepărteze trupa de acei țărm unde se aflau triburi „omagua“, și ca să le taie pofta de-a se opri să ocupe ținuturi noi, dar pe măsură ce se apropiau de malul celălalt văzură că acolo erau de asemeni cîmpii joase, munți îndepărtați, păduri întinse și semne că erau locuite. Unii dintre ei ar fi dorit să coboare, pentru că indienii brasili spuneau că era un ținut foarte bogat și vecin cu el Dorado, dar nimeni nu îndrăznea să vorbească, de frică să nu-și piardă viața. Și priveau cu tristețe fumul sutelor de hornuri ridicîndu-se în văzduhul senin.

Pentru orice întâmplare, Lope de Aguirre dădu un ordin pe cele două brigantine, interzicînd soldaților să mai stea de vorbă cu indienii brasili și să mai pronunțe, cu glas tare sau pe șoptite, cuvîntul Urugua și cu atât mai puțin el Dorado.

Navigară așa opt zile și opt nopți, fără să pună piciorul pe uscat, depărtîndu-se cînd de un mal, cînd de celălalt, pentru a se evita ispita unor posibile dezertări. Nu înaintară prea mult deoarece lățimea fluviului era de douăsprezece leghe, și tot trecînd de la un mal la celălalt pierdeau destul timp. Cum Lope nu dormea decît o oră sau două pe zi, și uneori stînd în capul oaselor (ba unu credeau că și-n picioare), prea puțin îi păsa de faptul că brigantina era incomodă, dar alții ar fi dat oricît ca să poată dormi pe uscat, așa cum le promisese șeful la îmbarcare.

Într-o zi, chinuiți de lipsa de alimente, au acostat lângă un sat mare, ai cărui locuitori păreau prietenoși. Pentru orice eventualitate și pentru a-i face să-și părăsească toate bunurile pe care le-ar avea, Lope de Aguirre porunci să se tragă cîteva focuri de archebuză și, fugind indienii, soldații intrară prin casele lor și văzură că în toate era câte o iguană sau mai multe, legate, pe care aveau obiceiul să le mănînce fripte la foc. Dintre fugari, putură să pună mâna doar pe un bărbat și o femeie pe care-i luară cu ei ca să obțină informații.

Prin case erau multe săgeți, și Aguirre, luând una, făcu iar proba otrăvii frecînd cu ea piciorul unui indian pînă ce-i produse usturime și o jupoitură, iar după cîteva ore indianul muri, de unde traseră concluzia că să-

geata avea vârful muiat în curara. Lope puse să se aducă faptul la cunoştinţa tuturor.

Cu toate astea, indienii aceia nu păreau prea războinici şi puţin cîte puţin unii se întoarseră, alţii însă, nu. Stăteau la pândă, timizi dar şi curioşi.

Lope improviză acolo o ceremonie – pentru că locul i se păru potrivit – de întemeiere a unui oraş. Complet înarmat, se urcă pe o piatră şi, de faţă cu toţi, spuse că vroia să întemeieze în acel loc un oraş care să poarte numele fiicei sale Elvira şi care avea să fie un oraş deosebit, nerecunoscînd şi supunîndu-se regatului lui Filip al II-lea, iar dacă cineva ar vrea să-l împiedica, îl provoca să iasă din rânduri şi să se lupte cu el. Nu se opuse nimeni şi Lope de Aguirre spuse că lua în stăpânire locul acela în numele lui şi al maranionilor lui şi, după ritualul obişnuit în asemenea cazuri, puse mâna pe spadă şi, făcând vreo douăzeci de paşi în fiecare direcţie – Nord, Sud, Est şi Vest – începu s-o vânture, tăind cu ea buruieni, ramuri şi tot ce găsea înainte-i.

Apoi împlântă un par în pământ şi spuse că întemeia, statornicea şi făcea aşezarea numită Elvira şi că stâlpul acela era atât coloana înstăpânirii cât şi stâlpul infamiei şi că va numi doi primari, opt consilieri comunali şi un jandarm pentru cârmuirea perpetuă a noii republici, care funcţii vor fi retribuite cu onoruri şi leafă. După toate astea, Lope, ca bun creştin, cum îşi zise el, arătă pe pământ, cu vârful spadei, locul unde trebuia să se pună temelia bisericii şi spuse că aceasta va fi clădirea principală a oraşului, al cărui nume – Elvira – va fi slăvit de-a lungul veacurilor, aşa cum a fost Granada, care pe vremuri avea acelaşi nume.

Lăsă numele scris pe o hârtie, puse să-1 sape apoi cu un pumnal pe stâlp – lucru pentru care se oferi Pedrarias – şi Lope mai spuse că, dat fiind că nu existau posibilităţi de a asigura mijloace de trai primarului şi consilierilor, aceştia vor merge mai departe cu expediţia, dar vor deţine acele funcţii cu caracter onorific şi vor fi cunoscuţi prin ele. Şi când aveau să se întoarcă în Peru şi să cucerească puterea, pentru a despărţi acel ţinut de Castilia, primul lucru pe care aveau să-1 facă va fi să vină să construiască şi să ocupe şi să organizeze noul oraş Elvira, peste care vor fi stăpîni şi, ca atare, slujiţi de triburile indiene învecinate.

Cînd termină discursul, avu impresia că unul dintre soldaţi începuse să rîdă şi se duse drept la el.

— De ce rîzi, frate? Spune drept de ce rîdeai?

— Păi, mă gîndeam că de stâlpul ăsta n-o să spânzure multe capete.

— Asta nu se ştie niciodată, frate. Ai înţeles?

În vocea lui era ca un fel de ameninţare, şi soldatul spuse că da, că înţelegea.

— Unii dintre voi poate că nu înţeleg asta, dar eu şi văd oraşul ridicat, cu ziduri şi clopotniţe, cu turnuri şi blazoane, cu pieţe şi străzi şi locuri de tîrg şi consilii, şi parcă şi încep să aud clopotele chemînd la slujbă.

Toţi tăceau, şi nu se mai întîmplă nimic.

Acela era un sat de canibali, unde se găseau trei partide din trei triburi, cu trei pieţe, şi în fiecare piaţă un altar de sacrificii, iar deasupra un fel de grătar mare împodobit cu cîteva figuri umane monstruoase.

Se găsea carne de indian uscată şi conservată, cît şi pusă la fiert în nişte oale mari.

În zilele următoare văzură nişte case construite pe împletituri de nuiele ca nişte coşare; erau făcute atât de sus din cauza fluviului, care acoperea totul cînd venea mareea. Deşi erau la două sute cincizeci de leghe de ocean, mareele erau teribile, şi într-o noapte, una dintre brigantine, fiind legată cu patru otgoane groase cît braţul, la primul talaz al mareei – sau pororo, cum îi spuneau indienii – fu smulsă din legături şi purtată brusc la distanţă de-o bătaie de puşcă. Trimiseră oameni în canoe s-o prindă şi o aduseră nevătămată, spre marea mirare şi bucurie a tuturora.

Soldatul care începuse să rîdă când auzise de stâlpul din noul oraş întemeiat era un oarecare Serrato, puţin cam simpluţ, dar om de nădejde ca soldat. Omul acela avea din fire o ciudăţenie şi anume, că nu putea privi cerul şi nici departe pe apă (acolo unde fluviul părea o mare şi albastrul de jos se confunda cu cel de sus), pentru că îl apuca ameţeala.

Părintele Portile, care a murit în satul acela din cauza temerilor, obişnuia să-i spună lui Serrato că îi era frică de infinit şi că făcea bine că se teme, pentru că la capătul nemărginirii se afla Dumnezeu. În orice caz, Serrato, de la incidentul cu stâlpul, îl privea cu teamă pe Aguirre şi încerca să-l evite, căci prezenţa lui îi producea, de asemenea, un fel de ameţeală.

Aguirre vroia să știe cît mai multe despre acele locuri și-i dădu unui indian niște oglinjoare și două mici securi sau toporiști de metal și-i spuse să se ducă să-i cheme și pe ceilalți, dîndu-le asigurări că n-o să li se întîmple nimic rău. Indianul se duse și în ziua următoare se întoarse cu doi trimiși ai șefului așezării. Unul era ciung și celălalt șchiop și amîndoi foarte deformați, de boală sau dinadins, căci indienii – lucru ciudat – aveau obiceiul să-și rupă dinadins cîte un os, lor sau celorlalți. Acei doi oameni spuseră prin semne că vor veni și ceilalți, gata să lege prietenie cu străinii.

În acel loc, botezat Elvira, se întîmplă un lucru neobișnuit, și anume că o metisă din cele care însoțeau expediția era însărcinată și pe punctul de-a naște, iar Lope hotărî să rămână toți pe loc pînă când va naște în orașul recent întemeiat, deși inexistent, iar în actul de naștere se va spune că persoana născută era de origine din orașul Elvira și prin acel act va apărea mai întemeiată și mai reală existența noii așezări.

Înainte de asta, Lope puse s-o aducă pe femeie și-o întrebă:

— Ești măritată?

— Nu, din mila Domnului.

— Cine e tatăl? Pentru că am pornit pe apă de mai bine de nouă luni.

— Era noapte, stăpîne, și nu-l știu.

— Unul tot o fi. Nu bănuiești pe nimeni?

— Cine știe?

— Negru sau alb?

— Gândesc că negru, deși cu nopțile astea întunecate de aici nu poți ști.

— Dacă era negru ai să naști o capră.

— Ce-o vrea Dumnezeu, stăpîne.

Lope dădu să-i pună mâna pe umăr și femeia se trase înapoi. Lope îi zise:

— Nu-ți fie frică. O femeie care e pe punctul de-a deveni mamă e sfîntă pe tot întinsul pământului.

— Numai că niște mîini ca ale domniei-voastre trebuie că dor dacă ating pe cineva, dar altfel nu mă tem.

— Mâinile mele nu dor.

— Păi, cine știe.

— Spune ce gândești și fără frică, ți-am spus doar că ești sfințită.

— Vă mulțumesc, stăpîne. Dar sînt mai degrabă o târfă.

— Tîrfă era și mama întemeietorilor Romei. Și tu vei naște în acest oraș nou. În orașul Elvira.

Ea se uita în jur, fără să vadă vreun oraș:

— Da, stapîne.

— Eu nu cred în dragoste, îi spuse Pedrarias lui Lope, cum nu credeți nici dumneavoastră, dar cred în maternitate și în orașele noi. Voi fi eu tatăl și voi scrie actul datat din orașul Elvira în ziua de atât... așa cum cere legea.

Lope își zicea că, pentru a o ajuta pe femeie la naștere, ar fi fost utilă prezența mulatrei doña María. Ba chiar a ambelor femei care muriseră pe insulă doña Inés și mulatra. Spuse asta cu glas tare. Femeia însărcinată comentă cu o expresie rătăcită:

— Pe doña Inés de Atienza am văzut-o înapoia arbuștilor ca o păpușă spălată și fără culoare.

— Asta ai văzut întrebă Lope, încurcat și el.

În ziua următoare femeia născu asistată de două indiene și, după dorința lui Lope, lângă stîlpul orașului Ebdra. Dar pruncul trăi doar cîteva ceasuri, și asta i se păru lui Lope a fi de prost augur. Cînd Pedrarias îl întrebă dacă să întocmească sau nu actul de naștere și de moarte, Lope îi răspunse urît, lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată cu Pedrarias.

Prin acele locuri indienii erau arcași iscusiți, și, amintindu-și de substanța în care-și înmuiau săgețile, Lope de Aguirre le recomanda soldaților să-și pună armurile, deși unii dintre ei ar fi preferat să moară decât să sufere chinurile căldurii sub platoșă și zale. Pedrarias umbla peste tot, privind și cercetând, curios ca întotdeauna. Indienii aceia erau și ei canibali și doritori de carne de om și aveau temple unde făceau sacrificii

și se închinau la soare și la lună. Pe o poartă era făcută în relief forma soarelui, iar alături de ea un bărbat. Pe alta forma lunii, și arături o femeie, semne care păreau foarte revelatoare pentru obiceiurile lor religioase. Cele două temple erau pline peste tot de sînge uscat.

În casele lor indienii aveau porumb, fructe uscate și pește, pe care-1 prindeau în fiecare zi din fluviu. Maranionii se instalaseră în cele mai bune colibe. În cea a lui Lope lucrurile se petreceau ca de obicei.

Pajul se ducea în pădure și, cînd se întorcea, îi povestea tot ce văzuse Elvirei, care-1 credea sau nu. Văzîndu-1 pe Pedrarias, Elvila îi spuse, stăruitoare:

— Antonico zice c-a văzut și prin locurile astea pasărea care-mi spune numele.

— Și așa e, afirmă pajul foarte serios.

— Unde-ai văzut-o îl întrebă soldatul curios.

— Acolo unde cântă păsările de obicei. Pe-o ramură.

— Adevărul e că, spuse Pedrarias, Antonico e îndrăgostit de cine știu eu.

— Dacă sînt sau nu, răspunse pajul, e treaba mea.

Pedrarias începu să rîdă și băiatul căută un pumnal, puse mâna pe el și se năpusti asupra soldatului. Rîzînd mereu, Pedrarias îi răsuci mîna și-1 făcu să scape arma. Apoi i-o dădu cu o politețe afectată, iar băiatul se declară învins și zîmbi.

Nu mică le-a fost mirarea cînd au văzut că indienii aveau, într-o casă, un mîner de spadă din Castilia, iar în altele cuie de fier. Esteban spuse că erau de pe cînd trecuse pe-acolo Oreliana cu ai lui, că au trebuit să lupte și cîțiva au și căzut, își amintea foarte bine.

Indienii tupi – căci din aceștia se aflau pe acolo – se închinau focului, și zeul focului mijlocitor pe lîngă soare era trăsnetul. Îl reprezentau printr-o cruce. Exista și pe-acolo cîte un „bărbat al văduvelor“ care n-avea altă obligație decît aceea de-a face față dorințelor lor amoroase. Presupunînd că acea ocupație îi răpea foarte mult timp, în momentul în care era ales de către comunitate, acesta îl scutea de orice alte munci și era un bărbat fericit, deși toți îl luau un pic peste picior și rîdeau de el. Dacă se găsea vreo femeie frumoasă și atrăgătoare printre văduve se putea considera fericit, dar dacă erau urîte, viata lui era un continuu supliciu, și nu o dată trebuia să recurgă la ajutorul stimulatorului guyausa. Prin acele locuri ideea indienilor despre frumusețe era complet diferită de a noastră.

După indienii pe care îi văzuseră și după spusele lui Pedrarias, atît bărbații cît și femeile aveau obiceiul să se depileze pe tot corpul, și un singur fir de păr pe piept sau pe spate era considerat o rușine. Nu-și lăsau păr decît pe cap, pe care-l pieptănau și-l îngrijeau legîndu-1 cu liane.

Bărbații își acopereau sexul cu niște benzi, iar la marile sărbători se dichiseau și se împodobeau mai mult ca de obicei. Femeile, cu tangas noi, iar bărbații cu benzi tot noi.

Tangas-urile erau niște triunghiuri de lut ars împodobite cu niște dungi colorate în fel și chip. Cu ele își acopereau femeile sexul. Purtau una în față și alta în spate, iar între picioare se puteau împreuna, pentru că erau curbe. Uneori se ciocneau între ele și sunau în timpul mersului.

Nu era mult vânat pe-acolo, după cum se părea, sau poate că pădurea tropicală era prea amenințătoare și primejdioasă, indienii nu mîncau carne de curcan sălbatic.

În acele zile avu loc înmormîntarea unui indian și se făcu un priveghi mare și o masă.

Indienii brazili care însoțeau expediția vorbeau aceeași limbă ca și aceștia și păreau excitați și fericiți. Lope îl întrebă pe unul dintre ei și acesta răspunse:

— Aici sînt foarte bine ospătați cei care vin la priveghi. Pomana mortului. Ce gras aș fi eu, adăugă, limbut, dacă, de cînd ne-am îmbarcat la Motilones, mi-ai fi dat și tu pomana mortului.

Lope îl privea cu o expresie de nepătruns și murmura printre dinți:

— Fecior de curvă ce-mi ești!

Curînd după asta cei doi indieni brazili dispărură. Fugiseră. Fără îndoială, văzîndu-se în ținuturile lor, îi apucase dorul și nu mai putuseră rezista.

Piloții și cei care se pricepeau în navigația pe mare spuseră că mareea ajungea pînă acolo și că pînă la

ocean nu erau mai mult de două sute de leghe, deoarece calculau forța mareei în raport cu lățimea maximă a fluviului.

Cum locul acela era foarte potrivit pentru a face cordaje și alte lucruri indispensabile înainte de-a ieși la mane, Lope hotărî că vor sta atîta cît va fi necesar pentru toate astea. Se apucară cu toții din nou de lucru.

Indienii le aduceau mâncare suficientă și zilele treceau liniștite, sub un soare încă și mai necruțător și într-o forfotă de stup. Indienii foloseau niște foarfeci speciale, făcute din mandibulele unor pești numiți pañas care tăiau mai bine decât ale spaniolilor. Pești erau mici și de o lăcomie de necrezut. În două, trei minute dădeau gata un tapir, dacă aceste, făcea imprudența să se scalde în rîu, și-i lăsau scheletul complet curățat. Alți indieni le ziceau acelor pești pirañas.

Indienii pescuiau uneori cîțiva pañas, și din mandibulele lor făceau acele foarfeci care țineau mulți ani și tăiau cu ușurință bucățele de lemn și piei de animale.

Lope vroia să-1 lase în acel loc pe Juan de Vargas Zapata, canarezul, pentru că nu-1 aprecia ca soldat, și cum semăna foarte bine cu indienii tupí, aceștia aveau să-l primească, poate, ca pe unul de-al lor. Îl întrebă cu un umor cam răutăcios:

— Călătorești gratis pe brigantinele mele, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Ei, de-acum încolo trebuie să-ți plătești transportul.

— Cu ce să plătesc Doar știți că n-am cu ce.

Curând după aceea, Lope de Aguirre luă cîteva hotărâri ciudate. Îi porunci lui Vargas Zapata să nu se îndepărteze de-acolo și să aștepte ceea ce se va întâmpla. Era printre soldați, un neamț căruia-i ziceau, spaniolizîndu-i numele, Monteverde. Acest om – Grünberg – avea două particularități cam neobișnuite una, tendința de a vorbi în șoaptă, confidențial, despre lucrurile cele mai simple, lucru care-1 intriga mult pe Lope. Cealaltă, dorința de a se plânge de ineficiența hotărârilor, luate întotdeauna prea târziu sau nepotrivite. Aguirre îl trimise cu înscrisul – pergamentul acela pătat de sudoare – la coliba lui Carolino.

— Du-te acolo, îi zise, dă-i hîrtia asta și așteaptă răspunsul. Apoi, întorcîndu-se către cei mai apropiați:

— De ce-și schimbă numele și-și renegă patria, tâlharul Și de ce vorbește nemțește de unul singur ori de cîte ori vede că am aplicat vreo pedeapsă

Culmea a fost că Monteverde umbla prin sat, întrebînd de coliba lui Carolino, și că i-a trebuit destul de mult pînă să dea de ea. De cum a găsit-o, cei doi negri l-au legat și l-au sugrumat. Apoi s-au dus să întrebe unde să lase leșul, iar Aguirre le-a spus să-1 ducă pe brigantina Victoria, așa ca neamțul să facă safteaua cordajului și a catargului. Le porunci să-1 atârne acolo punîndu-i la picioare o tăbliță care spunea pentru instigație la rebeliune.

De fapt, acel om zdravăn, blond, cu ochi neprietenoși și strîmbînd mereu din nas, îi părea lui Lope de Aguirre o acuzare permanentă și nu putea să respire în voie dacă-1 privea de două ori. În ziua aceea a mai spînzurat încă doi oameni. Unul, Juan de Cabañas, care nu voise să iscălească documentul de renegare a naționalității spaniole. Acest Cabañas era grozav de scrupulos, iar de la moartea lui Ursúa se acuza pe sine de acea crimă, deși nu participase la ea. Se socotea vinovat de neglijență, ceea ce era tot atât de grav – spunea oricui vroia să-1 asculte – sau și mai grav decît delictul prin acțiune, dat fiind că omul care săvîrșea o acțiune risca ceva și își asuma răspunderea.

Lope auzise, prin informații indirecte, despre scrupulele pe care și le făcea Cabañas. După cum spunea el, scuzându-se față de Pedrarias, nu putea fi un bun conducător și nici să-i ducă pe maranioni la victorie dacă cineva îl obliga să-și simtă conștiința încărcată de neliniște, scrupule și dezgust față de sine însuși. „Mai multe crime și mai grave a făcut regele Filip, spunea mereu, și tot mai sînt unii în tabără care jură pe el“

Pedrarias, ascultîndu-1, se gîndea iarăși la „nebunia ecuatorului“. Simțea și el, în sine, cum i se spulbera lumea morală și de multe ori trebuia să se supravegheze și să se stăpînească. De exemplu, în zilele foametei celei cumplite se gîndise fără scârbă la indienii care mâncau carne de om, și asta era o taină apăsătoare și otrăvită pe care nu îndrăznea să și-o mărturisească nici sie însuși.

Negrul Carolino îl sugrumă pe Cabañas chiar lângă brigantina Victoria, în fața tuturora. Apoi îl ridicară cu frânghia lîngă Grünberg – adică Monteverde – și majoritatea maranionilor veniți să asiste priveau acele trupuri atîrnate și se uitau apoi tăcuți la Lope.

Mai urmă o victimă. Un soldat slab de înger și mereu deprimat și trist, care, văzînd acele execuții spuse că nu-1 mai atrăgea viața de loc, că nu mînca și abia dacă mai dormea și că toate lucrurile îi erau indiferente. Se numea Juan González și fusese un partizan fervent al lui Lope. Totuși, pe măsură ce expediția se apropia de mare, își pierdea încrederea și ajunsese să-i spună unui prieten că va profita de prima ocazie, cînd s-o afla pe meleaguri locuite de creștini, pentru a dezerta.

Execuția lui González se făcu la fel de repede ca și cele dinainte. Lope veghea înarmat pînă-n dinți, cu garda lui personală în spate, pe brigantina cea mare, care își avea acum jocul de frânghii complet. A te apropia în acele zile de brigantine însemna a te apropia de moarte, judecând după ceea ce se întâmpla. Înainte de a-i întinde gîtul lui Carolino, acel González lăsă un pachet care să fie dat – spuse – părintelui Portillo, uitând că preotul cel cu cei șase mii de pesos murise între timp. În pachet – pe care-1 făcu acolo de față cu toți – se găsea o țesală sau pieptene, o cărticică de rugăciuni și un cuțit de buzunar. Pedrarias vedea că Lope hotărâse să elimine din tabără drojdia și să lase în viață doar oamenii cu adevărat curajoși și gata la orice, adică, să reducă masa de valoare îndoielnică la ceea ce considera el aur curat.

Comandorul de Rodas, care se opri să privească, fu chemat de Lope de Aguirre, și cum era om în vârstă, se apropia încet, dar fără grijă și cu greutatea pe care i-o dădeau anii săi. Cînd ajunse lîngă brigantină, doi soldați îl împunseră cu lancea și, la un gest al lui Lone de Aguirre, îl aruncară încă viu în fluviu. Din apă, comandorul striga, dar nu cerând să fie spovedit, că în asta poate că nici nu credea, ci blestemîndu-1 pe Aguirre. Acesta spuse unor indieni să se ducă să-1 ajute, și cînd indienii porniră, archebuzierii lui Lope traseră în canoe sfărâmînd-o și indienii căzură în apă.

Mananionii de pe brigantină priveau impasibili. Șeful basc privea și el atent apa, ca și cum ar fi așteptat ceva; îl văzu pe Guevara zbătându-se un moment, apoi dispăru, lăsând în urma lui o pată roșie de sînge. Unul dintre indienii care se aflau pe pluta cea mai apropiată îi atrase atenția lui Lope și îi spuse:

— Privește la apă și vei vedea ceva ce n-ai mai văzut.

— Da, știu, spuse Lope, și de asta l-am aruncat pe comandor în apă, ca să fac încercarea și ca să servească comunității maranionilor cu viața lui inutilă de bătrîn. Căci nu știu dacă în această parte a fluviului se întâmplă același lucru ca în regiunile din susul apei, unde am făcut experiența cu o maimuță.

După câteva minute apăru scheletul comandorului, curat și neted, ca și cum n-ar fi avut niciodată carne pe el. Scheletul semăna cu cele care reprezintă în chip alegoric moartea, cu craniul alb și dinții rînjiți.

Același indian spunea că fusese mâncat de un soi de scrumbii turbate. Trebuiau să țină seama de încă un pericol cel al scrumbiilor turbate care se găseau în tot fluviul. Cine cădea în apă fără să aibă vreo rană, nu era atacat de pește. De aceea, trei dintre indienii din canoe care aveau răni, au fost devorați într-o clipă – scheletele lor se iviră și ele plutind la suprafață – iar al patrulea, care era nevătămat, înotă și ieși la mal neatins.

Dar indianului care scăpase cu viață asta nu i-a folosit prea mult, fiindcă numai după cîteva zile, cînd cordajele fură terminate și velatura completată, Lope hotărî să lase în acel sat o sută de indieni și între ei și pe acesta. Indienii îl implorau să nu-i lase în acel ținut plin de canibali, dar Lope spuse că în brigantine nu era loc pentru atîția oameni, că ceamurile nu puteau naviga în largul mării și că nu puteau nici să ia la bord hrană pentru toți după ce părăseau Amazoanele.

Cu ocazia plecării din acel sat, au avut totuși loc, ca de obicei, serbări și petreceri între negri. Amestecându-se cu ei, dansară și băștinașii, femei și bărbați.

De data asta Juan Primero era cel care conducea, pițigăindu-și vocea:

— Fiecare apă are o regină; cea mare și cea mică.

— Guedé.

Și apșoara ploii, și cea din rîu care-i foarte mare o s-o beau toată.

— Guedé.

— Unde, regina apei

— Guedé.

Apoi, Juan Primero spuse că nu trebuia să faci păsările să plîngă. Și animalele mici cu blana sau pene sufereau de nebunia ecuatorului, și peștii pañas din apă. Păsările nu trebuiau făcute să plângă. Pajul Antoñico spunea că el văzuse plîngînd două pe-o ramură, dar într-un sat dinainte.

Parte dintre femeile care dansau în grupul negrilor erau destul de frumoase pentru niște indiene și foloseau aceleași tangas pe care maranionii le văzuseră încă din teritoriile indienilor Machifaro, una în față acoperind pubisul, cealaltă în spate.

În timpul dansului făceau uneori mișcări obscene și cele două plăcuțe ciocnindu-se între picioare, în ritm, îi ațîțau în mod vizibil pe indieni. Alți indieni numeau acele plăcuțe de lut ars babal.

Femeile le purtau legate de mijloc cu fire vegetale tari și subțiri, a căror culoare se confunda cu a pielii, dar care se observau din cauza presiunii făcute asupra ei.

În ziua următoare, cînd să plece din acel loc, soldatul Alonso Esteban recunoscu satul ca fiind Corpus Christi – așa îl botezase Orellana cu zece ani înainte. Esteban deveni deodată foarte vorbăreț și începu să povestească cum în acel loc soldații lui Orellana au fost bine primiți, mai ales de către indiene, în compania cărora au petrecut cîteva zile foarte plăcute. Atunci Lope de Aguirre spuse că înțelegea de ce printre acei indieni erau câțiva copii cu ochi de spanioli.

Esteban adăugă că expediția lui Orellana avea cu ea un cronicar, pe părintele Gaspar de Carvajal. Acel călugăr scrisese tot ceea ce văzuse și Esteban spunea, făcînd cu ochiul:

— Dar a uitat să noteze și despre relațiile soldaților cu indienele, care, după cum vedeți și dumneavoastră, sînt mai frumoase decît prin alte părți.

Și râdeau în timp ce briza legăna pe vergă lațurile de frânghie care atîrnau leneș, nemaipurtând acum nici un trup, ca și cum ar aștepta altele care să ia locul celor scoase și îngropate cît mai adînc cu putință, ca să nu fie mîncate de indienii dansatori. Acei indieni credeau în reînviere și Lope își bătea joc de asta, dar Pedrarias spuse:

— De ce nu. Dacă te gândești bine, reînvierea nu este o minune mai mare decât nașterea.

Lope rămase o clipă pe gînduri și apoi își zise „Pedrarias ăsta o să ajungă pînă la urmă călugăr șartrez, că-l cunosc eu acuma“.

VIII

După șase zile ajunseră la niște case solide pe care le aveau indienii, nu departe de malurile fluviului, așezate pe un fel de platforme de lemn, împrejmuite jos cu întărituri și adăposturi din care se putea trage cu arcul. Lope trimise niște archebuzieri, dar cînd înaintară, doi dintre ei fură răniți de cîteva săgeți venite din față. Bănuiau că săgețile erau otrăvite cu curara și unul dintre soldați vroia să se întoarcă în tabără, cînd celălalt îi zise:

— Cu otrava asta poți trăi încă trei, patru ceasuri, și răstimpul ăsta e de ajuns ca să ne ducem treaba pînă la capăt. Dacă o fi să murim, barem să ne facem întîi datoria.

Răniții merseră înainte. Căutară să-i încercuiască pe indieni prin niște locuri mai accesibile, dar intrînd în case văzură că aceștia avuseseră timp să fugă.

Nici acolo, nici în alte locuințe nu găsiră de mincare. Dădură doar de niște bulgări de sare coaptă la foc, pe care-i luară cu ei pentru că de asta duceau mare lipsă, în timpul verii sarea e mai necesară decît iarna, și pe-acolo era mereu vară.

La întoarcere, răniții se simțeau bine, și mai tîrziu se dovedi că săgețile care-i răniseră nu erau înmuiate în otrava fatală. Se vindecară curînd.

De la indienii cu scufă și pînă la acea așezam parcurseseră o mie trei sute de leghe, socotind și cotiturile pe care le făcea fluviul. Aici se opriră trei zile pentru a completa rezerva de apă dulce cu care își umplură hîrdaiele.

La două zile după sosire apărură cîteva sute de pirogi pline de indieni războinici care păreau gata să atace. Din fericire, săgețile lor nu erau nici ele otrăvite, și Lope de Aguirre verifică asta cu una din ele, zgîriind și jupuind pielea brațului lui Pedro Gutiérrez, vechi prieten al lui Ursúa, care nu muri.

Bineînțeles că Gutiérrez protestă

— Faceți încercarea cu un negru, spuse.

— Nu. De negri am nevoie.

— Pentru ce?

— Ca să te sugrume pe tine dacă mi te pui în cale.

Gutiérrez șovăi un moment, apoi începu să rîdă și rosti:

— Zău că pînă și moartea e lucru de rîs prin locurile astea!

Indienii nu atacară. Dimpotrivă, le aduseră alimente. După o zi spaniolii își continuară drumul și dădură de un sat destul de mare. Cînd îl văzu, Esteban începu să strige în gura mare:

— Asta e țara amazoanelor, de care îmi amintesc foarte bine.

Lope de Aguirre îl întrebă dacă pe acolo existau mijloace de trai, aur sau alte bunuri naturale.

— Femei. Aici sînt numai femei care luptă. Așa spunea și repeta, ca obsedat femei… femei…

— Pe țărmurile acelea albe din fața pădurii, acolo începe țara amazoanelor.

Spunea asta de pe puntea brigantinei, arătînd o vastă întindere de pămînt. Cîțiva soldați coborîră, deși destul de neîncrezători și împlătoșați, ceea ce, ca întotdeauna, îi făcea să sufere îngrozitor de căldură. Singurul care părea că nu simte arșița era Lope de Aguirre.

Cu ani în urmă trecuse pe-acolo Orellana, iar călugărul care însoțea expediția, fratele Gaspar de Carvajal, scrisese despre multele lucruri pe care le văzuse.

Înainte de-a ajunge acolo, indienii din alte locuri îi preveniseră să se ferească de femeile din acea regiune, care erau mai periculoase decît bărbații. Șeful de trib Aparia din insula indienilor „omagua“ – cel care-o ceruse de nevastă pe Torralba – le spusese și el să nu se încreadă în coniupuiaras. Din spusele celor ce cunoșteau limba ținutului, șeful de trib ar fi zis – reciquié cunau puiara.

Trebuiau să aibă grijă, dar o grijă de cu totul altă natură decît avusese Orellana, căci primii indieni care apăraseră în pirogi sau pe plajă în fața navelor lui Orellana nu păreau războinici și râdeau prietenește și le spuneau spaniolilor:

„Coborîți aici și-o să vă ducem la amazoane,

Care ne-au poruncit să venim pentru asta“.

Și rîdeau într-una. Asta fusese rău, că rîdeau. Spaniolii au fost întotdeauna extrem de susceptibili la rîsul necunoscuților, atît în saloanele de la curte cît și pe malurile Amazoanelor. Și soldații trăseseră nu numai cu arbaletele, ci și cu archebuzele. Cîțiva indieni fuseseră omorîți și mult mai mulți răniți. Supraviețuitorii fugiseră înspăimântați spre satele amazoanelor, care nu erau departe.

Atunci ieșiseră amazoanele înarmate cu arcuri și săgeți, iar unele cu sulițe ascuțite, dintr-un lemn foarte tare. Din primul moment se putea observa că ele comandau și nu bărbații. Aceștia nu îndrăzneau să facă nimic fără încuviințarea lor.

După acea demonstrație de forță, spaniolii lui Orellana acostaseră cu cele două brigantine și hotărâseră să coboare cu arme; la porunca amazoanelor, indienii, veneau grămadă țipând cât îi ținea gura. O parte dintre bărbați nu luptau, ci dansau, căci amazoanele tot mai sperau să-i convingă pe spanioli de intendile lor pașnice – că nu vroiau altceva decît să se culce cu ei și să fie fecundate după obiceiul lor anual. Împrejurarea de-a avea bărbați de pe alte meridiane aducea oarecare noutate și femeile acelea războinice – care-i preferau pe străini – cu trupurile lor mari și musculoase și cu părul în vînt, erau în căutare de bărbați și se mirau că-i văd retrăgîndu-se și gata de apărare.

Trăseseră ele întîi împotriva brigantinelor, acoperindu-le cu săgeți, în timp ce dansurile, râsetele și strigătele indienilor continuau.

Spaniolii au tras din nou și au omorât cîțiva bărbați și o femeie.

Spaniolii nu înțelegeau limbajul amoros al amazoanelor. Și nici amazoanele nu înțelegeau reacția oamenilor acelora bărboși care păreau că le disprețuiesc, când lumea le respecta atîta pe acele meleaguri. Unii indieni, în ciuda morților și rămților, continuau să danseze și să rîdă.

Erau dansuri și rîsete care făceau parte din ritual. Nu era desfrîu, ci religie, adică erotism religios. Cînd amazoanele au tras a doua oară, ș-au trimis săgețile ochind nu chila navelor, ci pe navigatori. Și poate din cauza dispoziției – ciudata dispoziție a unei femei ațințate – l-au rănit pe călugăr, iar sărmanul frate Gaspar explica în memoriile sale că l-au nimerit în partea de jos a pîntecului și „a dat în gol, iar săgeata n-a pătruns mult fiindcă rasa i-a răpit prima putere“, că dacă nu, acolo ar fi rămas. În orice caz, din pricina legămîntului de castitate localizarea rănii nu avea nici o importanţă.

Un alt membru al expediției lui Orellana avea să-i spună apoi regelui „Acești indieni i-au spus soldatului care-i înțelegea că în partea de nord, unde se duceau o dată pe an, erau niște femei și stăteau cu ele două luni și astfel din împreunările anului trecut se nășteau copiii, iar pe băieți îi luau bărbații, pe cînd fetițele rămâneau cu femeile“.

Toți cei ce văzuseră amazoane afirmau că erau femei voinice și cu pielea mai deschisă decât a indienilor, lucru ce pare cel puțin ciudat, pentru că, chiar presupunând că ar fi făcut parte din altă rasă, normal era ca după câteva generații să aibă și ele pielea arămie.

Indienii din țara amazoanelor le numeau icamiabas.

Toate numele referitoare la acele femei și la obiceiurile lor sunau greșit în urechea spaniolilor, lucru care se întîmplase înainte și pe alte teritorii din Mexic și Guatemala cu numele indigene. Unul dintre acele neamuri de femei se numea coima și regina lor era conori. Așa au scris-o cronicarii spaniolizînd din punct de vedere fonetic cuvintele indigene. E lucru sigur că în graiurile indiene femeile purtau numele râului celui mai apropiat – afluent al Amazoanelor – Conhuris. Și regina lor se numea conopuira (notează cu candoare fratele Gaspar). Numele ei adevărat era Cuhanpuiara. În Mexic transformaseră Cuauhnahuac în Cuernavaca, și Huitchilopoxil în Huixildbos.

În preajma acelui uriaș fluviu Conhuns totul era condus de femei. În satele descoperite nu existau zei cu nume masculine, nici mituri masculine, iar bărbatul n-avea altă menire decît pe aceea de sclav fecundator. Matriarhatul ajunsese la extreme surprinzătoare. Femeia îl alegea pe bărbat, îl fura, îl alunga de la ea după fecundare și-l oblige să trăiască în alte așezări și în condiții de inferioritate.

Și iată că Lope de Aguirre și ai săi ajunseseră în acele ținuturi ale Amazoanelor. Deși se zăreau niște case albe la oarecare distanță, nu erau pe nicăieri semne de viață. Nici coimas, nici conoris, nici bărbați, nici femei.

Stîrniți de ceea ce povestise Esteban, mai bine de douăzeci de maranioni coborîră pe plajă. Unii sperau ca amazoanele să-i ia cu ele, dar între tirnp mergeau înarmați pînă-n dinți și asudau bine sub zalele căptușite.

Alții – majoritatea – rămaseră la bord deoarece căldura era, ca întotdeauna, extenuantă. Dintr-o parte a pădurii, deși era încă ziuă, începea să se audă zgomotul animalelor trezire. Broasca rîioasă, papagalul, macacul strigau fiecare în felul lui. Pădurea tropicală, tăcută în timpul zilei, se trezea noaptea cu o larmă îngrijorătoare și erau păsări care rîdeau ca niște oameni și maimuțe care țipau ca păsările, broaște rîioase care șuierau – fiecare pe alt ton, uneori armonizîndu-se – și reptile mute care-și așteptau prada în liniște.

Fratele Gaspar, cronicarul lui Orellana, își descria astfel, cu câțiva ani înainte, impresiile sale despre amazoane „Aceste femei sînt foarte albe și înalte, și au părul împletit și ridicat pe cap și sînt foarte vînjoase și umblă în pielea goală acoperindu-și doar sexul, și au arcuri și săgeți în mână, fiecare luptîndu-se cît zece indieni laolaltă. Și într-adevăr printre ele era câte una care înfigea săgeata de un lat de palmă în chila brigantinei, iar altele mai puțin, de păreau navele noastre niște arici.“

Despre lupte spune „în aceste încleștări trecu mai bine de o oră fără ca indienii să-și piardă curajul, ba părea chiar că le sporește. Deși vedeau pe mulți de-ai lor morți și treceau peste trupurile acestora, alta nu făceau decât că se retrăgeau și apoi se întorceau din nou să lupte. Vreau să se știe care a fost cauza pentru care acești indieni se apărau astfel. Trebuie să știți că ei toți sânt supuși și tributari ai amazoanelor și aflând de venirea noastră se duseră să le ceară ajutor și veniră ca la zece sau douăsprezece femei, că pe astea le-am văzut noi, care luptau în fruntea tuturor ca niște căpitani și se bateau cu atâta curaj, încât indienii nu îndrăzneau să dea bir cu fugiții, iar cel care fugea din fața noastră era omorât cu bîte, și asta e pricina pentru care indienii se apărau cu atîta îndârjire... Întorcându-ne la vorba noastră și la bătălie, se îndură Dumnezeu de dădu putere și curaj tovarășilor noștri, care omorâră șapte sau opt dintre amazoane. Din care pricină indienii se moleșiră și fură învinși și risipiți, cu mare pagubă pentru ei, și, fiindcă veneau din alte sate mulți oameni în ajutor și trebuiau luate măsuri de precauție, porunci căpitanul ca în cea mai mare grabă să se îmbarce oamenii, deoarece nu vroia să primejduiască viața tuturor, și astfel se îmbarcară, nu fără îngrijorare, pentru că indienii și începeau bătălia pe apă cu o mare flotă de canoe. Și așa o luarăm spre largul râului, depărtîndu-ne de uscat.“

Fratele Gaspar spune mai departe, în cronica sa, că Orellana a izbutit să prindă pe unul din acei indieni și a vorbit cu el prin tălmaci. „Căpitanul întrebă cum se numea stăpânul care cârmuia în acea țară și indianul îi răspunse că era femeie, nu bărbat.“ Pe urmă, fratele Gaspar spune „Căpitanul vru să știe ce fel de femei erau acelea care veniseră să se războiască cu noi și indianul spuse că erau niște femei care locuiau în interiorul țării și că principalele lor așezări se aflau la șapte zile de mers de la țărm.

Căpitanul îl întrebă dacă femeile acelea erau măritate și el spuse că nu. Apoi îl întrebă cum trăiau, și indianul răspunse că, așa cum spusese, trăiau la șapte zile de mers înspre interiorul țării și că el fusese de multe ori pe-acolo și văzuse așezările și locuințele lor, căci fiindu-le tributar, se ducea să ducă dările la porunca lor.

Vru să afle căpitanul dacă femeile acelea erau multe, și indianul zise că da și că el cunoștea numele a șaptezeci de sate și le spuse în fața tuturor care ne aflam acolo și memoria lui ne umplu de uimire.

Căpitanul îl întrebă dacă locuințele din acele sate erau de paie, și indianul răspunse că nu, că erau de piatră și aveau uși și ferestre și că de la un sat la altul duceau drumuri împrejmuite de ambele părți și că erau puși paznici ca să nu poată intra nimeni fără să plătească tribut.

Întrebat fiind dacă acele femei făceau copii, indianul răspunse că da. Căpitanul întrebă cum, nefiind măritate și nelocuind cu ele bărbați, rămîneau grele. Indianul spuse femeile astea trăiesc cu bărbați indieni la răstimpuri și cînd le vine pofta asta se adună multe dintre ele înarmate și se prefac că vin cu război la un mare șef care își are pământurile pe aproape și-și iau bărbații cu forța și îi țin la ele atîta cît au chef, și-apoi cînd

rămân însărcinate îi trimit înapoi în ținuturile lor fără să le facă vreun rău și după aceea, când le vine timpul să nască, dacă fac un băiat îl omoară sau îl trimit la taică-său, dar dacă e fată o îngrijesc cu mare dragoste și grijă și o învață tot meșteșugul războiului.

Mai spuse că între toate aceste femei este una care le stăpînește și le ține pe toate sub porunca ei, și această stăpână se numește Conori."

După spusele aceluiași indian „sînt în acea țară două lagune cu apă sărată din care scot sarea. Spunea că au o lege cum că după apusul soarelui nu trebuie să rămînă nici un indian bărbat în așezările lor, și toți trebuie să iasă din ele și să se ducă în satul lor; mai spune că în multe provincii de indieni învecinate cu ele femeile îi țin sub stăpânirea lor și-i pun să plătească tribut și să le slujească..."

„Toate cîte ni le spuse indianul ăsta și chiar mai multe, ni le spuseseră nouă înainte, la șase leghe de Quito – spune fratele Gaspar în cronica sa – căci mulți indieni, ca să le vadă pe aceste femei, vin pe rîu în jos câte o mie patru sute de leghe, și indienii aveau o vorbă, că dacă mergeai să le vezi pe acele femei plecai flăcău și te-ntorceai moșneag."

Fratele Gaspar vorbea stăruitor de îndrăzneala și curajul acelor femei, dar ceea ce-i înfricoșa cu adevărat pe soldații lui Lope de Aguirre erau otrăvurile pădurii ecuatoriale și unele săgeți înveninate ale indienilor, care aveau un dispozitiv special, astfel că atunci când zburau prin văzduh șuierau foarte puternic. Spaniolii făceau o legătură între acel șuierat și unsoarea aducătoare de moarte și unii tremurau pînă-n măduva oaselor.

În amurgul acelei zile, Lope de Aguirre și Esteban coborâseră printre primii și mergeau cu privirea ațintită asupra împrejurimilor, ca să nu aibă vreo surpriză, când Esteban se împiedică în nisip de un obiect tare. Era un os de om. Descoperiră și altele în jur și Lope spuse:

— Sînt ale unei femei, dacă nu mă-nșel.

— Cum de-o știți?

— Păi nu vezi. Cap mic, coaste înguste, șolduri largi, și chiar aș zice, după lățimea soldurilor, că femeia asta a născut de mai multe ori.

Esteban îl privea cu coada ochiului, surprins. Lope dădea uneori impresia că știe multe lucruri.

Alți soldați făcuseră și ei descoperixi asemănătoare în apropiere. Mai multe schelete, unele întregi, altele dezmembrate și fărâmate. Iar Esteban, molipsit de curiozitatea lui Lope, se duse să vadă și socoti că poate identifica vreo șapte oseminte de femei. Erau – lucru ciudat – mai mari de statură decât ale bărbaților.

— Se vede treaba că mîncau mai bine, spuse.

Iar Lope de Aguirre se crezu în măsură să-l contrazică:

— Chestia asta cu mâncarea n-are nimic de-a face cu statura, că la mine acasă nu era cine știe ce bogăție, dar nu făceam altceva toată ziua decât să mâncăm, și iacă, sînt pipernicit și n-am mai crescut de la unsprezece ani. Am văzut oameni săraci lipiți care mănâncă o dată la trei zile și sînt înalți cât catargul. Nu, frate, nu cît mănânci contează în privința staturii, ci neamul.

Esteban însuși se trăgea dintr-o familie modestă, unde lipseau deseori cele de trebuință traiului și era înalt cât un pin.

Și continuară cercetările. Lângă un craniu găsiră o șuviță mare de păr, care părea de natură vegetală, dar apoi văzură că era de om.

— Trebuie să fi fost frumoase, spuse Lope cu tristețe și acum iată ce-au ajuns.

Lope se gîndea în acea clipă la doña Inés de Atienza, din care trebuie să fi rămas de asemenea numai oasele, deoarece clima și pămîntul calcaros distrugeau rapid părțile moi ale corpului.

Lope strigă după doi soldați care se depărtaseră prea mult:

— Încotro? Veniți încoa și nu vă mai îndepărtați, ca să nu pățiți ca fratele Gaspar.

Cei care erau mai aproape rîseră, iar Esteban îl privi pe Lope lung, gîndind „În după-amiaza asta e în toane bune. Lucru rar. Ce gînduri i-or umbla care prin cap" Lope era mulțumit pentru că se apropiau de mare, dar căindu-se parcă de voioșia lui, deveni iar tăcut și posac. Se gîndea tot la doña Inés.

În timp ce vorbea, Lope întorcea cu piciorul niște coaste și privea coloana vertebrală a altui schelet.

Semnală o crestătură în șira spinării la înălțimea coastelor.

— În treburi bărbătești, vorbi în cele din urmă, femeia n-are ce căuta. Ați văzut ce i s-a întâmplat lui Orellana cu nevastă-sa doña Ana de Ayala.

— Era curajoasă doña Ana.

— Și la ce bun curajul la o femeie. Se bagă-n gura tigrului din mândrie, dar fuge de-un șoricel. Și-ați văzut ce-a pățit Ursúa cu doña Inés. Aduc numai nenorocire în vreme de război.

Rămaseră cu toții tăcuți, și Esteban spuse în sfîrșit:

— Lucrurile sînt foarte diferite, vreau să zic cu femeile astea din Peru.

— Așa cum diferă Sevilla de Lima. Femeia este rodul pământului și iese potrivit cu condițiile țării, adăugă Lope. Pe femeia din Sevilla o cunoști de la o poștă. Tot așa și pe cea din Lima. Doña Liés era o metisă dintr-alea care scot și un sfânt din minți, și nu era făcută să fie soție sau mamă, ca femeile din Sevilla. Femeile astea de pe-aici au în ochi o pisică ecuatorială adormită. Adormită și torcând.

— Dar femeile din țara voastră, a Bascilor?

— Acolo femeia face ce poftește, și bărbatul la fel, adică bărbatul face exact ce vrea ea. Femeia poruncește în casă și afară din casă; unde sînt femei basce este și ordine și autoritate. Pentru că sunt femei robuste și au capul bine înfipt pe umeri. Mai coñoris chiar decît astea de-aici. Și de aceea poartă pantaloni, pentru că merită să-i poarte. Spun că așa e în Guipúzcoa.

— Uită-te la urma glonțului, trebuie c-a fost bine țintit de-a omorît-o pe femeia asta pe loc.

Ca să fi făcut acea gaură, plumbul trebuie să fi străbătut regiunea cardiacă. Amazoana a murit probabil imediat – poate chiar înainte de-a cădea jos – și fără să ajungă să înțeleagă reacțiile acelor bărbați care erau poftiți să facă dragoste.

Vorbele astea din urmă le rosti Esteban.

Soldații care se îndreptau spre pădure se opriseră și-i așteptau pe Lope și pe Esteban, care se gîndea cu tristețe și compătimire la femeile ieșite în întâmpinarea oamenilor lui Orellana ca să se ofere sub cerul acela cald și care primiseră plumbul fierbinte al archebuzelor. Sărmane femei moarte cu dulcea lor rugăminte. Pentru a câta oară bărbații și femeile nu s-au înțeles. Cununii mai ciudate și mai neprevăzute nici că se puteau imagina.

Aproape de pădure văzură, printr-o rariște, că deasupra fluviului Cunhian răsărea o lună imensă și plată, mult mai mare decît apărea de obicei. Chiar sub lună se afla lacul numit de îndienii „tupí“ Yacuyara – oglinda lunii – de unde amazoanele scoteau muirakitan, piatra de jad care nu se găsea decît în acea regiune.

Consecința acelei sângeroase neînțelegeri a fost că amazoanele au părăsit așezările pe care le aveau aproape de rîu, unde îduraseră atâtea necazuri. Esteban credea că spaniolii ar fi făcut mai bine să se înțeleagă cu vajnicele conioris.

— Nu se știe niciodată, spuse Lope. Sunt unii păianjeni femele care-și mănîncă masculul după împreunare.

Continînd să vorbească despre toate acestea, se întâlniră și cu alți soldați, printre care Pedro Gutiérrez și Diego Palomo. Primul era un ins ciudat, căruia-i plăceau priveghiurile și înmormîntările ca altora nunțile. În satul unde făcură cordajul luase parte, plin de mulțumire, la înmormântarea indianului. Lope, cu pornirea lui de a contrazice, spuse:

— Rău a făcut Orellana că i-a zis rîului ăstuia Amazoanele, ca și cum nu s-ar întîlni decît pe-aici, că doar și prin alte părți ale Indiilor au ieșit să se lupte cu noi femei înarmate cu săgeți și cu sulițe, așadar mai sînt și pe alte meleaguri. Cît despre ceea ce se vorbește că ar fi spus oamenii lui Orellana, cum că-și ard țîța dreaptă pentru a trage mai bine cu arcul, eu unul nu cred, căci ar fi groaznic, și se vorbește și se tot vorbește, iar cel care vorbește mai mult acela minte mai tare.

Adresîndu-se brusc lui Gutierrez, om cu aer îndărătnic și rezervat, întrebă:

— Dumneata ce părere ai?

— Tocmai vorbeam cu Diego despre asta. Despre amazoane. Și gîndind dacă există sau nu, și unde sînt.

Dar n-am văzut nici măcar una pînă acum.

— Poate că, spuse Lope, stau să ne pîndească ele pe noi, din ascunzătorile lor. Sau din frunzișul arborilor, că oamenii ăștia se cațără ca maimuțele. Dar, vrei să vezi o conora… iat-o aici goală-goluță și gata întinsă pe jos. Nu-ți face poftă?

Arătă spre alt schelet, dezmembrat. Îi lipsea un picior și se uitară în jur, dar nu dădură de el. Craniul avea o gaură de unde ieșeau furnici roșii.

Fiecare povestea ceea ce auzire despre acele stranii femei.

Lope hotărî că trebuiau să mai strîngă ceva provizii și văzînd trei soldați care veneau discutînd, îi întrebă despre ce vorbeau. Unul spuse că ar fi auzit că în casele amazoanelor se găseau multe scule de aur și argint și că toate doamnele erau nobile și purtau cercei și brățări de aur la mîini și la picioare, și aveau bărbați drept servitori, dar aceștia nu foloseau decît blide sărăcăcioase de lemn, afară de cele pe care le puneau la foc, care erau de lut, și le făceau ei singuri. În mijlocul acelor așezări era un templu unde se închinau soarelui, căruia îi ziceau caranain, iar casele aveau pereții cu frize acoperite de picturi și de lucrături în lemn foarte bogate. Mai spunea că erau pe-acolo și statui, numai de femei, făcute din aur, cît și altare de aur masiv închinate soarelui. Femeile acelea umblau îmbrăcate în țesături de lînă foarte fină, pentru că pe-acolo se găseau multe oi cu blana mițoasă ca cele din Peru, și purtau coroane de aur groase de două degete.

Stăteau și-1 ascultau, iar soldatul vorbea mereu:

— Au niște cămile mici pentru cărat poveri, și alte animale, nu așa de mari cît calul, folosite tot la căratul poverilor și care au copita despicată.

Pe măsură ce soldatul vorbea, Lope spunea numele acelor animale alpaca, vigonie, lama. Și la sfârșit zise:

— Mai bine taci dacă nu știi mai multe. Casele astea despre care vorbești nu rezistă nici la două ploi torențiale și numele pe care l-ai auzit nu este caranain ci carauay, și este numele unui palmier cu frunze late care se pun drept acoperiș. Că și prin mahalaua mea umblă veștile, și chiar mai sigure decît ale tale.

Soldatul îi tot dădea înainte ca și cum ar fi fost el însuși pe-acolo, deși le atrase atenția că cel care fusese era un unchi de-al său din expediția lui Orellana:

— Indienii de pe-aici se numesc tupinambas sau mucunes și yaguanais, iar cei mai bogați sînt guanibis, care locuiesc aproape de mare. Acolo se găsește faimosul lac și prințul care se scaldă în aur în fiecare zi, și asta e țara unde...

Lope își pierdu răbdarea:

— Ascultă, frate dacă toate astea sînt adevărate, o să merg. Tu înainte să ne arăți drumul, și dacă de azi în trei zile nu dăm de cucoanele astea cu coroane de aur, o să te spînzurăm de picioare într-un copac, ca să se răfuiască cu tine țînțarii cei burtoși. Cum ți se pare treaba asta?

Soldatul tăcu înfricoșat, știind că nu era de glumit cu Lope.

Toți rîdeau lesne în acea seară, acolo lângă osemintele amazoanelor. Luna era mare și înaltă și lumina pământul ca ziua.

Lope de Aguirre trimisese oameni la vînătoare, și când văzu apărând din pădure un grup de maranion spuse:

— Iată-i!

Aduceau niște maimuțe mari, și una dintre ele era grav rănită și străpunsă de un par. Un metis din cei care duceau prăjina pe umăr se jura că nu va mînca nicicînd carne din asemenea animal, fiindcă semăna cu o rudă de-a sa care ținea o cârciumă la Callao. Și spunea asta foarte serios. Din rana maimuței ieșeau frunze verzi deoarece animalul, simțind mușcătura glonțului, și-o oblojise cu o mână de buruieni.

Lope și ai lui ajunseră pînă la un sat cu colibe albe dintre care una de piatră, deși grosolan lucrată, unde se aflau câteva icoane de lemn. Nu văzură urme de viață omenească și locul părea părăsit de mulți ani. În unde colibe se vedeau cuiburi de șerpi, sau de păsări ciudate care și le făcuseră pe acoperiș. În altele se iveau rădăcinile copacilor din apropiere spărgînd pereții și amenințîndu-i cu distrugerea.

Prinseră un indian gol care nu părea înspăimîntat și mergea cu spaniolii fără teamă. Apoi se dovedi că era sau că fusese sclavul faimoaselor corions care, după cum se părea, nu-i făcuseră viața prea ușoară.

Oricare ar fi fost motivul, ascultă bucuros tot soiul de întrebări și răspunse cât putu mai bine cu ajutorul celor care traduceau. Era vădit că indienii traducători se considerau superiori noului-venit pentru faptul că ei vorbeau limba spaniolă – pe care celălalt n-o știa – sau pentru că erau indieni dintr-un trib nesubjugat de femei.

Din cele spuse de prizonier reieșea că amazoanele preferau întotdeauna bărbați din locuri cât mai îndepărtate, obicei străvechi al tuturor popoarelor primitive sau modeme. Așadar, când sosise Orellana cu bărbați de pe alte meleaguri și nemaivăzuți pe-acolo, amazoanele dăduseră fuga, după cum spunea cronicarul, goale și frumoase, sunîndu-și pangasurile ca niște clopoței. Și au dansat, fără să poată crede că e vorba de război. Au dansat dansurile lor nupțiale. Au tras cu săgeți în nave, dar numai în ele, nu și în oameni, căci, deși aceștia omorîseră câțiva indieni, amazoanele nu se supărau pentru atîta lucru. Și ele omorau câte-un sclav, sub cel mai mic pretext, ba chiar și fără pretext.

Voiau să facă dragoste și să fie fecundate și au continuat să tragă asupra corăbiilor. Spaniolii nu puteau înțelege ce vrea să însemne asta și, când și-au văzut brigantinele pline de țepi ca niște arici, au hotărit să facă uz de arme și au tras.

Pînă la urmă, ele și-au dat seama că e vorba de-o bătălie. Nu de dragoste, ci de sînge și de moarte. Nu sau lăsat intimidate de bubuitul archebuzelor și nici de morții care cădeau în jurul lor. Au mai chemat cîteva, și acestea au adus cu ele mai mulți indieni războinici.

În ciuda condițiilor dezavantajoase, amazoanele au susținut lupta mai bine de trei ore, parte din indieni venind cu pirogele și încercînd să asalteze brigantina lui Orellana din partea opusă.

Cu toate astea, femeile continuau să spună ceva în gura mare, dar soldatii nu înțelegeau – și nici indienii interpreți care se aflau la bord – și făceau gesturi necuviincioase, mișcîndu-și pîntecele și șoldurile și sunîndu-și pangosurile.

Spaniolii nu înțelegeau și, chiar de-ar fi înțeles, poate că nu le era pe plac. În dragoste, spaniolilor le plăcea să aibă inițiativa și chiar prostituatele de cea mai joasă categorie obișnuiau să spună prin lupanare (deoarece cunoșteau apucăturile bărbaților), în momentele critice ale ocupației lor, simulînd pudoarea „Ce-mi faci, iubitule“

Deprinderea amazoanelor era alta și din relatările acelui indian prizonier – pe care Lope îl asculta cu mare atenție – înțeleseră, în cele din urmă, că ceea ce spunea Esteban era adevărat. Indianul confirmă că bărbații aleși de către amazoane trebuiau să stea cu ele două luni, timp în care erau tratați ca oaspeți de onoare și nu erau obligați să muncească. Acele două luni – calcula Esteban – erau termenul de care aveau nevoie pentru a se convinge că au rămas însărcinate. Și când lucrul acesta se adeverea, le dădeau drumul amanților ocazionali și-i trimeteau la așezările lor.

Pedrarias, care venise în graba mare, asculta ca întotdeauna cu gura căscată, și-și spunea că i-ar fi plăcut să cunoască asemenea femei ca să vadă ce fel de artificii feminine foloseau pe lângă dansul războinico-nupțial. Pe de altă parte, își punea o întrebare într-adevăr impertinentă și anume, care o fi viața erotică a acelor femei în celelalte zece luni ale anului. Nu era cu putință, ca în acel loc al planetei – pe linia ecuatorului, la două grade latitudine nordică sau la un grad latitudine sudică – și supuse vrăjii ecuatorului, să poată trăi într-o tihnită castitate atâta timp, fără bărbat. Și atunci, ce făceau Pedrarias n-o spunea, dar le suspecta grozav de lesbianism. Iată, așadar – gîndea – pe malurile Amazoanelor două elemente elenice amazoana și dulcea poetă din Lesbos.

Totuși n-avem constință că acele conoris de pe Amazoane ar scrie poezii.

Câțiva soldați vroiau să rămînă acolo și să le dea de veste, dar indianul spunea că era inuti1 și că n-ar fi venit, mai întâi pentru că aceea nu era epoca anuală potrivită și-apoi pentru că ele trebuiau să fie cele care să caute bărbatul și nu bărbatul pe ele.

Lope de Aguirre mai puse câteva întrebăxii, dar nu cu caracter erotic, căci în asemenea materie, deși nu

era indiferent, nu era nici curios. După spusele prizonierului, amazoanele purtau un talisman, o piatră de jad pe care o scoteau dintr-un lac – Ipaua Yaciuaira – și numeau acea piatră muirakitan. O purtau atârnată pe piept și credeau că le dă putere.

Dar noaptea începea să fie din ce în ce mai greu.

De fiecare dată când brigantinele trăgeau la mal, năvăleau asupra expediției nori de țînțari. Foamea soldaților era egalată de foamea țînțarilor. Așadar, cînd ancorau la țărm, obișnuiau să coboare și să aprindă focuri mari pentru ca fumul și vâlvătaia să îndepărteze nu numai țânțarii, ci și vampirii, care deveneau din ce în ce mai numeroși, fără îndoială din cauză că fluviul se apropia tot mai mult de linia ecuatorului, iar căldura creștea și câteodată latitudinea sudică pe care o indicau astrolabii era zero.

Așa cum se poate presupune, căldura părea să tot crească și amenința să devină și mai îngrozitoare. Atît ziua cît și noaptea. Putură să verifice foarte bine asta a doua zi.

Printre viețuitoarele pe care le descoperiră prin acele locuri, una dintre cele mai de seamă era pasărea numită tucán, de mărimea unui papagal mare, dar cu un cioc enorm (mai lung decât tot corpul păsării) și cu un penaj strălucitor, al cărui bărbatuș – îi spuse un indian lui Pedrarias – se lăsa să moară cînd îi murea tovarășa. Pedrerías, auzind asta, gîndea „Ia te uită, nu numai oamenii pot să se poarte prostește cînd se îndrăgostesc“.

Pe acolo și șopîrlele păreau mult mai mari și erau numite, ca pe tot restul fluviului, yacarés. Păianjenul mare și păros care vîna păsări mișuna peste tot și cînd era înțepat de-o musculiță – un fel de viespe îndrăzneață – într-un anumit loc al trapului (adică, într-unul din ganglionii motori) rămânea complet paralizat. Atunci viespea își depunea ouăle în trupul păianjenului, și când ieșeau larvele se hrăneau din el fără ca acesta, din cauza stării în care se afla, să le poată împiedeca. Astfel că larvele îl mîncau de viu. Pedrerías nota toate astea în caietele lui.

Cînd auzeai vorbindu-se astfel în apropierea pădurilor de unde venea chemarea milioanelor de vietăți de tot felul hărăzite luptei pentru sex, hrană sau stăpînire, era ca și cum ai fi auzit vorbindu-se despre obiceiurile unui oraș necunoscut. Puțini indieni intrau în zonele întunecate ale pădurii (erau locuri unde la amiază, în ciuda soarelui orbitor, era un întuneric desăvîrșit).

În timpul nopții, aproape de focurile protectoare, cu toată larma pădurii, maranionii sforăiau trîntiți în nisip, mereu în partea unde briza împrăștia fumul, pentru că era singurul loc unde se simțeau siguri că n-au să fie devorați de tîntari și nici goliți de sînge de vampiri.

În ziua următoare, Lope văzu niște indieni goi vîslind în niște pirogi dreptunghiulare și ușoare, cu chila plată, indiferenți la norii de țînțari care-i urmăreau. Nu-și putea crede ochilor, și întrebînd, i se spuse că prin acele locuri era o buruiană care producea un suc miraculos, căci dacă-ți ungeai pielea cu ea țînțarii nu se mai apropiau. Lope îi ceru unui indian să-i dea din acel suc și își frecă barba și gîtul. Dar rămase cu barba ca spălată cu leșie, cu dîre de culoare castanie, cu dîre cenușii, iar pe-alocuri de un roșcat spălăcit, ceea ce dădu chipului său de basc o nouă particularitate. Părea, când stătea nemișcat (dormind iepurește în timpul siestei, sprijinit de bordajul brigantinei, fără să lase din mână archebuza), o străvehe sculptură în lemn care se cerea repictată.

În acele zile, Lope vru să afle taina curarei. Părea să nu fie un lucru prea greu, dar, deși uneori indianul „tupi“ – bătrânul tălmaci – o preparase în fața lui Lope, din cauza felului său de-a umbla cu unele frunze sau de-a le amesteca cu un fel de rășină lipicioasă, cel care privea se zăpăcea și nu reușea să afle adevăratul secret. Deficiențele de limbaj fură în cele din urmă un bun pretext pentru a renunța și a considera încercarea ca imposibilă.

Indianul „tupi“ avea o sarbacană cu care arunca câte un spin de cactus garnisit cu stigmate de porumb. Nu e greu de imaginat că, dacă spinul era uns cu curara, rana, oricât de superficială, cauza moartea. Acel „tupi sufla de două ori în sarbacană, țintindu-i pe doi dintre indienii care mergeau cu expediția. Între ei dușmănia era uneori mult mai mare decât între indieni și albi. Muriră. Indianul „tupi“ era necesar ca tălmaci și Lope făcu pe neștiutorul.

Cu negrii era altceva. Uneori Carolino îi spunea indianului cu sarbacana:

— Mie să nu-mi sufli!

Îi spunea asta cu un zîmbet lătăreț de lingușire, și indianul îl privea în tăcere cu ochii aproape închiși. Asta era diferența. Indienii nu spuneau aproape niciodată nimic.

Indianul „tupi“ spuse că aproape de acel loc se găsește o așezare indiană cu oameni asemenea maranionilor, care vorbeau aceeași limbă și care se însuraseră cu indiene și aveau copii și erau fericiți. Esteban remarcă toate astea precum și alte amănunte și deduse că trebuie să fi fost exploratorii lui Diego de Ordas. Se pare că Diego de Ordas a încercat explorarea fluviului în anul 1532, pornind din Atlantic, adică urcând împotriva curentului. Avea cu el un locotenent-general numit Juan Comejo, navigator priceput, și s-a hotărît să pătrundă în gura fluviului cu corabia. A reușit să intre, dar, ceva mai departe, nava a rămas împotmolită în bancurile de nisip. Cîțiva oameni au murit, iar alții au fugit pe uscat, fiecare de capul lui.

Lope nu vru să meargă în căutarea acelor spanioli, de vreme ce păreau mulțumiți de soarta lor. Navigară două zile fără oprire și în cea de-a treia aruncară ancorele și intrară în niște sate în care indienii n-au opus rezistență. Le dădură spaniolilor porumb, ovăz, pîine și o băutură foarte bună, asemănătoare cu berea, din care aveau berechet. Mai găsiră și niște țesături fine și bine lucrate, ca și alte mărturii ale industriei și civilizației. Indienii acopereau porumbul din hambare cu un strat subțire de cenușă ca să nu facă gărgărițe.

În acea zi și în acel loc, Lope trecu printr-o mare primejdie și nu scăpă cu viață decât datorită forței lui de a simula și fricii pe care o inspira majorității oamenilor săi. Lope se îmbată, lucru care nu-i stătea în obicei. Deși era conștient de beția lui și de primejdiile pe care le aducea cu sine și evită să vorbească pentru a nu se da de gol, se îndreptă cu cîțiva oameni de încredere și cu negrii de serviciu, care erau în același timp servitori, gardă personală și călăi, și dormi o oră sub unul dintre arborii acei enormi, care puteau adăposti un batalion întreg. Lope se trezi stăpîn pe sine, cu capul nu tocmai limpede, dar în stare să-și poarte de grijă.

La începutul beției simți că are chef de ceartă, dar se răzgîndi. Ultimele cuvinte pe care le spuse înainte de-a pleca să se culce fură:

— Știți prea bine, băieți, că dacă o cădea capul ăsta al meu de pe umeri, ale voastre or să cunoască destul de curînd struna și creanga copacului. Așa că, mai bine să trăim în bună înțelegere.

În acele locuri au avut parte de două învolburări datorate fluxului – pororos – și cele două talazuri care se năpustiră măturară totul în cale. Brigantinele se aflau într-o radă, la adăpost de prima putere a valului, și n-au avut de suferit, dar dacă s-ar fi găsit în mijlocul fluviului s-ar fi pierdut pe veci.

Tot într-un sat pustiu găsiră câteva urne de ceramică foarte bine lucrate, cu capacul în formă de cap de om, cu ochi, gură și nas, colorate și uscate la foc. Înăuntru era cenușă și oase pe jumătate arse.

— Oale din astea, spunea Pedrarias cu entuziasm, nu se fac mai bine nici în Talavena de la Reina, vreau să spun, în Castilia.

Pe ici pe colo apărură cîțiva indieni, ca de obicei goi pușcă, dar încălțați cu niște sandale ușoare ca să nu-i frigă pietrele încinse de soare. Aveau părul tăiat rotund în jurul capului, și, pentru ca acesta să fie mai potrivit cu asemenea podoabă, încă de mici copii își strîngeau craniul pînă ce devenea piramidal sau conic, așa cum văzuseră și la un trib dinainte.

În acea zi, în timp ce Pedro Gutiérrez și Diego Palomo stăteau de vorbă despre cei o sută de indieni părăsiți în ținuturile canibalilor, cineva spuse:

— În chestia asta, generalul nostru Lope de Aguirre n-a făcut bine. Mai ales că cea mai mare parte dintre indieni fuseseră botezați, căci aproape toți aveau nume spaniole.

Tăcură o vreme și Gutiérrez oftă, adăugind:

— Se pare că vom rămâne fără oameni de serviciu, așa c-o să fie nevoie să facem singuri ceea ce-o fi de făcut.

Îi auzi negrul Carolino, care avea necaz pe ei și-i spiona, și se duse cu știrea la Lope de Aguirre, care-și dădu seama că vorbele lor nu conțineau nici un fel de delict. Carolino cerea capul celor doi oameni care aveau obiceiul să-și bată joc de dansurile lui, și Lope șovăi un moment, dar deodată îi arătă pergamentul și-i

spuse că putea să dispună de ei.

Carolino și ceilalți negri se năpustiră ca niște fiare asupra celor doi soldați și îl sugrumară pe Gutiorrez. Diego Palomo îl rugă pe șef ca, în loc să-1 omoare, să-1 lase în acel ținut, de unde se va întoarce la popasul dinainte, ca să rămînă cu indienii botezați. Lope îi privea pe negrii care așteptau în spatele victimei lor și făceau din cap că nu. Era prima dată cînd Lope le cerea părerea. Palomo muri și el, iar Pedrarias rămase foarte intrigat de asemenea execuții. Cînd îl întrebă pe Lope, acesta îi spuse, punîndu-i o mână pe umăr:

— Persiști în mania de-a înțelege totul. Da. Erau proști soldați și viețile lor n-aveau preț decît pentru ceea ce au făcut, adică, pentru a mi-i supune mai mult, și mai bine pe acești negri venetici care, odată ieșiți de pe fluviu, și mai ales ajungînd la vreun țărm, ar putea foarte bine să fugă cu frații lor sălbatici, din Panama. Cu asemenea crimă mi i-am asigurat pe cei douăzeci de negri de partea mea și poate voi mai cîștiga vreo două mii în drum spre Peru.

Gura fluviului Amazoanelor, la vărsarea în mare, avea o lățime de optzeci de leghe, după cum ziceau pilotă și după observațiile făcute de Orellana, pe care Esteban le avea notate. Altă învolburare a fluxului luă cu ea o luntre cu trei spanioli – nu i-a mai revăzut nimeni – și mătură cîțiva indieni care umblau după scoici pe plajă. Văzînd violența fluxului, Lope de Aguirre nu știa cînd să iasă cu brigantinele și nici cum să se asigure că nu vor fi distruse. Piloții îl sfătuiră să aștepte ceasurile refluxului.

Cînd ajunsese la punctul de vărsare al Amazoanelor, expediția lui Lope de Aguirre număra două sute patruzeci de spanioli, cincizeci și cinci de indieni și douăzeci de negri. Dintre spanioli muriseră mai mult de șaizeci; dintre indieni, două sute treisprezece, fără să punem la socoteală pe cei o sută pe care-i lăsaseră la popasul dinainte. Singurii care rămăseseră neschimbați ca număr erau negrii dansatori. E drept că niciodată nu se plângeau de nimic, că mâncau carne de proveniență mai mult decât dubioasă, fără să pună întrebări, și ascultau de ordinele lui Lope – uneori cu frânghia ceruită în mîna – fără mustări de conștiință.

Lope de Agumre își aducea aminte că, pe când se aflau la indienii „tupi“, Juan Primero îi spusese arătându-i un strat de frunze de palmier peste care se vedeau cîteva pietre fierbinți:

— Știți ce se află în cuptorul ăsta? Un creștin, excelență. Aici se prăjește trupul lui Monteverde, neamțul, pe care l-au scos din pământ cu unghiile, scormonind ca niște copoi, și l-au dat pe trei porci indienilor de pe aici.

Prin acele locuri violența mareelor se ciocnea de curenții fluviului. Dacă coincidea cu perioada de lună plină, riscul era și mai mare, căci se ridicau valuri foarte înalte. Mareea ajungea deodată, în mai puțin de un sfert de oră, la cea mai mare înălțime a ei, și de la cîteva leghe distantă se auzea un bubuit puternic care anunța un pororoa sau pororo. Apoi se vedea un munte de apă de mai bine de cincisprezeci picioare care ocupa treptat, cu o nemaipomenită violență, toată lățimea fluviului.

Așteptară fluxul ca să iasă la mare, și chiar și așa nu le-a fost prea ușor.

Perioadele de lună nouă erau de-o întunecime înspăimântătoare, iar cele cu lună plină, argintate și senine, dar acestea din urmă anunțau, cum am spus, greutăți în navigație. Acel imens fluviu era grozav de sensibil la semnele cerești.

Înainte de-a ajunge la mare au trebuit să străbată un enorm labirint de insule și brațe de apă printre păduri de nepătruns care, în timpul nopții, se trezeau cu animalele lor aflate în călduri.

Pădurea era mereu de o densitate monstruoasă trestii de grosimea piciorului crescînd foarte înalte pe un sol spongios, cocotieri ascuțiți care-și înălțau trunchiurile drepte și netede, copaci de tot felul căutînd puțin aer și o bucățică de cer albastru, apoi alți oopaci, supuși, învinși, devorați de cei puternici. Arbuști cu ramuri parcă de oțel, plante carnivore care, dacă prindeau o pasăre, o înfășurau în frunze și o strângeau, iar după câteva zile îi lepădau scheletul curățat, iar pe sus, bolți, panașuri, ogive, ca în catedrale, ciubuce, rozete, volute, ghirlande, arabescuri. Dădeai peste ferigi milenare care se îndesau în mănunchiuri stufoase, frunze ca niște lame de bronz subțire, care sub stropii de apă sunau metalic, liane peste tot, cu care s-ar putea spînzura chiar și-un uriaș. Iar uneori o beznă totală în miezul zilei, în care străluceau doi ochi și se auzea rîsul vreunei păsări multicolore, repetat apoi de cincizeci de ecouri.

În acele zile ale ieșirii la mare, cu insule bogate în vegetație peste tot, Lope de Aguirre nu vru să coboare să doarmă pe uscat. De fapt, nu dormea aproape niciodată pe nicăieri.

Toată lumea aceea vegetală avea o viață misterioasă și proprie, iar omul care se apropia se simțea atras de groază și minunăție. Era ceva religios care impresiona, plante ca niște altare, lumini de origine incertă, șoapte de rugăciune și alte o mie de enigme și ciudățenii. Nu se vedea nici o ființă vie, dar se simțea doar prezența tainică a nenumărate existențe palpitând în jur.

Uneori se frângea o ramură care nu se mai putea susține, iar pocnetul sec se răspîndea în toate părțile și o sută de ecouri îl repetau. La gurile rîului lumina era de-o teribilă ciudățenie pentru că nu se vedeau nicăieri umbre și soarele părea să vină din toate direcțiile De sus, de jos – refractat violent de ape – de la dreapta și de la stânga, cu densități diferite.

În acele ciocniri de lumini fața lui Lope de Aguirre părea și mai puțin omenească. O piele ca pergamentul, cu reflexe metalice, și o barbă moale, vegetală parcă.

Semăna mai mult ca oricând cu capetele acelea reduse și comprimate pe care unii indieni "machifaro" le purtau atârnate la brîu, din trufie.

Erau mai bine de două mii de insule. Piloții numărară două mii șapte, dar, bineînțeles, nu le văzuseră pe toate.

Doi metiși și un spaniol umblau cu o pirogă, cercetând ținutul, printre acele insule, cînd i-a înghițit Amazonul, după ce piroga fusese răsturnată de învolburarea mareei.

Trei femei indiene care căutau scoici pe o insulă ar fost înconjurate de valurile fluxului care deveneau tot mai înalte și care, pînă la urmă, le-au acoperit.

Cu toate astea, pe ici pe colo, noi insule stîrneau noi curiozități și era greu să ții oamenii în frâu. Piloții spuneau „Nimeni să nu coboare, pentru că apele vor acoperi curând aceste insule." Și așa era. Se găseau pe acolo arbori care își duceau viața mai mult sub apă decît deasupra ei.

Cînd ieșiră în sfîrșit la mare, Lope îi urcă în a doua brigantină pe cei care, puțini la număr, mai mergeau în canoe și părăsi ultimul ceam, spre marea durere a negrilor care îl iubeau ca pe-o ființă vie.

Lope de Aguirre luă de pe brigantina a doua busola, astrolabul și așa-numitul „balansier", cu ajutorul căruia se putea menține drumul după umbra solară. Lipsiți de aceste instrumente, trebuiau să se țină de brigantina pe care se afla Lope, rămânând în raza ei vizuală în timpul zilei, iar noaptea călăuzindu-se după un felinar atârnat la pupă.

Avură parte de vreme bună și brigantinele nu se despărțiră una de alta. Dar navigară șaptesprezece zile, mult mai mult decît socotiseră, iar alimentele și apa se împuținară atît de mult, încît, dacă drumul ar mai fi durat încă o săptămînă, ar fi murit aproape toți de foame sau de sete. Hrana ajunse să se împartă în așa fel, încît fiecăruia îi reveneau numai cîteva boabe de porumb pe zi. Iar apa, a patra parte dintr-un sfert, de persoană, tot pe zi, lucru care, la acele latitudini toride, abia dacă se poate imagina.

Ca și cum asta n-ar fi fost mare lucru, bănuielile lui Lope se aprindeau ca întotdeuna, și privind în jur nu vedea decât amenințări de dezertare și trădare. Din cauza micimii navei, erau siliți să stea laolaltă și cei care nu se aveau bine, și așa se întâmpla că privirea căpitanului Guiral se încrucișa des cu cea a lui Lope. Și-o abateau amîndoi în altă parte, dar rămânea amintirea unei violențe nesatisfăcute.

Guiral se împrietenise cu Diego de Alcaraz, soldat naiv și fără vicleșuguri, care-și avea hamacul lângă el și vorbeau adesea pe șoptite.

Lope de Aguirre, fără a cere sfatul nimănui, puse să-l omoare. Execuția avu loc noaptea și nu prinseră de veste decât cei care se aflau în apropierea lor, iar corpurile fură aruncate în mare.

Cînd să-1 omoare pe Alcaraz, care era om îngrijit și ordonat, acesta își rîndui puținele lucruri pe care le avea, dărui niște pantaloni unui indian și, împachetînd un caiet jilav și aproape de nefolosit, doi ciorapi rupți, un șiret de jiletcă și o mică armă veche, scrise deasupra „Asta este pentru Zozaya, care, se află în cealaltă brigantina". Văzînd aceasta, Lope își aduse aminte de Cabañas, care făcuse la fel cu parte din obiectele răposatului părinte Portillo.

Cînd negrii îl întrebară pe Lope ce să facă cu cele două cadavre, șeful spuse:

— Aruncați-le în mare, drept hrană scrumbiilor turbate.

Guiral fusese toată viața un om serios și sigur de el, normal și cu scaun la cap. Niciodată nu mai trecuse prin întîmplări de felul celor pe care le cunoscuse în acea expediție. Dar în ultimele clipe ale vieții simți că-i revine în amintire un gînd care-i chinuise copilăria lupul. Ideea unui om-lup nemaipomenit de periculos care l-ar putea aștepta la vreo cotitură a vieții. Uneori îl privea pe Lope în strâmtorarea de pe navă și, văzîndu-1 mic, uscat, înarmat pînă-n dinți, gândea că numele lui era o aluzie la lup și poate că acela era lupul, și că acesta îl găsise. Lope își dădea seama de ciudățenia acelei priviri și o evita.

Guiral știa că mărunțelul om-lup avea în spate pe puțin o sută de oameni, bine înarmați și că voința lui era neîndurătoare.

Cât despre Alcaraz, nu se manifestase în vreun fel deosebit de cînd plecaseră din Motilones și era cel mai obscur dintre conchistadori și cel mai pașnic dintre maranioni. E drept că Lope nu putea susține nici privirea lui Alcaraz și că, știind lucrul acesta, evita să-1 privească în față. Cînd n-avea încotro și îl privea, ochii i se dereglau puțin și se observa un slab și trecător strabism.

În două rînduri șeful maranion îl întrebase:

— Se poate ști la ce cugeți dumneata?

Și era o întrebare sinistră mai mult prin ton decît prin cuvine.

Cînd ajunseră la insulă, Pedrarias văzu că într-un colț al covertei de jos, un indian, care umbla complet gol, se pregătea să-și facă coafura. Scoase dintr-un sac un pumn de liane, își dădu părul pe spate, se pieptănă mult timp cu un mic darac din lemn de manioca, apoi își strînse părul, îl legă de mai multe ori cu o liană, iar cînd termină scoase din același sac în care-și ținea lucrurile puțină pastă pe care indienii o numeau achiote și, cu multă grijă, își pictă o dungă de la o ureche la alta, de-a curmezișul feței, pe sub pleoape, alta mai mult sau mai puțin paralelă pe sub nas și o treia pe sub gură. Lope comentă:

— Țopîrlan prăpădit, și ia te uită cum se gătește!

Cu asta, indianul, care, cum spun, umbla gol pușcă, era îmbrăcat de gală măcar pentru zilele cît avea să stea pe insulă, la care se uita curios și pe deplin satisfăcut de el însuși.

Brigantinele au acostară chiar pe acel țărm al insulei Margarita pentru că mareea o purtase pe cea de-a doua la altă plajă, cam la două leghe distanță. Era 20 iulie 1561, într-o luni după-amiază.

Lope de Aguirre coborî cu câțiva soldați și-l trimise pe un oarecare Rodríguez, cu patru oameni înarmați și cu cîțiva indieni de pe insulă drept călăuze, să-1 anunțe pe șeful operațiunilor militare Martín Pérez, care mergea pe cealaltă brigantină, și să se alăture cît mai repede cu putință celorlalți. În același timp îi dădu lui Rodríguez faimoasa hîrtie – un pergament rezistent, dar acum slinos și fleșcăit de sudoare – și-i spuse să i-1 încredințeze lui Martín Pérez. Pe dosul pergamentului Lepe de Aguirre scrise numele lui Sancho Pizarro și ordinul ca acesta să fie omorât pe drum, fiindcă devenea pe fiece zi mai suspect și Lope nu tolerase niciodată ceea ce Pizarro numea nevoia lui de-a înțelege moartea lui don Hernando. Pizarra dorea întotdeauna să facă câte ceva – ceva imediat și urgent – în legătură cu amintirea lui don Hernando și niciodată nu știa ce, și de aceea nu făcea nimic niciodată. Acest lucru îi provoca o anume neliniște, și pentru a se apăra de ea se adâncea în faimoasa lui tăcere, cu ochii melancolici și întunecați. Ochi de zîzanie, spunea Lope de Aguirre.

Lope îl mai trimise și pe căpitanul de cavalerie, Diego Tirado, în interiorul insulei, pe jos, cu alți vreo doi–trei soldați. Cum erau slabi și gălbejiți din cauza drumului și fără arme, îți făcea nulă să-i privești.

Diego Tirado avea misiunea să anunțe și să ceară autorităților să le vîndă ceva mâncare, pentru că se rătăciseră și naufragiaseră și făgăduiau să plătească oricât. Să spună că aveau cîteva bucăți de aur și alte lucruri de valoare.

Primul lucru de care aveau nevoie era apa. Insula nu avea izvoare, dar ploile torențiale din fiecare zi le permiteau să-și facă provizii tot anul în cisterne mari.

Cu toată micimea ei, insula avea munți foarte înalți și n-ai fi putut s-o înconjori în trei zile și trei nopți cu un cal sprinten. De la țărmuri urcai o pantă destul de pieptișă pînă la capitala numită Yua, care nu era

departe. Mulți dintre spaniolii care locuiau acolo fuseseră primii descoperitori și fondatori și se considerau instalați acolo definitiv, trăind ca în Castilia. Căldurile erau sufocante, deși nu atât de mari ca pe Amazoane, dar acei spanioli trăiau de fapt în timpul nopții și aveau câteva sute de indieni care se ocupau cu munca câmpului, adică, cu păstoritul și cu agricultura. Erau și pescuitori de perle.

Lope de Aguirre rămase lângă brigantina lui, așteptînd. Purta, ca întotdeuna, platoșa și pieptarul, cât și coiful sub a cărui vizieră îi străluceau ochii de uliu. În partea stângă spada, iar în cea dreaptă pumnalul.

Unii soldați vrură să debarce, dar Lope se împotrivi. Pe cei mai mulți îi obligă să rămână împlătoșați pe puntea inferioară, adică ascunși, și-i lăsă sus doar pe cei invalizi și bolnavi, bineînțeles fără arme.

Lope de Aguirre aștepta. Oxidul sudorii și al fierului îi pătau îmbrăcămintea cu ocruri și verde, iar șeful, privind insula aceea pașnică, se gîndea la locuitorii ei și-și spunea „Blestemății ăștia au de toate și vor trebui obligați cu forța să fie cât de cât generoși".

Elvira și Tonralba stăteau pe covertă și fata vroia să coboare la țărm, dar nu îndrăznea să-i ceară nimic lui taica-su, pe care-l vedea foarte preocupat și ale cărui schimbări de dispoziție le cunoștea.

— Tu ești șeful tuturor în afară de mine, îi spunea de la bord, șeful lumii întregi și tatăl meu.

Lope părea că n-o aude.

Torralba spuse cu timiditate că avea chef să cînte „jota soriana" și Lope se grăbi să le anunțe că dacă vroiau să debarce n-aveau decît. În același timp o privea pe Torralba și, prin asprimea ochilor, părea să-i spună că nu era vreme de cîntece. Avertizarea era atît de clară, încît Torralba se crezu datoare să-i explice, coborând vocea:

— Nu, că n-am poftă să cânt decît atunci când mă aflu în locuri înalte. Aici jos, pe pământ, n-am să cînt.

IX

Între timp, Martín Pérez, debarcínd la două leghe distanță, după ce află unde se găsea Lope de Aguirre, vru să-i iasă în întâmpinare, dar trebui să aștepte întoarcerea lui Zozaya și Francisco Hernández, care se duseseră, cu cîțiva negri, să caute alimente și apă. Tot așteptându-i se făcu noapte.

Sancho Pizarro care, alături de Martín Pérez, coborâse primul pe uscat, dădea din nou dovadă că nu-i păsa de ceea ce se întâmplă în jurul lui, căci atunci când i-au spus că Zozaya se dusese să caute apă de băut, exclamă:

— Ah, da. Uitasem că mi-e sete.

Din cauza unor lucruri de felul acesta spunea Lope despre el că i se începoșase mintea.

Vroia să spună „că se tîmpește într-un mod periculos“, în timp ce mergeau cu toții prin întuneric, Martin Perez se gîndea mereu la Sancho Pizarro. Își propusese să nu înceapă cu omorurile, decât numai în caz de război, dar nu era posibil să nu îndeplinești un ordin de-al lui Lope.

Dat fiind că șeful maranion îi spusese că trebuia să lichideze afacerea cu Pizarro pe drum, îl chemă la el pe unul dintre negri:

— Ești înarmat? Ai pumnal? Ai frânghii?

Negrul, care se numea Asunción Ciungul, pentru că avea brațul sting doar pe jumătate, spuse că da. Un negru nu putea să nu aibă la el niște frânghii, pentru că deseori i se poruncea să mute lucruri foarte grele dintr-un loc într-altul. Asunción mână n-avea, frânghii însă da.

Atunci Martín Pérez își dădu seama că defectul fizic al acestuia putea fi o piedică, dar negrul Asunción înțelese și-i spuse:

— E aici și fratele meu care poate să mă ajute la orice fel de treabă.

Martín Pérez, care nu era vorbă lungă, îi arătă țidula de la Lope, celebră printre negri. Ciungul înțelese.

— Dacă mai așteptați, ne ducem numaidecît după Juan Primero, spuse, prudent.

— Nu, nu putem aștepta.

Atunci negrul vorbi cu fratele său o clipă, într-o limbă africană, după care începură să rîdă satisfăcuți de ei înșiși, într-un fel puțin cam indecent. În acel moment, când luna sta să răsară dinapoia unui munte, deasupra acestuia, la orizont, se vedea o strălucire crescîndă.

Martín Pérez spuse că trebuie făcut totul înainte de-a răsări luna.

Negrii au anumite superstiții în legătură cu satelitul nostru, și s-au gîndit probabil că graba se datora unor motive de ordin religios. Șeful operațiunilor militare îl întrebă pe cel de-al doilea negru cum se numea, și Asunción îl preveni:

— Asta n-are nume.

— Cum?

— Nu e botezat. Îl strigi Tu și vine.

— Și n-are nici un nume african, guianez sau congolez

— Aha, domnule, asta da. Yatiaha. Dar nu i l-au pus la botez, și de aceea spun că dacă-i ziceți Tu, vine și-așa.

Martín Pérez le spuse cine era victima și Asunción îl întrerupse:

— Da, știm bine cine e Pisarro. Adică, Sancho Pisarro. Nu-i așa, Tu Negrul Tu surîdea, rîsul acela fiind modul său de-a confirma ceva.

Martín Pérez spuse că avea să-i ceară lui Sancho să rămână în urmă ca să-i aștepte pe doi soldați care întârziaseră – ceea ce nu era adevărac – și atunci negrii vor putea să-și facă treaba.

Pizarro rămase în urmă pentru a-i aștepta pe presupușii întîrziați și, cînd jumătate din lună se ivea deasupra muntelui, Martín Pérez auzi în spate un zgomot de luptă, împotrivire și strigătele de surpriză ale lui Pizarro.

Martin gîndi că negrii nu avuseseră noroc, de vreme ce tăcerea celui sugrumat era primul semn al succe-

sului, și se opri să aștepte.

Negrii se luptau cu mare gălăgie.

— Ce se-ntâmplă, domnule Pizano întrebă Martin doar pentru a verifica dacă era vorba de el.

— Negrii ăștia, să-i ia dracu, că nu știu ce vor de la mine.

Și continua să se opintească.

Martir... întrebă iar, prin întuneric:

— Ce spui, domnule Pizarro?

De data asta nu răspunse, și fără să fi încetat zbaterile și oarecare luptă, negrul Asunción îi spuse fratelui său:

— S-a făcut, Tu. Acum nu mai trebuie decât să așteptăm.

Martín Pérez își continuă drumul pînă-i ajunse pe ceilalți și puse pergamentul în buzunar pentru a-1 înapoia șefului. Mai avea oarecare îndoieli și n-avea să se liniștească pînă ce nu s-or întoarce negrii și i-or spune că treaba se făcuse.

Așadar, mergea încet, așteptând.

În lumina luni, se vedea bine peisajul. Era o zătură mare, numită Restinga, nu închisă complet, ci cu deschidere spre mare în timpul fluxului, iar împrejur, din trei părți, vreo două leghe de pământ.

Muntele după care răsărea luna se numea Copei și era împădurit; avea două văi adânci și largi cu pământ bun pentru agricultură, una spre est, numită Asunción și alta, spre vest, Espíritu Santo. Pe coasta de vest se găseau bancuri de perle și locuitorii aveau indieni care se cufundau în adâncimi să le pescuiască.

Ajungând Martín Pérez cu oamenii săi la Lope de Aguirre, acesta îi spuse:

— S-a făcut.

— Da, domnule, și Martin îi înapoie pergamentul slinos.

Atunci se întâmplă ceva cu adevărat curios. Lope de Aguirre mai rosti încă două sau trei nume și îl preveni că trebuia să li se facă și ăstora de petrecanie dacă continuau să umble cu intrigi. Martín Pérez, vădit indignat, ridică vocea:

— Pentru numele lui Dumnezeu, că nu mai știu cu cine vreți să duceți războiul dacă în fiecare zi omorîți șase-șapte oameni!

— Hai, hai, Martín Pérez, se vede c-ai căpătat putere pe drum.

— Avem mai mare nevoie să strîngem oameni noi decît să-i omorîm pe cei vechi, dacă vrem să ne grozăvim. Adică dacă vrem să ieșim biruitori.

— Nu numărul face puterea. Și nici strigătele.

Martín Pérez tăcu.

În afară de Rodríguez, care se dusese la Yua – capitala – cu o scrisoare de la Lope de Aguirre, mai plecaseră trei sau patru soldați, tot fără arme și foarte slăbiți, ca să ceară alimente de pe la casa, promițând că le vor plăti.

Locuitorii insulei crezuseră la început că brigantinele aparțineau corsarilor francezi, și unii dintre ei se pregătiseră să se apere. Văzînd că era vorba de cu totul altceva, se bucurară și, așa cum se întâmplă de obicei, surpriza i-a făcut mai încrezători decât trebuia.

Pe baza scrisorii pe care o dusese Rodriguez și după spusele celorlalți soldați, autoritățile din insula Margarita hotărîră să trimită pe cineva care să vadă personal ce se întâmplă pe coastă, așa că în întâmpinarea lui Lope de Aguirre veniră două sau trei persoane civile împreună cu Gaspar Hernández, primarul orașului Yua. Înainte de asta Lope poruncise trupelor să se ascundă în calele brigantinei, cum am mai spus. Pe punte se vedeau doar cei care sufereau mai tare de foame și bolnavii.

Schimbară saluturi, și Aguirre ținu un discurs vorbind în felul lui despre navigația pe Amazoane și spunând că plecaseră din Peru de zece luni și că aveau mare nevoie de ajutor:

— Dumnezeu ne-a îndreptat spre aceastâ insulă, spuse cu smerenie, ca să nu ne prăpădim de tot și vă rog să ne ajutați cu ceva carne, pîine și vin c-o să vi le plătim și-o să ne continuăm apoi drumul spre Nombre

de Dios și apoi spre Peru.

Gaspar Hernández, convins de cuvintele înduioșătoare ale lui Lope, puse să se taie două vaci și trimise să se aducă de la Yua pline și vin. Făcură tabără acolo, aprinseră focul și, în scurtă vreme, carnea fu pusă la fript. Lope de Aguirre îi prezentă lui Hernández o mantie de catifea împodobită cu galoane de aur marcat, care aparținuse lui Ursúa. Hernández se și văzu îmbrăcând acea mantie la solemnitățile oficiale și păru convins, dar, ca și cum n-ar fi fost de ajuns, Lope îi mai dădu o cupă de argint aurit și-i spuse:

— Domnia-voastră poate-o să prețuiți cumva aceste podoabe și altele pe care le avem pe bord, dar pentru niște oameni care sînt mereu pe drumuri și-n războaie au prea puțin preț, sau chiar de loc.

Hernández se împrieteni cu Lope și cu ceilalți soldați și-i trimise o scrisoare guvernatorului insulei, don Juan de Villaldrando, care era la Yua, spunînd că noii-veniți erau oameni pașnici, că nu vroiau altceva decît să se aprovizioneze și că aveau lucruri de preț cu care să plătească.

Prudenți, guvernatorul și consilierii lui îl reținuseră pe Diego Tirado, ca și pe mesagerii care veniseră întâi, pînă se vor împărtăși din impresiile lui Gaspar Hernández, deoarece avuseseră parte de multe experiențe neplăcute și nu aveau încredere în cuvintele orișicui. Dar cînd guvernatorul citi scrisoarea lui Gaspar Hernández, temerile i se spulberară și dădu ordine subalternilor să coboare în port cu alimente, și se hotărî el însuși să meargă acolo, împreună cu unul dintre primarii adjuncți numit Manuel Rodríguez și cu consilierul Andrés de Salamanca, întovărășiți de încă doi sau trei funcționari din administrația insulei.

Plecară toți călare și spre miezul nopții, pentru că nici un spaniol nu obișnuia să iasă din casă în timpul zilei din cauza soarelui arzător de la ecuator, deși erau cu un grad sau două mai la nord decît Amazoanele.

Lope de Aguirre era tot pe plajă, numai cu bolnavii și cîțiva soldați aparent neînarmați, care mâncau pe rupte. Ceilalți, adică majoritatea, nu mîncaseră și nici nu băuseră de mai bine de douăsprezece ore, răbdînd în liniște sub punte, cu toate că mirosul de carne friptă se simțea pînă acolo.

Când Lope îl văzu pe guvernator venind cu suita lui, le ieși înainte ca să-i primească. El și maranionii care-l însoțeau îi ajutară, cu multe temenele, să descalece, iar Lope se înclină, vrînd să-i sărute mîna guvernatorului. Acesta nu-i dădu voie și Loipe insistă, spunând e de datoria mea. Printre cai umbla de colo-colo un cîine de o rasă greu de precizat, căruia guvernatorul îi zicea Solimán.

Soldații pe care-i avea Lope de Aguirre, sub pretext că vor să lege caii, îi duseră ceva mai departe, astfel încît, la o adică, stăpînitorii insulei să nu poată sări pe ei cu ușurință.

Guvernatorul îl îmbrățișă pe Lope de Aguirre aflând că el e șeful expediției, ceea ce de altfel îl cam miră – mirare ce nu trecu neobservată de Lope; apoi se îndreptară cu toții spre brigantină și cînd se găsiră aproape de apă. Lope mai ținu un mic discurs:

— Domnule guvernator și domnii mei. Soldații din Peru prețuiesc mai mult faptul de a avea cu ei arme bune decât haine bogate, deși au și de-astea îndeajuns ca să arate bine. Astfel că vă fac rugămintea, și eu mă alătur rugămînții lor, să li se dea voie să coboare pe uscat și să-și scoată armele și archebuzele, pentru că pe brigantină prind rugină, și poate că așa, în trecere, să faceți și dumneavoastră un târg cu lucrurile pe care le mai au din schimburile cu indienii, lucruri de oarecare valoare.

Guvernatorul răspunse că era de acord și că oricine în locul lui ar fi făcut la fel, de vreme ce înfățișarea lui Lope nu putea fi mai inofensivă și toate aveau un aspect foarte pașnic. Și, ca o confirmare a celor spuse, o văzură numai la câțiva pași pe Torraiba stând pe o piatră – iar Elvira, alături, dormea cu capul în poala ei.

În orice caz, cu îngăduința guvernatorului, Lope de Aguirre se apropie de brigantină și strigă:

— Ia, maranionii mei, ascuțiți-vă armele, curățați-vă archebuzele că le-a umezit marea, pentru că aveți acum permisiunea guvernatorului să coborîți cu ele la țărm și chiar dacă guvernatorul nu v-ar fi dat-o, v-ați fi luat-o voi singuri, știut fiind că sînteți în stare de asta, ba chiar și de mai mult...

Pe guvernator îl cam mirară ultimele cuvinte.

Ieșiră toți soldații din cale și, chiar de pe coverta brigantinei, trasară o salvă de salut în cinstea guvernatorului cu zece archebuze deodată, din cauza căreia Elvirica se trezi, înspăimintată. Apoi coborîră halebardierii, lăncierii, soldații și ofițerii din toate armele în ținută de campanie, adică înarmați ca și cum ar

fi gata să dea o bătălie. Guvernatorul privea fără să-şi poată crede ochilor şi mirarea lui crescu cînd văzu că soldaţii, instruiţi dinainte, îi înconjurau din toate părţile.

Aparent fără nici un fel de violenţă, asta nu.

Dimpotrivă, cu surîsul lui Lope de Aguirre şi cu scuzele şefului operaţiunilor militare, care se împiedică fără să vrea de primarul Hernández. Cîinele Solimán, călcat de un soldat, scheună de două ori.

De îndată ce oamenii care deţineau puterea pe insulă fură încercuiţi, Lope de Aguirre îl întrebă pe guvernator a cui era corabia pe care o văzuseră la venire în alt golf, că părea încăpătoare şi cu arboratură bună. Guvernatorul, cu glas cam nesigur şi înţelegînd că-şi făcuse nişte păreri premature asupra acelor oameni, spuse că nava era condusă de un călugăr, părintele Montesinos, din Santo Domingo, că sosise cu trei zile înainte şi că locuitorii insulei nu erau foarte mulţumiţi pentru că voise să-i ia pe indienii care lucrau ca servitori în ceamul cu araucanii, după cum spunea. Populaţia insulei nu vroia să renunţe la indienii ei, care făceau toate muncile grele.

— Din care ordin face parte călugărul?

— Este un călugăr superior din ordinul dominicanilor, se numeşte fratele Francisco de Montesinos şi are cu el cîţiva soldaţi. Corabia este de mare tonaj.

Apoi, se priviră în tăcere unii pe alţii, iar Lope de Aguirre se gîndea cu rîvnă la navă.

— Domnia-voastră, spuse, nu vreţi să vă pierdeţi indienii, asta e clar.

— Dacă n-ar fi ei, mărturisi Hernández, cine-ar mai lucra pămîntul. Ei sînt obişnuiţi cu clima.

Spaniolii trăiau pe insula Margarita ca într-un adevărat paradis. Erau nişte călduri groaznice, dar mulţumită acestora pe insulă se scoteau pînă la patru recolte pe an. Merita să le suporţi.

De fiecare dată cînd, în timpul convorbirii, se întîmpla ca Hernández să-1 numească „domnia-voastră“ pe guvernator, Lope de Aguirre îi privea pe amîndoi cu un aer zeflemitor. Şi-i spuse lui Villaldrando că soldaţii îi mulţumeau pentru că îi lăsase să debarce cu arme cu tot. Guvernatorul răspunse că, de vreme ce pe insulă era linişte şi nu exista nici un fel de ameninţare din afară, soldaţii puteau să-şi lase armele, iar el, Lope, să-şi păstreze doar o gardă înarmată, dacă credea că e necesar.

Guvernatorul şi celelalte autorităţi presupuneau că soldaţii care debarcaseră erau destinaţi apărării insulei. Vru să se îndepărteze cu ofiţerii săi dar, văzînd cordonul de soldaţi care-i înconjura, spuse oarecum neliniştit:

— Dar ce faceţi aici? Ce doriţi?

Lope, însoţit de Martín Pérez, se apropie de guvernator:

— Noi, domnilor, le spuse, ne îndreptăm spre Peru, unde în general nu lipsesc nici războaiele şi nici răscoalele şi nu numai războaiele împotriva indienilor sălbatici, ci şi cele dintre spanioli, şi fiindcă mergem ca să-1 slujim pe rege, n-ar fi bine să ne faceţi greutăţi, aşa că, deşi ne pare rău, e mult mai bine pentru toţi ca domniile-voastre să lăsaţi armele şi să vă declaraţi prizonieri. Nu vă alarmaţi, că fac asta numai ca să ni se dea tot concursul necesar pentru călătoria noastră – şi fără discuţii, întîrzieri sau amînări.

Guvernatorul şi oamenii săi se traseră înapoi întrebînd miraţi:

— Ce vreţi să spuneţi cu asta?

Unii dintre ei duseră mîna la spadă, dar degeaba, căci maranionii le puseră baltagurile-n piept şi-i ţintiră cu archebuzele.

După ce-i dezarmară, maranionii le luară caii, vreo opt sau zece, şi ieşiră la drumuri, ca nimeni să nu poată da de veste despre ceea ce se întîmpla. Cînd vedeau vreun om pe cal, îl ajungeau din urmă, i-1 luau şi-1 obligau să meargă pe jos pînă la plajă, unde îngroşa numărul prizonierilor.

Nu după mult timp se aleseră cu mai bine de-o duzină de cai, foarte buni cu toţii.

Lope hotărî atunci să pornească în marş către oraşul Yua, care nu era departe. Douăzeci de oameni călări pe cele două flancuri ale coloanei, iar ceilalţi, bine înarmaţi, pe jos.

Lope călărea calul guvernatorului, şi îl invită să se suie şi el pe crupă.

— Că domnia-voastră, spuse, sînteţi obişnuit să trăiţi în desfătare şi huzur. Guvernatorul, indignat, refuză

să se urce, și atunci Aguirre descălecă și-i spuse:

— Ei, dacă nu vreți să încălecați, să mergem cu toții pe jos.

Ceilalți maranioni nu descălecară însă, și după puțin timp, din cauza greutății armelor și a căldurii, Lope de Aguirre încălecă din nou și-l invită și pe guvernator, care acceptă în cele din urmă, stoic și nefericit. Ca să-l încurajeze, Lope îi spunea că lucrurile astea n-au nici o importanță și că totul consta în a înlătura puțin autoritățile pentru a lăsa libertate de mișcare soldaților atâta timp cît vor rămîne pe insulă, deoarece amorțiseră pe brigantine. Apoi întorcea capul și întreba:

— Grozave călduri trebuie să suportați pe-aici. Pe semne că aveți și servitoare frumoase, indiene și metise, care vă răcoresc, nu-i așa?

Dar nu-i răspundea nimeni. Pe crupa calului lui Pedrerías mergea Elvirica. Torralba venea în urmă pe jos, însoțită de câinele Solimán, care se împrietenise cu ea.

Guvernatorul îi spuse lui Lope să ia seama la ceea ce face, pentru că era în cele mai bune relații cu autoritățile instanței regale de la Santo Domingo.

Lope de Aguirre răspunse:

— Nu mă îndoiesc; îmi închipui eu că sînteți o persoană sus-pusă. De asta mă port cu atîta respect. Cît despre mine, pot și eu să vă spun că nu sînteți în tovărășie proastă. Eu tratez direct cu consiliul din Castilia.

Unii locuitori, curioși, veneau călare, și Lope de Aguirre îi punea să descalece și le lua caii. Treceau în stăpînirea maranionilor, iar sărmanii oameni de pe insulă se vedeau obligați să urmeze alaiul pe jos. Uneori Lope, pentru a justifica prădăciunea, spunea:

— Numai pentru cîteva zile. Și puteți să vă simțiți mîndru deoarece pe calul domniei-voastre călărește acum primul născut al unei familii nobile din Ciudad Real.

Maranionii făceau haz, dar nu peste măsură, deoarece știau că lui Lope nu-i plăcea ca momentele lui de bună dispoziție să se termine cu prea mare gălăgie.

Martín Pérez, care călărea pe o iapă foarte bună, se îndepărtă cu un grup de călăreți, pentru a lua în stăpînire piața din Yua înainte de-a ajunge Aguirre, și așa și făcu, intrînd în oraș de ziua Sfintei Magdalena, într-o marți în zori. Strigă în gura mare în centrul pieții, și ceilalți maranioni îi răspunseră „Trăiască Lope de Aguirre!“

Veseli și galopînd pe străzi se duseră toți să se încartiruiască în fortăreața care era deschisă și în ale cărei grajduri mai găsiră și alți cai, cu care invadatorii puteau forma un escadron puternic și strălucitor. Soldații, răspîndiți prin oraș, luau armele tuturor locuitorilor pe care-i întâlneau și, dacă vreunul vroia să le țină piept, îl insultau și-l dezarmau cu forța, evitând însă să-i facă vreun rău.

Înainte de prînz, insula întreagă era în stare de alarmă și gata de apărare, dar conducătorii ei fuseseră închiși și ordinele erau date pe insulă de șeful basc, măsliniu la față și pipernicit.

În fortăreață se găseau la vreo douăzeci de arestați păziți de gardă.

După ce mîncară, se întoarseră cu toții în piață unde încercară să taie stâlpul stăpînirii, care era un trunchi gros de goiac tare; de aceea, cînd dădeau în el era ca și cum ar fi dat într-o stâncă, iar oțelul securilor se tocea fără să-l știrbească măcar.

Lope era iritat din cauza rezistenței stâlpului și spunea:

— Dacă-și închipuie stâlpul ăsta că va rămîne aici în cinstea maiestății-sale, se-nșeală, iar dacă nu vrea să se lase doborît, aici va rămîne, dar numai ca să ne fie nouă de folos. Apoi, cu glas plin de veselie, îi întrebă pe maranionii care erau mai aproape: Ei, ce ziceți? Ați văzut cum se poate cuceri o insulă fără să strici praf de pușcă și fără vărsare de singe?

Lope de Aguirre, împreună cu ai lui, se duse la locul unde era trezoreria și, fără să mai aștepte cheile și nici să întrebe cine le are, sfărîmară porțile și sipetul, de unde scoaseră o mare cantitate de aur și de perle din procentul cuvenit regelui și distruseră catastifele.

— Mă simt un om nou, spunea Lope de Aguirre, umblînd de colo-colo.

Nu terminaseră încă toate astea când apăru o doamnă bătrînă, îmbrăcată țipător și sprijinită într-un

baston, spunînd:

— Mare serviciu îi faceți lui Villaldrando, pentru că acuma socotelile lor or să fie în regulă, dînd ca pierduți în mîinile voastre banii pe care i-a păpat el.

— Cine sînteți? întrebă Lope.

Doamna se îndreptă din spate, ofensată:

— Să mi te adresezi cu domnia-voastră, pentru că eu sunt adevărata guvernatoare a insulei Margarita.

Lope crezu că e nebună și n-o luă în seamă. Acum, că era stăpînul orașului, dădu un ordin prin care condamna la moarte pe toți locuitorii care, din acel moment, nu se vor prezenta cu toate armele pe care le-ar deține, atît de atac cît și de apărare; anunță în același timp că nimeni nu putea ieși din oraș fără autorizație scrisă.

Apoi puse să se aducă în piață un butoi cu vin de patruzeci de arrobas pe care-1 scoaseră din casa unui negustor și băură cu toții plini de voioșie.

Un insular îndatoritor sau numai rău intenționat veni să le spună că Villaldrando nu era decît locțiitorul guvernatorului și că adevărata guvernatoare era soacră-sa, o femeie foarte în vîrstă, despre care se presupune că se trage din goți. Lope de Aguirre îl privea și se întreba „Cu ce gând vine individul ăsta să-mi spună asemenea lucru“

Maranionii aflară cum că un negustor, numit Gaspar, poruncise să fie ascunsă o corabie de-a sa, care venea din insula Santo Domingo. Lope îl amenință cu moartea dacă nu spune unde se află. Omul mărturisi și corabia fu jefuită. Adusese multe mărfuri de preț din Castilia. Omul spunea într-una:

— Sînt ruinat, și-acum ar fi mai bine să merg cu voi ca să fiu spînzurat.

Lope dădu ordin ca unii dintre cei mai credincioși maranioni să treacă prin toate locuințele și să facă un inventar al lucrurilor pe care le-ar găsi și care ar fi de folos pentru expediție și război, sau pur și simplu pentru plăcerea maranionilor, ceea ce se și făcu întocmai, bineînțeles cu exagerările de rigoare. Tot ce găsiră mai bun aduseră la fortăreață, iar restul rămase în grija stăpînilor, cărora le puseră în vedere că notaseră totul pe liste și că, dacă va lipsi măcar un ac, aveau să plătească cu viața.

Lope luă în stăpînire mărfurile înmagazinate în insulă pentru a fi duse regelui, în Spania, le împărți între soldații lui și porunci să fie adunate în port toate canoele și pirogile.

În momentul în care le strînseră pe toate, le incendie pentru ca nimeni să nu poată duce vreo veste spre coasta continentului care se zărea în depărtare.

Astfel trecură primele două zile de ocupație a insulei Margarita, pe care maranionii o găsiră mai bogată decît credeau, atît în alimente cît și în alte lucruri, socotind și anumite obiecte de lux aduse din Spania sau pregătite pentru a fi trimise regelui.

— Ia uitați-vă, spunea Aguirre, ce viață dulce duc castilienii ăștia, care-și închipuie c-au ajuns în rai înainte de-a muri. Pe cinstea mea c-o să-i fac s-o simtă pe propria lor piele.

Unele femei priveau pe fereastră cînd treceau soldații maranioni și făceau comentarii. Nu le venea să creadă că în cîteva ore guvernatorul și ceilalți demnitari fuseseră arestați, proprietățile lor jefuite, unele case incendiate – atunci cînd soldații credeau că li se ascunsese cîte ceva – vitele adunate și închise într-un țarc, pentru hrana trupei. Și toate acestea le făcuse un om plăpînd, pipernicit, șchiop de un picior și acoperit cu zale, pe cînd ceilalți, civili și militari, umblau aproape goi.

Înainte de-a intra în fortăreață, șeful operațiunilor militare, Martín Pérez, îl sfătui pe Lope de Aguirre:

— Scoateți-vă zalele și puneți-vă altă cămașă, că cea pe care-o purtați e grozav de asudată.

Sfatul i se păru suspect lui Lope, care începuse să se uite chiorîș la Martin din mai multe motive. Primul, pentru că înainte de-a ajunge la insulă spusese, aflîndu-se încă pe bordul brigantinei, că scheletul comandorului Guevara se ținea după ei pe mare. Frumos era că și alți soldați povesteau că l-au văzut strălucind în plină noapte, puțin după ce ieșiseră din delta Amazoanelor. Martin istorisise în glumă întîmplarea aceea cu scheletul comandorului care-i urmărea, dar mai apoi îl asigură pe Lope cum că l-ar fi văzut cu adevărat.

Alt motiv de neîncredere era faptul că se opusese planului lui Lope de-a duce la bun sfîrșit toate execuțiile pe care le plănuise și faptul că-1 întrebase „Cu cine veți mai purta războiul, dacă în fiecare zi omorîți șase sau șapte oameni".

— Du-te la gardă, îi spuse Lope lui Martin și, consideră-te în stare de arest.

Martin ascultă, deși îl preveni că nu înțelege motivul și că ar face mai bine să i-1 explice.

Pe insulă se aflau cîțiva tineri nemulțumiți de felul de-a guverna al lui Villaldrando, și, văzînd libertățile pe care și le luau maranionii, li se alăturară. Lope era foarte mîndru de lucrul acesta și spunea într-una:

— Acum vedeți și voi; oamenii ăștia vin în rîndurile noastre, și jur pe Dumnezeu că pînă și asta va fi pentru bunăstarea și prosperitatea tuturora. Veți vedea cum vor mai veni sub flamurile noastre și alții, pe continent, și cum nu ne vom opri decît după ce vom ocupa Peru.

Cîțiva maranioni se apropiară ca să întrebe de Martin Pérez, și Lope porunci să fie chemat comandantul gărzii:

— Ce face Martin? îl întrebă. Nu spune nimic, nici de bine nici de rău?

— Nu, după cîte știu eu.

— N-a vorbit nici despre scheletul comandorului. Comandantul gărzii crezu că e vorba de-o glumă de-a lui Lope și rîse fără să răspundă. Atunci se duseră amîndoi la corpul de gardă, iar Lope îi dădu drumul lui Martin și îi ceru chiar scuze. Martin ieși, fără să mai facă vreo observație, și se întoarse la însărcinările lui de șef al operațiunilor militare ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Lope urcă în fortăreață, se duse în încăperile lui și, puțin după asta, văzînd-o pe fiică-sa că trece prin fața ușii camerei, îi strigă:

— Ține-te dreaptă, Elvira! De cîte ori să-ți spun.

Fata îl privi înspăimîntată, cu umerii trași înapoi și cu pieptul înainte. Căpetenia maranionilor o privi doar o clipă pe fiică-sa cu duioșie:

— Așa da. Dacă la vîrsta ta nu ești sprintenă, cînd o să mai fii?

Atunci fata începu să se alinte, veni la taică-său și-1 sărută pe barbă, iar Lope, ascunzîndu-și bucuria, îi spuse:

— Lasă-mă, fata mea, că sînt ocupat.

Între timp, Lope îi punea pe insularii care se înrolau ca soldați să semneze un act de renunțare la naționalitatea lor de spanioli, iar drept compensație îi plătea înainte din banii regelui.

Apoi Lope le dădu oarecare libertate, îngăduindu-le cîte și mai câte; să ia ce-i al lor și ce-i al vecinului, fără nici o deosebire. Soldații aceștia noi le-au fost de mare folos maranionilor, în special pentru descoperirea bogățiilor ascunse.

Scările fortăreței erau de lemn și fiecare treaptă gemea pe alt ton sub picioarele maranionilor.

Uneori guvernatoarea trecea pe-aproape și rămâneau cu toții locului, privindu-i îmbrăcămintea de mătase galbenă, strălucitoare.

— Și baba asta nebună cine e? îi întreba Lope.

— Nu-i nebună. E chiar guvernatoarea.

Lope de Aguirre nu putea pricepe lucrul ăsta.

Nobilii de pe insulă se adunaseră în acel colțișor pentru a duce o viață de dulce trândăvie. Aveau o conștiință de clasă foarte dezvoltată; cîte unii se credeau coborîtori din Juana la Loca, iar alții purtau însemne cavalerești fără să aibă dreptul.

Toți umblau țanțoși și-și pretindeau reciproc respect într-un mod plin de pitoresc. Cîte unii țineau două servitoare negre ca să le legene hamacul.

Lope văzu că, dintre deținuți, guvernatorul Villaldrando pretindea o celulă separată dat fiind că era de rang mai mare decît primarul, iar acesta pretindea același lucru pentru a nu-și împărți culcușul cu șeful de jandarmi.

— Puah, tîlharii, spunea Lope; lasă c-am venit eu aici și-o să-i judec fără nici o deosebire și-o să-i fac

eu să-și dea seama cine e fiecaie.

Dar Lope nu-și putea lua gîndul de la nava părintelui Francisco de Montesinos. Cele două brigantine erau pe punctul de-a începe să se disloce și, prost ancorate cum erau, din cauza izbiturii valurilor se stricau pe zi ce trecea.

Corabia călugărului se găsea într-un golf numit Maracapana, unde se afla o așezare de indieni. Acesta cobora uneori cu cîțiva soldați și încerca să înroleze oameni pentru războiul cu „araucanii dar umbla cu ochii în patru, pentru că știa ceea ce se întîmplă în cealaltă parte a insulei. Fuseseră interceptate două din încercările dominicanului de a comunica cu Villaldrando. Încă nu știa că guvernatorul e arestat, ceea ce l-a mirat mult pe Lope, care deduse că locuitorii insulei, de frica răspunderii, se purtau cu prudență și nu îndrăzniseră să-i ducă știri călugărului. Cel puțin, nu-i duceau toate știrile.

Lope știa că nava călugărului era dotată cu piese de artilerie, ceea ce prezenta o importanță deosebită pentru planurile sale. Trimise, așadar, una din brigantinele lui nesigure cu optsprezece soldați și cu un căpitan numit Mungia. Ca pilot mergea un negru veteran pe acele coaste, pe care-l găsiseră la Yua și care-și oferise serviciile singur. Soldații mergeau cu ordinul de-a pune stăpînire pe corabie cu orice preț și de-a o aduce în rada cea mai apropiată de capitală.

Mungia plecă numaidecît, dar pe cînd se apropia de golful Maracapana, i se păru că-i mai bine să treacă de partea călugărului decît să rămînă cu Lope, iar călugărul îi primi plin de încredere pînă cînd Mungia îi povesti amănunțit despre tot ceea ce se petrecea pe insulă și despre tot ceea ce făcuse Lope pe Amazoane.

Atunci fratele Francisco păru dezorientat și, îndepărtîndu-se de soldați, le ordonă să-și lase armele într-un colț. Ei făcură întocmai, spunîndu-i că sînt gata să-i dea orice dovadă de lealitate, dacă ar dori așa ceva.

Dominicanul, încă nesigur, le spuse că-i va duce pe continent chiar în acea zi și va anunța autoritățile din Burburata ca să ia măsurile necesare. Mungia îi răspunse că hotărîrea li se părea foarte chibzuită, că poate face tot ceea ce crede că e mai cu folos pentru slujirea lui Dumnezeu și a regelui.

Nu peste mult timp soldații lui Mungia și șeful lor debarcară pe coasta de la Burburata, iar părintele Montesinos aduse la cunoștința autorităților atît numărul de oameni, armamentul și intențiile trupelor lui Lope cît și crimele comise în timpul călătoriei acestora pe Amazoane, fapte care produseră oarecare uimire și alarmă. Apoi călugărul se întoarse cu corabia la Margarita și aruncă din nou ancora în golful de la Maracapana.

În timpul acesta, Lope socotea c-a și intrat în posesia corăbiei – că aceasta se află, adică, în stăpînirea lui Mungia – și dădu un ordin prin care-i obliga pe locuitorii insulei să-i aducă șase sute de berbeci și cîțiva viței ca să-i taie și să-i săreze și să-i mai facă și o anumită cantitate de pîine de manioca. Totul trebuia să fie gata pînă la un anumit termen, pentru ca alimentele să fie îmbarcate pe corabia părintelui Montesinos, cu care avea să plece cît mai repede cu putință, spre Panama.

Viața pe insulă era foarte plăcută. Soldații erau împărțiți prin diferite case și Lope îi obliga pe locuitorii insulei să se poarte bine cu ei, amenințîndu-i, în caz contrar, cu pedepse cumplite. Câte unu însă, după ce primiseră vreun soldat, protestau și cereau un căpitan, dat fiind că erau oameni de seamă – așa ziceau – și meritau niște oaspeți potrivit rangului lor. Lope le trimitea vorbă că numitul soldat se trăgea din Fernán Núñez și că venise în Indii din cauza unui bucluc iscat de-o rivalitate amoroasă.

Cînd locuitorii insulei își dădură seama că Lope își bătea joc de ei nu mai făcură nici un fel de reclamații. Soldații se duceau să mănînce în casele respective, dar cînd venea vremea odihnei, n-aveau încredere în nimeni și se adunau în fortăreața din Yua, unde dormeau mai liniștiți. Într-un colț al coridorului de jos se găsea o icoană a sfîntului Iacob călare, dar calul era un căluț de mare și artistul care o făcuse trebuie să fi fost un umorist.

Într-o zi, Lope de Aguirre dădu ordin să se adune în piața orașului toți locuitorii valizi și le ținu un discurs:

— Cei mai mulți dintre voi vor fi înțeles până acuma că nu am venit pe insulă ca să rămînem aici și nici pentru a cauza cuiva neplăceri; dimpotrivă, sîntem plini de rîvna de-a vă sluji. Domnul mi-e martor că nu mă

gîndeam să rămîn aici mai mult de patru zile. Dar corăbiile mele erau atît de prăpădite, că era cu neputință să-mi continui drumul cu ele și sînt obligat, de vreme ce așa mi-e dat de la Dumnezeu, să aștept aici corabia dominicanului. Eu credeam că va rămîne aici, dar mi s-a spus c-a plecat iar spre Burburata și de acolo la Santo Domingo. Acum trebuie s-o așteptăm pentru a o lua în stăpînire cu armele, prin forțele pe care le-am trimis la Maracapana, iar pentru voi va fi și mai bine așa, în loc să rămînem cu toții aici, păgubindu-vă și tulburîndu-vă obiceiurile cît timp ne-am fi construit una sau mai multe brigantine. Puteți fi siguri că, de îndată ce sosește corabia superiorului, o să i-o luăm și-o să plecăm. Acesta este motivul pentru care am cerut atîtea provizii pentru echipaj. Și tot din această pricină îi țin închiși pe guvernator și pe ceilalți cavaleri, ca să nu întâmpinăm greutăți în privința cererilor noastre, ceea ce le convine de fapt și lor, pentru că mîine nimeni nu-i va putea trage la răspundere de cele petrecute, de vreme ce, fiind arestați, nu s-au putut opune libertăților și îndrăznelilor noastre. De multe ori am spus și repet iarăși, că nu doresc ca soldații mei să ia ceva pe degeaba, ci să plătească totul mai bine decît se obișnuiește, astfel că de-acum înainte voința mea este ca fiecare găină să se vîndă nu cu doi reali cum făceați, ci cu trei și patru, după greutate. Și la fel și cu celelalte lucruri. Nu trebuie să dați nimic nici unui soldat și nici măcar mie fără să notați, astfel încît înainte dea pleca de pe insulă eu să văd totalul și să achit cu dărnicie pînă la ultimul bănuț, mulțumindu-vă astfel pentru favoarea ce ne-o faceți îngăduindu-ne pe lîngă voi.

Oamenii ascultau, dar nu prea convinși, deoarece își dădeau seama că vorbele lui Lope nu se potriveau cu faptele. Într-adevăr, oamenii pașnici care trăiesc cu gândul doar la micul lor câștig sînt foarte greu de înșelat în asemenea lucruri, în jurul cărora se învârtește întreaga lor viață. Așadar, îl ascultau pe Lope, dar le era indiferent dacă urca sau scădea prețurile, pentru că, oricum, știau că n-o să fie plătiți.

Acea doamnă bătrînă, care se apropiase în prima zi de Lope, apăru în piață sprijinită în bastonul ei, îl privi pe șef cu o expresie întunecată și întrebă:

— De ce strigă atîta străinul ăsta?

Nimeni nu-i răspunse și ea se crezu în drept să adauge:

— Prețul găinilor îl stabilesc eu.

Lope întrebă încă o dată dacă femeia aceea era așa-numita guvernatoare, dar în același timp Bemba cerea voie să danseze pentru că era ziua sfîntului lui și negrii se strînseseră roată chiar acolo:

Ou – e
Ou Kogă jou va-ye
llava Kogă ye Ou – e
Va Kogă jou va-ye
Na va-bou-moma-ye Ou – e
Bou moma yauyoume Ou – e
Va Kogă jou va-ye
Na ba-vou-momă-ye Ou – e
Yeite – na – dedaghe.

Cîntau și dansau, iar cuvintele traduse în spaniolă erau următoarele:

Ou-e...
o diademă de pene pe sprincene Arborele paradisului
Ou-e...
Această frumoasa diademă pe fruntea mea
Ou-e...
Această frumoasă diademă pe sprâncene
Și eu ating ușor pămîntul cu picioarele
Ou-e ...
Această frumoasă diademă pe sprâncene
Grațios ating pământul cu picioarele

Ou-e...

Şi toată lumea vine-n jurul meu.

Era un pretext pentru ca Bemba să le arate oamenilor de pe insulă cît de bine dansa, chiar de ziua sfîntului său Ou-e.

Clopotul bisericii chema la rugăciune şi, cum uşa era larg deschisă, de-afară se vedea o mare mulţime de credincioşi şi preotul care începea slujba. Pedrarias auzea din piaţă acel ou-e al negrilor şi apoi, tot în ritm, ora pro nobis al albilor, dar nu îndrăznea să gîndească că totul era unul şi acelaşi lucru.

Cînd putu să se apropie de Lope de Aguirre, îi spuse:

— În cîteva zile ai făcut o adevărată revoluţie pe insulă, dar fii cu ochii-n patru, că pe-aici lumea e cam exaltată.

Lope făcu unele ironii la adresa locuitorilor insulei, apoi îl întrebă pe Tedrarias dacă, în timpul călătoriei pe mare, văzuse şi el scheletul lui Guevara. Pedrarias se miră foarte de acea întrebare şi Lope îi povesti ceea ce Martin cît şi alţii ziceau că văzuseră. Explicaţiile îl uimiră şi mai tare.

Lîngă ei se găsea un grup de femei care păreau că doresc să le spună ceva. Pedrarias se întoarse spre ele:

— Ce aşteptaţi, dumneavoastră?

Nu răspundea nici una.

Pedrarias repetă întrebarea, dar nici atunci nu răspunseră.

Lope de Aguirre rosti:

— Uf, dă-le încolo. Sînt nişte curve bătrîne care şi-au pierdut graiul cu vîrsta.

Atunci una din ele spuse cu o voce piţigăiată, dar hotărîtă, că veniseră să-şi ceară, ca o favoare, eliberarea lui Villaldrando.

— Nu comand eu aici, răspunse Lope. Duceţi-vă şi cereţi-i asta guvernatoarei. Nu aveţi o guvernatoare? Culmea fu că femeile plecară, pare-se, în căutarea ei. Pedrarias râdea privindu-1 pe Lope de Aguirre şi gîndind „Ce bun camarad ar fi Lope ăsta dacă n-ar fi atît de...“ Dar nu găsea cuvîntul potrivit. Mizerabil, nu mergea. Mîrşav, nici atît. Era greu să-i dea un calificativ vexatoriu pentru că vedea în el un Iuliu Cezar cu capul redus la mărimea unui pumn, cum făceau indienii „tupf“. Totuşi un Iuliu Cezar. Căpetenia romanilor omorîse şi el oameni vinovaţi şi oameni nevinovaţi. Cu frânghia sau cu pumnalul şi, deseori, cu mîinile negrilor din vechea Libie, ca aşa-numitul Tu. Nici mai mult, nici mai puţin.

Cîinele Solimán, dat fiind că-1 pierduse pe guvernator, umbla căutîndu-şi un nou stăpîn şi-i adulmecă, plin de prudenţă, mai întîi pe Bemba, apoi pe Pedradas. Părea să-1 prefere pe acesta din urmă.

X

În a treia zi după ocuparea insulei Margarita, Lope bău cam mult – și asta după atîtea săptămîni petrecute la bord fără să fi pus pic de băutură pe limbă – și spuse niște vorbe fără rost, care provocară râsul. Căpitanul Alonso Henriquez, grijuliu de bunul renume al lui Lope, avea credința că șeful comisese multe atrocități –și era în drept să le comită, fiind în timp de război – dar n-avea dreptul să facă prostia de-a se arăta beat în fața soldaților.

Trebuia să fi evitat asta măcar pentru propria-î siguranță, deoarece, rând e vorba de un șef beat, se poate încerca orice fără să-și primejduiască cineva viața.

Henriquez spuse într-adevăr toate astea, dar fiindcă era un om tăcut, fu remarcat pe dată. Acest căpitan avea funcția de șef al depozitului de alimente și muniții. Unii îl numeau Henriquez și alții Orellana, acesta fiind cel de-al doilea nume al său. În ultimul timp se plîngea că-1 doare capul și spunea – nu se știe dacă în glumă sau în serios – c-o să-l piardă și-o să i se transforme într-un ceasornic. Cu minutare și secundare și cu un tic-tac pe care credea că-1 și aude cînd era liniște. Într-o zi Lope, auzindu-1 vorbind despre asta, spuse că în tabăra lui nu vroia nebuni.

— Nu-i nebunie, îi explică Pedrarias, care era prieten cu Henriquez, ci o scrînteală trecătoare din cauza climei greu de suportat.

Lope îl privea cu o ironie ascunsă, gîndind „Bine-ar fi dacă am pune toate lucrurile, bune sau rele, pe seama influenței ecuatorului“. Și în ziua aceea nu mai rosti nimic altceva. Dar după două zile, din cine știe ce motiv, Carolino îl sugrumă pe Henriquez chiar în locuința unde obișnuia să mănînce, în timp ce stăpîna casei umbla de colo-colo țipînd ca o pasăre rănită, și așa de tare, că se auzea pînă în piața din Yua. Henriquez, cu frînghiile înnodate la ceafă și bine strînse, alergă prin toată casa, răsturnînd scaune, vase și sfeșnice înainte de-a cădea în vestibul, pe unde voise să scape. Era un sistem nou de-al lui Carolino.

Pedrarias află totul abia atunci cînd nu mai era nimic de făcut și din acea zi se arătă rece și neprietenos față de Lope și nici n-o mai vizită atît de des pe fiică-sa și pe Torralba, la care avea obiceiul să vină cu orice ocazie. Unii soldați începură să gîndească și ei că nu mai erau siguri de viața lor nici dacă erau credincioși și nici dacă erau suspecți, de vreme ce depindeau mai mult de capriciul lui Lope decît de altceva. Iar capriciile sale nu i le înțelegea nimeni.

La întrebările lui Pedrarias, Lope spuse de vreo două ori:

— Dacă Henriquez credea și îndrăznea să spună cu glas tare că am comis nenumărate fapte sîngeroase pe Amazoane și felurite neghiobii aici, nu mai avea mult pînă la răzvrătire, și știi doar că am obiceiul să mă trezesc înaintea altora.

— În felul acesta o să vină o zi, replică Pedrarias, în care nimeni n-o să mai doarmă și atunci prea puțin îți va folosi să te trezești înaintea altora. Dar pînă una alta nici Dumnezeu nu mai înțelege ce faci.

— Eu înțeleg foarte bine, și dacă Dumnezeu nu înțelege, cu-atît mai rău pentru el.

Mulți soldați ar fi încercat să fugă, dar se stăpîneau văzînd că insula nu e mare, că putea fi străbătută în cîteva zile și că era ușor să ajungi pînă în cele mai îndepărtate văgăuni ale munților. Cu toate astea cîțiva soldați se hotărîră să fugă. Și primii patru au fost Francisco Vasquez, Gonzalo de Zuniga, Juan de Villatoro și Luis Sanchez del Castilio. Ultimul dintre ei povestea că văzuse și el, la vărsarea Amazoanelor, scheletul comandorului Guevara plutind pe apă. Și nu doar plutind, ci înotînd și strigînd, și era singurul dintre cei care-1 văzuseră care spunea asta. Unde s-a mai văzut un schelet care să poată striga.

Cei patru fugiră din fortăreață folosindu-se de întunericul nopții și Lope, când află, se înfurie în așa hal, încît unii crezură că-și va pierde mințile. Striga, îi insulta pe cei ce fugiseră, își smulgea barba, făcea spume la gură și luă numaidecît măsurile necesare pentru a-i urmări și a da de ei. Înainte însă se duse acolo unde erau închiși prizonierii de pe insulă și-i spuse guvernatorului că, dacă fugarii nu apăreau în patruzeci și opt de ore, îi va învăța minte pe toți și va pustii și distruge întreaga insulă, așa că vor trebui să se teamă și să plătească atît cei drepți cît și cei păcătoși.

Drept răspuns, guvernatorul își repetă cererea de-a i se da o altă încăpere, separîndu-1 astfel de jandarmi, de vreme ce avea o funcție mult mai înaltă.

Lope îi spuse:

— Nu sînteți guvernator, ci ginerele guvernatoarei, am aflat-o eu și pe asta.

Se duse apoi prin casele unde obișnuiau să mănînce fugarii și, tot insultînd și amenințînd, spuse că acorda stăpînilor acestor case un răgaz de zece ore ca să-i găsească, îi căută și pe soldații recent înrolați dintre locuitorii insulei și, cum aceștia cunoșteau toate cotloanele, le ceru părerea și apoi îi trimise și pe ei, înarmați, împreună cu civilii.

După vreo douăsprezece ore aceștia veniră cu Villatoro și cu Sánchez legați unul de altul și-i duseră direct la stîlpul infamiei din piața mare, unde negrul Juan Primero îi puse lațul pe după gît lui Sánchez iar celălalt negru, Carolino, lui Villatoro, spînzurîndu-i pe-amîndoi.

Lope de Aguirre obligă populația să asiste în masă la execuție. Pentru ca supliciul să fie și mai zguduitor, Lope puse să le dezlege condamnaților mâinile și picioarele pe cînd îi înălțau în aer. În felul acesta spasmele și convulsiile fură mai mari, la fel și groaza oamenilor. Unii civili, cuprinși de milă, stăteau cu privirea în pămînt, dar Lope îi silea să-și ridice ochii, punîndu-le vîrful spadei sub bărbie. Alți soldați făceau la fel cu baltagele, și o femeie tînără leșină.

În timpul agoniei victimelor, Lope de Aguirre spunea:

— Iată-i pe cei credincioși maiestății-sale. Să vedem dacă vine acum regele don Filip să-i scoată din laț.

Porunci ca la picioarele victimelor să se pună o inscripție „Pentru trădare, întîi față de rege și apoi față de mine“. Și iscăli Lope de Aguirre. Comentînd aceasta, zicea:

— Sánchez ăsta a văzut înotînd scheletul comandorului, dar n-a învățat că în viață poți trăda o singură dată, iar cel care trădează de două ori e un om de nimic, un ticălos care merită soarta pe care-a avut-o el.

Toate acestea îi înspăimîntară de moarte pe oameni. Pedrarías, care obișnuia să rămînă impasibil și să se ridice deasupra lucrurilor pe care le vedea, se arăta morocănos față de Lope.

— Ai ajuns să înjosești pînă și moartea, îi spuse într-o zi, și asta se plătește scump.

— Ea ne înjosește pe toți, Pedrarías, răspunse șeful cu nepăsare. Și e bine ca moartea să lucreze o dată și pentru mine, adică pentru disciplina din tabără.

Cineva îi spuse lui Aguirre că guvernatorul Villaldrando ceruse un marchizat în Castilia și că trimisese în acest scop un arbore genealogic și relatarea faptelor sale de vitejie, și că pe insulă erau unii care își băteau joc de lucrul ăsta.

— Marchiz se miră Lope. Ca să te distingi nu trebuie să stai aici, ci în Peru, unde se dau bătălii pentru un fleac și unde sîngele cere sînge.

Sigur e că, după acea pedeapsă, cei cîțiva soldați care se gîndeau să dezerteze văzînd că nu făceau nimic cu fuga, rămaseră pentru moment liniștiți.

Abia își dăduseră condamnații sufletele, cînd Lope de Aguirre văzu venind în piață un călugăr dominican care bolborosea ceva pe latinește.

Lope îl întrebă:

— Ce rugăciuni spui dumneata aici?

— Mă rog pentru sufletele nefericiților ăstora.

— Cum e sufletul dezertorilor? Mare, mic? Alb, negru? Nu știi? O să-ți spun eu n-are nici culoare, nici mărime, pentru că ei n-aveau suflet. Erau doi oameni fără suflet. Mai vrei să mai știi și altceva despre ei îi cunoșteam ca pe mine însumi. Sánchez ăsta, încă de pe cînd am plecat din Motilones spunea că nu era sigur că e Sánchez, că nu știa cine e. Acum o s-o afle și pe-asta din lista Sfîntului Petru. N-are Sfîntul Petru o listă cu numele tuturor blestemaților care se duc acolo Acolo o să i-o spună și ăluia cu capul de ceasornic. Și nici Villatoro nu știi cine e. Uită-te la el, că mai mișcă și-acum din laba piciorului sting. Tot eu am să-ți spun Villatoro era un om slab căruia, după cum spunea el însuși, îi era frică de maimuțe de cînd se știa pe lume. Într-o zi, în Machifaro, i-au dat să mănînce o labă de maimuță friptă, dar cînd o văzu spuse că nu putea,

pentru că aceea era o mînă de om. Şi de atunci ne privea pe toţi şi pe mine însumi ca pe nişte damnaţi în viaţă, ca pe nişte suflete păcătoase ce trăiesc afară din trupurile lor. Îi era frică de noi şi se temea şi de umbralui. N-a fugit de mine cînd a plecat în munţi, ci de propria-i umbră, cît şi de umbra dublă a tîlharilor ăstora tuciurii pe care-i ţin lîngă mine – negrii râseră în tăcere, arătîndu-şi dinţii mari şi albi. De ăştia, de Carolino şi de Juan Primero le era frică celor doi, de-aia au fugit din tabără. Ce zici de asta, părinte?

— Nu zic nimic.

Pe Lope îl supăra tăcerea lui demnă:

— Dar o să zici, pentru că ţi-o poruncesc eu.

— N-am nimic de zis. Ce vreţi dumneavoastră să zic.

Lope observă, sau i se păru numai, că preotul acela îl privea cu oarecare dispreţ şi că, dacă vorbele îi erau prudente, aerul lui lăsa să se vadă o aversiune firească. Şi le spuse celor doi negri:

— Duceţi-vă, băieţi, şi daţi-i dreptate acestui slujitor al bisericii. Negrii nu ştiau ce să facă.

— Daţi-i dreptate, am spus, pe la spate.

— Dar cum? întrebă Carolino.

Lope scoase pergamentul şi atunci Juan Primero se apropie de preot cu frânghiile în mînă.

— Nu vreau decât să-ţi dau dreptate, spuse Lope, de vreme ce gîndeşti că sînt un criminal, iar clerici ca dumneata sînt din belşug pe lume, ba chiar prea mulţi.

Dar intervenire locuitorii cu rugăminţi, şi cum erau chiar aceia care îi aduseseră pe fugari, Lope consideră că era cazul să le facă pe plac. Pentru moment, aşadar, călugărul scăpă cu viaţă, spre dezamăgirea lui Carolino, care, ca să-şi ascundă supărarea, dansa uşor pe-un picior, cântînd cam pe nas unul din cântecele lui

Oue-ué...

Atunci Lope de Aguirre începu să le explice soldaţilor de ce învinseseră cu atâta uşurinţă pe insulă, spunîndu-le că şi mai uşor o să le fie pe continent. Vorbea la umbra celor doi spînzuraţi:

— Aţi văzut că oamenii de pe aici şi de prin alte părţi îşi petrec viaţa făcîndu-şi vînt cu evantaiul sub palmieri, în timp ce indienii se spetesc pe câmpuri şi-apoi sub apa mării căutînd perle pentru ei, şi sînt oameni care jură pe rege şi pe regină şi pe papa de la Roma, şi la adăpostul lor păzesc ceea ce au şi fură tot ce pot, sub pretenţia că sînt oameni de soi. Oamenii aceştia încep să afle cine sînt eu şi trebuie să ajungă s-o şi înveţe. Trăim vremuri în care pământul va fi al celor care vor îndrăzni să-l cucerească cu sângele şi sudoarea lor, şi eu sînt unul dintre ei, iar maranonii mei sînt tot aşa de buni ca şi mine. Eu ştiu încotro mă îndrept şi unde vă duc pe voi, şi nimeni nu mă va putea abate din drumul meu, căci pe el m-a îndreptat vechea înverşunare a inimii mele şi dreptatea din capul meu, care, chiar dacă nu marchează minutele ca cel al lui Sánchez, ştie totuşi foarte bine de care parte e legea. Nu cea a regelui Filip; ci a sîngelui oamenilor adevăraţi care-şi văd viaţa sfîrşită şi înfăţişarea pocită de plumbul archebuzelor. Eu sînt mărunt la trup, dar mărunt era şi David şi i-a venit de hac uriaşului filistin Goliat. Eu voi fi, şi asta fără ca scheletul meu să înoate şi să strige pe mare, umbra răzbunătoare a tuturor celor care-au fost călcaţi în picioare de caii regelui, şi ca atare vreau să-i pedepsesc pe adevăraţii vinovaţi. Aveţi sub ochii voştri cadavrele lui Sánchez şi Villatoro, care acum o jumătate de oră credeau că sînt în drum spre Castilia ca să sărute picioarele lui don Filip şi să-i ceară iertare. Asta le e iertarea. Cel care poate, să-i ierte pe lumea cealaltă, că iertîndu-i, Dumnezeu îşi va face meseria, iar eu mi-o fac pe-a mea, de comandant militar, spînzurîndu-i.

Se întoarse să se uite la preot, dar nu-l mai văzu.

— Unde e porumbelul spânzurătorii inchiziţiei?

Dar pe călugăr îl luaseră cîţiva locuitori de pe insulă.

Lope de Aguirre ridică vocea:

— Unde e călugărul acela Dominican? Unde e acela care cunoaşte toată învăţătura sfîntului Dominic?

Cineva îi aduse un ulcioraş de lut, pentru că Lope avea gîtlejul uscat şi vorbea răguşit. Lope vru să bea dar, dîndu-şi seama că e apă, o aruncă şi spuse:

— Nu se găseşte ceva mai bun pentru un şef maranion. Îi aduseră vin.

Bău și apoi începu să vorbească despre greutățile pe care le vor avea de înfruntat soldații în timp ce vor pătrunde pe continent.

— Cei mai mari dușmani pe care-i vom întîlni vor fi preoții și călugării de felul dominicanului ăstuia, cât și alții, aparținînd ordinului franciscan, ba aș spune la fel și de călugării „mere edarios“, deși pentru ei am avut întotdeauna oarecare respect, deoarece m-au adăpostit și mi-au dat să mănînc de două ori în timpuri de restriște, fără să-mi ceară să mă rog și fără să mă-ntrebe dacă mă spovedesc de Paști. Dar voi să nu vă pierdeți cu firea când vedeți vreun călugăr, deoarece, dacă nu fac altceva, stânjenesc libertatea soldaților, și de libertatea asta avem noi nevoie ca să ne realizăm cît mai bine planurile și ca să-i supunem pe băștinași. Ca și de călugări, trebuie să vă descotorosiți, cu securea sau cu frânghiile, dacă vă ies în cale, de judecătorii cu robă, de guvernatori, notari și procurori, de episcopi și de președinții de consilii canonice cît și de viceregi, că dacaș putea pune mîna pe cei doi din Indiile astea, n-ar mai trăi decît atîta cît ar avea Carolino nevoie ca să-și facă treaba.

Cînd rosti Lope cuvintele astea, se uitară cu toții la negru, care surâse iar, satisfăcut, deși puțin tulburat de atîta atenție.

— Toți aceștia de care am pomenit, continuă șeful, trebuie să moară de mâna voastră, în aceste Indii pe care le-a descoperit dracu, fiindcă ei sînt vinovați c-am pierdut pământurile astea. Trebuie să distrugem o bună parte din cavaleri și pe cei de sânge nobil, pentru că noi, chiar dacă sîntem nobili, nu trăim din asta, ci din brațele și sudoarea frunților și din iuțeala spadelor noastre. Îi vom ierta doar pe soldații care vor trece de partea noastră. Dar asta nu e tot. Pe tîrfe va trebui să le spînzurăm de ferestrele lupanarelor, că din cauza uneia ca Inés de Atienza a început să ne meargă nouă prost pe Amazoane, că dacă n-ar fi fost ea poate că însuși Ursúa ar fi ajuns, mai de vreme sau mai târziu, să se ridice împotriva viceregelui. Eu am să-i lichidez pe toți cei care nu se poartă cum trebuie și voi o să fiți martori. Indiferent dacă-i vorba de episcopi sau de femei stricate.

Începu să le explice soldaților genul de război pe care avea de gînd să-l poarte, că nu vor lupta cu nici un căpitan, ci cu regele în persoană, dacă ar putea să facă așa ceva, într-o bună zi, la câmp deschis. Și asta deoarece se gîndea să le ia căpitanilor soldații prin șiretlicuri și tertipuri de război, așa cum făcuse la debarcarea pe insulă și cum va face mereu, deși ținîndu-se, după împrejurări și loc, de regulile care ar fi mai potrivite în fiecare situație. Le vorbi apoi despre scopurile răzvrătirii și despre izbînda finală.

Vazînd că pe insula Margarita le mersese din plin, se găseau destui soldați care credeau mai mult ca niciodată în Lope de Aguirre.

Dar chiar în acea după-amiază Lope află despre cele întîmplate cu Mungia în golful Maracapana. Cu cîteva zile înainte dăduse ordine pentru începerea reparării brigantinelor și pentru construirea altora, dar nu-și pierduse de loc speranța că va pune mîna pe corabia călugărului dominican. În acea după-amiază avusese primele bănuieli cu privire la ceea ce se întîmplase, și anume atunci când i se spuse că un locuitor al insulei, numit Alonso Pérez de Aguilar – prieten cu maranionul Acuña, care plecase cu Mungia – fugise într-o canoe fără să mai poată fi ajuns. Lope, aflând despre asta, puse să se jefuiască locuința fugarului, distruseră acoperișul, smulseră ușile și ferestrele cu niște rângi de fier și-i omorâră toate vitele și oile. Pe lângă asta mai pustiiră și ogoarele care-i aparțineau. Dar evita încă să vorbească în public despre dezertarea lui Mungia, pe care acum o considera lucru sigur. Atât cât nu se vorbea despre ea, faptul nu era stabilit cu precizie.

Se știa că unul dintre cei mai credincioși prieteni ai săi, maranionul Joanes de Iturriaga, de asemenea basc, poftea la masă la el zece-doisprezece dintre cei mai săraci soldați, și asta de cînd se aflau pe insula Margarita. Acest Iturriaga era un ins care, de când ieșiseră de pe Amazoane, spunea că nu mai poate rămâne singur nici o clipă și de aceea căuta tovărășia unora, care fiind mai modești, păreau și mai dispuși să-i țină de urît.

Lope nu putea crede că obiceiul acesta ar fi cu totul nevinovat, ci că, măgulindu-i pe cei mai puțin avuți, încerca să și-i cîștige pentru a forma un grup disident. Îl chemă pe șeful operațiunilor militare, Martín Pérez, și-i porunci să se ducă la locuința lui Iturriaga cu vreo câțiva oameni siguri și să-1 omoare la ora mesei. Dar

să-1 împuște, că asta era o moarte nobilă, iar soldatul era și el nobil și pe deasupra și compatriotul lui. Pedrarias vru să intervină spunând că, un soldat atât de bun ca Iturriaga, după unsprezece luni în care n-a dormit din cauza căldurilor cumplite și în care n-a luptat decât cu maimuțe, caimani, păianjeni și șerpi, avea drept să se poarte într-un fel ceva mai curios, dar Lope refuză să-1 asculte.

Soldații îl găsiră pe Iturriaga în casă, cinând împreună cu vreo zece camarazi. Văzîndu-i intrînd, bascul se ridică în cinstea șefului operațiunilor militare și, pe când se apropia de acesta cu mâna întinsă, traseră în el de mai multe ori, în timp ce alți soldați îi amenințau pe ceilalți comeseni cu lăncii și cu sulițe. Câinele Solimán, care venise cu soldații, lătra furios prin jurul casei.

Martin raportă c-a îndeplinit ordinul și Lope îi spuse în glumă:

— Sper că n-o să plîngi că ai o lance mai puțin în tabără.

— Și zău că nu era proastă, răspunse Martin posomorit.

De vreme ce mortul era basc și concetățean cu el, Lope spuse că trebuia să i se acorde toată cinstea, și în ziua următoare îi făcură înmormîntarea cea mai pompoasă din cîte se văzuseră vreodată pe insulă. Toți soldații mergeau în formație pe escadroane, cu armele aplecate în semn de doliu, tobele băteau foarte rar și destinse, adică fără vibrație, drapelele erau în bernă, iar Lope de Aguirre în frunte. Unii ziceau că Lope de Aguirre îl omorîse pe Iturriaga pentru că era prea cinstit în purtări și obiceiuri și lucrul acesta producea un contrast violent în rândurile armatei.

La început Lope spuse că l-a omorît fiindcă era bețiv și vorbea prea mult, dar cînd văzu că nimeni nu înghițea asemenea lucru, pentru că nimeni nu-1 văzuse niciodată pe Iturriaga băut, nici din cale-afară de vorbăreț, căută altă scuză, zicând că bascul conspira împotriva lui. Cît despre cinste, Lope spuse tuturor celor care vroiau să-1 asculte că, dacă în tabără se afla un om onest, acela era Pedrarias. Și că pe el nu onestitatea îl jignea, ci prefăcătoria.

Se întîmplau lucru noi. Bătrâna guvernatoare Aldonza Manrique avea un papagal pe care-1 învățase să spună — Trăiască Lope de Aguirre, căpitanul maramonilor!

Lope, auzindu-l, simțea că-1 încearcă o senzație nu tocmai plăcută, dar trebuia să se stăpînească, pentru că a omorî un om putea fi o nedreptate explicabilă, dar a omorî un papagal ai fi fost o nebunie.

Pe Lope îl irita râsul acelui papagal – întotdeuna râdea după ce-1 aclama – mai ales cînd se ivea în piață un galleg bătrân, pe jumătate nebun, cîntînd din cimpoi, papagalul, dacă era pe-aproape începea să râdă – adică, să-l imite pe cimpoier – și totul era ca un imens hohot de râs artificial care răsuna pe toată insula și care le făcea unora părul măciucă. Într-o zi, Pedrarias își spuse:

— E ca și cum papagalul ar fi guvernatorul insulei, în orice caz, era văzut întotdeauna pe umărul sau pe pumnul guvernatoarei Aldonza Manrique, asemeni șoimilor pe pumnul prințeselor.

Dispoziția lui Lope era din zi în zi mai întunecată din cauza întârzierii știrilor definitive în legătură cu corabia dominicanului. Nu putea să creadă că Mungia ar fi dezertat, și pentru a se convinge pe sine însuși începu să spună-n gura mare că, dacă cumva călugărul i-a luat soldații prizonieri, sau i-a omorît, va pune la cale o pedeapsă de pomină.

Auzindu-1 vorbind astfel, locuitorii din insula Margarita tremurau în sinea lor, mai cu seamă cît timp leșurile celor doi spînzurați au rămas în piață.

Între timp, părintele Montesinos, după ce dăduse alarma pe toată coasta Venezuelei, la Cumană, la Burburata, la Nuestra Señora de Caballeda, la Guaira, în apropiere de portul Caracas și prin alte părți, se întoarse la Maracapana, în insula Margarita, sperînd să poată întreprinde ceva împotriva lui Aguirre sau măcar să mai dea și altora ocazia să dezerteze.

Cînd îl anunțară pe Lope despre sosirea corăbiei, acesta își făcu iar iluzii că, în sfîrșit, o aducea Mungia cu soldații lui, dar puțin după asta văzură că se apropie de țărm un schif cu un sclav negru, care povesti amănunțit tot ceea ce se întâmplase, și spunând că maranionii dezertori erau la bord cu dominicanul și cu armele pregătite pentru a lupta cît i-or ține puterile împotriva lui Lope.

Negrul fugise și vroia arme ca să lupte împotriva dominicanului, dar Lope nu prea avea încredere și-1

puse sub pază.

Bănuitor, Aguirre băgă în închisorile fortăreței pe puținii oameni mai însemnați din Yua ce rămăseseră încă liberi și, dintr-un turn, putu vedea tot ce se petrece pe corabia părintelui Montesinos. Observă că vira și își întindea velele, iar soldații din Margarita, care se uniseră cu Lope, îi spuseră că dominicanul se îndrepta cu corabia spre un loc de ancorat, care se numea Punta de Piedras.

Aguirre trimise spioni de-a lungul drumurilor, ca să poată fi anunțat de mișcările călugărului, iar el se instală cu sublocotentul-general Alonso de Villena – căruia, din cauza morții lui Corella, îi dăduse din nou funcția pe care o avusese pe timpul lui don Hernando – în apropierea plăjii, pentru a alerga cu întăriturile acolo unde-ar fi necesar. La căderea întunericului însă, își schimbă planurile și se îndreptă iar spre fortăreață împreună cu Vallena și cu alți cinci soldați.

Se duse să-i vadă pe prizonierii cei mai de seamă – ca guvernatorul Villaldrando, primarul Manuel Rodríguez, șeful de jandarmi Cosme de León și un anume Cáceres, consilier comunal, cît și servitorul guvernatorului, Juan Rodríguez. Porunci să fie scoși din închisoarea aceea înaltă, care avea ferestre cu gratii de unde se vedea marea, și să-i coboare în beciurile fortăreței. Prizonierii, văzînd în depărtare corabia dominicanului, își făuriseră iar speranțe, dar la sosirea lui Lope și a soldaților lui se crezură pierduți. Lope își dădu seama și, mânat de acele scrupule de omenie care se trezeau cîteodată, le vorbi:

— Lăsați de-o parte orice fel de teamă și aveți încredere în mine și în promisiunile mele, pentru că vă dau cuvîntul că chiar și în cazul în care călugărul superior va aduce cu el mai mulți soldați decît arbori spinoși sînt pe insula asta – și e plin de ei – și mi-ar declara războiul cel mai crud și ar muri toți camarazii mei, pe numele Domnului vă spun că nimeni dintre voi nu va muri și nu va avea de înfruntat nici cel mai mic pericol.

După aceste cuvinte, prizonierii coborîră ceva mai liniștiți. Pe măsură ce coborau, scările deveneau tot mai întunecoase și trebuiră să aștepte să le aducă luminări.

În ciuda asigurărilor date de Lope de Aguirre, cei cinci prizonieri care reprezentau autoritățile pe insula Margarita fură strangulați chiar în acea zi în beciuri. Lope de Aguirre era de față în timp ce negrii săi își făceau treaba. Dar nu numai negrii.

Guvernatorul, văzînd că presentimentele lui se împlineau, spuse:

— Cît valorează cuvîntul dumitale, domnule general?

— Mult, domnule guvernator, numai că trebuie înțeles pe dos. Și ca să vedeți că, chiar și pe dos, faptele mele se potrivesc, o să vă spun înainte ca dreptatea mea să se împlinească, motivele pe care le-am avut și le am pentru asemenea lucru. Dușmani am, dar nu duc lipsă nici de prieteni, și un maranion proaspăt, din insula asta, născut în Portugalia și pe care-l cheamă Gonzalo Hernández, mi-a spus care sînt intențiile dumneavoastră, mai ales ale dumitale, domnule guvernator, cum că speri să fii eliberat de către acest călugăr dominican, căruia i-ai trimis ieri scrisori în mare taină cît și niște archebuze din fortăreață, și în scrisori îi spuneai călugărului să ne momească în apropierea corăbiei ca pentru parlamentari, și atunci ar putea să tragă cu toată artileria de la bord și să ne ucidă. Eu, ca un bun soldat, țin s-o iau înaintea manevrelor dușmanului și înainte de-a mă duce să-l atac pe superior trebuie să las spatele asigurat. Acesta este, deci, motivul. Înțelegi acum, domnule guvernator. Hai, dați-i drumul, spuse, adresîndu-se negrilor.

Dar cînd Carolino se porni cu frânghiile, șeful îl opri cu un gest:

— Așteaptă, Carolino, deoarece domnului guvernator i se cuvine mai mult respect. Anunțați-l pe Francisco de Carrión, sublocotenent-major, care e om de încredere și își va lua sarcina de-a duce la îndeplinire execuția aceasta, dat fiind că domnul guvernator mi-a adus aminte de mai multe ori că are cel mai înalt grad ierarhic de pe insulă, deși eu cred că exagerează și că mai presus de ei se află ilustra lui soacră, doña Aldonza.

Carrión veni și-l sugruma pe guvernator cu frânghiile lui Carolino. Apoi Lope ordonă și celelalte execuții, pe care le aduseră la îndeplinire cei doi negri. Cea mai vrednică de milă a fost moartea consilierului Cáceres, pentru că era bătrân, cu paralizie la mîini și la picioare și care, încercând să surîdă, îi spuse lui Lope de Aguirre:

— Poate c-ar trebui să vă mulțumesc, deoarece pierzîndu-mi viața prea puțin pierd, ba chiar aș putea

spune că nu pierd nimic, căci sunt ani de cînd am început să mor şi-acum, în sfîrşit o s-o fac de-a binelea.

Trupurile rămaseră pe jos, aliniate în ordinea execuţiilor. Primul era al guvernatorului şi ultimul al consilierului Cáceres.

Lope de Aguirre porunci să vină toţi soldaţii, şi odată strînşi în acele beciuri mari, cu pămînt pe jos, le arătă trupurile celor cinci şi le spuse:

— Priviţi, maranioni, ceea ce aţi înfăptuit. Pe lîngă faptele rele şi nesocotite comise pe Amazoane, omorîndu-1 pe guvernatorul vostru Ursúa şi pe locotenentul sau Juan de Vargas şi pe mulţi alţii şi ridicîndu-1 principe pe don Hernando de Guzmán, l-aţi omorît acum şi pe guvernator, şi pe consilierii şi judecătorii care sînt aici şi-i puteţi vedea. De aceea, dacă înainte vreunul din voi mai avea încredere în cineva, de-acum să nu mai aibă în nimeni, ci să se îngrijească singur şi să lupte pentru viaţa lui, că în nici o parte a lumii n-o să mai fiţi în siguranţă, ci numai alături de mine, după ce-aţi săvîrşit atîtea nelegiuiri, a căror culme şi ultimă limită este ceea ce aveţi în faţa ochilor. Uitaţi-vă bine la chipurile acestor cinci oameni şi nu le alungaţi niciodată din conştiinţa voastră.

Porunci apoi negrilor să sape două gropi chiar acolo în închisoare şi îi îngropară pe cei morţi fără cosciug şi fără slujba religioasă. Cînd isprăviră, Lope le vorbi din nou:

— De-acuma ştiţi, maranioni, că am venit pe această insulă şi în prima zi aţi furat şi aţi jefuit bisericile, pentru că, dacă negrii sînt cei ce strîng frînghiile, apoi voinţa voastră este cea care le îngăduie să facă asta şi, ca să vă oblig şi mai mult, l-am executat pe guvernator cu mîna unui om liber, creştin şi vechi servitor al regelui don Filip, vreau să zic, a unui spaniol de viţă veche şi născut liber să facă ce vrea, şi nu sclav. După toate acestea nu veţi mai găsi cinste, nici bunuri, linişte şi odihnă în altă parte decît lîngă mine şi cel mai bun lucru care se va face cu trupurile voastre va fi să se taie în patru şi să se arunce corbilor la stîlpii justiţiei. Aţi înţeles?

Apoi se întoarse spre negri:

— Du-te, Carolino băiete, la prizonierii şi prizonierele din populaţia civilă şi spune-le ce treabă bună aţi făcut şi arată-le frînghiile ca să aibă încă un motiv de teamă pentru grumazurile lor şi să nu se încreadă prea mult în tunurile corăbiei dominicanului, că ştiu doar că-i fac semne de la ferestre.

Negrul era nedumerit şi nu ştia ce să facă. În sfîrşit, întrebă:

— Nu-mi daţi pergamentul, domnu?

— Nu. Îţi poruncesc să te duci şi să le spui doar ce-ai făcut, nu să-i sugrumi, pricepi?

După ce rosti toate astea, alese optzeci de archebuzieri veterani şi plecă în întîmpinarea călugărului. Înainte de-a pleca spre Punta de Piedras – se lăsase noaptea – îi spuse şefului operaţiunilor militare, Martín Pérez:

— Rămîi aici cu restul trupei, şi ia seama ca totul să se petreacă în linişte şi în bună rînduială. Cum mîine va fi duminică, încearcă să le faci pe plac şi soldaţilor, aşa că să petreacă, să mănânce şi să bea bine.

Şeful operaţiunilor militare urmă întocmai cuvintele lui Lope şi rând, a doua zi, trompetele sunară deşteptarea, pregăti un banchet care avu loc la amiază, cu belşug de mîncăruri şi vin.

A fost cea mai grozavă petrecere pe care-au dat-o de la plecarea din Motilones, şi-a avut loc în fortăreaţă şi la masă au servit negrii. Carolino şi Juan Primero, din cauza autorităţii pe care le-o conferea lugubra lor meserie, refuzau în mod tacit să servească, dar se găseau destui negri şi paji care să facă treaba asta. Totuşi, călăilor nu li s-a permis să se aşeze la masă, dar nici să facă pe servitorii nu i-a obligat nimeni, astfel că umblau de colo-colo glumind şi făcând haz.

Martín Pérez, din capul mesei, îşi ciulea uneori urechile, deoarece bănuia că trebuie să se audă focuri de archebuză, dat fiind că întâlnirea cu dominicanul nu putuse avea loc prea departe.

Dar nu se auzea nimic şi şeful operaţiunilor militare nu ştia ce să creadă.

Cineva aduse vorba despre povestea cu scheletul comandorului Guevara, şi Martin le spuse că osemintele plutesc pe apă deoarece sînt goale pe dinăuntru şi că, pe lângă asta, căldura şi fosforul din creier dădeau craniului, în timpul nopţii, un fel de strălucire, şi că văzuse şi el acea lumină.

Pajul Antoñico se jura că-l văzuse pe comandor înotînd după brigantina și că, fără îndoială, acum se află în golful de la Punta de Piedras.

Unii erau pe jumătate beți și vroiau să le cînte și să le danseze negrii, dar nu ca în Africa, deoarece nu înțelegeau cîntecele în congoleză, guianeză sau etiopiană. Înainte de-a termina tot ce-aveau de spus, negrul Tu se și învîrtea cu o metisă, unul după altul, cîntînd:

M-am însurat cu dumneaei ca să
dorm într-un pat bun și-acum vine
și îmi spune că salteaua n-are lână.

Metisa, singură, se învîrtea de două ori și răspundea cu alte cuvinte, care alunecau mereu spre nerușinare. Cînd ai alcool în sînge toate lucrurile îți fac plăcere, pentru că o dată cu alcoolul pătrunde în tine și diavolul rîsului – la originea lui, cuvântul arab alcohol înseamnă diavol – iar restul este doar pretext:

— Nu-mi vorbi așa dumneata, negrișorul sufletului meu, că dacă-ți lipsește lîna ai din belșug șmecherie. Și se urmăreau greoi unul pe altul. Pajii se veseleau cel mai tare de toate astea, pentru că, neavând ocazia să fie pe picior de egalitate cu maranionii, o foloseau pe aceea și beau și înjurau ca și ceilalți. Martín Pérez vorbea cu Carolino despre proaspetele execuții, dar, conform ordinelor lui Lope, negrul nu vroia să spună nimic mai mult decît strictul necesar. Se ferea să vorbească despre acele lucruri dar, văzînd curiozitatea șefului operațiunilor militare, n-avea încotro și răspundea rostind însă cîte-un da ori cîte-un nu.

Negrul și metisa îi dădeau înainte cu cîntecul și dansul.

Unii, la beție, erau tăcuți și sfioși, alții, vorbăreți, așa cum se întîmplă în mod obișnuit. Cei care vorbeau mai mult obișnuiau să evite la început subiectul periculos Lope de Aguirre. Dar, pe măsură ce petrecerea se încingea și se schimbau sticlele, se dezlegau și limbile, deși nimeni nu vorbea în gura mare. Se făceau ici și colo bisericuțe și se discuta.

Numele lui Lope nu era pomenit niciodată, pentru că fiecare își suspecta vecinul, neîncredere pe care o semănase printre ei chiar conducătorul maranion și care reprezenta măsura lui cea mai subtilă de precauție.

Cimpoierul sufla în cimpoi, fiind acompaniat de-o tobă care marca ritmul cu o violență sălbatică și primitivă. Negrul și metisa profitau de ritm – de fapt, de orice ritm – pentru dansurile lor și-i dădeau înainte.

Pedrarias se gîndea că nici dracu însuși n-ar fi putut imagina combinația aceea de muzică celtică și de dansuri africane.

Martín Pérez revenea la întrebările lui, iar Carolino, scump la vorbă, se închidea din nou în afirmațiile și negațiile lui. Dacă șeful operațiunilor militare ar fi fost un om cu un spirit de observație mai ascuțit, din răspunsurile lui Carolino ar fi putut afla multe lucruri despre „fantomele pînditoare“ (așa înțelegeau negrii pericolul) și ar fi putut trage unele concluzii.

Dar Martin nu se credea niciodată în pericol. Era un om pe care nu-l interesau niciodată în mod deosebit problemele celorlalți și nici măcar problemele generale. Evita orice fel de familiaritate, era rece și impersonal. Continua să-l întrebe pe negru. Sclavii percep mai bine ca oricine nuanțele încrederii stăpînului, dat fiind că toată viața acțiunile și ocupațiile lor depind de această încredere și de schimbările ei întîmplătoare. Iar pe de altă parte negrii nu uitau că Martín Pérez în persoană, cu toate că avea funcția de șef al operațiunilor militare, fusese arestat chiar în ziua în care puseseră piciorul pe insula Margarita.

— Cine-a murit primul? întrebă Martin.

— Negrul nu știe.

— Nu erai acolo, Carolino?

— Eu mă duc unde mă cheamă șeful meu, domnu șef al operațiunilor militare. Unde mă cheamă, acolo mă duc.

Martin se adresă celuilalt negru

— Și tu, Juan?

Câte unii îi ziceau acelui Juan, ca să-și bată joc, don Juan de Austria, și dacă Juan Primero rîdea, măgulit,

Bemba îi spunea, gelos:

— N-ai de ce să te umfli-n pene cu asta, că domnii-ți spun așa în loc de fecior de curvă, că don Juan de Austria e, într-adevăr, fiul lui don Carlos, dar din pat străin.

Negrii erau foarte geloși între ei de prietenia maranionilor plină nu venea vremea să-i sugrume.

Cel care obținea orice fel de confidențe din partea negrilor era Pedrarias, pentru că își dăduseră de mult seama că acel soldat avea autoritate asupra lui Lope, fără s-o pretindă, însă și fără să facă uz de ea sub vreun motiv sau pretext oarecare. Din care pricină negrul Carolino se purta cu Pedrarias cu mai mult respect decît cu oricare alt maranion.

— Ce nu-mi place mie în privința celor cinci morți, îi spuse Carolino lui Pedrarias, e că nu le-au făcut slujbă.

Pentru că negrii puteau să ucidă, dar asta nu-i împiedica să-și stimeze victimele, deoarece socoteau că sentințele sunt niște hotărîri fatale care nu depind de crimele condamnaților, ci de unele voințe mai puternice decât ale lor care-i doboriseră din umbră. De dușmănii cultivate de spirite și fantome care le erau potrivnice, adică de vrăjitori și de necromanți. Pentru a se apăra de asemenea vrăjitorii, care pluteau întotdeauna în aer și împotriva cărora puteau acționa doar spiritele puternice, negrul Carolino și prietenul său cunoșteau un procedeu pe care nu-l putuseră folosi pe Amazoane din lipsă de mijloace. Acum însă nu se apucau niciodată de lucru fără o țigară de foi între dinți. Erau țigări aspre și tari, dintr-un tutun cu frunze late, verzulii, pe care și le făceau singuri – or fi învățat de la indieni – și atribuiau fumului, ca și indienii, puteri împotriva spiritelor rele. Nu aspirau fumul, nu fumau cu adevărat. Era de-ajuns să aibă acea țigară aprinsă între dinți și să vadă cum se consumă și cum fumul învăluie, deopotrivă, călău și victimă. Sau pe preot făcînd „rugătura".

Carolino îi povestea toate astea lui Pedrarias, răspunzîndu-i apoi la întrebări, destul de numeroase. În acea zi, începînd să vorbească despre ultimele execuții, negrul continuă, fără să fie întrebat:

— Dacă n-au avut rugătură, sufletele umblă pe-aici și pot să facă rău, domnu.

Carolino umbla cu țigana aprinsă pentru a-1 chema pe diavolul cel puternic împotriva diavolilor slabi. (Aceștia se înăbușeau din cauza fumului.) Și vorbea într-una. Carolino știa că pe insulă nu se pomenea – nici la indieni, nici la negri – moarte fără praznic pentru mort. La fel și la indienii de pe Amazoane. Cum cu o zi înainte muriseră cinci oameni, Carolino credea că masa maranionilor era atît de îmbelșugată și bună pentru că trebuia să țină locul a cinci praznice. Dar nu erau bocitoare și sufletul guvernatorului trebuie să fi fost îndurerat. Sufletul – pe care ei îl numeau anga – zbura spre locul unde se născuse persoana, pentru a se reîncarna acolo într-o viețuitoare de-a pădurii. De cele mai multe ori într-un animal mare și frumos; dar cîteodată și urît, după cum era cazul.

După banchet, negrii coborîră în beciuri și, recitind o rugăciune scurtă și fierbinte, în care spuneau că vor ști într-o zi rudele morților cine-au fost cei care le făcuseră rău, se apucară să danseze bătucind cu picioarele pămîntul de pe morminte. Ei nu credeau în moarte naturală. Moartea venea întotdeauna din pricina dușmăniei vreunui spirit, iar oamenii trebuiau să se apere de acestea pe cît le stătea în putință. Nu credeau în moarte ca fenomen natural și inevitabil. Venea ca un accident. Nu-i învinuiau pe călăi și nici pe Lope de Aguirre de uciderea acelor oameni și nici de moartea celorlalți. Pentru ei, Lope era doar un instrument care asculta de voința diavolilor acelora mărunți, care mișună prin văzduh și provoacă felurite accidente. Cînd sfîrșiră dansul pe morminte se întoarseră în sala ospățului.

Gîndindu-se la toate astea, Pedrarias se întreba dacă, la urma urmelor, n-o fi avînd dreptate negrii aceia protejați de fumul tutunului. În orice caz, erau singurii cărora nu li se întîmpla niciodată nimic. Posibila rea voință a diavolilor mărunți sau mari – și chiar a lui Lope – îi respecta. Îl întrebă pe Carolino dacă obiceiul acela cu tutunul îl aduseseră din Africa, și negrul spuse că nu, că învățaseră să alunge spiritele rele cu acel fum de la indienii din Antile și de la cei de pe malurile Amazoanelor și că toți negrii îl adoptaseră pentru că dădea rezultate foarte bune. Pedrarias începu să se gîndească serios că n-ar fi rău să fumeze și el acea buruiană.

La indieni și la negrii există întotdeauna o anumită sete de practici, rituri și relați noi.

— Și în beci ați dansat destul pe morminte?

— Nu, domnu. Dar cum se lasă noaptea, ne ducem iar să dansăm.

Pedrarias asculta toate acele lucruri cu un oarecare respect. Nu-și bătea joc niciodată de credințele nimănui, oricât de copilăroase i s-ar fi părut.

Cei care-i atrăseseră mai mult atenția la ospăț și mai ales după erau Llamoso și, chiar dacă ar părea ciudat, șeful operațiunilor militare, dar fiecare în cu totul alt fel, pentru că Llamaso vorbea și cînta și se ținea de fanfaronade și provocări, în vreme ce Martín Pérez privea și tăcea. Beția, care pe unii îi aprinde la față, pe Martin îl făcea palid, și pe cînd Llamoso umbla de colo pînă colo și se urca pe masă și vroia să rostească discursuri, Martin avea deplina conștiință a stării în care se afla, și evita să vorbească și să se ridice de la locul lui.

Llamoso era un tip decăzut, deși mare și cu o carcasă solidă, iar fața lui palidă părea să vădească o slăbiciune pe care n-o avea, de vreme ce, cu armura pe el, era unul dintre cei mai rezistenți oameni.

Maranionii, la petrecerile lor, se simțeau de obicei mai fericiți avîndu-1 printre ei pe Llamoso beat decît pe alții, dar uneori acesta izbucnea în rîs fără să aibă de ce sau din vreo pricină pe care n-o știa decât el, iar râsul îi era la fel de fals ca al papagalului guvernatoarei, și atunci tăceau dintr-o dată cu toții.

Lui Llamoso rîsul acela nu i se trăgea de la băutură, pentru că, uneori, fără să fie beat, se trezea rîzînd în hohote, după care toți cei de față se simțeau stînjeniți.

Torralba, auzindu-1 din camera ei, își acoperea urechile cu mîinile. Și adesea i se întâmpla să se înșele și să creadă că Llamoso era cel care râde, când de fapt rîdea papagalul guvernatoarei, sau viceversa.

Pedrarias nu avea o părere prea bună despre Llamoso. În fond credea că e un degenerat.

Cît despre Martín Pérez, acesta era un bărbat ce vădea o mare forță fizică deși, pe timpul lui Ursúa, se temea de furtuni. Dar, de cînd primul guvernator murise de mâna lui, părea că scăpase de asta, ca și de alte slăbiciuni de caracter. Pe Martín îl influențase mult moartea lui Ursúa. În acea după-amiază, când începu să se apropie zilnica furtună ecuatorială, se ridică de la masă, văzu că parte din beție îi mai trecuse și se urcă în odaia lui, care se afla în partea cea mai de sus a fortăreței.

Furtuna din acea zi era uscată, sau așa se părea că va fi. Martin își simțea nervii întinși ca pe vremea lui Ursúa. Punea asta pe seama băuturii.

Îi căută pe negri, dar nu-i găsi. Se duse la bucătărie și de-acolo i se spuse că negrii coborîseră în beciuri. Martin hotărî să se ducă și el, sub pretext că avea să-1 întrebe ceva pe Carolino, dar în realitate pentru că în încăperile de sus ale fortăreței era mai expus descărcărilor electrice.

Cînd ajunse în beciuri, nu-1 găsi numai pe Carolino, ci încă vreo șapte sau opt negri care dansau pe mormântul guvernatorului cu picioarele goale, călcând țărîna potrivit unui ritual.

Ca și alte dăți, Carolino rostea cu vocea lui cîntătoare:

... în apă se duce Lamgbé

— Mamă…

În aer se duce Lamgbé

— Gana.

Carolino avea țigara aprinsă, o țigară ce se consuma singură. Fumul împrăștia o aromă dulce care umplea beciurile, iar din cînd în cînd negrul păstra fumul în gură și-l dădea afară pe nas, încet, cu gravitate, dansînd.

Martín Pérez auzi de acolo două tunete îngrozitoare și se așeză pe o bancă sprijinită de perete, cu capul în mîini. Vru să vadă atunci pe loc dacă negrul Carolino avea și în el aceeași încredere pe care i-o arăta lui Pedrarias, dar nu putea s-o verifice pentru că negrul era foarte ocupat cu țigara și cu bătucitul ritmic al pămîntului. „Cînd va începe să plouă, gîndi Martin, o să mă întorc sus.“

Guvernatoarea doña Aldonza, aflînd de moartea ginerelui ei guvernatorul, umbla de colo-colo întrebînd unde e îngropat și, în sfîrșit, îl convinse pe Carodiro să-i arate locul. Doña Aldcnza veni în beci cu un buchet de flori și-l puse pe jos, dar, din greșeală, în partea unde era mormîntul jandarmului.

Vizita aceea a doñei Aldonza o costase mult, pentru că era reumatică și cobora și urca scările cu greu.

Văzîndu-l pe Carolino acolo, doña Aldonza arătă mormîntul şi spuse:

— Acum pe ginerele meu l-au făcut marchiz.

Apoi începu să vorbească despre fiică-sa, care rămînea văduvă şi singură în floarea vîrstei, dar Martin credea că ghiceşte în tonul vocii ei un fel de mulţumire ascunsă.

XI

Cînd Aguirre plecă spre Punta de Piedras împreună cu maramonii săi, câinele Solimán, care fusese al guvernatorului, începu să alerge pe lîngă el cu multă hotărâre dar, văzînd că se îndepărtează de oraș, părăsi escadronul și porni repede spre fortăreață. În timpul absenței lui Lope de Aguirre se aciue pe lângă șeful operațiunilor militare, Martín Pérez, de care nu se mai despărți. Era un animal care avea instinctul ierarhiilor.

Solimán știa să facă lucruri de tot hazul tumbe pentru rege, să stea în două labe și să umble șchiopătînd.

Lope și cei optzeci de soldați călări se duseseră să ocupe niște poziții ascunse, aflate lîngă Punta de Piedras, unde așteptară mai bine de douăzeci și patru de ore. Un țăran indian veni să le spună că dominicanul plecase tocmai spre golful cel mai apropiat de Yua. Lope hotărî atunci să se întoarcă în goana mare, încercînd să ajungă înaintea călugărului, pentru a-l împiedica să facă vreun rău cu trupele pe care le avea.

Cei optzeci de călăreți porniră în galop și ajunseră în oraș înainte ca nava să intre în golf și chiar mai înainte ca velele să se ivească la orizont.

Văzând că nu e nimic nou, se duseră cu toții la fortăreață. Cîinele Solimán se apropie de Lope de Aguirre, dar bascul îi trase un picior.

— Ce fel de câine ești tu, îi spuse, că de îndată ce ieși din oraș te și poticnești.

Soldații din apropiere începură să rîdă și Solimán, temător, căută iar prietenia șefului operațiunilor militare, care tocmai venea:

— Nici o noutate, afară de faptul că ieri am făcut un ospăț și câțiva s-au îmbătat.

— Și au vorbit mai mult decît trebuia, presupun întrebă Lope, sperând că, dezlegîndu-li-se limbile, oamenii ar fi denunțat și alți posibili dușmani tăinuiți.

— Cîte unii, da.

— Care? Nu ești și tu printre ei?

— Beția mea e discretă și tăcută, glumi șeful operațiunilor militare, puțin cam palid.

Lope spera să-i afle mai tîrziu pe cei care vorbiseră și ce spuseseră. În acest scop îi recomandase el lui Martin, cu o zi înainte, să ospăteze trupa și să dea vin din belșug.

Ca întotdeauna cînd se întorcea în tabără, deși absența îi fusese de scurtă durată, se duse să le vadă pe Torralba și pe fiică-sa, pe care le găsi în vesela tovărășie a unor femei de pe insulă.

Lope de Aguirre le ținea sub stare de arest, asigurîndu-se, în felul acesta, de comportarea soților respectivi. Femeile începeau să se obișnuiască în captivitate, iar bărbații, majoritatea în libertate nu îndrăzneau nici să respire fără permisiunea comandantului gărzii.

— Tată, spuse Elvira, care nu aflase încă de uciderea guvernatorului, pentru că oamenii obișnuiau să-i ascundă hotărârile tatălui ei; nu știi că insula asta e guvernată de-o femeie. Firește, guvernatorul este domnul Villaldrando, dar în documentele regelui figurează, ca guvernatoare, doña Aldonza. Tată dragă, de ce nu mă duci la doña Aldonza ca să-i prezint omagiile și respectul meu? N-am văzut niciodată o femeie guvernatoare.

— Nici eu.

— E o femeie de rang înalt și are rude nobile în Castilia.

Lope o privi pe fiică-sa în tăcere, apoi pe celelalte femei. La urmă îi spuse Elvirei:

— Pentru numele lui Dumnezeu, prostuțo, văd că iei năravurile femeilor din Margarita, și dacă continui tot așa, o să pun să-ți taie părul.

Plecă apoi de-acolo și ajungînd jos – în ceea ce era curtea armelor – află de la Martín Pérez că dominicanul trimisese câteva scrisori populației, invitînd-o să i se alăture împotriva lui Lope de Aguirre, pentru a-1 sluji – spunea – pe Dumnezeu și pe rege.

Citi una dintre scrisorile acelea și exclamă:

— Ei, maranioni, vin asupra noastră dușmanii, dar avem și prietenii care ne dau de știre; un indian a venit să-mi spună, fără să-1 întreb nimic, că nava călugărului a plecat din Punta de Piedras, iar altcineva ne aduce scrisorile instigatoare ale dominicanului.

Îl aştepta însă o veste ceva mai proastă. Maranioniul Guillén de Cárdenas fugise din tabără, în ciuda pedepselor exemplare pe care le dăduse Lope cu cîteva zile mai înainte, şi aflînd toate astea, şeful oftă şi spuse:

— Of, Guillén, tu vei fi pricina pentru care, cît timp voi trăi, nu voi lăsa din mînă archebuza asta încărcată cu treizeci de gloanţe!

Apoi întrebă de sublocotenentul Villena şi-i spuseră că lucra la brigantina cea nouă.

Pe lînga Lope se tot învîrtea un căpitan numit López, căruia îi mai spuneau şi Calafate pentru că era meşter la călăfătuit, şi atît în Motilones cît şi prin alte părţi condusese operaţia aceasta la corăbiile cele noi. Lope, dîndu-şi seama că vroia să-i vorbească, îl întrebă:

— Ce doreşti de la mine, domnule López, că parcă te apasă ceva greu pe suflet.

Căpitanul îl duse în taină spre terasă, unde o sentinelă supraveghea ţărmul pentru a anunţa sosirea corăbiei dominicanului.

— Ce mă apasă pe mine, spuse, e că sînt unii care se gîndesc să vă ia locul la conducere. Ieri, fiind toţi cu limbile mai dezlegate, eu am spus „Să dea Dumnezeu ca generalului nostru să-i meargă bine la Punta de Piedras. Iar Guillén a răspuns „Dacă i-o merge rău, n-ai ce face, că aşa e la război. Şi dacă îl omoară pe Lope de Aguirre, eu spun că în privinţa conducerii s-ar pricepe şi altul tot atît de bine, dacă nu şi mai bine. Eu l-am întrebat pe Guillén „Cine s-ar pricepe mai bine. Tu?“ „Nu, ci Martín Pérez, aici de faţă.“ Aşa a spus Guillén.

— Martín a auzit toate astea îl întreba Aguirre cu o voce răguşită.

— A auzit, ba a şi vorbit chiar. Şi am aflat că ospăţul pe care ni-i dădea era ca să se pună bine cu toţi şi a pus chiar să se aducă muzică, şi a venit un galleg cu cimpoiul şi alţii cu trompete şi tobe şi s-au adus la masă cele mai bune băuturi. Şi atunci, adică după ce vorbise Guillén, şeful operaţiunilor militare a spus: „Dacă va fi cazul, aşa aş face, pentru că în absenţa lui Lope de Aguirre eu sînt cel care vă conduce şi funcţia de general mi-ar fi la îndemînă.“ Aşa a spus.

Lope, înainte de-a rosti ceva, vru să se asigure:

— Afară de dumneata, cine-a mai auzit cuvintele astea?

Întrebîndu-l, Aguirre îşi amintea de poveştile lui Martin în legătură cu scheletul comandorului Guevara care urmărea brigantinele pe mare. O poveste care nu-i plăcuse niciodată.

— Cei care erau prin preajmă, răspunse López. Cînd vorbea Martin, un paj metis tocmai turna vin şi l-a auzit bine, ba chiar i-a zis excelenţă în bătaie de joc şi i-a făcut plecăciuni ca unui general şi guvernator, iar la toate astea Martin a râs mulţumit.

— Pajul ăsta, spuse Lope cu simpatie, era Antoñico, un şmecher fără pereche.

Puse să-l cheme pe paj şi acesta confirmă cuvintele lui López, ba mai adăugă şi ceva din capul lui, pentru că metişii nu sînt întotdeauna leali cu spaniolii, nici cu indienii, şi nici chiar cu metişii, iar băiatul spuse că vecinii de masă ai lui Martin, vorbind despre război, au spus „Dacă i s-ar întîmpla vreo nenorocire lui Lope cu oamenii dominicanului, cine i-ar lua conducerea“ Şi cînd auzi asta, Martin spuse „Eu sînt ăla, că-mi vine la-ndemînă şi dacă bătrînul s-o duce, vă voi fi de folos tuturor şi voi face pentru voi tot ceea ce trebuie“.

Lope de Aguirre se frămînta ca şi cum vorbele lui Martin l-ar fi durut. Îşi aduse aminte că Martin i-a reproşat o dată că omoară prea mulţi oameni. Şi tot ceea ce era împotriva lui Martin îi venea acum în minte.

— Aşa a spus. E adevărat că Guillén a spus că alţii ar face-o mai bine ca mine. Pe terasă apăru alt băiat negru, numit Chávez, care se grăbi să vorbească:

— Asta am auzit-o eu de la şeful operaţiunilor militare, că eram în spatele lui cu bărdaca cea mare şi voiam să-i torn vin.

Aguirre se întoarse către el:

— Pe tine cine te-a-ntrebat?

— Fac asta ca să vă slujesc. Lope spuse, foarte întunecat.

— Iată aici trei oameni care cer viaţa şefului operaţiunilor militare.

Și în acel moment își aminti că Martin îi ceruse să-și scoată pieptarul de zale sub pretext că-i era asudată cămașa. „Ce-i trebuia lui să-mi scot eu pieptarul“

Și repeta smulgîndu-și barba și simțindu-și pe mînă răsuflarea fierbinte:

— Trei oameni care cer capul lui Martín Pérez, și aerul e atît de încins încît respirația toarnă foc peste foc.

Ceilalți nu știau cum să înțeleagă cuvintele astea din urmă. López Calafate mai spuse:

— Și alte cuvinte, încă mai rele, l-am auzit eu pe Martin rostind la ospăț, că se uita la un țînțar umflat care-l pișcă de braț și spunea „Așa se-ntîmplă în tabără cu oamenii, că atunci cînd au burta plină, rotundă și roșie de sînge, cad“.

Antoñico vru să-l corecteze și spuse niște lucruri foarte caudate:

— Așa a fost, că se uita la ceasul cel mare din sală și spunea că orele se-mbătau și ele de sînge și cădeau una cîte una ca țînțarul acela.

Lope șovăia încă. Oamenii cu burta plină de sînge, ca țînțarii, cărora indienii le zic pîums. Oamenii, treacă-meargă. Dar orele... cum pot cădea orele pline de singe? Lope nu spunea nimic. Reflecta, iar ceilalți îl priveau curioși și nerăbdători.

— Orele cu burta plină de sînge! Ce nebunie!

Lope părea cu privirea pierdută într-o absorbantă nedumerire lăuntrică pe care numai el o putea vedea. Făcu un gest vag:

— Du-te...

Și, după expresia lui, ceilalți înțeleseră că sentința împotriva lui Martin era dată. Calafete își spunea: „Aha, gata, au căzut și ora și omul și țînțairul... gata“.

— Du-te, Calafate, repetă Lope, și cheamă în numele meu patru oameni înarmați din gardă.

— Și pe Martin?

— Da, și pe Martin. Să vină toți.

— Ușa e strâmtă, îl preveni Calafate, și dacă vin în același timp, cine trebuie să intre mai întîi Martin sau soldații?

— Martin.

Calafate plecă în grabă, cu oarecare voioșie în mișcări, și vru să iasă și Antoñico, dar Lope îi porunci printr-un gest să rămînă. Apoi îl întreba pe celalalt paj:

— Câți ani ai:

— Patrusprezece și jumătate.

— Știi ce-i asta și-i arătă archebuza pe care o purta cu el.

Băiețandrul rîse, ca și cum ar fi vrut să spună: Auzi întrebare! cum să nu știe? Toată lumea știa.

— Știi să tragi?

— Da, știu.

— Uite archebuza; i-o dădu, și băiatul o înhață cu lăcomie.

— Ai mai tras?

— De multe ori.

— În cine?

— Doar în țintele de pe cîmpul de instrucție.

— Uite și fitilul.

Văzînd toate astea, Antoñico murea de invidie. Drept e însă că Antoñico n-avea decît unsprezece ani. Unde s-a mai văzut ca un copil de vîrsta asta să mînuiască o archebuză.

— Unde te-ai născut?

— În Lima.

— În ce an?

— În 1538.

— Atunci ai numai treisprezece ani și jumătate și ai mințit cu un an. Bine, n-are a face; de vreme ce știi să tragi, o să faci safteaua chiar acum, cu sînge omenesc. Cu sînge trădător. Îți place? Aprinde fitilul. Așa, bine. Atunci ai să tragi în Martín Pérez pe la spate, când o să vină, dar nu la ușă, ci mai în afară, pe terasă. Să nu greșești ținta, că dac-o greșești, plătești cu capul.

Soldatul de sentinelă, care auzise totul, nu îndrăznea să se miște de la postul lui. Antoñico se apropie de Lope și, înfricoșat, căută adăpost lângă el, sprijinit de perete. Tăceau cu toții.

Nu după mult apăru cîinele Solimán dînd din coadă și anunțînd, fără să vrea, că stăpînul lui adoptiv se apropie. Chavezillo – așa îi spunea Lope, care avea obiceiul să fie prietenos, ba chiar afectuos cu pajii – era în ușă cu archebuza de-a curmezișul, ca un copil care se joacă de-a soldații.

Și apăru Martín Pérez, complet neștiutor de ceea ce avea să i se întîmple. Nu apucă decît să păşească pe terasă, cînd Chávez trase în el pe la spate. În urmă intrară buluc cei patru oameni din gardă, iar după ei apăru López Calafate, închizând ușa.

Deși grav rănit – în așa fel încât prin rana de la piept, cu două coaste rupte și ieșite în afară, i se vedea inima – Martín Pérez alerga pe terasă înnebunit, uneori sprijinindu-se de perete, alteori căzînd, sau umblând dea buşelea și strigând „Trădare!“ pentru că nu-și putea imagina altceva decît că e vorba de-o răzvrătire împotriva lui și, totodată, a lui Lope de Aguirre. Soldatii din gardă veneau după el împungîndu-1 cu lăncile și însuși Chavezillo îi dădu lovitura de grație, nimerindu-1 în gît. Pardoseala și pereții erau plini de sînge. Sentinela, fără umbră de mirare, se mulțumea să se tragă deoparte cînd Martin se apropia prea tare de el ca să nu fie stropit de sîngele care-i țîșnea din răni.

Cînd se așternu liniștea peste tot, cîinele se apropie să miroasă trupul inert al ultimului său stăpîn și rămase lângă el, privindu-1 fix.

Dar, după obiceiul lui, Lope de Aguirre vroia să-și completeze informațiile:

— Ca să terminați cu mine, rosti cu gravitate, mai e nevoie de cîțiva. Care-s cei ce erau în cârdașie cu el?

— Ah, asta, spuse Calafate privind înspăimântat cadavrul lui Martin, n-o mai știu. Și cred că nu mai era nimeni.

— Cum nu mai era nimeni? La un ospăț? Cine era lângă Martin cînd a spus ceea ce-a spus?

Galafate rămase pe gînduri, apoi răspunse, într-un tîrziu:

— Llamoso stătea chiar alături de el.

Pajii se uitau unul la altul și, în timp ce Chávez aștepta ocazia să tragă din nou, Antoñico preciza că, deși Llamoso stătuse lîngă Martin, nu scosese nici o vorbă.

Cu o expresie mîhnită, dar foarte hotărât, Lope porunci să i-1 aducă pe Llamoso, avertizîndu-1 pe López Calafate că, dacă n-or veni repede amîrdoi, aveau s-o pățească atît acuzatorul cît și acuzatul. Auzind aceasta, Calafate se făcu alb ca varul și ieși cu o grabă cam ridicolă.

Cei patru soldați din gardă rămaseră în așteptare cu presimțirea că va mai fi iar nevoie de ei. Unul avea spada plină de sînge, și Lope îi spuse:

— Bagă-ți spada în teacă!

Soldatul ascultă. Antoñico vru iar să iasă, dar Lope îl opri din nou, de data asta cu vorbe care aduceau a amenințare:

— Stai locului, băiete, dacă vrei să trăiești pînă ți-o crește barba.

Cînd veni Llamoso și-1 văzu pe Martin zăcînd într-un lac de sînge, rămase buimăcit o clipă și speriat.

— Oh, ticălosul de trădător! exclamă.

— Și cum se face că înainte i-ai fost atît de bun prieten, iar acum ești atît de pornit împotriva lui Cum se poate ca, bucurîndu-te din partea mea de atîtea semne de prietenie și favoruri, să intri-n cârdăşie cu cei ce trag nădejde să se ridice la conducerea armatei

Așa vorbea Lope. Cei patru soldați din gardă îl încadrară pe Llamoso din două părți, iar acesta începu să strige, spunînd că-i fusese întotdeauna credincios lui Lope și că acolo, pe loc și de față cu toți, o să-i mănînce

lui Martín Pérez creierii – care se vedeau printr-una din răni – și că, dacă i-ar mai fi rămas trădătorului o picătură de viață, i-ar suge-o cu propria-i gură.

— Erai prieten cu șeful operațiunilor militare și ai auzit bine tot ce-a zis la ospăț.

Llamoso păru că se liniștește, așa cum se întîmplă cînd înțelegem motivul alarmei.

— Am auzit din ce mi-au spus alții pe urmă, că eu eram băut bine, de nu mai puteam înțelege nimic, că și-acum mă mai doare capul de beat ce-am fost.

Llamoso vorbea cu o grabă ciudată, uitându-se la ușa pe care o păzea pajul cu archebuza. Văzând Llamoso că Lope de Aguirre îl măsoară cu o răceală disprețuitoare și simțind în acel dispreț o primejdie de moarte, se aruncă asupra trupului lui Martin, și-i lărgi rana din piept cu pumnalul.

— Numai un semn să-mi faci, Lope de Aguirre, părintele meu, și aici, în fața voastră a tuturora, mănînc inima lașului ăstuia.

Lope spuse, pe un ton obosit și parcă fără voie:

— Nimic din toate astea nu-1 nevoie să faci, Llamoso, ca să-ți salvezi viața, că de data asta ți-ai salvat-o prin lașitate. Iar trupul lui Martin lasă-1 în pace, că acum nu mai e decît ceea ce vedem toți un mort gata de dus la groapă, și trebui e să-i arăți tot respectul.

Lui Martin îi căzuse o pungă de piele unde purta sigiliul regal al lui Filip al II-lea pe care îl folosea Ursúa. Era pătată de sânge și câinele, după ce o adulmecă, o luă în dinți.

— Puteți, spuse Lope oamenilor din gardă, să vă-ntoarceți la postul vostru.

Soldații plecară, împreună cu cei doi paji, iar printre picioarele lor dispăru, cu iuțeala fulgerului, și Solimán, ținând în dinți punga pătată de sânge.

Lope de Aguirre, enervîndu-se iarăși, îi spuse lui Llamoso:

— Du-te după câine, tîlhar blestemat, și ia-i-o.

Llamoso, mulțumit că poate pleca din fața lui Lope, porni după cîine, strigîndu-l, cînd furios, cînd cu blândețe, neizbutind să creadă că scăpase cu viață atât de ușor. După ce ajunse afară, aflând și alții despre ce e vorba, porniră în urmărirea câinelui. Llamoso fugea după el și-și spunea „Am fost un mare laș, dar prefer să fiu un laș viu decât un viteaz mort“.

Între timp, văzând toată agitația aceea, singurii care veniră la Lope, așteptîndu-se ca, dintr-un motiv sau altul, să li se ceară serviciile, fură cei doi negri cu frânghiile lor. Lope de Aguirre îi auzi spunând în spatele lui:

— Sîntem aici, domnu.

Șeful părăsi terasa, lăsînd acolo trupul lui Martín Pérez și spunîndu-le negrilor:

— Îngropați-1 alături de ceilalți, în beci.

Pe măsură ce Lope trecea pe coridoarele fortăreței se întâmplau lucruri noi și nemaivăzute. O femeie din Yua, care se numea Maria Trujillo și pe care, puțin mai înainte, Lope o văzuse cu fiică-sa Elvira, văzând că se apropie șeful maranionilor, sări într-un acces de panică pe fereastră. Fereastra nu era înaltă, dar ar fi putut să moară sau să-și rupă un picior. Lope de Aguirre se uită după ea așteptîndu-se s-o vadă moartă sau rănită și în acest caz să-i trimită ajutoare, dar o văzu plecând în fuga mare și invocând numele unui sfînt.

Apoi, Lope se duse la postul de gardă și, însoțit de cei patru soldați care luaseră parte la uciderea lui Martin, coborî în piață. Pe măsură ce înainta locuitorii care-1 vedeau o rupeau la fugă, în vreme ce unii maranioni se înarmaseră fără să fie nevoie, dat fiindcă nu erau în serviciu, iar alții plecaseră. Cînd Aguirre întrebă unde erau i se spuse că porniseră în urmărirea cîinelui, ca să pună mîna pe sigiliul regal pe care Lope se gândea să-1 folosească în șiretlicurile lui de răzvrătit.

Lope asculta toate astea prost dispus și le spuse că Llamoso era un laș, un porc, un ticălos și că, dacă nu reușea să ia punga cu sigiliul, o să pună să fie spânzurat. Antoñico încercă să-l apere.

— Dar nu el i-a dat-o câinelui, ci Solimán a înhățat-o. Fără să i-o dea nimeni.

La zarva pe care-o făceau cei ce-1 urmăreau pe Solimán apăru doña Aldonza în mătăsurile ei galbene, acoperite de panglici și scapularii. Îi zise lui Lope tinere zăpăcit și-l întrebă dacă el e, într-adevăr, conducă-

torul străinilor acelora înarmați și dacă vrea s-o asculte o clipă. Fără s-o ia în seamă, Lope se îndreptă spre piață, iar înțelegând că nu putea să se țină de el, rămase în drum și începu să rîdă. Apoi le explică celor din jur:

— Astăzi nu mai există pe insula asta cavaleri care să se poarte frumos cu mine. Cu totul altfel era pe vremea când eram tânără. Dar acum sînt bătrână și reumatică.

În acea după-amiază, nava călugărului dominican, cu velele strânse și înaintând încet, sosi chiar în locul unde, cu câteva zile înainte, trăsese brigantina lui Lope de Aguirre. Aceasta, pe jumătate desfăcută, fusese remorcată într-un golf din apropiere unde, la adăpost de izbiturile valurilor, fusese demontată pentru a i se folosi cuiele și unele părți din covertă la construirea noii corăbii.

Arsenalul care fusese improvizat în rada aceea era păzit de zece archebuzieri.

Dominicanul aruncă ancora la o jumătate de leghe de țărm, și imediat apărură în jur două schifuri și cîteva canoe pline de soldați, care păreau gata de debarcare. Nava nu se apropie mai mult, ba Lope rămase chiar uimit că avuseseră îndrăzneala să vină atît de aproape, deoarece călugărul trebuie să fi presupus că mananionii erau stăpîni pe săcălușurile și tunul din fortăreață.

Lope de Aguirre pregăti forțele de uscat pentru a-i primi pe cei care încercau să debarce, dar aceștia, printre care se aflau căpitanul Mungia și cei douăzeci de dezertori, rămaseră la distanță de o jumătate de milă de uscat și, folosind pîlnii de bord, îi adresau lui Lope de Aguirre insulte și provocări și-i îndemnau pe maranioni la rebeliune.

Corabia avea stindardele înălțate și flamurile regale pe care le flutura cu mare ostentație și fală.

Printre lucrurile pe care le rosti Mungia, necunoscând așa cum era de așteptat, situația din tabără și ultimele întâmplări tragice, a fost și următorul:

— Veniți încoace cu Martín Pérez, că faptul de a-i fi ucis pe Montoya și pe Bovedo n-o să-i fie luat în considerație deoarece aceștia doi erau trădători și adevărații asasini ai lui Ursúa. Și, ridicând glasul și mai mult, adăugă: Auzi? Martín Pérez? Vino-ncoace cu forțele pe care le ai deoarece fratele dominican vă aduce bule de iertare de la maiestatea-sa.

Aguirre privea corabia și spunea:

— E una din cele bune. Pe Dumnezeul meu, cu ea o să ajungem în scurt timp în Panama și-acolo o să le tragem o sperietură grozavă popilor și magistraților regelui.

Apoi adăugă, pentru sine:

— Martín Pérez n-o să-ți răspundă, Mungia că punga lui se plimbă prin insulă în dinții unui cîine.

Lope își dădu seama că oamenii de pe corabie nu aveau de gînd să debarce și urcă în oras la galop, hotărît să-i scrie călugărului dominican o misivă. Nu se aștepta la prea mult de la asemenea demers, dar vroia ca acel călugăr să știe exact cine erau maranionii care trecuseră de partea sa. Cînd intră pe coridoarele fortăreței, se iscă o adevărată panică și Lope, adresîndu-se cîtorva femei ostatice, le spuse:

— N-aveți conștiința curată și de asta vă e mai mult frică decât rușine.

Văzu urme de sînge pe jos, și deduse din asta că trupul șefului operațiunilor militare fusese dus la beciuri și îngropat.

Îl chemă pe Pedrarias și-i dictă următoarea scrisoare, cerîndu-i să nu schimbe ideile, dar îngăduindu-i să mai îndulcească forma, dacă i se părea prea aspră:

„Venerabilului frate Francisco de Montesinos, superior al insulei Santo Domingo și căpitan general al ținutului Maracapana.

Mai mult am dori să-i facem sfinției-voastre o primire cu flori decât cu archebuze, căci ni s-a spus aici de către multă lume că ați fi foarte generos în toate, și asta am văzut-o și din fapte chiar azi, de vreme ce, avînd oameni și artilerie, n-ați vrut să atacați insula. Cum sfinția-voastră îndrăgește atît de mult armele și exercițiile militare, vedem că adevărat e că strămoșii noștri și-au cucerit cele mai înalte virtuți și ranguri cu spada în mină. Astfel că reverența-voastră conținea acea tradiție glorioasă și noi toți ne bucurăm de asta.

Eu nu neg, și cu atît mai puțin domnii aceștia care se află aici, că am plecat din Peru pe rîul Marañen, în

scopul de-a descoperi și ocupa ținuturi, cu vreo trei sute de spanioli, care teferi, care șchiopi din cauza multelor greutăți pe care le-am întâmpinat în Peru, și fără-ndoială că, dac-am fi găsit pământuri care să ne ofere oarecare avantaje, pe-am fi oprit acolo și am fi lăsat să se odihnească aceste biete trupuri, mai cîrpăcite decît hainele unui pelerin. Dar nepunînd la socoteală ceea ce spun și nenumăratele chinuri prin care am trecut, ne dăm seama că mai trăim doar din mila lui Dumnezeu, căci râul și marea, foamea și soarele nemilos ne-au amenințat cu moartea zi de zi, astfel că cei care-ar veni asupra noastră, cum se pare că vine sfinția-voastră, să țină socoteala că vin să lupte împotriva duhurilor unor oameni morți într-o expediție atît de grea. Dar fiți cu băgare de seamă, căci duhurile astea sînt deosebit de curajoase și au spade pe care le știu mînui.

Soldații sfinției-voastre ne zic trădători. Trebuie să-i pedepsiți, ca să nu mai spună asemenea lucru, și cu atît mai puțin să ne facă lași, fiindcă a te ridica împotriva regelui Castiliei este un act de mare curaj. Dacă noi am tăcea și ne-am agăța și ne-am ține de poalele domniei-voastre s-ar putea să ne-alegem cu vreo slujbă și cu oarecare rînduială în viață, dar ursita ne-a hărăzit să facem doar gloanțe și să ascuțim lăncii, că asta e moneda care circulă pe-aici. Cu asta ne-am ocupat, la asta rămînem. Dacă pe-acolo e nevoie de asemenea mărunțiș, vă mai putem trimite, numai că va veni fierbinte.

Vroiam s-aduc la cunoștința sfinției-voastre, și să înțelegeți asta bine, cît de mult ne datorează nouă Perul și cîtă dreptate avem să facem ceea ce facem. Deocamdată ocazia nu pare potrivită, și de aceea nu voi spune nimic despre asta. Mîine, de-o vrea Dumnezeu, vă voi trimite toate hîrtiile transcrise și copii după actele pe care le-am făcut noi intre noi și pe care fiecare le-a iscălit liber și nesilit, și o voi face gîndindu-mă la soiul acela de dezvinovățiri pe care le pot da domnii ce vi s-au alăturat, căci i-au jurat credință lui don Hernando de Guzman, recunoscându-1 drept rege al lor, s-au lepadat de regatele Spaniei și s-au răzvrătit și s-au ridicat într-un sat din Machifaro și au uzurpat dreptatea, mai ales Alonso Arias, ferm cu tristă faimă în Peru. Individul ăsta a fost sergentul lui don Hernando, iar Rodrigo Gutiérrez gentilomul lui. Despre ceilalți, nu merită nici să vorbești nici să ții seamă, că sînt doar gunoi, și n-aș vorbi nici de Arlas, dacă n-ar fi faptul că se pricepe foarte bine la cordaje și ne-ar prinde bine să-l avem acum aici. Rodrigo Gutiérrez, nu încape-ndoială, e un om cumsecade și-ar fi și mai bun dacă n-ar privi mereu în pămînt, semn că e un mare trădător. Apoi, dacă din întâmplare a nimerit pe-acolo unul Gonzalo de Zuñiga, din Sevilla, sfinția-voastră să-1 considere un mare șmecher, care nu spune niciodată adevărul, iar apucăturile lui, iată-le se afla La Popoyán cu Alvaro de Hoyón, cu răzvrătiții ridicat, împotriva regelui lor adevărat și, în timp ce se îndreptau spre timpul de bătaie, și-a părăsit căpitanul și-a fugit iar când a văzut c-a scăpat cu viață și că nu mai e urmărit, a apărut în Peru, în timpul răzmeriței din orașul San Miguel, și cu unul Silva (nu-mi mai amintesc de primul lui nume), au prădat vistieria regelui și-au omorît pe judecători, de unde, de asemenea, a putut fugi.

Ăsta e omul credincios pe care-1 aveți lângă domnia-voastră. E unul care, atîta cît sînt bani și de mâncare, e harnic, dar de pe cîmpul de bătaie fuge întotdeauna, deși semnăturile lui pe care le am eu aici nu pot fugi și vorbesc pentru el.

Doar de un singur om îmi pasă că nu-i aici cu mine, pentru că aveam foarte mare nevoie de el ca să-mi păzească turma, că la asta se pricepe foarte bine. Bunului meu prieten Membreño și lui Antón Pérez și lui Andrés Diaz le sărut mâinile, iar pe Mungia și pe Arteaga, Dumnezeu să-i ierte ca pe morți, că morți trebuie să fie, pentru că dac-ar fi vii socotesc că le-ar fi cu neputință să se lepede de mine. Dați-mi domnia-voastră de știre dacă mai trăiesc sau nu, sau dacă știți ceva, deși mult aș dori să fie vii și să fim toți împreună (fiind sfinția-voastră patriarhul nostru) împotriva lui Filip. Pentru că, în afară de faptul de-a crede în Dumnezeu, cel care nu este mai mult decât altul nu face doi bani, și vă dau un sfat, și anume, să nu vă duceți la Santo Domingo, că într-o bună zi o să vi se ia tronul pe care stați, adică gradul de superior, și de aceea nu merită osteneala. Cesar sau nihil. Așa înțelegem noi lucrurile pe-aici, și dacă ați veni cu noi, nu v-ați căi.

Rog pe sfinția-voastră să-mi scrieți și dacă, cumva, preferați, să înceapă războiul, pentru că trădătorilor le va face plăcere, iar pe cei credincioși să-i învie regele, dacă poate. Deși pînă acum nu văd pe nici unul înviat și tare mă îndoiesc de asta, fiindcă regele nici răni nu vindecă, nici vieți nu dă înapoi, iar noi, vechii lui supuși, putem răni și face dreptate omorând la fel sau chiar mai bine ca el. Și o s-o vedeți și pe asta.

Dumnezeu să vă aibă-n pază, sfinția-voastră, și să vă dea demnități cît mai mari. Din această fortăreață a insulei Margarita, astăzi, vineri, sărută mîinile sfinției-voastre – al vostru servitor – Lope de Aquirre.“

Trimise această scrisoare prin niște indieni care se duseră cu o pirogă pînă la corabie, socotind că îndeplinesc ceva important și necesar.

În acea după-amiază, toată lumea se găsea într-o stare de spirit ciudată, fiindcă aerul era foarte încărcat cu electricitate, iar fulgerele se aprindeau și se stingeau pe bolta cerească unul după altul, fără să se audă vreun tunet.

— Cum ți se pare scrisoarea îl întrebă Lope pe Pedrarias.

— Nu-mi prea place.

— Din cauză că trădările ăstora care-au fost tovarășii noștri nu mi-au dat răgaz să mă gîndesc mai temeinic.

Se pare că dominicanul, primind scrisoarea, a avut impresia că fusese scrisă mai mult în glumă, cu gînd necuviincios și batjocoritor, de vreme ce nu-și atinsese nici măcar scopul ei principal – acela de a-i acuza pe dezertori și a le pune viața în pericol. Călugărul nu văzu în acele rânduri nici ranchiună, nici îndârjire, nici măcar dușmănie declarată. Nu reușea să înțeleagă ce urmărește Lope.

Răspunse printr-o scrisoare cumpănită, încercînd să-l convingă pe Lope să se îndepărteze de calea pe care-o urma, de vreme ce n-ar putea să-l ducă decât la propria-i pieire și la cea a prietenilor săi, și îl ruga să se întoarcă la supunerea datorată regelui și lui Dumnezeu, lucruri care aveau o atît de mare importanță pentru liniștea conștiinței și salvarea sufletului său. Dar dacă încăpățînarea lui oarbă era atît de mare încât nu vroia să-l asculte, îi cerea, ca unui creștin, să înceteze a mai vărsa sânge și a mai comite cruzimi pe acea insulă, dat fiind că cele comise pe rîul Amazoanelor nu se mai puteau îndrepta. Mai spunea că Mungla și Arteaga erau în viață și preafericiți slujitori ai maiestății-sale regelui și că, întorcîndu-se la slujirea acestuia, nu făcuseră decât să-și îndeplinească obligațiile pe care le aveau.

Călugărul dominican trimise răspunsul tot prin indianul care-i adusese scrisoarea lui Aguirre, și cînd acesta ajunse la plajă, văzu doi soldați fără arme, trîntiți în nisip. Unul era un oarecare Juan de San Juan și celălalt Alonso Paredes. Primul avea obiceiul să umble tot timpul după femei, fără alegere, că pe el nu-l interesa dacă femeia e albă, neagră sau metisă iar al doilea avea mania să găsească asemănări printre oamenii cu care avea oarecare relații. Asemănări cu el, cu Lope de Aguirre, Fedrarias și alții.

Lope coborâse iar în piață și le spunea, între timp, maranionilor săi:

— Așa sînt oamenii regelui. Întocmai ca dominicanul, cînd cred că fac ceva bun, aduc nenorocirea celor care sînt de partea lor. Așa că, acel frate s-ar fi putut lipsi de-a vizita locurile astea determinând, prin prezența sa, moartea guvernatorului și a celorlalți patru. Căci venind aci, sub ochii noștri, fără să atace și nici să debarce, ne silește să fim și mai prevăzători și să strângem rândurile. Dar așa sînt ei, se tem și de umbra lor. Veți vedea ce putem noi face și ce vom face cu oamenii ăștia ai regelui, cînd vom pune piciorul pe continent.

Tot vorbind asa, observă că pe plajă, și foarte aproape de apă, Paredes și Juan de San Juan continuau să șușotească. Îi strigă o dată, dar nu-l auziră, că vîntul bătea în sens contrar. În acel moment se iviră pe apă niște canoe de-ale dominicanului, dar nu erau atât de aproape încît să te poți gîndi că cei din canoe ar încerca să debarce. Începură să strige însă în gura mare, numindu-i pe maranioni trădători și lași. Unii dintre aceștia răspundeau tot cu insulte, iar Lope de Aguirre spunea printre dinți:

— Strașnic război de muieri și de popi, că numai vorbăria e de capul lor!

Lângă el se găsea Carolino cu încă trei negri, iar Lope făcu semn spre cei doi soldați întinși pe nisip. Carolino voi să se asigure pe deplin, și atunci Lope scoase pe jumătate pergamentul acela slinos și i-l arătă fără nici un cuvînt.

Cu frânghiile pregătite, negrii se aruncară asupra lui San Juan și a lui Paredes. O clipă se pierdură toți într-un vîrtej de nisip, și Lope de Aguirre, întors cu spatele spre plajă, rosti:

— Vroiau să fugă pe corabie și de aceea așteptau aici de ore întregi.

În cele din urmă, Lope de Aguirre se hotărî să renunțe la nava superiorului și să-i dea zor s-o termine pe

cea la care lucrau. Sublocotenentul Villena îl întrebă, văzâdu-i pe acei doi soldați morți în nisip:

— I-ați ucis:

— Nu, spuse Lope. Eu nu ucid pe nimeni. Dumnezeu ne-a hotărât la toți moartea și singurul lucru pe care-1 fac uneori cu dușmanii mei este s-o iau puțin înaintea calendarului.

În ziua aceea, Lope ceru să i se facă rost de dulgheri, bănuind că pe insulă se aflau și din aceștia, dar nimeni nu se prezentă la chemare, pentru că cei trei oameni care, în tinerețea lor, se îndeletniciseră cu asemenea meserie, se rușinau și făceau tot posibilul ca lumea să uite. Lucrul acesta îi provoca, bineînțeles, pe ceilalți, care-și aduceau aminte mai bine ca niciodată.

Lope stăruia, pentru că era nevoie să grăbească construirea brigantinei celei noi și repararea celor vechi. Anunță cu bătăi de tobă, dar nu veni decât doña Aldonza, care-i spuse că există pe insulă trei dulgheri și-i însoți chiar ea pe soldați ca să le arate unde locuiesc.

Nemaiputînd refuza, cei trei plecară la lucru, îmbrăcați ca niște nobili, foarte împotriva voinței lor, și văzîndu-i că pleacă, doña Aldonza spuse:

— Iată că gentilomii se duc să taie, să geluiască și să cioplească lemne.

Rîdea, iar papagalul cel alb, pe care-1 purta pe pumn, o imita, dar rîsul lui era mult mai zgomotos. Printre maranionii care lucrau la șantier se afla și navarezul Diaz de Armendariz văr primar cu răposatul Ursua. De cînd murise guvernatorul, vărul lui obișnuia să se țină tot timpul de-o parte, indiferent la ceea ce se petrecea în tabără. Lope de Aguirre și Armendariz se evitau, prefăcîndu-se că nici nu știu unul de altul. Era un om ciudat și, din cauza căldurilor și-a întîmplărilor acelora sîngeroase, devenise și mai straniu. Vorbea cu o pronunție greșită, și uneori, cînd vroia să spună ceva, izbutea s-o spună numai pe jumătate. Pronunția lui greșită părea uneori o batjocură la adresa persoanei cu care stătea de vorbă. Alteori vădea pur și simplu unele stări confuze de sensibilitate, fără legătură cu ceea ce se întîmpla în jur. Particularitățile climei, foamea și setea îndurate pe Amazoane și pe mare influențaseră, probabil, caracterul acelui om.

Cînd s-a început construirea corăbiei, Armendariz ocolea munca, cel mai frecvent pretext fiind boala. La început, Lope de Aguirre îi accepta scuzele, ba ajunse chiar să-1 îndemne să se ducă undeva la țară și să trăiască liniștit, dar în ziua aceea se gîndi mai bine și, de îndată ce se isprăvi lucrul, trimise pe cei doi negri să-1 caute, iar aceștia se întoarseră după o oră ca să-i spună că-i îndepliniseră ordinele. Lope de Aguirre rămase cu impresia că abia în clipa aceea dusese la bun sfîrșit misiunea pe care-o începuse prin uciderea lui Ursua.

— Trebuie smulsă din rădăcină, zicea, buruiana neamului franțuziților acelora de Ursua, ca să nu mai încolțească iar.

Cît timp a durat expediția nimeni nu i-a înțeles mania de a-l numi pe Ursua francez.

Lope porunci să se facă trei stindarde noi, cu niște pînză obținută de la un negustor din oraș. Și ieșiră niște steaguri destul de neobișnuite, din mătase neagră, cu două spade roșii încrucișate. Culoarea neagră părea că amintește de piraterie și produse oarecare mirare în rîndurile soldaților. Lope ceru ca flamurile să fie binecuvîntate în biserică, și îi convocă pe preoții care veniră nu fără oarecare teamă.

În ziua de 15 august a anului 1561 se oficia slujba cîntată, la care Lope obligă întreaga populație să asiste. Maranionii erau de față cu toții, în afară de Llamos o, care, după cum se părea, alerga prin insulă după câine, încercînd să pună mâna pe punga cu sigiliul regelui Filip.

Lope ieșise din fortăreață cu toată trupa aliniată în coloană, și așa se și duseră la biserică. Pe drum avu loc unul din acele incidente care îi făceau uneori pe prietenii lui Aguirre să se îndoiască de judecata șefului. Lope văzu pe jos o carte de joc care reprezenta un rege de pică, o împinse cu vîrful piciorului o bucată de drum, proferând injurii la adresa lui Filip al II-lea, iar apoi, înainte de-a intra în biserică, se aplecă s-o ia, o făcu fărîme și o aruncă în aer.

Doña Aldonza, cu papagalul ei alb pe umăr, se așeză pe locul cel mai de cinste, îmbrăcată, ca întotdeauna, în mătăsuri galbene. Lîngă ea, Lope de Aguirre. Slujba a fost foarte solemnă. Oamenii nădăjduiau că va vorbi unul din preoți, dar nu îndrăzni nici unul, și atunci Lope se ridică și înaintă spre altarul principal.

Cu fața spre public și spatele spre altar, spuse:

— Maranioni încrezător în forța și curajul vostru, cunoscute de toți, vă încredințez anume aceste stindarde, cu care, și cu companiile de soldați ce vor lupta sub ele, vă veți apăra, atît pe voi cît și pe mine, ieșind la luptă împotriva oricăror dușmani, lovind și omorând pe aceia care nu vor primi stăpânirea noastră. În așezările unde, locuitorii arătându-se îndărătnici, va trebui să ajungeți la spargeri și la jafuri, vă cer să respectați bisericile și cinstea femeilor, dat fiind că de altminteri veți avea libertate să trăiți și să vă purtați fiecare după cum i-o plăcea, că nimeni n-o să vă țină din scurt și cu atît mai puțin eu, care am cinstea să vă conduc. Să fie deci primite aceste flamuri în numele meu și în numele popoarelor de pe continent pe care le vom smulge de sub stăpânirea infamă a împăratului Filip.

Sublocotenentul-general îl aclamă de trei ori pe Lope de Aguirre, la care răspunseră și ceilalți. Bineînțeles că papagalul doñei Aldonza, excitat, țipa și el, iar glasul lui le domina pe toate celelalte.

Atunci sublocotenentul-general și căpitanul trupelor de uscat primiră flamurile, fură tămîiați o dată cu ele în acordurile orgii și apoi ieșiră în pronaos să aștepte trupele care începură, nu peste mult, defilarea.

Se întoarseră cu toții la locuințele lor, iar Lope se urcă pe terasa fortăreței ca să vadă câmpul, ceea ce însemna, în acel caz, să vadă mai degrabă marea. Corabia dominicanului ridicase ancora și Lope vroia să afle încotro se îndreaptă.

Puțin după asta, soldații umblau toți fără arme, afară de Alonso de Villena. Lope, mirat că-l vedea încărcat de arme, întrebă de ce, și Antonico îi spuse că se simțea în pericol, deoarece în ziua ospățului vorbise și el împotriva șefului.

Lope își amintea că-l văzuse pe sublocotenent în biserică, împlătoșat și înarmat cu sabia și spada de scrimă. De ce oare pe căldurile acelea îl întrebă pe paj de ce nu-i spusese mai înainte despre purtarea lui Villena, și băiatul răspunse:

— Cînd a vorbit la ospăț era beat, și erau mai mult lucruri de rîs decît jigniri.

Lope de Aguirre mirosea a tămâie deoarece preotul îl tămîiase și pe el o dată cu stindardele, iar șeful percepea cu desfătare acea aromă, gîndindu-se la Villena. Cu Villena aveau obiceiul să umble doi soldați Loaisa și Dominguez; și în ziua în care sublocotenentul fu acuzat de către Antonico, Lope îi trimise pe cei doi negri să-l caute pe Villena, dar numai pentru a-l aduce în fața lui. Videna, care pusese pe cineva de pază, scăpă pe usa din dos și fugi peste cîmp.

Cum toate străduințele pentru a-l găsi păreau zadarnice, Lope de Aguirre spuse, cu logica ce-l caracteriza:

— Un om singur n-ar putea face nimic împotriva mea, iar dacă conspira împreună cu alții, aceștia erau, nu încape îndoială, Loaisa și Dominguez.

Porunci să fie arestați și-i găsiră în casa unde obișnuiau să mănînce toți trei, casă a cărei stăpînă era Ana de Rojas, o castiliană de oarecare rang. Dar cînd veniră negrii împreună cu Juan de Aguirre, Domínguez vru să se apere, puse mâna pe spadă și avu loc un început de luptă. După ce predară și depuseră armele, Juan de Aguirre îi dădu lui Loaisa cîteva lovituri de pumnal, în timp ce negrii se năpusteau asupra lui Domínguez, sugrumîndu-l, întrebînd în același timp unde era Villena și insultind-o pe doña Ana.

Femeia ieși în stradă cerînd ajutor și Lope, aflînd de scandalul ce se iscase, hotărî s-o spînzure de stîlpul din piață, și întreaga populație fu obligată să fie de față.

Negrii îi și puseseră funia pe după gît. Tocmai cînd se pregăteau s-o spînzure, doña Ana le ceru să-i lege și mîinile – îi fuseseră legate doar picioarele – iar Carolino întrebă de ce.

— Legați-mi mîinile, fie-vă milă, repetă ea. Negrul nu vroia, și-atunci se apropie de ea Lope:

— La ce-ți trebuie asemenea lucru?

Doña Ana îi explică în șoaptă că auzise cum că spînzuraților care aveau mîinile libere se dezbrăcau în timpul agoniei, iar ea nu vroia să-și smulgă hainele de pe ea în văzul lumii. Lope își dădu seama că e o femeie cinstită. Și le porunci negrilor să-i lege mîinile la spate, așa cum dorise.

După cîteva momente, sărmana femeie se zbătea în convulsiile agoniei – fără să se dezbrace – și Lope

de Aguirre îi invită pe archebuzieri să tragă în ea ca să-i scurteze chinurile. Bine dispus, oferi chiar și premii celor mai buni țintași. Așadar, execuția doñei Ana se transformă într-o veselă competiție, pînă ce unul dintre archebuzieri o nimeri în ceafă, rupîndu-i șira spinării, și-atunci corpul căzu, decapitat.

În acea clipă veni o sentinelă și-i spuse șefului că nava dominicanului ridicase velele în direcția nord-est, spre Santo Domingo.

„Se duce călugărul, își spuse Lope, să-i anunțe pe conțopiștii și pe copoii instanței regale și să facă prin vorbe și scris ce n-a putut face prin fapte.“

Întrebă apoi de Llamoso, dar nimeni n-a putut să-i spună nimic. Tocmai cînd începea să înjure și să-și iasă din fire, se apropie omonimul lui, Juan de Aguirre, și-i spuse că Llamoso umbla tot după cîine și că nu avea poate curajul să se întoarcă.

— Dă-i de știre că poate să se-ntoarcă cu sau fără sigiliul regelui Filip, că n-o să i se-ntîmple nimic, și să se termine odată povestea asta jalnică, că n-am auzit niciodată de un lucru mai laș și mai josnic.

XII

Pedrarias observase că pornirile sîngeroase ale lui Lope se manifestau de obicei atunci cînd luna era în creștere. Și se întîmpla ca și execuțiile cele mai crude să fie ultimele din perioadele acelea destructive, în conformitate cu filozofia clasică, ce spune că mișcările naturale sînt mai violente la sfîrșit decît la început.

Lope de Aguirre întreba în dreapta și-n stînga dacă fusese găsit câinele Solimán, și unii îi spuneau un lucru, iar alții altul. Se pare că amintirea inimii roșii a lui Martin ivindu-se prin rană, urmărirea lui Llamso și agitația oamenilor care porniseră după sigiliul regal îi provocaseră lui Lope, pentru prima dată de cînd plecaseră din Motilones, „o mare neliniște în suflet".

La început, Loaisa și prietenul său Domínguez, pentru a-1 salva pe Villana, au spus și ei că plecase în căutarea cîinelui. Cei care urmăreau animalul se slujeau de pretextul acesta pentru a se îndepărta de piață care părea în acea zi mai funestă ca oricând, Lope de Aguirre, exasperat și dorind să plece cît mai repede din insulă, privea flamurile negre care se zbăteau în vînt și trimitea vorbă celor ce lucrau la noua corabie să-i dea zor, deoarece timpul nu le mai îngăduie nici un pic de răgaz.

Trupul Anei de Rojas se afla tot în piață, zăcînd la picioarele stîlpului. Lope întrebă pe unul din locuitori unde era soțul acelei femei și i se spuse că acesta, aflînd de moartea doñei Ana, se întristase nespus și căzuse bolnav. Lope de Aguirre spuse:

— Așa și trebuie să fie după bunele rînduieli ale naturii. Nu vă aduceți aminte de pasărea aceea de pe Amazoane, cu ciocul mare, care se lasă să moară atunci cînd îi moare femeiușca.

— Asta-i tucanul, spuse cineva cu glas sumbru.

— Du-te, Carolino, și ocupă-te de tucanul ăsta ca să se facă totul după lege.

Carolino plecă numaidecât – cu o grabă puțin comică – în căutarea lui Juan Primero sau a lui Bemba, ca să nu se ducă singur. Îi găsi pe amîndoi, și plecară cu toții. Ajungând la casa condamnatului, își aprinseră una din țigările lor rituale. Acolo găsiră un călugăr din ordinul Sfîntului Dominic care-1 veghea pe soțul Anei de Rojas.

Negrii îl sugrumară pe bătrîn, care se numea Diego Gomez, și călugărul, scandalizat, începu să strige, cerind să se facă dreptate. Atunci Carolino îi spuse prietenului său, Juan:

— Dumnealui, călugărul, are dreptate.

— Foarte multă dreptate are sfinția-sa cu sutană albă.

— Eu am fost primul care-am îndeplinit slujba asta pe rîul Amazoanelor, spuse Carolino, și-mi aduc aminte că șeful avea o vorbă „Cînd cineva are foarte multă dreptate nu mai e din lumea noastră". Și-l trimitea pe lumea ailaltă. Du-te fuguța și-ntreabă-1 pe general dacă pergamentul e la fel de bun pentru un civil de pe insulă cît și pentru un călugăr.

Între timp, dominicanul continua să le spună negrilor că făptuiseră un asasinat și că vor trebui să dea socoteală pentru el în fața judecătorilor de pe pămînt și din cer.

— Foarte multă dreptate ai, părinte, spunea Carolino, dar un negru face ce-i poruncește excelența-sa, și Juan Primero s-a dus să întrebe pe excelența-sa.

Călugărul se ruga și-l miruia pe mort în extremis. Nu după mult se auziră afară strigăte. Era negrul care se întorcea foarte agitat și spunea în gura mare:

— E bun și pentru un călugăr. Auzi, Carolino? Așa a zis excelența-sa.

Îl omorîră repede și îl lăsară pe pat alături de văduv, care nu mai era, de fapt, văduv. Carolino spunea, înfășurîndu-și frânghiile în jurul mijlocului:

— E mai mult de lucru pe insula asta decît pe râu, Tu.

Între timp, Lope de Aguirre chemase alt cleric, tot dominican și el, care se găsea pe insulă, ca să-l spovedească – (după cum spuse apoi – și să-1 izbăvească de crimele comise, dar de fapt pentru că, fiind din același ordin cu călugărul navigator, considera că e unul din agenții acestuia. Ceea ce comporta anumite riscuri.

Călugărul veni să-1 spovedească pe Lope fără să știe ce i se întîmplase cu puțin înainte confratelui său. Lope de Aguirre își mărturisi toate crimele. Preotul îi spuse, la sfîrșit:

— Trăiești în păcat de moarte. Datoria dumitale este să te căiești de tot ce-ai făcut și să te duci într-o zi să te rogi de iertare la picioarele maiestății-sale, și, mai bine chiar, să mergi plin de umilință la Roma, în pelerinaj, și să nu-ți mai încarci niciodată sufletul cu viețile altor ființe umane. Dacă, așa cum zici, încă din tinerețe îți ziceau Pelerinul fiindcă nu stăteai niciodată mai mult de-o săptămînă în același loc, justifică acest cuvînt sfînt și, după cîteva luni de penitență, du-te de te roagă de iertare la Roma sau la Santiago, îmbracă-te în pînză de sac și pune-ți cenușă pe cap. Și poate că Domnul te va ierta, că mare e mila Lui.

— L-a iertat Dumnezeu pe regele Filip pentru nenumăratele crime pe care le-a comis?

— Nouă nu ni se cade să vorbim astfel despre maiestatea-sa.

— Spun asta pentru c-a sugrumat mai mulți clerici și civili decît mine. Îmi trece prin cap un gînd, părinte.

— Care?

— Dacă te omor și-apoi mă căiesc, o să mă ierte Dumnezeu?

Timp de cîteva clipe călugărul nu știu ce să răspundă. Lope se ridică și se așeză lîngă el.

— Ei, ce spui întrebă. N-o să mă ierte Dumnezeu dacă te omor și mă căiesc.

Preotul continua să tacă. Poate că se ruga. Lope insistă:

— M-am spovedit. Ai să-mi dai acum dezlegarea de păcate așa cum i-o dau preoții regelui don Filip. Da ori ba?

Călugărul continua să nu scoată o vorbă. Atunci sosiră negrii care-1 omoriseră pe primul călugăr și pe bătrînul Gomez și Lope îi spuse lui Carolino:

— Se pare că ți-ai făcut mîna ca să omori călugări.

Carolino se apropie de dominican, dar Lope vru să-i aducă oarecare cinste celui care tocmai îl spovedise și le spuse negrilor:

— Duceți-vă și aduceți-mi-1 pe șeful jandarmilor.

Jandarm-șef era pe atunci unul Paniagua. Veni repede și Lope îi zise:

— Uite ce e, trebuie să-i facem felul acestui călugăr fiindcă apără crimele regelui și le condamnă pe ale mele. Cînd s-a mai văzut o nelegiuire ca asta în dreapta noastră credință.

Călugărul ceru, foarte palid la față, să i se acorde cîteva minute ca să se roage. Lope acceptă și ieși, poruncindu-le negrilor să-i dea jandarmului o mînă de ajutor dacă ar avea cumva nevoie. Plecând, îi ceru lui Paniagua să-i dea călugărului ascultare în tot ce i-ar cere, în afară de viață.

Paniagua nu înțelegea cum poți omorî pe cineva în chip amabil, dar în acel moment preotul (care se întinsese pe pămînt cu fața-n jos și recita, în această poziție, psalmii din Miserere), ridică fruntea ca să-i ceară lui Paniagua să-1 omoare în chipul cel mai crud și mai greu care i-ar trece prin minte, drept prinos adus Atotputernicului pentru salvarea sufletului său.

Paniagua îi spuse că avea ordin să-i facă pe plac și că o să-l sugrume atunci prin gură – moartea de felul acesta fiind mult mai crâncenă.

— N-o să puteți, că eu știu mai bine, îl preveni Bemba, expert.

Preotul continuă să se roage și cînd isprăvi, Paniagua îi vîrî frânghiile în gură, pe sub limbă, și strânse pînă ce-i rupse maxilarele și-i tăie obrajii; dar cum trecuse un timp și el nu murise, îl chemă în ajutor pe Bemba care-i puse lațul de gît.

După puțin preotul muri, în mîini cu un crucifix pe care nu-1 lăsase nici un moment în timpul supliciului. Cînd află Lope lucrurile astea, ridică din umeri și spuse că asemenea eroism n-are nici un merit, deoarece atunci cînd crezi așa cum cred preoții, nu e vorba decît de-o afacere bună o clipă de durere în schimbul fericirii eterne. N-avea nici un merit.

Perioada aceea crîncenă, provocată de fazele lunii, era pe sfîrșite dar, conform legii lui Aristotel, era mai puternică la sfîrșit decît la început. Lope coborî la micul șantier, văzu că lucrările înaintau și-i zori pe toți să termine cît mai repede, în așa fel ca avertismentele superiorului din Santo Domingo să nu îngăduie dușmani-

lor să se pregătească și să se ridice împotriva lui.

În prima zi a sosirii pe insulă li se alăturase un soldat din Margarita, trecut de vîrsta maturității, care se numea Simón de Somorrostro dar, văzînd acesta cruzime și violențele lui Lope, își schimbă părerea și-i ceru permisiunea să rămînă pe loc, deoarece nu se simțea în putere să pornească pe mare și nici să înfrunte greutățile și asprimile vieții militare. Lope de Aguirre spuse:

— Soldatul ăsta bătrîn are atîta judecată că poate să dea și altora. Aveți grijă ca să nu i se facă vreun rău pe insulă, că e un om la locul lui și n-a supărat niciodată pe nimeni.

Negrii, înțelegînd despre ce e vorba, îl luară pe bătrîn de cîte-o mînă, îl duseră la stâlp și-l spânzurară.

Lope procedase în felul acesta deoarece își dădu seama că și alți soldați de pe Margarita care se alipiseră maranionilor nutreau același gînd. Văzînd ce i se întâmplase tovarășului lor, aceștia renunțară, iar Lope de Aguirre îi privea de departe și surîdea în barba lui rară:

— Sînteți mult mai curajoși decît Somorrostro, le spunea, ironic.

Lângă Somorrostro puse să fie spînzurată și o femeie, numită Isabel de Chávez, deoarece soldatul pe care-1 găzduia fugise din oraș, iar ea nu venise să-1 denunțe și, după cum spunea Lope, nu se putea să fie străină de fuga lui.

Un băiețandru de pe insulă, crud încă, vru să ia apărarea femeii, susținând că nu vorbea niciodată cu soldatul fugit, și Lope de Aguirre puse să-i radă rarele tuleie de barbă muindu-le cu urină. Și cum un soldat mai în vîrstă spuse că femeia aceea era din Ciudad Real, ca și el, și că nu era întreagă la minte, deoarece îi era frică să doarmă la gândul că în timp ce dormea ar putea veni celelalte femei să-i taie părul, Lope de Aguirre zise:

— Și s-ar fi putut foarte bine să i-l taie, dar dacă ești și tu tot din Ciudad Real, tot așa de bine ar fi să ți se radă barba întocmai ca puștiului, dar ca să vadă asta înainte de-a fii spânzurată, că abia acum îmi aduc aminte că ai întârziat într-o zi la apel.

Îi râseră barba bătrânului, întocmai ca și tânărului, în timp ce Isabel de Chávez, cu lațul de gît, privea impasibilă. În acel moment sosi doña Aldonza, cu bastonul și cu mătăsurile ei galbene, cerînd ca femeia aceea să nu fie omorîtă, pentru că avea darul să prevadă cutremurele, pentru care lucru era ținută la mare cinste, fiind foarte utilă comunității insulei, deoarece, prin prevestirile ei, salva multe vieți omenești. Lope răspunse:

— Atît de mult iubești comunitatea, señora Aldonza Atunci poate că vrei să-i iei locul îți luăm viața și-o s-o lăsăm pe ea liberă ca să poată ajuta mai departe comunitatea. Nu-i bine așa?

Guvernatoarea răspunse printre dinți:

— Pe dracu! și plecă, luîndu-și un aer măreț.

Gluma aceasta dădu loc la mai multe vorbe decât execuțiile. Oamenii rîdeau din orice pricină. Pedrarias observase că la ecuator tragediile treceau aproape neobservate, dar toată lumea profita de orice pretext ca să râdă.

Și făcea să-i vezi cum rîdeau cînd se ivea vreo ocazie!

Peste două zile guvernatoarea îi trimise lui Lope de Aguirre o invitație scrisă în care-1 numea „domnia-ta“. Îl invita să vină s-o vadă în sala stăpînirii din fortăreață, la ora șase după-amiază. Se întîmplase un lucru vrednic de milă. Pe plajă, gol pușcă, fusese aruncat cadavrul băiatului aceluia ras cu o zi înainte cu urină. Voise să fugă pe continent înot și se înecase, iar apele îi scoseseră trupul la țărm. Unii spuneau că se sinucisese.

Lope presimțea că întâlnirea cu guvernatoarea era în legătură cu aceasta, deoarece băiatul era nepotul ei. Guvernatoarea stătea pe o sofa și se vedea că are obișnuința firească a superiorității rangului său. Purta pălărie, și de sub ea i se vedea părul, strîns în șuvițe mari. Lope se așeză în fața ei, la oarecare distanță. Se priveau în tăcere și doña Aldonza, care-și întinsese piciorul pe catifeaua divanului, își tot mișca laba prin aer.

Lope privea piciorul acela fără să știe ce trebuie să creadă și hotărî, o dată mai mult, că femeia suferea de un fel de debilitate mintală și că de aceea îi luaseră dreptul de-a guverna, deși formal îi lăsaseră această

onoare. Dar adevărul era că, pe insulă, nimeni n-o considera nebună și că era respectată cu papagalul ei cu tot.

Doña Aldonza își mișca mai departe laba piciorului prin aer. Totul în acea doamnă grasă și roșcovană se afla în repaos, cu excepția piciorului.

— Ce faceți acolo întrebă Lope.

— Îmi pun piciorul să danseze, ca să scap de cârcei.

— Ah, se pare că aveți cîrcei la laba piciorului.

— Nu, la gambă. Dar gamba se întinde prin tendoanele labei piciorului și de asta mi-o mișc în toate părțile. Nu vedeți?

Mișcarea piciorului deveni și mai vioaie. Lope continua s-o privească intrigat. Bătrâna avea niște pantofi de atlaz verde, cu fundă roșie. Lumina punea reflexe ciudate în cutele mătăsii.

Lope spuse că nu putea sta să vadă cum își joacă ea piciorul. Se ridică, pregătindu-se de plecare, cînd doña Aldonza îl rugă:

— Mai stați jos puțin și așteptați, că am să vă spun lucruri importante pentru buna rînduială a armatei cât timp va rămâne pe insulă. În primul rând că se pornesc niște adevărate atrocități și că va trebui să suportați consecințele și să înfruntați pedepsele.

— Bineînțeles, răspunse Lope. Plătesc cu capul. Cu capul meu cel solid.

— Numai cu el?

— Dacă asta e ceea ce vreți să-mi spuneți, aflați că știu asta de mult – și se pregăti iar de plecare, sceptic și plictisit. Nu vă place ce i-am făcut ginerelui domniei-voastre. Oricare altă soacră s-ar simți fericită.

— Eu nu sînt o soacră oarecare.

— Unei soacre excepționale i s-ar întâmpla la fel, doamna mea.

— Nu-mi făceam nici o grijă în ceea ce-l privește pe ginerele meu. Pentru asta era el guvernator ca să fie spînzurat, nu ca să conducă. El și-a făcut datoria lui, iar eu mi-o fac pe-a mea.

— Dar Vallaldrando era soțul fiicei domniei-voastre.

— Despre asta n-am de spus nimic, vorbesc de moartea lui, pentru că de murit trebuie să murim toți și, mai devreme sau mai tîrziu, n-are nici o importanță. Ginerele meu poate să mă aștepte mulți ani în infern. Eu sînt aici și v-am rugat să veniți ca să vă vorbesc despre ceva mult mai important. Să vă vorbesc despre băiețandrul acela ras cu urină. Asta nu mi-a plăcut. Pe insulă avem un oarecare simț al onoarei.

— Îl avem și noi în ținuturile noastre.

— I-ați ras barba cu urină unui soldat de-al domniei-tale și unui copil de pe insulă, copilul s-a omorît, dar ditamai soldatul trăiește și înflorește, că l-am văzut pe-aici cu mutra lui de pușlama care i-a apărut de sub barba-i rasă. Asta înseamnă că indivizii care-au venit cu domnia-ta sînt niște tâlhari și că, dimpotrivă, pe insula asta bărbații sînt cavaleri încă de copii.

— Nu înțelegeți cauza acestei diferențe. Adevărul e că pe copil l-au ras cu urină de-a altora, lucru de ocară, în vreme ce pe soldat cu a lui proprie. Să se radă cineva cu urina lui nu-i ceva deosebit, pentru că în provinciile basce așa făceau bunicii noștri și mai există și azi oameni care se spală pe dinți cu urină, socotind că e un lucru sănătos.

Doña Aldonza se uită câtva timp la Lope fără să scoată o vorbă, dar în cele din urmă spuse:

— Ia te uită. Prin părțile mele lumea socoate că-i bună pentru degerături.

— Și-apoi, continuă Lope, nici nu-i sigur că băiatul a vrut să se omoare. Eu cred că nu, și-aș pune mîna-n foc pentru asta. A vrut să fugă de pe insulă și, cum nu mai e nici o canoe, a luat-o înot, gîndind că mai devreme sau mai tîrziu tot va ajunge pe coasta. Nu vroia să se omoare, ci să părăsească locul rușinii, să nu mai dea ochi cu cei care fuseseră acolo de față.

— Aș! aiureli! Mulți au fost de față la jignire, dar numai de-o singură ființă îi păsa nepotului meu, o fată de-o seamă cu el, de care era cam îndrăgostit. Asta e.

— Mare prostie să fie îndrăgostit la vîrsta lui.

— Ce știi dumneata, nătăiăule, ce-i asta Dacă dumneata crezi că demnitatea e o prostie, știi cam puține despre noblețe.

— Doamnă, n-o să-mi dați mie lecții despre asta, că m-am născut liber, și dacă mai continuați tot așa, o să-mi aduc aminte cine sunt și-o să pui să vă taie fustele într-un loc rușinos, pe Dumnezeul meu.

Și rîdea, dar era un rîs spart și fals.

— Băiatul, răspunse dona Aldonza cu o mare siguranță de sine, și ca și cum n-ar catadicsi să ia în considerație amenințarea, a murit vrînd să scape de rușinea care-1 lovise sub ochii iubitei lui.

— Tot ceea ce mi-ați putea spune domnia-voastră acum, am văzut sau am gândit eu astă-noapte, pentru că întâmplarea asta m-a mișcat mai mult decît oricare alta de cînd am plecat de la Motilones, din Peru, și multe lucruri bune sau rele sau incalificabile s-au întîmplat de atunci. O știu prea bine. Mai știu și că băiatul își zărise iubita într-un grup de femei, și că ea, văzindu-1 așa cum era, a rîs. Asta e și-a bătut joc de el. Dacă nu și-ar fi bătut joc, băiatul nu s-ar fi rușinat și nici n-ar fi înfruntat apoi moartea, pornind înot către coastă. Vina a fost a ei. Și dacă puștiul putea să fie un bun cavaler și ar fi izbutit să fie, ea o să ajungă știu eu bine ce.

— Spune-o dacă îndrăznești.

— De ce să nu îndrăznesc

— Pentru că e fina mea, că eu am scos-o din cristelniță.

— Și ce-mi pasă mie de asta și cui ce-i pasă de așa ceva. Fina dumneavoastră are să ajungă o curvă.

— Mojicule, tîlharulie, strigă doña Aldonza, dar rîsul îi clocotea în gîtlej. Se vede că ești un bădăran cum sînt toți soldații dumitale! Dar, la o adică, cu bădărănia voastră m-aș putea eu înțelege. Cu toate astea, trebuie să ții seama că vorbești cu doña Aldonza Henriquez, primăreasă perpetuă din Ciudad Rodrigo de la granița cu Portugalia și guvernatoare onorifică și pe viață a insulei Margarita, din marea Indiilor Occidentale. Da, dumitale ți-o spun, haimana ghiftuită cu napi.

— Doamnă, spuse el, pipăindu-și iar pumnalul, ca și cum ar fi fost un talisman, stăpîniți-vă, fiindcă-mi vine să pun să vă radă și pe dumneavoastră.

— Eu n-am barbă.

— Să vă radă-n cap, că n-ar fi pentru prima oară c-aș face-o. Am mai făcut asta și cu fiică-mea și aș putea-o face și cu bunică-mea.

— S-o razi pe fiica dumitale? Ce fel de monstru ești?

— Nu într-atîta încît s-o rad cu briciul, dar să-i tai părul, drept pedeapsă, pînă la piele.

— Nu se află om pe lumea asta care să-mi facă mie așa ceva.

— Pe dracu, că tare-mi vine să vă demonstrez contrariul!

— Nimeni nu-mi poate tăia părul nici cu briciul, nici cu foarfecele!

— Nu vă aduceți aminte ce-am făcut cu alți bărbați și femei de pe insula? Le-am făcut mult mai mult decît atîta, mult mai mult. Și să nu pot eu să vă tai părul dacă așa-mi trăsnește mie prin cap?

— Nu, cîte zile-i mai avea.

Și, ca suprem argument, își scoase pălăria și o dată cu ea și părul, care era fals. Lăsă, și pălărie și păr, în poala fustei sale galbene. Capul îi era neted și alb, ras și rotund ca o ceapă enormă. Și, foarte serioasă, întrebă:

— Ei, acuma ce zici?

Lope o privea halucinat.

— Doamnă, spuse, acum înțeleg că trebuie să trăiești mult ca să ajungi să crezi ceea ce văd eu acuma.

— Mi-a căzut părul din cauza frigurilor și nu mi-a mai crescut la loc. Aveam sau nu dreptate?

— Păreți un chinez din aceia care pictează prin ceainăriile din Orient. Puneți-vă peruca, doamnă, vă rog. Urîțenia femeii aceleia era de o complexitate care te înspăimânta.

— Puneți-vă pălăria, vă rog, repetă Lope.

— Nu înainte de-a spune ce am de spus. Trebuie să-i facem copilului o înmormântare cu cimpoi și tobă, cu tobosarii armatei. Cavalerul ăsta mic fugea pe continent ca să nu mai fie văzut niciodată de iubita lui, de

iubita care și-a bătut joc de el, văzîndu-1 trecînd prin acea încercare, și asta în mijlocul oamenilor de pe insulă. Și fugind de dezonoare, a murit, că eu, cu ochii mei, l-am văzut pe plajă gol-goluț cum l-a făcut mamă-sa. Cu ochii mei l-am văzut. Și acum trebuie să-1 îngropăm. De asta vroiam să-ți vorbesc, pentru ca înmormîntarea să fie tot așa de măreață și de falnică ca cea pe care i-ați făcut-o zilele trecute nătărăului aceluia de maranion pe care ai pus să-1 omoare.

Rîsul bătrânei era ca al papagalului, sau poate că papagalul o imita pe ea. Unul din ei îl influențase pe celălalt.

— Înmormîntarea, spuse Lope cu gravitate, o s-o faceți dumneavoastră, pentru că noi o să plecăm foarte curînd spre continent.

— Da, văd. Nu te impresionează trăsătura de demnitate a copilului. Mie-mi dau lacrimile de cîte ori mă gîndesc la el.

Începu iar să rîdă, adică, părea că rîde, dar era hohot de plîns. Totuși, destul de isteric plînsul; fiecare plînge cum poate.

Lope repetă:

— Nu era om de onoare băiatul, pentru că fugea. Fugea de cea care-1 jignise și aici vă înșelați. Și repet că n-a fost sinucidere, ci accident. A murit înecat pe cînd fugea spre coasta Venezuelei. Dacă ar fi fost om de onoare, cum spuneți dumneavoastră, ar fi rămas aici.

— De ce să fi rămas:

— Ca să mă omoare.

— Ușor de zis.

— M-ar fi omorît dacă ar fi fost un băiat de onoare. Guvernatoarea îl privea cu ochii mari.

— Asta ar fi o părere meritorie rostită de alte buze, dar, la urma urmei, sînt vorbe de bărbier.

— Sau de nobil.

Afară se auzeau scîrțîind treptele scării și guvernatoarea, care asculta cu atenție, spuse:

— Iat-o. Asta care vine. Vreau să spun, mama.

Continua să-1 insulte pe Lope de Aguirre nu pentru crimele lui – asta n-o impresiona, pentru că erau probleme de-ale bărbaților și probleme de război – ci pentru că-1 răsese pe băiat cu urină, și Lope, văzînd-o iar că-și mișcă piciorul, spuse:

— Dumneavoastră nu vă luați în serios.

— Eu? Ferească Dumnezeu! Din asta vin toate relele pe care și le fac oamenii unii altora. Se ia unul în serios și începe să omoare lumea.

În vremea asta, mama băiatului mort se ivi în ușă, și era o femeie slabă, cu o înfățișare gravă și blîndă și cu buza superioară asudată.

— Băiatul meu! De ce să-mi omorîți băiatul, domnule căpitan. Nu știați că era singurul meu băiat. Măcar să-mi fi luat pe oricare dintre cele trei fete pe care le am, aș fi zis, facă-se voia Domnului, că sînt femei. Dar de ce să fie bărbatul, bărbatul de mîine și sprijinul bătrînețelor mele!

— Doamnă…, spunea Lope mîhnit de-a binelea.

— Podoaba casei mele!

— Doamnă..., îngăima Lope. Nu l-am ucis eu, ci marea în care s-a aruncat din pricină că l-a orbit jignirea care i s-a adus în fața iubitei lui.

În acel moment apăru un soldat din gardă și spuse din ușă:

— Femeia asta a intrat fără permisiune, strecurîndu-se printre soldații din gardă.

Lope își regăsi, în fața soldatului, sîngele rece – pe care-1 pierduse o clipă – și rosti cu gravitate:

— Scoateți-o de-aici, dar să nu-i faceți nici un rău. Dacă o maltratează careva, va trebui să plătească cu carceră, și știți ce va să zică asta la gărzile noastre.

— A intrat în fortăreață insultîndu-ne, señor de Aguirre.

— Să n-o jignească nimeni, că e mamă, și a fost crunt lovită. Nu trebuie să ofensăm maternitatea. Și as-

cultă la ceea ce-ți spun, soldat maranion, că viața își are temeliile ei pe care niciodată nu trebuie să le sapi și să le înjoseşti și cea mai importantă dintre ele este aceea de a fi mamă. Această doamnă este sfîntă pentru mine și așa va fi pentru toți și, zău, că dacă cineva îndrăznește s-o jignească cu o privire sau cu un cuvînt, îi scot ochii cu vîrful pumnalului.

Se lăsă din nou o tăcere adîncă, dar deodată se auzi rîsul – adică, plînsul – guvernatoarei. Soldatul nu înțelegea purtarea doñei Aldonza și crezu la început că e papagalul și începu a privi în jur, căutîndu-1.

— Ce faceți aici, rîdeți sau plîngeți spuse Lope. N-ați aflat ce i s-a-ntîmplat doñei Ara de Rojas? Da, zău că nu știu de ce nu fac același lucru și cu domnia-voastră.

— N-o faci, pur și simplu, pentru că nu poți. Asta e.

Lope de Aguirre șovăi o clipă, dar în cele din urmă i se adresă soldatului:

— Du-te și ia-le cu tine pe aceste două doamne. Pe doña Aldonza ați fi putut s-o radeți cu briciul dac-ar fi avut păr, dar pe mama băiatului care s-a înecat în timp ce înota spre coasta Venezuelei s-o respectați ca pe propria voastră mamă, căci altfel o să aveți de-a face cu mine, și nu spun mai mult.

Guvernatoarea mergea împinsă ușor de soldat și întorcea capul ca să-1 insulte pe Lope, făcîndu-1 iar bărbier și tot ce-i venea la gură.

În vremea asta, în altă sală a etajului de sus, Elvira și Torralba stăteau de vorbă, și fata spunea:

— Nu-ți aduci aminte că pe Amazoane, cu toate că sînt atît de mică, îmi ziceau doña.

— Da, dar ideea asta a lui don Hernando nu putea aduce nimica bun. Dacă o să te măriți cu un maranion, ăsta ar trebui să fie Pedrarias.

Fata părea mulțumită de asemenea ipoteză, dar într-un mod copilăresc.

— Ce bine! Despre câte lucruri am avea de vorbit cînd ne-am aminti de Amazoane!

— Oamenii nu se căsătoresc ca să stea de vorbă.

— Atunci de ce?

— Cele mai plăcute momente ale unei căsnicii sînt momentele de tăcere, cînd suspini doar!

— Dar ce de amintiri am avea!

— Nu vreau să-mi mai aduc niciodată aminte de Amazoane. Mi-aș dori să rămân aici, pe pămîntul ăsta, primul colțișor locuit de creștini pe care l-am întîlnit pînă acuma. Dar am să merg cu tine oriunde o fi nevoie, că a fost voința Domnului ca viețile noastre să fie unite.

Fata era curioasă și vorbăreață:

— Nu vii pentru mine, señora Torralba.

— Ce tot spui?

— Spun adevărul. Ești îndrăgostită și eu știu asta, că ești încă destul de tînără ca să te mai îndrăgostești și n-ai mai mult decît trei fire albe în cap.

— Eu, nefericita de mine?

Și mica Elvira adăugă, coborind vocea:

— Ești îndrăgostită de tata, că am ghicit eu.

Torralba începu să tușească – o tuse seacă și nervoasă – și mai înainte chiar de-a fi trecut criza aceea subită, își scoase mătăniile de chihlimbar:

— Angelus Dei nunciavit María.

Și fata, stăpînindu-și rîsul și privind-o cu coada ochiului, răspunse și ea în latinește.

Își recitau rugăciunile, dar Elvira o privea pe Torralba cu coada ochiului și-și repeta în gînd „Generalul Lope de Aguirre este șeful tuturor oamenilor ăstora îngrozitori dar e tatăl și nu șeful meu“.

Se ruga mai departe mecanic, gîndindu-se însă la ciudatul ei destin de fetișcană care însoțește expediția. Adevărat că mai fuseseră și alte femei în expedițiile războinice, ca nevasta lui Orellana sau sărmana doña Inés, sau mulatra doña Maria sau așa-zisa „călugăriță locotenent“, dar erau întotdeauna neveste sau iubite. Ea era prima fecioară despre care se știa în istoria Indiilor, după spusele lui Pedrarias. Iar ei, pentru că nu era nici nevastă nici iubită – tocmai de aia – nu i se întîmpla nimic. Elvirica nu se putea plînge de soarta ei.

Așa cel puțin credea.

Cîteva zile mai tîrziu, Lope de Aguirre luă hotărîrea să se îmbarce cu trupele, cînd sosiră știri că un spaniol din Caracas, numit Francisco Fajardo, venise pe insula cu o mînă de arcași indieni și cu vreo trei spanioli cu archebuze, hotărîți să-i facă lui Lope tot răul de care erau în stare. Fajardo îi trimise o scrisoare lui Lope, spunîndu-i că dacă era bărbat, să vină să dea ochii cu el.

Lope nu putea înțelege cum de îndrăznea individul acesta din Caracas atît de mult cu atît de puțini oameni – pentru că era la o bătaie de pușcă de oraș – și bănui că dispunea de mai multe forțe, pe care le avea în ariergardă. Nu vru nici să dea ocazie unora dintre soldații săi mai nesiguri să dezerteze. Cum o victorie asupra lui Fajardo nu i-ar fi îmbunătățit în nici un caz situația, nu luă în seamă provocarea, lucru care-i miră destul de mult pe maranioni.

Cu toate astea, Aguirre nu era foarte sigur de ceea ce s-ar mai putea întîmpla pînă va reuși să se îmbarce, și-i obligă pe soldații din gardă să fie mereu cu ochii în patru, sub pretextul amenințării lui Fajardo, și să tragă în oricine ar încerca să fugă.

Llamoso apăru în ultimul moment, dar văzînd că Lope îl privea furios, zise:

— Să nu mă întrebați nimic, pentru că n-aș putea să vă spun nici adevărul și nici să mint. Nu i l-am dat eu! Eu am aruncat sigiliul și atîta tot. Solimán l-a luat, dar nu sînt atît de prost ca să nu-mi dau seama cît de important e lucrul ăsta pentru noi toți. Se referea la sigiliul regelui Filip.

— Urcă pe navă, îi spuse Lope cu o expresie întunecată, și să nu-mi mai vorbești niciodată despre treaba asta dacă ții la viață.

Celălalt ascultă în tăcere.

Lope îmbarcă trei cai foarte buni și un măgar, și cum nu prea era loc pe corabia cea nouă și nici pe brigantine, comandantul navigației, Alonso Rodríguez, care avea niște obiceiuri curioase – nu-i prea plăceau femeile și parcă îi era frică și cam fugea de ele, din care pricină era luat uneori peste picior – îl preveni pe Lope de Aguirre:

— Vedeți și dumneavoastră, nu-i destul loc pentru cai și pentru măgar, și dacă marea o să fie agitată, animalele o să-i stînjenească pe oameni.

Aguirre o văzu atunci, pe coasta unei coline din apropiere, pe doña Aidonza, strălucitoare în mătăsurile ei, cu papagalul alb pe pumn, cu încă două femei și cu cîinele Solimán. Sub privirile doñei Aidonza, Lope își ascundea rușinea și își stăpînea mînia.

Aguirre trebuia să fie penultimul la îmbarcare, iar ultimul să rămînă Rodríguez, care, văzînd că generalul intrase în apă pînă la genunchi, izbucni în rîs:

— Nu vedeți că vă udați de pomană. Treceți pe-acolo, că e un vad.

Pe coasta colinei, papagalul doñei Aidonza rîdea. Iritat de sfatul lui Rodríguez, Lope scoase spada și îi dădu o lovitură în umăr de-i rupse clavicula.

— Unde-i chirurgul întrebă scos din fire. Vino-ncoace și vezi de afurisitul ăsta de amiral, Carolino?

Și acolo, pe loc, Rodríguez fu sugrumat după sistemul în care Carolino era acum un adevărat maestru. Rodríguez bătea apa cu picioarele de mai mare mila. Papagalul rîdea mai departe pe colină și Lope simțea rîsul acela direct pe nervi. Înainte de-a se îmbarca, Aguirre trimise după un preot de pe insulă, numit Contreras, nu ca să-1 omoare – spuse – ci ca să-1 ia cu el.

Preotul declară, urcîndu-se pe corabie:

— Sînteți martori că am venit adus cu forța și împotriva voinței mele.

Lope de Aguirre răspunse:

— Nu te înspăimînta, sfinția-ta, că te iau în scopuri foarte nobile și sfinte.

Din vîrful colinei, doña Aldonza striga cât o ținea gura:

— Duceți-vă dracului, șleahtă de ticăloși, de poltroni și de lichele.

Cum lesne se poate presupune, forțele pe care le avea acum Lope de Aguirre erau mai reduse decît cele pe care le deținea la venirea pe insulă, numărul spaniolilor care se îmbarcară ridicîndu-se la vreo sută șaizeci.

Veniseră pe insulă mult mai mulți dar, socotindu-i pe cei care dezertaseră și plecaseră cu dominicanul, pe cei pe care-i omorîse și cei care fugiseră în creierul munților, rămaseră mult mai puțini. Plecau, așadar, o sută șaizeci de războinici, cam o sută de indieni care lucrau pe Margarita și pe care Lope îi luă cu el, zece sau doisprezece voluntari noi care ar fi vrut să dezerteze și nu puteau, și binecunoscuții negri, aceiași care se îmbarcaseră la Motilones.

— Să fii sclav, spunea negrul Tu, nu-i așa de rău, depinde cum o iei.

Lope de Aguirre ducea cu el, în schimb, mult mai multe arme, pe care gîndea să le înmîneze voluntarilor care li s-ar alătura pe continent. Mai luase de pe insulă încă cincizeci de archebuze, cam o sută de baltage, lăncii și spade, șase aruncătoare zise de fruslera, niște flinte care se încărcau cu țăndări de cupru și bucăți de metal, pe care le găsise în fortăreață. Luaseră cu ei și toate hamașamentele, frîiele, chingile și hamurile din insulă, cu gînd să-și refacă la prima ocazie cavaleria.

Era duminică, ultima zi a lunii august din anul 1561. În loc să se îndrepte spre Nombre de Dios și Panama, unde știa că e așteptat cu toate forțele disponibile Lope hotărî să debarce în portul Burburata și de acolo să meargă pe uscat spre Peru, traversînd Venezuela, Nueva Granada și străbătînd păduri și munți, fără a avea de înfruntat nici o piedică. Și se gîndea să mai strîngă pe drum ceva oameni, căci acele ținuturi aveau pentru el, cum spun, avantajul de-a fi mai puțin suspectate de dușmanii săi.

În mod normal, traversarea de la Margarita la Burburata se făcea în patruzeci și opt de ore. Dar avură parte de vînturi potrivnice și rămaseră pe mare opt zile încheiate. Lope de Aguirre îi acuza pe piloți că au luat altă cale și nu cea spre Burburata. Înjura, și în timpul furtunilor de după-amiază, după ce auzea bubuitul vreunui tunet, rostea:

— Eu nu sînt dintr-ai tăi, Doamne, eu sînt dușmanul tău. Dacă nu mi-e dat să am noroc în ceea ce am de gînd să fac, omoară-mă pe loc, dar dacă nu mă omori, dă-mi vînturi prielnice și păstrează gloria eternă pentru sfinții tăi, că cei mai mulți erau niște prăpădiți, pe cînd eu sînt de alt soi.

Preotul își făcea cruce și se ruga zi și noapte. În cele din urmă, ajunseră la Burburata în ziua de 7 septembrie.

Debarcară în faptul serii. Găsiră acolo o corabie de negustători care, văzînd că sosesc oamenii lui Aguirre și știind cine erau, își duseseră mărfurile pe uscat și fugiseră cu ele în interiorul continentului fără să-i mai aștepte.

Coborînd pe țărm, primul lucru pe care l-a făcut Lope a fost să dea foc acelei corăbii. Poposiră pe țărm, și Lope de Aguirre puse oameni de veghe și santinele cu scopul de a-i împiedica pe soldați să se îndepărteze de tabără.

Rămaseră acolo toată noaptea, luminați de focul de la corabia negustorilor care-a ars pînă-n zori.

În Burburata nu era nici țipenie de om, pentru că locuitorii își părăsiseră și ei casele, luînd tot ce aveau mai de preț.

Guvernatorul acelor meleaguri se numea Pablo Collado, locuia în Tocuyo, la cîteva zile de mers pe drumuri proaste, și era un civil cam slab de înger.

Fu anunțat imediat de sosirea lui Aguirre pentru că autoritățile din Burburata îi trimiseră vești cu niște călăreți. Guvernatorul se trezi astfel că Lope de Aguirre debarcase acolo unde nimeni nu se aștepta.

Convins că n-avea altă ieșire decît să dea piept cu Lope, dar cum nu se putea bizui decît pe oameni puțini și slabi, încercă să-i adune pe toți cei ce erau în stare să mînuiască armele.

Veniră câțiva locuitori din Tocuyo și guvernatorul îl numi în mod provizoriu comandant-general pe Gutierrez de la Peña, care-l precedase la guvernare; acesta, pe lîngă experiența căpătată în luptele cu indienii, era un vechi locuitor al acelui oraș, unde avea bunuri însemnate. Guvernatorul trimise după Bravo de Molina și García de Paredes (doi căpitani vestiți) ce trăiau în Mérida, cerîndu-le să vină cu toate forțele pe care ar putea să le adune, deoarece dușmanul era la porți și nu aveau cu ce să se apere.

Mérida ținea de guvernatorul Venezuieilei – nu de jurisdicția lui Collado – și pe lîngă asta, acest guvernator mai avusese niște neînțelegeri personale cu căpitanii Bravo și García de Paredes, dar îi ruga umil cu acel

prilej ca, dînd uitării trecutul, să alerge în ajutorul maiestății-sale. Căpitanul García de Paredes sosi la Tocuyo cu cele mai bune intenții. Orașul era cam la două sute de mile de coastă, dar neexistînd drumuri, distanțele erau în realitate mai mari.

Trebuia să se țină seama de nesiguranța teritoriului, proaspăt ocupat, cu războinici indieni peste tot și cu animale sălbatice în păduri. Fără a mai pune la socoteală bolile „ecuatoriale", țînțarii, scorpionii, șerpii veninoși și alte o mie de neajunsuri cunoscute încă de pe Amazoane și din insula Margarita.

Totuși, a avea dușmanul la două sute de mile, însemna pe-atunci „să-l ai la poartă", cum le spunea Collado căpitanilor Gutiérrez de la Peña și García de Paredes, acesta din urmă fiind fiul faimosului erou din războaiele purtate în Italia.

Cum cel mai tînăr dintre aceștia era Gutiérrez de la Peña, guvernatorul se gîndise să-l numească șef al operațiunilor militare, schimbîndu-și hotărârea inițială.

Pentru moment, cel mai rău lucru era lipsa de trupe și de arme, cît și faima lui Aguirre care se răspîndise pe toate teritoriile învecinate cu coasta, unde debarcaseră maranionii. Primul efect al spaimei fusese fuga locuitorilor. Apoi o anumită putere de atracție și de seducție. Iar această putere trebuia contracarată cît mai repede, și singurul mod era de a-i face pe oameni să creadă în existența unei armate capabilă să-l înfrunte și să-l nimicească pe Lope de Aguirre.

Gutiérrez de la Peña și García de Paredes vedeau în guvernator un om inteligent, dar impresionabil și neliniștit. Își justifica neliniștea vorbind despre răspunderile pe care le avea față de vicerege și chiar față de rege, dar în realitate guvernatorului îi era teamă.

Căpitanii aveau o mică escortă de șase soldați, pentru a evita surprizele drumului, și nu erau siguri că vor putea obține mult mai mulți. Cît despre arme, existau doar două archebuze și cîteva lănci. Guvernatorul îl confirmă pe Gutiérrez de la Peña în funcția sa de general și îl numi șef al operațiunilor militare pe García de Paredes.

Îl trimise înainte pe Gutiérrez de la Peña, care plecă spre Barquisimeto, aflat la jumătatea distanței de coastă, cu numai șase soldați, sperînd să poată ridica oameni pe drum cu înscrisele pline de promisiuni ale guvernatorului. Cît despre Garcia de Paredes, acesta mai rămase cîteva zile cu guvernatorul, în Tocuyo. Primise postul, spunînd:

— Să ne-ajute Dumnezeu să facem rost de arme și de oameni, căci altfel ne-am dus pe copcă, fiindcă Lope de Aguirre are mai mult de două sute.

Guvernatorul trimisese și alte scrisori la Mérida, pentru căpitanul Bravo, și la Santa Fe, pentru a anunța instanța regală. Bravo răspunse că forțele de care dispunea nu erau suficiente pentru a străbate acele teritorii pline de indieni rebeli și că ar fi mai bine să le păstreze pentru a lupta împotriva lui Aguirre cînd acesta va înainta spre interior. Cu toate astea, era necesar să se iasă cît mai repede cu putință în calea lui Lope, deoarece existau multe neamuri de indieni războinici insuficient supuse și care ar putea fi atrase de faima acestuia. De asemenea, spaniolii nemulțumiți din Peru, și erau destui, i s-ar alătura lui Lope în momentul în care acesta ar repurta un cît de mic succes. Guvernatorul se vedea copleșit de-atîtea probleme, cu doi căpitani încercați, dar fără oameni. Îi ceru lui Bravo să vină la Tocuyo cît mai repede cu putință.

Trebuiau să-l împiedice cu orice preț pe Lope de Aguirre să pătrundă spre interior, iar dacă nu puteau evita lucrul acesta, să organizeze un punct de rezistență în Barquisimeto și să nu-l lase să treacă mai departe.

În Mérida, Pedro Bravo n-a putut să ridice decît douăzeci și cinci de soldați, și chiar și voluntarilor, văzînd ce trupă mică formau și că în afară de ei nu mai era nici un soldat, le cam scăzu avîntul, dar Bravo le spuse că trăgea nădejde să mai găsească oameni la Tocuyo și la Barquisimeto.

— A fost anunțată instanța regală din Santa Fe, adăugă, iar acolo au bani și vor face o recrutare generală. Cei douăzeci și cinci de călăreți îl urmară pe Pedro Bravo la Tocuyo, unde îi aștepta guvernatorul.

Aveau stindarde, dar erau prost înarmați, și unii, care se așteptau să găsească vreun coif sau vreo sabie la Tocuyo, aveau să fie dezamăgiți. Guvernatorul n-avea nici coifuri, nici săbii, iar despre archebuze nici vorbă.

Între timp, în zori, pe plaja de la Burburata, Lope de Aguirre trimise o mică avangardă de recunoaștere în sat, ca să vadă ce se întîmplă acolo.

Lope de Aguirre se așteptase ca chiar în acea noapte oamenii din așezare să vină să i se supună și să-1 roage să le cruțe viețile și gospodăriile, dar patrula de maranioni găsi satul fără apărare și pustiu. Apropiindu-se de-o casă, văzură ieșind din ea pe unul din piloții lui Aguirre, care se numea Francisco Martin și era poreclit Paco Pilotul. Mînca tocmai, și văzîndu-i pe soldați, spuse fără să pară surprins:

— Bine c-ați venit, că vă aștept din ziua în care am debarcat aici cu Munguia.

Era din cei care trecuseră pe corabia dominicanului, dar cu totul împotriva voinței lui, după cum spunea, și aștepta o ocazie ca să se alăture iar trupelor lui Aguirre.

— Iată ceva, spuse un soldat din patrulă, care-o să-i placă mult lui Lope de Aguirre. Dacă nu i-o veni să-ți taie capul, că nu știi niciodată ce ți se poate întîmplă cu el.

— N-o să facă el asta, răspunse soldatul, lingîndu-și degetele, că eu îl cunosc și mă cunoaște și el pe mine, iar treaba aceea cu Munguia a fost împotriva voinței mele.

Pe soldați îi mira acea încredere a lui Paeo Pilotul, care nu cunoștea ultimele întâmplări de pe insula Margarita. Acesta le spuse că, rămînînd în Burburata împreună cu alți soldați și cu ceilalți locuitori, nu făcuse altceva decît să vorbească despre violențele, atrocitățile și omorurile săvîrșite de Lope, dar nimeni nu se mira, pentru că mai înainte îl auziseră vorbind la fel și pe dominican. Atunci Paco exagera încă și mai mult cruzimile șefului ca să-i înspăimânte. Și ce groază băgase în ei!

Cînd au văzut că se apropiau navele lui Aguirre, au făcut întocmai cum bănuia maranionul. Au fugit cu toții, luînd tot ceea ce puteau duce cu ei, iar el a rămas liniștit și ascuns și iată-1 acuma în fața lor. Adăugă, foarte sigur de sine:

— Mai sînt și alți maramoni de-ai lui Munguia, care n-au putut rămîne și au plecat cu populația civilă, dar se vor întoarce cu prima ocazie pe care-o vor găsi, pentru că-i sînt credincioși lui Aguirre întocmai ca și mine.

Se duse împreună cu patrula să cerceteze și găsiră ceva alimente și mai ales o băutură bună și le duseră pe toate pe plajă. Paco Pilotul se prezentă generalului, care, după ce șovăi o clipă – atât de mare-i fusese surpriza – îi întinse mâna, apoi îl îmbrățișă și-i spuse că-i mulțumea pentru statornicia și credința lui.

— Ai avut multe ocazii, adăugă, să ne-ntorci spatele și să rămîi sub stindardele regelui. Dar n-ai făcut-o, și faptul că te-ai întors lîngă mine stă chezășie pentru credința ta, pe care n-am s-o uit cînd va veni ceasul răsplății și-al onorurilor.

Întrebă ce se spunea în tabăra dușmană. Paco Pilotul răspunse că oamenii trăiau într-o stare de groază perpetuă și că numai numele lui Lope de Aguirre îi făcea să se schimbe la față, și că nici nu credeau că ar fi om, ci o forță supranaturală și o întrupare a însuși răului.

— A diavolului, nu spunea Lope de Aguirre foarte serios.

— N-am auzit pe nimeni pronunțînd cuvîntul ăsta, dar e sigur că la asta se gîndesc.

— Poate că au dreptate. Și ce crezi despre faima asta. Ne ajută sau ne dăunează?

— Vă ajută și încă cum! Pentru că în fața cailor voștri rămîne doar pustiul, ba chiar numai la numele domniei-tale. Și văzînd spaima tuturora, alți soldați de-ai lui Munguia consideră victoria domniei-tale ca sigură și vor să se întoarcă aici și așa o să și facă, numai să aibă prilejul – vorbesc despre acei maranioni care-au fost scoși din rîndurile domniei-tale cu forța. Același lucru se poate spune și despre miile de indieni războinici care-1 urăsc și pe guvernator și instanța regală, și despre negrii sălbatici care umblă prin munții aceștia din San Cristobal. Dacă-i vorba de oameni, pe Dumnezeul meu, n-o să duceți lipsă de-așa ceva.

Auzindu-1, Lope se simțea tare bine în platoșă și privi în jur, căutîndu-1 pe Pedrarias. Văzu imediat că era în spatele lui.

— Auzi îi spuse.

Pedrarias începu să-i pună întrebări lui Paco Pilotul, deoarece avea anumite bănuieli. Poate că era vorba de un spion al taberei regelui care avea să fugă peste noapte ca să le ducă informații. Paco Pilotul le povesti

cum se întîmplase cu trădarea lui Munguia:

— Nici eu nici ceilalți nu ne așteptam la așa ceva. Dar Pedro de Munguia, Arteaga și Rodrigo Gutierrez conspiraseră, aveau pregătit totul și ne-au înșelat pe toți. Cînd am ajuns aproape de corabia călugărului dominican cei trei au venit și ne-au zis „Lăsați armele ca să ne vadă călugărul fără ele și să aibă mai multă încredere". Am făcut întocmai, ne-am suit pe corabie și de îndată ce-am pus piciorul pe punte, Munguia și prietenii lui au început să strige trăiască regele, și cei cîțiva soldați pe care-i avea dominicanul ne-au înconjurat. Eram aproape dezarmați și n-aveam ce face. Apoi, eu și alți cîțiva care gîndeau ca mine și erau împotriva lui Munguia am vrut să fugim cînd am ajuns la Burburata și să ne-ntoarcem la Margarita, dar nu aveam vase și am rămas aici, așa cum mă aflu eu acum. Unii soldați sînt în tabără, cu locuitorii din Burburata, și-ar vrea să se întoarcă aici, pentru că sînt rău văzuți și toată lumea îi maltratează și nu le dă nimeni de mîncare, fiindcă n-au încredere în ei și caută să se răzbune, și se simt mai nenorociți ca niciodată.

Lope de Aguirre auzind veștile acelea bune, îi porunci să se întoarcă la cei fugiți cu o scrisoare pe care avea s-o scrie și să-i răscumpere și să-i aducă la el, încercînd în același timp să afle tot ce-ar putea afla asupra mișcărilor din tabăra regelui.

Scrise scrisoarea, care suna așa: „Maranioni, frații mei, și voi, locuitorii civili din Burburata. Dumnezeu să vă aibă-n pază, că eu am venit aici să v-aduc libertate și noroc. Am auzit că unii dintre voi ar vrea să vină în tabăra noastră unde, pe lîngă faptul că avem forțe puternice pentru a cuceri Perul – că numai archebuze avem mai bine de trei sute cincizeci și muniție pe care s-o stricăm pe salve trei ani de-acum încolo și mai și rămîne – avem și inimi dornice de dreptate și voință de a-i elibera pe toți spaniolii și locuitorii indigeni de pe aceste meleaguri de sub tirania lui Filip al II-lea."

Adăugă apoi că aceluia care-ar veni alături de el i-ar da posibilitatea de a-și alege, în Peru, moșia oricăruia dintre slujitorii actuali ai viceregelui, cît și alte favoruri pe care le înșira cu de-amănuntul, ca să le trezească lăcomia.

— Asta e, spuse Paco Pilotul, luînd scrisoarea în mînă și băgînd-o în sîn, reclamă pentru înrolare, și-o să dea rezultate.

Lope murmură printre dinți:

— Flamurile mele vă așteaptă.

Acolo erau, flamurile de mătase neagră căptușită cu tafta, cu cele două spade roșii încrucișate, dar nu ca o cruce romană, ci ca o aripă de moară cu semnul implacabilului Indra – trăsnetul distrugător. Înainte ca Paco Pilotul să plece, un portughez dintre cei care se înrolaseră în insula Margarita, numit Antonio Farias, îl întrebă dacă locul acela unde se aflau era o insulă sau un continent, și spunea asta pentru că vedea brigantinele cu velele înălțate și cu stindardul regal.

Stindardul regal? Portughezul era ori nebun ori un bufon șmecher și, în amîndouă cazurile, era de prisos. Lope de Aguirre, pentru a-l impresiona poate pe Paco, porunci ca portughezul să fie sugrumat acolo pe loc. Carolino își făcu o dată mai mult datoria. Apoi Lope de Aguirre rosti:

— Să aveți cu toții încredere în mine și să nu uitați că eu sînt cel care are ultimul cuvînt în privința destinului vostru.

Paco porni la drum chiar în momentul în care Lope de Aguirre dădea primele ordine pentru plecarea spre Burburata. Pedrarias, care era tot în spatele lui, îi spuse încet:

— Zău că asta a fost o execuție al cărei sens și motiv nu le pricep.

Lope, fără să ridice nici el vocea, zise:

— O să înțelegi dac-o să-ți spun c-am făcut-o pentru a-l încerca pe Paco Pilotul. Dacă, după tot ceea cea văzut se mai întoarce în tabăra noastră, asta înseamnă că n-a fost trădător înainte și nici acum spion. Înțelegi?

— Cred că da, răspunse Pedrarias.

Unul dintre lucrurile care-l preocupau cel mai mult pe Pedrarias era acela de a-și explica tot ce vedea în jurul lui. Viața nu începuse încă să fie verosimilă pentru el și același lucru li se întîmpla și indienilor de

pe Amazoane, înconjurați de minunățiile unei naturi care-i copleșea din toate părțile.

— Nimic din ceea ce văd nu mă înspăimîntă, adăugă Pedrarias, căci, așa cum spui, Filip al II-lea comite și mai multe crime și cruzimi într-o singură săptămînă, căci violența e necesară pentru a cuceri și a stăpîni, dar aș vrea să înțeleg ce se-ntîmplă în sufletul dumitale, și dacă se-ntîmplă ceva de fiecare dată cînd curmi o viață omenească.

Chestia asta cu dacă se-ntîmplă ceva îl făcu să râdă pe Lope de Aguirre, așa cum nu-l mai văzuse Pedrarias rîzînd niciodată. În acea zi, pe plaja de la Burburata, Lope îi mai spuse totuși, referindu-se la Farias portughezul, că era un om moleșit de viața leneșă de pe Margarita și pe deasupra un „spicuitor", adică un soldat care se alătura învingătorilor la ceasul prădăciunii.

— Pe ăștia, spunea Lope, mi ți-i miros de la distanță.

Pedrarias crezu iarăși că Lope are dreptate și acesta, băgînd de seamă, adăugă:

— Dumneata dai prea multă importanță aparenței exterioare a lucrurilor. Același lucru se-ntîmplă și cu arborii pădurii; dezvoltarea unuia înseamnă moartea altuia. Biserica ucide, regele ucide, ucide și reprezentantul lor. Și deseori cu mai puține motive decît mine.

Pedrarias înțelegea și totodată își disculpa șeful. În acel moment tocmai terminau de scos de pe corăbii materialele de război, și Lope dădu ordin să fie duse la Burburata fără zăbavă. Pedrarias îl întrebă totuși:

— Dumneata crezi că Paco se va întoarce?

— Asta nu se știe niciodată pînă nu se-ntâmplă. Vom vedea.

După ce fu dată jos și ultima ladă, Lope glumi cu Pedrarias:

— Dumneata ai semnat cu nume fals proclamația prin care ne-am rupt de Castilia. Nu-ți amintești? Iar acum ești foarte scrupulos.

Pedrarias șovăi o clipă, apoi zise:

— Știi bine, Lope de Aguirre, că nu mi-am ascuns niciodată nemulțumirea pentru acea declarație, dar sînt maramon și ca maranion voi muri, dacă e nevoie, alături de camarazii mei. Cred în prietenie și a muri pentru ea e tot atît de frumos ca a muri pentru rege, ba chiar și mai frumos.

Lope își ascundea admirația pentru Pedrarias pe care-l considera om pașnic și cu știință de carte și-i îngăduia în mod tacit unele privilegii, printre care și acela de a nu-și păta mîinile cu sînge. De aceea răspunse tot încet, pe un ton confidential:

— Ne cunoaștem, domnule Pedrarias, și ne înțelegem de cele mai multe ori fără cuvinte. Mi se zice Aguirre Nebunul și nu e așa. Ar trebui să mi se zică Aguirre Pelerinul. Unii umblă după Papă, alții după Sfîntul Iacob, bătînd cărările lumii. Umblu și eu după cineva. Știi după cine?

Un soldat scăpă din mîini cu mare zgomot trei scuturi rotunde și două lăncii, și Lope se întoarse nervos. Apoi repetă întrebarea și Pedrarias răspunse că da, că știa.

— După cine?

Pedrarias, cu o expresie de o neobișnuită impasibilitate, se aplecă spre umărul șefului și rosti:

— Sînt destul de bătrîn ca să fi învățat că nu se poate spune adevărul în public și uneori nici în particular.

— Omul pe care-l caut, spuse Lope deodată, exaltat, e un om dintr-o bucată, și pe el îl voi așeza pe tronul din Lima nu peste mult timp. Omul acela pe care nu l-ai numit, dar la care te-ai gîndit, o să-și petreacă Crăciunul încălzindu-și picioarele la focul din căminul familiei Pizarro, lângă apărătoarea marcată cu armele lui Filip al II-lea. Acela pe care-l caut îl voi afla acolo și-i voi reda demnitățile care i-au fost furate. În vremurile astea de tulburare și de răzmerițe toți s-au ridicat. În afară de el, toți și-au găsit calea ce duce sus, în afară de el. Pe cinstea mea că trebuie să și-o găsească și el, cu tot șchiopătatul lui, și va trebui să urce cu toată hotărârea. Nimic nu contează în viață, nici pîinea, nici vinul, nici femeia, nici prietenia, nici onorurile regelui. Contează doar să pui piciorul acolo unde știu eu că trebuie să-l pui. Nimeni în afară de mine nu știe care este acel loc si unde se află el. Se întoarse către Pedrarias:

— Dumneata crezi asta?

— Chiar dacă n-aș crede-o, răspunse Pedrarias grav, tot aș merge cu dumneata.

— De ce:

— Ți-am mai spus, cred în prietenie.

Aici, Lope se ridică pentru a atrage atenția soldaților și, pentru ca vocea să-i fie mai sonoră, se aplecă puțin peste cingătoarea plină de curele și oțeluri:

— Maranmooom! Dușmanii noștri nu au soldați și nici arme. Cîte unii mă întrebau de ce mă îndreptam spre Burburata și nu mă duceam spre Nombre de Dios. Ei bine, maranioni, toate trupele care-ar fi putut să ne primească cu focuri de archebuză se află la Nombre de Dios, și eu vă asigur că vom ajunge la Nueva Granada fără să tragem măcar o dată și, trăgînd foarte puțini plumbi, dar țintind bine, vom ajunge pe pămînturile Perului, unde va trebui să ne purtăm ca niște războinici ce sîntem. Dar să nu uitați niciodată ce vă spun eu acum că voi, mairanioni care veniți cu mine puteți să vă pierdeți viața, însă nu și nădejdea. Pînă și cei care-au fugit cu Munguia trăiesc cu ea, vreau să zic, cu nădejdea neștirbită și vor reveni printre noi.

Se întrerupse o clipă pentru a-i spune lui Pedrarias să se ducă la Burburata ca să aleagă o locuință pentru fiică-sa și pentru Torralba și apoi continuă, cu glas răsunător:

— Se vor întoarce aici oamenii lui Munguia și-i vom primi cu brațele deschise, pentru că vin să se pună la adăpostul prieteniei... pe care întotdeauna am respectat-o mai presus de orice, și ei știu unde se află și unde-o vor întâlni. Toți o vor găsi aici, între noi, și nu numai la mine ci și la voi...

Continua să vorbească cu un avînt în voce și în ton pe care nu l-ai fi crezut cu putință într-un trup atît de firav și de prăpădit.

XIII

Lope de Aguirre trimise să se caute animale de povară și de călărie. Oamenii se întoarseră după două zile, aducînd optsprezece iepe și șapte cai sălbatici, care umblau liberi prin munți. Unii erau răniți de capcanele vârfurilor de lance care fuseseră puse pe drumuri împotriva maranionilor și care nu erau otrăvite, pentru că nu muri nici un cal.

Se anunță cu tobe și surle războiul împotriva regelui Spaniei și împotriva vasalilor săi, amenintîndu-se cu moartea soldații maranioni care nu vor ucide prizonierii pe loc, afară de cei care s-ar preda cu dorința de-a se alătura rebelilor și ar declara-o în momentul în care-ar părăsi tabăra inamicului.

Maranionii cei mai siguri primiră ordin să cerceteze ținutul, să jefuiască satele mai apropiate și să ia cîțiva prizonieri pentru a obține informații. O patrulă ajunse la locuința unuia Benito Chavez, care se găsea la patru leghe de sat. Chavez era chiar primarul Burburatei și se afla acolo cu familia, inclusiv nevasta și nora. Soldații jefuiră totul și se întoarseră în tabără aducîndu-1 și pe Chavez.

Primarul fu adus în fața lui Aguirre, și acesta îl întrebă cum stăteau lucrurile pe-acolo și motivul pentru care locuitorii fugiseră din sat. El răspunse politicos la tot ceea ce îl întreba, fără ca, de fapt, să spună ceva nou.

Altă patrulă trimisă în cercetare prinse pe un anume Pedro Nuhez, și Lope de Aguirre, văzînd că era om tînăr și slobod la limbă, îl întrebă ce părere au oamenii despre el și ce spuneau. Omul părea că se codește să vorbească și Lope îi făgădui că nu-i va face nici un rău și-1 rugă, cu vorbe frumoase, să-i spună tot ce auzise, fie că era de bine, fie că era de rău.

Liniștit în cele din urmă, Nunez vorbi:

— Toată lumea socoate că sînteți luteran și același lucru spun oamenii și despre soldații domniei-voastre.

Lope puse mîna pe-un coif care se găsea pe masă și aruncă în el:

— Sălbaticule, idiotule! urla scos din fire. Nu ești care decît un neghiob mizerabil cum te-arată înfățișarea, sau umbli cu vicleșuguri și cu șiretlicuri.

Îi porunci să piară din ochii lui, dar îi interzice să se-n depărteze fie și cu o sută de pași de sat, și dădu ordin tuturor sentinelelor să tragă dac-ar încerca să plece. Nunez, văzând în ce încurcătură intrase, vru să-1 mai îmblînzească pe Lope și-i spuse unde putea găsi o mică herghelie de cai și de catîri. Soldații se duseră să-i caute – dar toți caii erau sălbatici. Lope însă se pricepea ca nimeni altul la îmblânzirea cailor, și mai erau și alții care aveau aceeași îndemânare, așa că se apucară pe dată de treabă.

Rămaseră în Burburata atîta cît le-a fost necesar să îmblînzească animalele ca să le poată călări. Găsiră între timp, datorită denunțurilor și zvonurilor, mai multe cirezi de vite, pe care locuitorii le ascunseseră în munți, cît și o mare cantitate de alimente și câteva butoaie cu vin. Era atît de mult vin, încât mulți soldați se scăldau în el, băgîndu-se goi în căzi, deoarece nu puteau nici să-1 consume și nici să-1 ia cu ei. Lope îi încuraja pe soldați în privința asta, îngăduindu-le și multe alte libertăți. Îl chemă pe Pedrarias să-i scrie cîteva scrisori. Cea mai importantă era pentru primarul orașului Valeneia, care se găsea la șapte leghe distanță de Burburata, aproape de mare, lângă o lagună uriașă. În scrisoare, Lope spunea că nu va trece pe-acolo, dat fiind că hotărâse să ajungă cît mai repede cu putință în Nueva Granada și în Peru, dar că fiecare locuitor din Nueva Valencia trebuia să-i trimită cîte-un cal. Și că aceasta nu era o contribuție de război, că el avea de gînd să-i plătească, pînă la unul cînd o să-i fie aduși caii.

După câteva fraze politicoase, termina amenințîndu-i că va veni la Nueva Valenda s-o jefuiască și s-o devasteze și să-i dea foc dacă nu-i dădeau ascultare.

Reușise să-l facă pe Nunez să le arate locurile unde uniii locuitori își îngropaseră lucrurile de valoare – unii chiar și banii – și tot căutîndu-le, dădură peste un butoiaș cu măsline din Spania chiar al lui Nunez – după cum mărturisi el însuși – printre care măsline se găseau cîteva obiecte de aur și două bare de argint. Nunez îi spuse lui Lope de Aguirre că butoiașul era al lui și că dăruia cu plăcere măslinele soldaților, dar îl implora să-d îngăduie să-și ia înapoi obiectele de valoare. Lope de Aguirre îl întrebă pe Nunez cu ce era aco-

perit butoiașul, și el spuse că fusese acoperit cu o roată mare de lemn.

— Și cum era lipit capacul ăsta?

— Cu catran, răspunse Nunez.

Lope trimise să fie căutat capacul și să-i fie adus. Se dovedi că fusese lipit cu ghips și nu cu catran.

— Ăsta a mințit acum și tot așa va minți și în alte împrejurări.

Porunci ca Nunez să fie sugrumat ca unul ce umblă cu vicleșuguri. Nunez striga că e portughez și că nu intra sub jurisdicția lui, iar Lope râdea, întrebîndu-1 pe negrul Tu:

— Tu ce crezi? E bună frînghia ca să scoată sufletul din trupul portughezilor?

Negrul își pregătea frânghiile și râdea fără să răspundă.

— Știam eu că voi muri așa, spuse portughezul, pentru că toată viața mea m-am temut de frânghii. De frânghii și de noapte.

Aguirre îi spuse lui Tu, care și pusese lațul de gîtul victimei:

— Atunci așteaptă să se facă noapte ca să se împlinească întocmai profețiile unui asemenea ticălos, că măcar cu ceva tot trebuia s-o nimerească.

Cum luna nu răsărea pînă la nouă seara, ba chiar mai tîrziu, Lope îi spuse negrului:

— Cînd s-o ivi luna pe culmea colinei, să-l strîngi de gît. Înțeles?

— Da, domnu, că am mai făcut și altă dreptate în Margarita tot pe lună.

Cînd geana lunii se ivi deasupra colinei, negrii îi ridicară viața lui Núñez. Urmă apoi partea cea mai neplăcută a muncii lor îngropăciunea. Neteziră pămîntul cu picioarele goale, dansînd fără să lase țigara dintre buze.

A doua zi, după o dură perioadă de îmblînzire a cailor, în care Lope, ca mai expert, avea conducerea, ieși pe câmp și întîlni prin împrejurimi, lângă un pîrîu, pe un anume Juan Pérez, un soldat cu chipul trist, care se uita cum curge apa.

— Ce fac aici îl întrebă.

— Sînt cam bolnav și stau aici, căci murmurul apei mă liniștește.

— La ce te gîndeai?

— Păi, îmi aduceam aminte de preotul acela numit Portillo care-a murit pe Amazoane, dacă țin eu bine minte, în satul cu brigantinele, și care spunea că e mâhnit din cauza morții lui Cristos, ca și cum el ar fi pricinuit-o. Și amintindu-mi de asta, mă gîndeam că sînt tot felul de oameni pe lume. Și-mi mai aminteam și de satul unde m-am născut.

— Cred că n-ai să poți merge mai departe cu noi.

— Și eu m-am gîndit la asta, și nu numai o dată, dar o să merg cît m-or ține puterile.

— Nu, pentru c-o să rămîi la Burburata.

— Cum poruncește domnia-voastră.

Aguirre se întoarse acasă și trimise câțiva soldați să-1 caute „pentru a-i oferi tihnă în sat“, căci nu stătea prea bine cu sănătatea. Îl aduseră în fața lui și Aguirre spuse că nu avea nevoie de oameni inutili în tabără.

După ce se scurse un moment de tăcere, Lope întrebă:

— Ce spui?

— Nimic. Gîndesc la fel ca-nainte, că sînt multe feluri de oameni pe lume.

— Nu-ți pare rău că trebuie să mori?

— Nu atît de mult cât aș fi crezut. Toți trebuie să trecem pe-aici. Chiar și domnia-voastră.

Cîțiva soldați îl rugară pe Lope să-i cruțe viața, dar șeful spuse că nu, și-i chemă pe negri, atrăgîndu-le atenția că pe Juan Pérez nu trebuiau să-1 îngroape, ci să-1 lase la vedere, drept pildă. După ce muri, îl puseră în piața satului, cu o inscripție „Pentru că era lăsător și inutil“.

Cum din Valencia i se răspunse că nu i se vor trimite cai deoarece erau puțini și aveau nevoie de ei, Lope de Aguirre hotărî să meargă asupra orașului și să-i pedepsească pe locuitori, dar se întîmplă pe neașteptate un lucru la care nu s-ar fi gîndit niciodată. Orice putea să-și închipuie Aguirre în afară de faptul că Pedrarias

și Diego de Alarcón ar putea dezerta. Și totuși așa a fost, și în așa fel încît părea cu neputință să mai fie găsiți.

Elvira plînse timp de două zile, iar Torralba fu atît de atinsă, că renunță pentru totdeauna să mai cînte „jota".

Aguirre, mai mult uluit decît indignat, trimise trei soldați la locuința lui Chavez (care era încă arestat la Burburata) ca să aducă în tabără pe nevasta și pe fiica numitului primar, și cînd acestea veniră, Lope îl eliberă pe Chavez, spunîndu-i:

— Dacă mi-i aduci pe cei doi fugari, și tu știi mai bine decît mine unde sînt și mai știi să și ocolești capcanele și vîrfurile de lance otrăvite, o să-ți vezi din nou nevasta și fiica. Dar dacă nu mi-i aduci pe Pedrarias și pe Alarcón, cele două femei vor veni cu noi, și înainte de-a ne pierde noi capetele, poți fi sigur că și le vor pierde ele pe-al lor.

După care plecară cu toții spre Valencia. Duceau mare lipsă de animale pentru a transporta armele și piesele de artilerie luate de pe insula Margarita. Mergeau cu toții pe jos, chiar și femeile, adică Torralba și Elvira, și cu atît mai mult soția și fiica lui Chavez.

Elvira voia să se plîngă și să arate că e îndurerată – la fiecare pas i se-nfigea cîte-un spin în picior și se ducea la Lope ca să-i scoată și să-i întrebe dacă nu-i veninos. Dar cînd veni și a treia oară, Lope de Aguirre îi spuse, cu glas scăzut, că dacă-l mai sâcâia o dată cu un fleac de felul acela, avea s-o pedepsească așa cum știa ea foarte bine. Elvira bănuia că e în stare să-i taie din nou părul, așa cum mai făcuse o dată la Trujidlo, și nu se mai plânse.

Lope de Aguirre părea tare posomorit și din cînd în cînd ofta, dar nu scotea nici un cuvînt. Cum cineva, îl întrebă, spuse:

— Credeam în prietenie în prietenia celor curajoși pentru oamenii cu judecată. Și știi de ce?

— Zău că nu, dacă nu-mi explici.

— Păi, deoarece și unii și alții știu să moară. Unii pentru că înțeleg lucrul ăsta, iar ceilalți pentru că asta le e meseria. Meseria mea și a ta asta e.

Continuau să meargă în tăcere. Lope nu-și revenise încă:

— Ce spui tu, Juan de Aguirre, tu, care din păcate îmi porți numele. Ce spui, frate, ticălosule, pușlama ce ești?

— Nu spun nimic, răspunse celălalt întunecat.

Lope lăsase în urmă, la Burburata, trei soldați bolnavi, numiți Juan de Paredes, Francisco Marquina și Alonso Jiménez, ceea ce fusese comentat cu mare uimire, după ce se aflase cum se purta Lope cu oamenii nefolositori. Fuga lui Pedrarias și Diego de Alarcón îl descurajase mai mult decât orice contracarare anterioară. Și Lope umbla și vorbea uneori cu el însuși, fără să poată înțelege însă ce se întâmplase cu cei doi oameni, mai ales cu Pedrarias.

Mergeau de-o zi pe lîngă coastă, spre Nueva Valencia cînd primiră știrea că o mică flotă de canoe se îndrepta spre Buribunata, adică, în direcție contrară. Atunci Lope de Aguirre, cu cîțiva dintre oamenii săi, hotărî să se întoarcă și să-i captureze pe navigatori, care erau spanioli și se părea că duceau cu ei alimente. Nu vru să trimită alți soldați în acea misiune, temându-se că vor dezerta. Porunci ca întreaga expediție să poposească chiar pe locul unde se aflau și să aștepte pînă cînd se va întoarce el.

Luă cu sine vreo treizeci de archebuzieri, toți oameni siguri, și lăsă conducerea taberei lui Juan de Aguirre, pe care-l considera drept egali al său și aproape frate cu el, deși cînd se supăra spunea, că-i umbra lui bastardă.

La Eurburata nu-i găsiră nici pe spanioli și nici pe alții și Lope, indignat și neștiind ce să facă, se îmbătă așa cum nu-l mai văzuse nimeni niciodată. Fiică-sa fiind cu el, bău peste măsură. Umbla sprijinindu-se de pereți, spunând neghiobii, strigîndu-i pe Pedrarias și pe Diego de Alarcon, promițându-le cu limba sa împleticită de om beat c-o să le cruțe viata – dar văzînd că nu apar, începea să înjure ca un apucat.

— Dacă nici prietenia nu înseamnă nimic, spunea, ce mai rămîne pe lumea asta? Coroana lui Filip al II-lea și frânghiile lui Carolino.

Spunea după aceea că tot atît valorau și una și alta și că toate nu erau decît prostii.

Profitând de starea în care se afla Lope de Aguirre, trei soldați care hotărâseră de mai multă vreme s-o șteargă, Rosales, Acosta și Jorge Rodas fugiră în întunericul nopții.

A doua zi Aguirre își dădu seama de ceea ce se întîmplăse și încercară, cu toții, să dea de urma fugarilor, dar bănuind că spaniolii și flota de canoe pe care-o zăriseră cu o zi înainte s-ar mai putea ivi încă, hotărîră să rămînă în sat, în așteptarea lor.

Pe cînd Lope se afla la Burburata, în tabăra principală se iviră unele dezordini, cu toată strășnicia cu care poruncea Juan de Aguirre, care era tot atât de temut ca și Lope însuisi. Era o căldură insuportabilă și aveau așa de puțină apă, încât nevoia devenise acută. Juan de Aguirre trimise câțiva soldați, împreună cu mai mulți servitori, să caute, dar trecu multă vreme pînă să găsească apă – la o distanță bunicică de tabără – în niște râpe, în preajma cărora, deoarece era un loc ferit și foarte departe de coastă, poposiseră niște locuitori din Burburata, crezându-se în siguranță. Aceștia fură vestiți de iscoadele lor că se aproprie soldații din patrulă și, înspăimîntați, ridicară tabăra și se refugiară și mai în interiorul ținutului. Dar soldații lui Aguirre găsiră în pîrîu urme de om și porunciră câtorva indieni „anaconas“ să urmărească urmele ca să vadă peste ce vor da.

Indienii porniră la drum și dădură de colibele în care stătuseră spaniolii, iar între lucrurile acestora descoperiră o pelerină pe care-o luară cu ei. Soldații o recunoscură, căci aparținea unui soldat numit Rodrigo Gutiérrez, care dezertase cu oamenii lui Munguia. În gluga pelerinei găsiră copia unui fel de jurământ de credință pe care numitul soldat Rodrigo Gutiérrez îl făcuse cu cîteva zile înainte, în sprijinul căruia aducea și declarațiile pe care Paco Pilotul le făcuse împotriva lui Lope de Aguirre, numindu-1 asasin, degenerat, ins născut anume pentru spânzurătoare. Întorcîndu-se în tabără, patrula depuse toate hârtiile astea în mâinile lui Juan de Aguirre, iar el, după ce citi declarațiile lui Paco Pilotul, care se găsea în tabără, se duse la el și, fără să-i spună o vorbă, îl străpunse de mai multe ori cu pumnalul. Rănitul era pe moarte cînd un soldat din expediție, numit Arana, trase ca să-1 omoare, dar avu ghinionul ca, neputînd vedea bine – că se lăsa noaptea – sau din cine știe ce altă pricină, glontele care-1 ucise pe Paco Pilotul să rănească de moarte și un alt maranion, pe nume Antón García.

Se iscă un tărăboi nemaipomenit. Unii îl acuzau pe Arana c-ar fi tras anume, ca să-i omoare pe amândoi, alții îl apărau însă, spunând că fusese o întâmplare. Spiritele se aprinseră deoarece răposatul García avea mulți prieteni, și Arana, văzîndu-se în primejdie, se duse la Burburata și-i povesti lui Lope tot ce se întîmplase, încredințîndu-1 că-1 ucisese pe García cu bună știință și că trăsese în el anume, deoarece cu o noapte înainte voise să fugă în tabăra inamică și-i spusese să plece împreună cu el.

După câteva zile, Lope, Arana și ceilalți soldați se întoarseră de la Burburata fără să fi putut captura mica flotă a spaniolilor, și ajungînd în tabără, Lope de Aguirre citi documentul găsit în gluga dezertorului, aprobă execuțiile, felicitîndu-1 chiar pe Juan de Aguirre. Întrebă apoi de Pedrarias și de Alarcon și auzind că nu sosiseră, îi spuse nevestei lui Chavez

— Jur pe Dumnezeu că dacă bărbatul dumitale nu mi-i aduce, vei fi o altă Ana Rojas din insula Margarita.

Ea nu știa însă cine era femeia aceea, și nici ce i se întâmplase, dar unii soldați o priveau cu coada ochiului și vorbeau printre dinți cu cei din preajma lor c-o să fie la fel cu Ana în chip de spînzurată, dar nu la fel de frumoasă ca aceasta.

Expediția merse mai departe spre Valencia pe niște drumuri atât de grele și de accidentate, că uneori nici chiar caii nu puteau înainta, dar nici să dea înapoi, iar căldura era așa de mare și animalele atît de puțin obișnuite cu poverile, încît fură nevoiți să renunțe la o parte din ele.

În timpul acesta oameni se cățărau ca pisicile sau își deschideau drum cu spadele prin locurile unde desișurile le închideau calea. Lui Aguirre îi era milă de animale, însă nu și de oameni, așa că soldații trebuiau uneori să care ceea ce nu puteau să poarte caii. Nimeni nu putea protesta, pentru că Aguirre era primul care căra în spinare poveri uriașe.

Pe drumul de la Eurburata la Valencia, care era doar de șapte sau opt leghe, pierdură șase zile. Pe de o

parte eforturile, căci Aguire purta în spinare greutăți mai mari decât poate suporta un om puternic, iar pe de alta umezeala nesănătoasă și căldura, făcură ca într-o dimineață în zori, când Aguirre dădu să se scoale, să aibă surpriza neplăcută de a nu se mai putea mișca. La cea mai mică mișcare simțea niște dureri îngrozitoare prin tot corpul.

Îl așezară pe Lope pe un fel de targă purtată de indieni pe umăr, și în același timp doi soldați, cu unul dintre steaguri desfășurat, mergeau pe lîngă el făcîndu-i umbră ca să nu-1 obosească căldura.

Lope striga tot timpul în gura mare, spunîndu-le oamenilor lui:

— Omorîți-mă, maranioni, căci se pare că Dumnezeu vrea să-și încheie socotelile cu mine. Omorîți-mă, și-așa o să i-o luați lui Dumnezeu înainte… blestemată fie ziua în care m-am născut.

În cele din urmă ajunseră la Valenioia. Locuitorii acelei așezări fuseseră preveniți din timp și-și puseseră la adăpost bunurile ca și pe ei înșiși.

Orașul se întindea de-a lungul unei lagune mari, în jurul căreia se găseau cîteva așezări de indieni pașnici și bogați. Fugarii spanioli din Valencia se împrăștiaseră în satele indienilor, dar nu putuseră lua cu ei turmele cele mari, și soldații se năpustiră asupra lor.

Lope de Aguirre era tot bolnav și avea dureri mari. Trimise înainte niște patrule care găsiră orașul pustiu; aleseră pentru Lope cea mai bună locuință. Îi mergea din ce în ce mai rău și în cîteva zile slăbise și se îngălbenise în asemenea măsură, c-ai fi zis că-și trăiește ultimele ceasuri.

Cînd simți însă că începe să se întremeze, începu să vorbească despre propria-i sănătate și despre planurile lui Dumnezeu, care-i înapoia forțele pentru a-i putea lichida pe lașii care fugeau mîncînd pămîntul numai la auzul numelui său, că aceștia nu erau bărbați și nici nu meritau să fie numiți așa, deoarece războiul e un lucru nobil, hărăzit oamenilor de vază, și de cînd lumea fusese practicat de cei mai vrednici bărbați. Chiar și în cer, între îngeri, avuseseră loc războaie – spunea – și aveau să fie oriunde se afla viață. Îl înfrunta apoi pe Dumnezeu din pricina bolii, spunînd că el o să omoare mai mulți oameni cu spada decît Dumnezeu cu ciuma.

După care întreba dacă s-a mai aflat ceva despre Pelrarias. Cînd se înzdrăveni de tot, și la asta contribui și ideea că tabăra e îndestulată și bine aprovizionată cu cai și cu catîri, dădu un ordin prin care spunea că nici un soldat nu putea ieși din oraș decît sub pedeapsa cu moartea și că în privința aceasta va fi nemilos.

Un maranion, care nu știa nimic de ordinul acesta, se îndepărtă de oraș ca la o bătaie de archebuză ca să culeagă niște „papayas“. Îl chema Gonzalo Gomez și era un om pașnic, care nu dăduse niciodată semne de răzvrătire, dar nici de prea mare entuziasm – nu se manifestase niciodată în nici un fel. Obișnuia să spună că, atunci cînd își lasă armele și povara pe care-o ducea, se simțea plutind prin aer ca o pasăre, lucru pe care-1 spunea o dată și încă o dată, oricui stătea să-l asculte. Cînd află Aguirre că Gonzalo plecase din oraș, începu să-și strige negrii – Carolino, ce părea să fie mereu la pîndă, sosi primul.

Gonzalo fu arestat și adus în piață sub stîlp. Mergea mîncînd un fruct de „papaya“, care se vedea galben în mîinile lui. Cînd termină, spuse:

— Pare bătaie de joc să fii nevoit să mori la stîlpul regelui.

— Ai dreptate, răspunse Lope, și ca să nu se-ntîmple asemenea lucru, ai să fii spînzurat în cealaltă parte a pieții.

Îl atîrnară de-un balcon de lemn, de care locuitorii satului spînzuraseră cu cîteva zile înainte un jaguar tînăr, care dădea iama prin turme și al cărui hoit se afla tot acolo.

Gonzalo rămase cu ochii deschiși, ce păreau că se uită la ochii, tot deschiși, ai jaguarului, și toți patru păreau niște ochi artificiali, de sticlă.

Dar pe Lope îl preocupa cel mai mult prinderea lui Pedrarias și a lui Alarcon, și se gîndea mai tot timpul la asta, deși nu le mai rosti numele.

Atîta osteneală își dădu primarul, și mai ales ginerele său, Julián de Mendoza, pentru răscumpărarea celor două femei, încît reușiră să-i descopere pe fugari și, punîndu-i în jug de lemn și în lanțuri, îi porniră pe jos spre Valencia.

Cum cei doi se văzură uniți prin jug și împerecheați ca boii, încercară o stare de spirit nouă, pe care n-o mai cunoscuseră pînă atunci. Pedrarias spuse:

— Potrivește-ți pasul cu-al meu și-o să vezi că jugul o să fie mai puțin chinuitor.

Erau de aceeași înălțime, tineri și zdraveni, dar Alarcon avea o înfățișare grosolană și un aer de șarlatan. După ce făcură o bună bucată de drum Mendoza îi pofti să se odihnească.

Se așezară în același timp pe un mal. Pedrarias lăsă privirea să-i rătăcească pe cerul albastru și rosti:

— Iată că între noi se naște ceva ce nu cunoscusem înainte.

— Ce?

— Simplitatea și bunătatea. Nu ți se pare?

Alarcon zise că da și adăugă:

— Simțeam eu ceva de felul ăsta, dar îmi lipseau cuvintele. Ce curios că omul nu poate fi bun decît cu moartea-n față.

— Nu te-nspăimîntă și nici nu te neliniștește moartea?

— Nu, Pedrarias.

— Ciudat lucru. Nu ți-e milă de propria-ți nenorocire?

— E multă vreme de cînd nu mai simt nici un fel de milă, căci am fost silit să văd atîtea nenorociri de-ale altora, că nu-mi mai rămîne milă și pentru mine.

Mendoza îi puse să se ridice și să-și continue drumul. Pedrarias, pentru ca discordanța mișcărilor să nu le dăuneze, obișnuia să zică:

— Ești gata! Un, doi, trei.

Și se ridicau amîndoi deodată.

Merseră toată ziua, dar umblau amîndoi atît de apăsați de jug și de căldură, cît și de spaima torturilor care-i așteptau în tabăra lui Aguirre, încît Diego de Alarcon, lăsîndu-se să cadă la pămînt, spuse că nu vroia să meargă mai departe și că, dacă aveau să moară mai curînd, și-ar cruța multe alte necazuri. Pedrarias gîndea la fel.

— Vedeți ce faceți, îi preveni Mendoza, deoarece mie prea puțin îmi pasă că dacă-i duc lui Lope de Aguirre capetele voastre, el îmi liberează nevasta și soacra și asta-i tot ce vreau.

— Prea mare mizerie e să umbli în jug, răspunse Pedrarias cu voce ostenita, asemeni sclavilor care și-au jefuit stăpînul. Nici eu nu mai pot, și fă așa cum crezi.

Mendoza scoase spada și, apropiindu-se de Pedrarias, îi ridică barba cu mîna stângă; apoi, punîndu-i lama de oțel în gît ca să găsească locul cel mai potrivit, îl zgîrie pînă ce-i dădu sîngele. Pedrarias ridică mîna și spuse:

— Nu, ajunge, c-am să merg și-am să fac tot ce-oi putea. E greu să-ți pierzi singurul lucru pe care-1 ai, viața, chiar dacă-i ticăloasă.

Tovarășul lui jură că, dacă se scula de jos să mai umble, o făcea împotriva voinței lui și numai pentru a1 ajuta pe Pedrarias, de vreme ce erau înjugați. Alarcon prefera, nu încape îndoială, să moară acolo, pentru că se gîndise în fel și chip și era sigur c-o să aibă un sfîrșit mai bun în mîinile lui Mendoza decît în cele ale lui Aguirre.

Pedrarias încercă să se disculpe, spunînd că atîta cît respiri mai există o speranță, că nefiind credincios, nu avea cui să se roage, îi mulțumea însă că voia să meargă pînă la Valencia, iar acolo o să mai vadă ei. Îi explică totuși pe ce se bazau speranțele lui:

— Cînd toți, sau aproape toți, au semnat actul acela prin care renunțau la Spania și-1 înfruntau pe Filip al II-lea, eu am semnat cu un nume fals, și Lope a văzut asta. M-a întrebat de ce-am făcut așa, iar eu i-am spus că, deoarece el iscălise numindu-se pe sine însuși trădător, eu nu vroiam ca numele meu să se afle dedesubtul acelui titlu. I-am mai spus că semnasem în alb fiindcă nu știam despre ce era vorba, lucru care-mi îngăduia să am anumite rezerve. Toate astea l-au pus pe gînduri și să nu crezi că în sufletul lui Aguirre nu-i decât gunoi. Există în conștiința lui și un colțișor curat, și datorită acestuia Lope admiră orice fel de no-

blețe. Mai curînd își omoară un prieten viclean decît un dușman nobil.

Lucrurile astea îl puseră pe gînduri pe Alarcon, care, după o tăcere îndelungată își potrivi mai bine jugul – căci îi sîngera un umăr – și oftînd iar, spuse:

— Chiar de-ar fi să mă lase cu viață, n-aș mai vrea eu, că de cîtva timp trăiesc mai mult pe lumea cealaltă decît pe asta.

Pedrarias, mergînd anevoie, vorbi:

— Măcar de-aș avea eu resemnarea dumitale.

Cînd ajunseră, fură aduși în fața lui Lope de Aguirre, care le eliberă pe cele două femei și, apropiindu-se de cei doi prizonieri, îi spuse lui Pedrarias:

— Ce rău ți-am făcut eu vreodată, domnule Pedrarias, ca să fugi astfel de lîngă mine?

Vorbea mai mult îndurerat decît jignit. Pedrarias nu răspundea. I se părea inutil să se dezvinovățească, și adevărul e că nici nu vedea cum s-ar fi putut dezvinovăți.

Îi scoaseră pe prinși din jug și Lope ordonă ca Diego de Alarcon să fie purtat pe străzi, cu crainici înaintei, care să strige:

— Aceasta este pedeapsa pe care i-a hotărît-o Lope de Aguirre, puternicul șef al nobililor maranioni, acestui om, credincios servitor al regelui Castiliei, poruncind să fie tîrît, spînzurat și tăiat în patru, iar cine o face ca el, ca el să pățească.

Dus spre locul torturii, Alarcon surîdea cu prietenie celor pe care-i întâlnea. Mulți credeau că-și pierduse mințile.

Îi tăiară capul lui Alarcon, care, cu cîteva clipe înainte, spuse că se despărțea de prieteni dorindu-le și lor același bine care i se făcea lui, de vreme ce viața tuturora era un coșmar de nesuportat de cînd plecaseră de la Motilones, și mai bine ar fi să moară dintr-o dată, împăcați cu soarta lor că, la urma urmei, și asta era moarte de soldat.

Capul tăiat i-a fost pus la stîlp, drept pildă, iar trupul tăiat în patru și împărțit între cele patru porți ale orașului, unde corbii negri veniră cu repeziciune să se înfrupte.

În timpul acesta, Lope de Aguirre se uita la capul lui Alarcon și rîdea, spunând:

— Ei, cum e, don Diego? Cum de nu vine regele Castiliei să te reînvie? Se pare că don Filip n-are mai multă pricepere și nici mai mult har decît celelalte ființe omenești din Castilia sau din Indii.

Porunci apoi să i se îngrijească lui Pedrarias rana de la gît, care sîngera tot timpul. Cum spuse asta, Carmino se și apropie, îndatoritor, gata să intervină, dar Lope de Aguirre îi spuse, indignat:

— Piei din ochii mei sau te omor în bătaie.

După ce îi oblojiră rana, îl luă pe Pedrarias în casa lui și îi dădu hîrtie și cerneală să scrie o scrisoare către regele don Filip. Auzindu-1, Pedrarias își zise „Aha, de asta nu m-a omorît încă“. Și fu sigur c-o să trăiască numai atîta cît va fi nevoie ca să îndeplinească acea poruncă.

Înainte se duse să-i sărute mîna – așa spuse – Elvirei, pe care o găsi plînsă, dar totodată surîzătoare. Crezînd că acel omagiu îi era adresat drept mulțumire, se grăbi să-i explice:

— Nu-mi datorezi mie viața și nici altcuiva decît bunăvoinței tatălui meu, care-ți este prieten.

Înainte de-a începe să dicteze scrisoarea, Lope ordonă să se trimită o patrulă în urmărirea civililor fugari din Valencia și să-i aducă pe toți cei pe care ar pune mâna, pentru a-i pedepsi sau ține ostatici. Mulți dintre ei se găseau, după cum auzise spunîndu-se, pe o insulă din lagună, și maranionii construiră o plută mare cu materialele,pe care le putuseră aduna. Acestea erau însă trestii de bambus – nu se găsea altceva la îndemînă – și nu prea aveau rezistență, și când păsiră primii pe plută, aceasta se înclină, amenințând să se scufunde. O întăriră și pe-o parte și pe cealaltă, dar încercînd să suie pe plută un cal, se întâmplă același lucru. Din cauza asta, Lope se simțea păgubit și se apucă din nou să înjure, amenințîndu-i pe prieteni cît și pe dușmani, cerul cît și pământul.

Se mai mîngîie nițel când află veștile din Burburata, al cărui primar, Chávez, îi trimise o scrisoare spunîndu-i că, întîmplător și tot căutîndu-1 pe Pedrarias, descoperise alt soldat fugit, numit Rodrigo Gutiérrez – cel

cu dovada lui Paco Pilotul – pe care, pentru a-i face pe plac, îl arestase și-l ținea închis în oraș.

Fiind unul dintre cei care fugiseră cu Munguia, Lope de Aguirre era dornic să pună mâna pe el și se bucură de veste. Îl trimise imediat pe Francisco Carrión, jandarmul său, cu doisprezece soldați, ca să i-1 aducă în tabără, dar fu în zadar, căci Rodrigo Gutiérrez era la adăpost, căci se refugiase în biserica din Burburata. Primarul Chavez îl ceru, dar preotul refuză să-1 predea, și între ei avu loc un schimb de cuvinte aspre.

Preotul, pe lîngă toate, îl mai și ajută pe Gutiérrez să scape de lanțurile pe care i le pusese primarul și să fugă în timpul nopții, așa că stăpînul faimoasei pelerine reuși să scape. Cînd Carrión se întoarse și-i dădu raportul despre cele petrecute, Lope de Aguirre îl ocărî, spunîndu-i că nu-i bun de nimic și că-i un prost soldat de vreme ce nu-i retezase capul lui Chavez care n-avusese grijă de cel arestat.

Între timp, preotul de pe insula Margarita însoțea încă expediția și Lope de Aguirre îi spuse c-o să scrie o scrisoare către regele Filip și că el o va duce instanței regale din Santo Domingo, dar înainte îi cerea să jure în numele Domnului c-o să facă totul ca scrisoarea să ajungă în Castilia. Preotul refuză să jure dar, văzînd cît era de important lucrul acesta pentru a putea pleca de-acolo, jură și promise pe conștiința lui.

Lope își petrecu acea după masă scriind, mai bine zis dictînd scrisoarea lui Pedrarias, care uneori se întrerupea și zicea:

— Spun așa cum spui dumneata sau cu cuvintele mele?

Lope șovăia un moment:

— Cum ai spune dumneata.

Pedrarias traducea vorbele lui Lope în limbaj de curte, dar șeful basc protesta:

— Nu, nu. Mai bine pune așa cum zic eu, ca să vadă bine regele ce fel de om sînt și ca să-și dea seama cît e de mare curajul nostru. Dacă țin să scrii dumneata, o fac pentru că ai un scris mai bun decât mine și decât alți soldați. Dar cuvintele să fie cele pe care ți le spun eu.

Și așa a și fost. Scrisoarea spunea textual:

„Regelui Filip, spaniol de origine, fiul al lui Carlos Invincibilul.

Eu, Lope de Aguirre, vechiul tău vasal, creștin din moși strămoși, din părinți cu stare mijlocie și în timpuri bune hidalg, de origine bască, în regatul Spaniei, locuitor al orașului Ofiate.

În tinerețea mea am trecut oceanul în această parte a Indiilor pentru că făceam mai multe parale cu lancea-n mînă și pentru a-mi îndeplini datoria pe care o are orice om cinstit, și de asemeni și din acest motiv țiam făcut multe servicii în Peru, cucerind indieni și ocupînd localități în slujba ta, mai ales în bătălii și ciocniri care au avut loc în numele tău, întotdeauna pe măsura forțelor și posibilităților mele, fără să-i stingheresc pe oamenii tăi pentru leafă sau ajutor, așa cum se va vedea în registrele tale regale.

Eu unul cred, mărite rege și stăpîn, că pentru mine și pentru tovarășii mei nu ai fost așa, ci crud și ingrat, și mai cred că de bună seamă te înșeală cei care-ți scriu din țara asta, că e prea departe ca să poți cerceta adevărul. Și tu nu pui multă tragere de mână ca să-1 cauți.

Te înștiințez, rege, că s-ar cuveni să li se facă toată dreptatea și justiția unor vasali atît de buni cum ai prin aceste ținuturi, cu toate că eu, din pricină că n-am mai putut îndura cruzimile care le stau în obicei tuturor magistraților, viceregilor și guvernatorilor, am ieșit de fapt de sub ascultarea ta, cu tovarășii mei, ale căror nume ți le voi înșira mai încolo, și rupîndu-mă cu ei de țara noastră, care e Spania, o să-ți vin împotrivă cu cel mai crud război pe care forțele noastre îl vor putea purta și îndura, și poți să crezi, rege și stăpîn, că sîntem obligați la asta pentru că nu mai putem suferi dările, asupririle, și nici pedepsele pe care ni le dau împuterniciții tăi, care, pentru a-și căpătui copiii și slugile, ne-au uzurpat și ne-au furat gloria, onoarea și viața, că e mai mare jalea, rege, de felul în care s-au purtat cu noi.

Am rămas șchiop de piciorul drept de la două gloanțe de archebuză pe care le-am primit în valea Chuquinga, unde eram cu mareșalul Alonso de Alvarado, după cuvîntul și porunca ta, și urmărindu-1 pe Francisco Hernández Girón care se răzvrătise împotrivă-ți așa ca mine și ca tovarășii mei acuma, și așa cum vom fi pînă la moarte, pentru că de fapt în acest regat am priceput cît de crud ești și cum îți calci în picioare credința și cuvîntul, astfel că pe aceste meleaguri socotim că promisiunile tale sînt mai puțin demne de crezare

decît cărțile lui Martin Luther, căci viceregele tău, marchizul de Cañete, l-a spînzurat pe Martín de Robles, om de seamă în slujba ta, și pe curajosul Tomás Vázquez, cel care-a cucerit Peru, ca și pe bietul Alonso Díaz, care a făcut mai mult pentru descoperirea acestui regat decît însoțitorii lui Moise în deșert, și pe Piedrahita, căpitan destoinic, care-a cîștigat multe bătălii în slujba ta, iar în Pucará tot ei te-au făcut să învingi, pentru că, dacă n-ar fi trecut sub stindardul tău, Francisco Hernández ar fi astăzi rege al Perului. Și să nu pui preț pe serviciile pe care magistrații ăștia ai tăi îți tot scriu că ți le-au făcut, pentru că e o minciună grosolană dacă numesc serviciu faptul că ți-au risipit opt sute de mii de pesos din vistieria regală pentru viciile și nelegiuirile lor. Pedepsește-i ca pe niște ticăloși, că asta și sînt.

Ia seama, rege al Spaniei, să nu fii crud cu vasalii tai, și nici ingrat, căci pe cînd tatăl tău și cu tine stați fără nici o grijă în regatele Spaniei, vasalii tăi ți-au dat, cu prețul sîngelui și-al averilor lor, nenumărate regate și stăpîniri prin părțile astea, și să știi, rege și stăpân, că nu poți lua cu titlu de rege drept nimic de prin locurile acestea unde n-ai riscat nimic, fără ca înainte să nu-i răsplătești pe cei care-au muncit și au asudat pentru asta. Căci asta este dreptate și poate să-ți fie cerută.

Sînt sigur că foarte puțini regi ajung în iad pentru ca sînt puțini, că dac-ați fi mulți, nici unul n-ar putea ajunge acolo, pentru că și-n iad ați fi mai răi decît Lucifer, cu ambiția pe care-o aveți și de lacomi ce sînteți de-a vă ghiftui cu sînge omenesc; dar nu mă mir și nici nu fac caz de voi, căci vă socotiți întotdeauna nevîrstnici, și orice om iresponsabil și naiv e ca nebunii. Hotărât lucru, mă leg în fața lui Dumnezeu, cu ai mei două sute de archebuzieri, maranioni, cuceritori, nobili, să nu lăsăm nici un împuternicit de-al tău în viață, pentru că știu acum pînă unde merge îndurarea ta; și în ziua de azi noi ne socotim cei mai norocoși dintre oameni, fiindcă ne găsim în aceste părți ale Indiilor avînd credință și urmînd întocmai poruncile Domnului păstrând tot ceea ce predică sfînta noastră mamă Biserica din Roma, și năzuim, deși păcătoși în viață, să primim martiriul pentru poruncile cele dumnezeiești dacă va fi nevoie.

Cînd am ieșit de pe rîul Amazoanelor, care se numește Marañen, am văzut într-o insulă locuită de creștini, care are drept nume Margarita, niște rapoarte venite din Spania despre marea schismă a luteranilor care se petrece acolo, și care ne-a înspăimântat foarte, iar în armata noastră fusese cu săptămîni înainte un neamț numit Monteverde și am pus să fie făcut bucăți, că niciodată nu l-am văzut cu ochi buni în tovărășia noastră. Sorții vor da trupurilor plată bună sau rea și chiar mai rea, dar acolo unde ne-om afla noi, fii convins, mărite principe, că toți vor trebui să trăiască fără greș în credința lui Cristos.

Stricăciunea călugărilor e atît de mare în aceste locuri, încât eu gîndeisc că ar fi bine să vină asupra lor mânia și pedeapsa ta, că nu e unul care să se creadă mai prejos decît un guvernator. Ia seama, rege, să nu crezi ce-ți vor spune ei, pentru că lacrimile pe care le varsă în fața chipului tău regesc sânt numai ca să vină pe urma aici să petreacă și să poruncească. Dacă vrei să știi ce fel de viață duc ei pe-aici, află că se îndeletnicesc cu felurite negustorii, caută să-și adune bunuri lumești, să vîndă sfintele taine ale bisericii la prețuri cât mai mari, căci toți preoții pe care i-am văzut sînt dușmani ai săracilor, nemiloși, ambițioși, lacomi și trufași, astfel că, oricît de neînsemnat ar fi un călugăr, tot pretinde să poruncească și să guverneze prin locurile astea. Pune-le opreliște, rege și stăpîn, pentru că din pricina acestor lucruri și a pildelor celor proaste nu s-a sădit și întărit credința în băștinași, și mai spun că, dacă desfrîul ăsta al călugărilor nu piere de pe-aici, n-au să lipsească nici scandalurile. Și, pe zi ce trece oamenii au să se-ndeparteze tot mai mult de Biserica lui Cristos.

Dacă eu și tovarășii mei, pentru motivul pe care-1 avem, ne-am hotărît să murim pentru asta, firește și pentru alte lucruri trecute, mărite rege, tu porți vina, pentru că nu-ți pare rău de truda supușilor tăi și nu ai grijă de multele pe care li le datorez, pentru că dacă tu n-ai grijă de ei și rămîi nepăsător cu toți magistrații ăștia ai tăi, niciodată n-ai s-o nimerești bine cu guvernarea. Bineînțeles că nu e nevoie de martori, căci e deajuns să fii înștiințat cum acești magistrați au fiecare patru mii de pesos salariu, și cheltuiesc opt mii, și după trei ani fiecare dintre ei are cîte șaizeci de mii de pesos economisiți, și moșii și proprietăți, și cu toate, astea, dacă s-ar mulțumi să fie serviți omenește, ar mai merge, deși greul l-am duce noi. Dar, pentru păcatele noastre, vor ca pe unde îi întâlnim să ne plecăm în genunchi și să-i prea-cinstim ca pe Nabucodonosor, lucru,

firește, de neîndurat. Și să nu creadă nimeni că eu, ca unul vrednic de plîns și schilodit în slujba ta, și tovarășii mei, îmbătrîniți și obosiți tot în slujba ta, n-o să te înștiințăm ca nu cumva conștiința ta regală să se încreadă în avocații ăștia, că nu se cuvine menirii tale regale să rămîi nepăsător față de ei, care-și petrec tot timpul căsătorindu-și fii și fiicele, și nu se pricep la altceva, iar vorba lor este cum o fi cum n-o fi, dar mie să-mi fie bine.

Iar călugării, în ceea ce-i privește pe ei, nu vor să-n-groape nici un indian sărac, și stau cuibăriți în cele mai bune slujbe din Peru. Viața pe care o duc e aspră și plină de trudă, pentru că fiecare din ei ține drept penitență în bucătăria lui o duzină de slujnice, și nu trecute, și cam tot atîția flăcăi care se duc pentru ei la pescuit, la vînat prepelițe și la cărat fructe. Pe credința mea de creștin îți jur, stăpîne și rege, că dacă nu pui stavilă fărădelegilor din aceste ținuturi, o să te pedepsească cerul. Și spun asta pentru a-ți da de știre care-i adevărul, deși eu și tovarășii mei nu așteptăm și nici nu cerem îndurare de la tine, că chiar dacă ne-ai oferi-o, am scuipa pe ea că ne-ar dezonora.

Vai, ce mare păcat că tatăl tău, Cesar și împărat, a cucerit cu puteri din Spania trufașa Germanie și a cheltuit atîția bani aduși din aceste Indii descoperite de noi, că ție nu-ți pare rău de bătrînețea și oboseala noastră, chiar dacă am muri de foame într-o zi! Află că știm și pe-aici, mărite rege și stăpîn, că ai cucerit Germania cu arme și că Germania a cucerit Spania cu viciile ei, din care pricină, fără-ndoială, noi sîntem aici mai mulțumiți cu porumb și apă, doar fiindcă ne aflăm departe de un asemenea mare eres, că cei care-au căzui în el pot să se bucure de desfătările lui. Fie războaie pe unde-or fi, că pentru oameni s-au făcut; dar în nici o vreme și orice nenorocire ne-ar lovi, n-o să încetăm a ne supune pravilelor sfintei noastre mame Biserica din Roma. Mai mult decât tine și pe căi mai bune decît ale tale.

Nu putem crede, mărite stăpîn și rege, că tu ai fi crud cu niște slujitori atît de buni cum ai în aceste părți ale lumii, ci mai degrabă că bunii tăi magistrați și împuterniciți fac pe semne ceea ce fac fără consimțământul tău. Spun așa, mărite rege, pentru că în orașul Los Reyes, la două leghe de el, s-a descoperit o lagună lîngă mare, unde se găsea ceva pește, că Dumnezeu a lăsat să fie așa, și tîlharii ăștia de magistrați și slujbași ai tăi, ca să pună mîna pe pește, așa cum fac cu tot ceea ce e pentru îmbuibarea și viciile lor, îl arendează în numele tău, dîndu-ne a înțelege, ca și cum noi am fi proști, că ar fi după voința ta. Dacă așa stau lucrurile, lasă-ne, stăpîne, să prindem ceva pește măcar pentru că am muncit să-l descoperim și să-l luăm în stăpînire, că regele Castiliei n-are nevoie de patru sute de pesos, că așa se arendează. Și apoi, mărețe și prealuminate rege, nu-ți cerem favoruri nici în Córdoba, nici în Valladolid, nici în restul Spaniei, care e patrimoniul tău, dar îndură-te stăpîne, și îndestulează-i pe cei sărmani și obosiți cu roadele și veniturile pămîntului ăstuia și ia seama, stăpîne și rege, că Dumnezeu e pentru toți și la fel e dreptatea, răsplata, raiul și iadul. Și că n-ai să scapi de asta.

În anul 1559, marchizul de Cañete a încredințat expediția de pe rîul Amazoanelor lui Pedro de Ursúa, navarez, sau, mai bine zis, francez, și a zăbovit cu construirea navelor pînă în anul ‘60, în provincia indienilor „pleșuvi“, care e în Peru, și pentru că indienii umblă rași în cap o numesc așa. Dar navele astea, pentru că ținutul unde se făceau era ploios, cu multe furnici și ciuperci distrugătoare, cînd să le lăsăm la apă ni s-au sfărâmat cele mai multe am făcut plute și am lăsat caii și celelalte agoniseli pe țărm și am pornit pe rîu în jos, săraci lipiți.

Apoi am ieșit cu bine din cele mai puternice râuri din Peru, astfel că într-o zi ne-am pomenit într-un golf liniștit. Merseserăm cam trei sute de leghe de la locul unde ne îmbarcaserăm prima oară. Nu e puțin lucru să mergi neîncetat trei sute de leghe pe linia ecuatorului.

Guvernatorul acela era atît de pervers, de vicios și de ticălos, încît nu l-am putut răbda, și astfel, pentru că era cu neputință să mai înghițim răutățile lui și socotindu-mă părtaș la asta, așa cum mă vor socoti și alții, (mărite) rege și stăpîn, n-o să spun mai mult decît că l-am omorât. Moarte, firește, în timpul cel mai scurt și fără cruzime. Și apoi l-am ridicat ca rege al nostru pe un tînăr cavaler din Sevilla, numit don Hernando de Guzman și i-am jurat credință, așa cum regeasca ta persoană va vedea prin semnăturile tuturor acelora care ne-am aflat acolo, care rămîn în insula Margarita, din Indiile astea, iar pe mine m-au numit „șeful operațiu-

nilor militare“, și pentru că n-am îngăduit insultele și ticăloșiile lui, au vrut să mă omoare și l-am omorât eu pe noul rege, și pe căpitanul gărzii lui și pe locotenentul general, și pe alți patru căpitani, și pe majordomul lui, și pe capelan, și pe o femeie din clica potrivnică mie, și pe un comandor de Rodas, și pe un amiral, și pe doi sublocotenenți și încă șase aliați de-ai lor și cu intenția de-a continua războiul și de-a muri în el din cauza multelor cruzimi pe care împuterniciții tăi le fac împotriva noastră, am numit iar căpitani și sergent major și ei au vrut să mă omoare, iar eu i-am spînzurat atunci pe toți.

Ne-am urmat drumul nostru, petrecându-se toate aceste omoruri și intîmplări nenorocite pe rîul Marañón și am făcut pînă să ajungem la vărsarea lui în mare mai bine de zece luni și jumătate. Am străbătut o mie cinci sute de leghe fără a pune la socoteală cotiturile rîului, nici cercetarea altor afluenți și recifuri și brațe de mare.

Râul e mare și înspăimîntător, are la vărsare optzeci de leghe de apă dulce, bancuri mari de nisip și opt sute de leghe de pustietate fără urmă de populație, cum maiestatea-ta o să vadă dintr-o relatare pe care am făcut-o, foarte adevărată. În calea pe care am urmat-o are mai mult de șase mii de insule. Numai Dumnezeu știe cum am scăpat de o apă atît de înfricoșătoare, că e ca o mare agitată cu malurile pline de lighioane veninoase. Te previn, rege și stăpîn; nu întocmi și nici nu îngădui să se facă vreo flotă pentru acest rîu atît de vijelios, pentru că, pe ce am mai sfînt îți jur, rege și stăpîne, că dacă vin o sută de mii de oameni nu va scăpa nici unul, pentru că ceea ce ți se va spune va fi înșelător, că pe rîu nu e cu putință să nu ajungi la disperare, mai ales pentru ageamiii spanioli veniți din Castilia și care se așteaptă să găsească de toate de-a gata.

Căpitanii și ofițerii pe care îi am în prezent și promit să moară în această încontrare ca niște obijduiți sînt Juan Jerónimo de Espinóla, genovez, amiral; Juan Gómez, Cristóbal García, căpitani de infanterie, amîndoi andaluzi; căpitan de cavalerie Diego Tirado, andaluz, căruia împuterniciții tăi, rege și stăpîn, i-au luat cu mare nedreptate indienii pe care-i cîștigase în luptă. Căpitanul gărzii mele, Roberto de Zozayo și locotenentul său Ñuño Hernández, din Valencia. Juan López de Ayala, din Cuenca, casierul nostru. Locotenent general Blas Gutiérrez, conchistador de douăzeci și șapte de ani. Juan Ponce, locotenent, originar din Sevilia. Custodio Hernández, locotenent, din Portugalia. Diego de Torres, locotenent, navarez; sergenții Pedro Gutiérrez Viso și Diego de Figueroa și de asemeni Cristóbal de Rivas și Pedro Rojas. Juan de Saucedo, locotenent de cavalerie. Bartolomé Sánchez Paniagua, șeful nostru de jandarmi. Diego Sánchez Bilbao, îngrijitor. Garcia Navarro, supraveghetor general. Și alți mulți nobili care se roagă lui Dumnezeu să-ți dea mereu spor în toate împotriva turcului și a francezului, și a tuturor celorlalți care prin acele părți ar vrea să-ți facă război, iar prin părțile astea să ne ajute Dumnezeu să putem dobîndi cu armele noastre plata care ni se cuvine, căci n-ai vrut să ne dai ceea ce ni se cuvine pe drept și trebuie să plătești într-un fel sau altul.

Fiu al credincioșilor tăi vasali basci, iar eu, rebel pînă la moarte din cauza ingratitudinii tale – Lope de Aguirre, Pelerinul.“

Cînd isprăvi scrisoarea, Pedrarias își ținu respirația, încercînd să identifice zgomotele care se auzeau din casă. Și bănuielile i se întăriră auzind plînsul donei Elvira. „Copila asta plînge, gîndi, pentru că știe că taică-su o să mă omoare.“ Dar plînsul încetă repede, dat fiind că negrii își începuseră petrecerea în fața casei. Poate că o făceau acolo – se gîndea Pedrarias – ca să nu se îndepărteze de casa comandantului, siguri că o să fie nevoie de unii din ei și de frînghiile lor. (Pedrarias nu vroia să moară sugrumat și spera că Lope o să-i facă favoarea unei morți mai puțin înjositoare.)

— Năpîrcă, ridică-te, poruncea un negru ghemuit pe călcîie.

— Să se ridice năpîrca.

Negrul sărea înapoi, tot ghemuit.

— Acu o văd. Uite-o că vine și mă mușcă uite-așa.

— Fugi și tu.

Atunci negrul, pe vine, sărea într-o parte.

— Vine să-și vadă iubita, fata stăpânului ei!

— Cum de nu!

Și negrul cu toba marca ritmul cu o mutră supărată pe care o explică în felul lui:

— Nu e binecuvântată. Toba. Toba nu e binecuvîntată. Schimbă melodia, dar dansul rămase același.

— Toba.

— Negrul o bate repede.

— Toba.

— Pentru cocoș și găină.

— Așa de repede.

— Toba.

— Ieslei Domnului.

Soldații se uitau de departe cu indiferență. Care mai mult, care mai puțin, toți îi priveau pe negri cu neîncredere. S-ar putea prea bine ca acei negri mari, voinici, surîzători să aibă interese proprii și altele decît cele ale armatei. Interese? Nu se știa, dar așa cum aveau o altă limbă și altfel de dansuri, puteau foarte bine să-și aibă și interesele lor tainice. Din fericire, nu erau mulți negri, să tot fi fost douăzeci și nu purtau niciodată arme. Frânghiile nu puteau fi considerate ca atare, frînghiile acelea pe care le purtau la brîu și care se leganau în ritmul dansului.

Lope de Aguirre ieși și încredintă scrisoarea preotului din Margarita. Apoi îl chemă pe Pedrarias, dar în locul lui veni Elvira, plîngind. Și după ea, pajul Antohico, cu ochii lui mari de uliu, înspămîntat.

Aguirre, tulburat și întărîtat, îi porunci Elvirei să se întoarcă înapoi și-i spuse lui Pedrarias că au să vorbească mai tîrziu și să nu iasă din casă. Asta i-o spuse lui și nu sentinelelor, ceea ce însemna că, în ciuda celor întîmplate, nu era arestat. Lope de Aguirre îl trimise, cu preotul, și pe pilotul Barbudo, unul cu faimă de laș, care nu era bun decît să vorbească și să se laude și care făcea mereu pe grozavul și pe trufașul.

— Păcat că trebuie să ne lipsim de tine, îi spuse Aguirre la plecare, că acum n-o să mai avem pe socoteala cui petrece și rîde.

Lope mai primi și o a doua scrisoare din Burburata, de la primarul Chavez, care-i dădea de știre că guvernatorul Collado, care se afla la Tocuyo, era foarte înspăimîntat și că făcea pregătiri pentru a aduce o armată puternică din Nueva Granaua, astfel încît să-1 poată înfrînge la Barquisimeto.

Lope îl chemă pe Pedrarias și de unde acesta se aștepta să-1 omoare, se trezi că-i cere sfatul.

— Ce-aș face eu în locul dumitale, spuse Pedrarias, ar fi să urc spre Barquisimeto și să-1 ocup înainte de-a sosi oamenii lui Collado.

— Asta-i și părerea mea și-mi pare bine.

Aguirre hotărî să plece cât mai repede, dar în noaptea înaintea plecării se descotorosi de trei soldați care-1 supărau de cîtva timp și de care era sigur că vor încerca să dezerteze. Unul era andaluz, din Bujalance, și se numea Benito Diaz. Era un ins ciudat și extravagant – cînd se culca se lega singur de picioare, pentru că, spunea el, în Lima, un soldat prieten de-al lui s-a sculat noaptea în somn și, fără să se trezească, a dat cu spada într-unul care dormea alături. Avea ideea fixă că în stare de somnambulism putea să facă același lucru și nu vroia să rişte. Ceilalți doi suspecți erau Cigarra și Francisco Loro, amîndoi de pe insula Margarita, care se căiau că s-au înrolat sub flamurile lui. Lope de Aguirre în persoană îi chemă și îi duse cu zăhărelul la coliba unde erau cei doi negri. Caroline și Juan Primero își potoleau nerăbdarea cu jocuri copilărești, alergînd și urmărindu-se unul pe altul, și unul din ei cînta:

— Dracu să te ia, dar să-i spui că nu...

Cînd apăru Lope de Aguirre cu cei trei oameni dezarmați, Carolino spuse:

— Acolo înăuntru sînt ceilalți, domnu, vreau să zic escadra gărzii cu arme, domnu.

— Făceți-vă meseria, răspunse Lope, și nu-i chemați. Benito Diaz, care era maranion veteran, vru să fugă, dar Lope de Aguirre stătea pironit în ușă cu spada trasă.

— Haide, Benito, îi spuse, că acuma nu ne jucăm. Negrii îi sugrumară pe cei trei soldați. După ce puseră și cel de-al treilea cadavru lîngă celelalte, negrii începură să rîdă și Lope îi întrebă de ce. Răspunse Caroxino:

— Nu era nici un soldat acolo înăuntru, domnu general. Am spus asta pentru c-am văzut că erau trei și noi doar doi, și uneori se cam știe ce se-ntîmplă, că unii sînt îndărătnici și nu vor să se supună.

Lope de Aguirre porunci să se dea foc colibei ca să ardă cadavrele, dat fiind că acesta părea un sistem mai comod și mai expeditiv decît acela de-a săpa gropi, lucru pe care toți îl făceau în silă, chiar și negrii. Aceștia primiră ordinul cu bucurie.

Oamenii guvernatorului Collado puseseră iscoade pe drumurile spre Barquisimeto, aproape de Valencia. Cînd văzură că Aguirre pornea cu trupele sale, între care figurau nouăzeci de cai rechiziționați în Nueva Valencia, se întoarseră să dea de veste la Barquisimeto, și în mai puțin de douăzeci și patru de ore locuitorii fugiră cu familiile lor, lăsînd prin case hrană îmbelșugată și obiecte de valoare, fără să ia în seamă mustrările lui García de Paredes.

Trupele lui Aguirre întîrziară mai mult de opt zile pînă să ajungă acolo, dar acea alarmă prinse bine, pentru că, mulțumită ei, trupele de ajutor care se concentraseră în Tocuyo se apropiara de Barquisimeto în marș forțat. Toți – să fi fost vreo șaizeci de oameni – aveau cai, dar foarte puțini erau buni călăreți. Aveau doar trei archebuze, dar una din ele fiind fără tigăiță, aproape că nici nu se putea folosi. Cît despre lăncii, jumătate erau de bambus, cu vîrful de fier scos de la furcile țărănești care se folosesc la vînturatul paielor. Cei mai mulți nu purtau coifuri, pentru că n-aveau și foloseau în locul lor ceea ce poporul numea „coifuri burgunde". Erau niște bonete făcute din postav în patru culori și căptușite cu bumbac și resturi de lînă groasă, bune să te apere de-o ploaie de pietre într-o bătaie de copii, dar nu de-o lovitură de spadă, și păreau mai mult lucruri de joacă de-cît de război.

Generalul Gutiérrez de la Pena, care era unul dintre șefii aceia militari foarte îndrăzneți și cam afemeiați în maniere – ceea ce produce în mod obișnuit, printr-o ciudată aberație, multă simpatie în rîndurile trupelor – se întoarse la Tocuyo de la Barquisimeto, unde se dusese să studieze terenul, și-i spuse guvernatorului că, dacă nu obținea mai multe forțe, tot ce s-ar putea face la Barquisimeto era să rețină și să întârzie puțin înaintarea lui Lope de Aguirre. García de Paredes nu se angaja nici el la mai mult dacă nu i se dădeau întăriri.

Avu loc un incident nu lipsit de haz – și anume că, pe cînd mica trupă care venea de la Tocuyo se afla la distanță de o zi de Barquisimeto, se întîlni cu forțele lui Lope de Aguirre în mijlocul unei păduri pe care o traversau în direcții opuse. Soldații mergeau în șir unul cîte unul, pentru că pădurea era deasă, iar arborii și desișurile împiedicau orice mișcare.

Avangarda regaliștilor și cea a lui Lope se întîlniră și se opriră brusc, neștiind ce să facă – în acel loc era imposibilă orice manevră de luptă. Începură să dea înapoi fără a întoarce caii, lucru destul de greu și pentru unii și pentru alții.

Oamenii regelui reușiră să iasă numaidecît din pădure, dar în timpul manevrelor, anevoioase, cîțiva soldați își pierdură coifurile lor burgunde, iar alții lăncile numite maure. Aguirre le strânse și rămase să le vadă mai bine și-și bătu joc de ele.

Maranionii mergeau și ei senini, fără arme de apărare și cu archebuzele fără fitil. Se îndepărtară unii de alții, și Aguirre găsi pe-aproape cîteva colibe indiene lângă niște mine de aur care fuseseră părăsite cînd se aflare de venirea lui Lope. Dădură peste ceva provizii și se bucurară, dar Aguirre ar fi preferat să dea peste negrii și indienii care lucrau în mine, pentru că era sigur că i s-ar fi alăturat.

Se odihniră o zi în acele colibe și cînd porniră să-și continue drumul, se dezlănțui o furtună însoțită de o ploaie torențială. Era atît de puternică, încît în pădure se formau lacuri, iar solul de frunze uscate și ierburi se ridica, așa cum mai văzuseră și înainte pe malurile Amazoanelor. Cu toate astea își continuară drumul, și cînd cădea vreun trăsnet pe-aproape, Lope de Aguirre ridica glasul și spunea – care Dumnezeu crede că, dacă ne trimite ploaie și trăsnete, n-o să mergem în Peru să facem ceea ce trebuie să facem. Se înșeală de-a binelea.

Apoi spunea că Dumnezeu era un prost țintaș pentru că nu nimerea să-1 omoare cu unul din trăsnetele acelea.

Iar ploaia, deși torențială, însemna prea puțin ca să-i oprească-n loc.Cînd ajunseră la niște povîrnișuri miloase, caii și catîrii alunecau și unii cădeau și trebuiau să-i descarce ca să se poată ridica. Trebuiră să sape

și să facă un fel de trepte, în care să se poată fixa copitele cailor, și așa izbutiră în cele din urmă să urce.

Din cauza acelor întîrzieri, avangarda – care putuse să se cațăre mai bine – se îndepărtă atît de mult, că atunci cînd Lope de Aguirre și restul coloanei ajunseră pe coamă, soldații nu se mai vedeau și șeful începu să strige-n gura mare, gîndind că au dezertat. Cum călărea un cal sprinten, putu să-l ajungă pe Juan de Aguirre și pe ceilalți și le zise:

— Zău că dacă nu schimbăm rînduiala, cred că n-o să putem ajunge în Peru, după dezordinea și lipsa voastră de organizare. Atît îi spun căpitanului gărzii, că nu vreau să-l văd că iese din bătaia archebuzei mele.

Apoi îi obligă pe toți să se întoarcă și să rămînă la vedere.

În acea noapte făcură popas aproape de stînca cea alunecoasă. A doua zi reluară marșul cu mai multă rînduială, în așa fel încît să nu se mai piardă din ochi. Reușiră să treacă peste munți cu bine și coborîră spre cîmpurile verzi de la Barquisimeto, deși se aflau încă departe de oraș. Locul acela se numea Văile de las Damas, nume pe care i-l puseseră primii descoperitori. Acolo dădură peste un rîu cu ape foarte limpezi și proaspete, numit Aracul, care iese mai apoi la cîmpie printr-un defileu, și soldații se opriră să se odihnească.

Oamenii lui Garcia de Paredes, care se retrăseseră lăsînd iscoade, îl văzură pe Lope de Aguirre sosind în vale și dădură de veste în oraș.

Maranionii petrecură noaptea lîngă rîu. În acea noapte, Lope își adună căpitanii și le spuse că, pe măsură ce se apropia de Barquisimeto avea presimțirea că unii dintre soldați aveau să treacă la dușman și că lui îi erau de-ajuns o sută de oameni de încredere ca să ajungă în Peru. Le spuse că cel mai bine ar fi să-i omoare chiar în noaptea aceea pe cei suspecți și pe bolnavi, care ar fi vreo șaizeci, pentru a intra în Barquisimeto siguri de ei și puternici. Dar Lope nu îndrăznea să ia o hotărâre ca aceasta fără să stea la sfat cu ei.

Căpitanii îl făcură să-și dea seama că dacă-i omora pe cei șaizeci, ceilalți ar rămîne cu groaza-n suflet, și acesta ar fi un bun motiv pentru a-l părăsi, căci ei și auziseră pe cineva spunînd că Lope de Aguirre era înțeles cu trupele regelui și că avea să-și omoare toți soldații ca și cum prin asta ar vrea să facă un serviciu dușmanilor, pentru a se prezenta la sfîrșit ca să-și primească răsplata. Lope de Aguirre, înspăimîntat de acele cuvinte, hotărî să nu mai omoare pe nimeni, în afară de cazurile de trădare evidentă.

Între trupele lui Garcia de Paredes din Barquisimeto se afla un maranion foarte respectat în armata lui Lope de Aguirre, care izbutise să fugă pe cînd erau la Margarita. Acesta era Pedro Alonso de Galeas, fost prieten al lui Ursúa. Iar acesta îl sfătui pe Garcia de Paredes să nu se lupte, ci să se țină pe lîngă expediția maranionilor, pentru a le da răgazul și ocazia să dezerteze, lăsîndu-l pe Lope de Aguirre numai cu cîțiva zeloși, care i-ar rămîne credincioși pînă la capăt.

Galeas fugise din insula Margarita deoarece simțise că-l paște o mare primejdie într-o zi cînd Aguirre îl întrebase cum stăteau cu tobele, iar Galeas îi spusese că două dintre ele n-aveau piele. Aguirre zisese:

— Galeas, dacă n-ai grijă, zău c-o să le fac din pielea ta.

Nu mult după aceea, tocmai cînd se pregăteau să plece din insulă, cineva șoptise, trecînd pe lîngă Galeas:

— Păzește-te că vor să te omoare. Și atunci Galeas fugise.

Izbutise să ajungă cu bine la Burburata, iar de acolo, în fugă, pînă la trupele din Tocuyo.

La început, Garcia de Paredes bănuia că Galeas ar putea fi un spion de-al lui Aguirre, dar după cîteva zile căpătă încredere în el. Și înțelese în cele din urmă că sfaturile acestea puteau să-i fie de mare folos. Galeas insistă mult asupra faptului că cei care erau cu Aguirre doreau să dezerteze și că șeful nu mai avea ca soldați fideli decît vreo 35–40 de maranioni, prea compromiși prin crimele lor. Ceilalți ar trece în tabăra regelui, cu arme și steaguri cu tot, dacă ar avea ocazia.

Garcia de Paredes, care nu avea o fire războinică și era om cu judecată, urmă întocmai acele sfaturi. Se aflau la Barquisimeto, dar, cînd se apropiară trupele lui Aguirre, părăsiră așezarea și-și așezară tabăra la depărtare de-o leghe.

Între timp, Pedrarias, cînd se trezea dimineața, se minuna de fiecare dată că mai era încă în viață. O dată, Lope îi spusese cu o nuanță mai mult de mîhnire decît de amenințare:

— Dacă lucrurile se înrăutățesc, ceea ce nu cred, gîndește-te bine la ce vei face, deoarece poți nenoroci

o ființă care n-are nici o vină.

Pedrarias nu înțelegea, dar nu îndrăzni să-l întrebe, bănuind că, poate, era vorba de Elvira, și în acest caz lucrul era extrem de delicat pentru amîndoi. Din acea clipă Pedrarias înțelese că persoana lui era în siguranță și o privea pe fată cu mai multă duioșie, iar pe tată cu mai mult respect decît înainte.

După întîlnirea din pădure, unde nu se ivise prilejul să pună mâna pe arme, oamenii regelui se retraseră spre marginea ei, și acolo García de Paredes îl așteptă cu cei șaizeci de oameni ai săi pe Aguirre, într-o ambuscadă, dar cerul, care fusese pînă atunci înnorat, se însenină și apăru o lună foarte strălucitoare.

Știind că era inutil să încerce a-i lua prin surprindere, puținii soldați ai lui García de Paredes se retraseră fără să atace.

Gutiérrez de la Peña se găsea tot la Tocuyo, încercând să mai recruteze ceva oameni.

Oamenii regelui intraseră în Barquisimeto, urmîndu-l pe García de Paredes, care era un bărbat înalt de statură – ca și faimosul său părinte – priceput în ale războiului, ca și în ale păcii. Neavînd decît trei sau patru archebuze, nu puteau rămîne în sat la bunul plac al trupelor lui Aguirre, astfel că plecară și poposiră la o depărtare de-o leghe, cu oameni de veghe și sentinele.

Plecînd, lăsară în toate casele așezării înscrisuri de iertăciune semnate de președintele instanței din Santo Domingo și de guvernatorul Collado, în care se spunea „Don Filip al II-lea, către voi, magistrat Alonso Bernaldez și guvernator don Pablo Collado, deoarece auzim că mulți dintre soldații tiranului Lope de Aguirre sînt ținuți cu forța și fără voia lor, prin prezenta vă împuternicim ca în regalul nostru anume să puteți ierta și să iertați în general pe toți oamenii și soldații care ar trece în slujba noastră, oricare ar fi delictele, trădările, răscoalele, tiraniile și omorurile, cît și alte rele comise în timpul cât s-au aflat sub numitul Lope de Aguirre. Santo Domingo, 6 octombrie din 1561.“

După cîteva zile veni iar, de la Tocuyo, generalul Gutiérrez de la Peña cu douăzeci și cinci de oameni, două archebuze și alte scrisori de iertăciune.

Mai aduce și un răvaș de-a lui Collado către Lope de Aguirre, în care șeful maranionilor era poftit să treacă în serviciul regelui, făgăduindu-i că, pentru toate cele întîmplate pînă atunci, guvernatorul n-avea să-i facă nici un rău. Ba îl va trimite chiar la picioarele milostivei sale maiestăți, cu care prilej l-ar recomanda, și i-ar fi bună mărturie care să adeverească ceea ce promitea în regescul său nume, lui și soldaților săi. Adăuga că dacă, trecînd peste toate astea, ar prefera să stăruie în gîndurile sale blestemate, îl ruga ca, pentru a scuti moartea atîtora care erau amenințați în ciocniri și bătălii, să se întîlnească numai cu el și să lupte ei doi singuri și cu arme egale, iar cîmpul de luptă să rămînă al aceluia care ar învinge.

După ce scrise toate acestea, Collado se îmbolnăvi de frică, gîndindu-se că Aguirre i-ar putea primi provocarea.

Lope răspunse chiar în ziua cînd intrară în sat prin următoarea scrisoare, pe care, ca de obicei, o scrise Pedrarias:

„Prea înălțate domn. Am primit scrisoarea de la dumneavoastră și vă mulțumesc pentru făgăduielile și iertările pe care le cuprinde, deși eu, atît acum, cît și după moarte, cît și în orice altă împrejurare, urăsc o asemenea iertare din partea regelui și chiar dumneavoastră îmi sînteți nesuferit, cu atît mai mult iertările acestea, care nu vor provoca prima furtună. Dacă aceasta ar fi o neînțelegere personală între dumneavoastră și mine sau dintr-un serviciu pe care eu vi l-aș fi făcut dumneavoastră, îmi pare că ne-am putea întîlni și cădea iar de acord, dar nu despre asta e vorba, căci e o copilărie și eu nu sînt omul care să dea înapoi cînd a început ceva cu atîta dreptate, mai ales fiind muritor cum sînt și știind ce mă așteaptă în privința asta.

Spuneți că v-ați da o mie de vieți în slujba regelui. Păstrați-o bine pe aceea pe care-o aveți, căci dac-o pierdeți, regele n-o să se întristeze și nici n-o să v-o dea înapoi. E bine să-ți faci datoria față de lume și de asemeni e nevoie să ai grijă de sănătate. Dumneavoastră aveți multă dreptate să-l slujiți pe rege, deoarece, cu prețul sîngelui atîtor nobili și fără nici o trudă, trăiți din sudoarea sărmanilor. Din aceasta și din lucruri asemănătoare pe care le făptuiește regele i se face lui Dumnezeu un mare rău. Cînd veniți dumneavoastră cu două nominative să faceți legi oamenilor de bine, este ceva de rîs. Să nu-mi vorbiți de iertare, că eu știu mai

bine decît dumneavoastră ce se poate ierta și ce nu. Căci regele, după nouă ani, l-a spînzurat pe bunul Martin de Robles și pe curajosul Tomás Vázquez și pe Antonio Diáz, conchistador, și pe Piedrahita, și toți cu iertările și înscrisurile atîrnate de gît i-a spînzurat. Blestemați să fie toți oamenii mici sau mari, deoarece consimt să vină și să hotărască un avocat, unde au lucrat ei și ar trebui omorîți cu toții, căci sînt cauza atîtor rele. Dumneavoastră să veniți să stați de vorbă cu noi un ceas, că veți fi în siguranță, mai mult decît unul dintr-ai noștri care ar veni la dumneavoastră, iar asta să se facă repede, pentru că jur pe Dumnezeu că n-am să las pe pămîntul ăsta pe nimeni în viață și să nu credeți că mă înspăimîntați cu serviciul pe care spuneți co să i-1 faceți regelui. Cel mai nevîrstnic dintre noi, și care are optsprezece ani, l-a slujit mai mult decît dumneavoastră. Și cu atît mai mult noi, ceilalți, care sîntem ciungi și șchiopi de mult ce l-am slujit, și de vreme ce dumneavoastră ați deschis ostilitățile, strîngeți bine pumnii, c-o să vă dăm de furcă, pentru că sîntem oameni care nu ținem prea mult la viață.

Din acest sat astăzi miercuri, la prînz, vă sărută mîinile slujitorul dumneavoastră Lope de Aguirre.“

Lope se înfurie aflînd satul Barquisimeto pustiu și trimise prin indieni mai multe scrisori fugarilor, bănuind mai mult sau mai puțin cam pe unde se găseau. În toate acele scrisori spunea același lucru că n-o să facă nici un rău nimănui dacă se întorceau în sat cu hrană pentru trupe, dar dacă nu se întorceau, va da foc caselor și va rade așezarea de pe fața pămîntului.

Indienii fură prinși de către cei din tabăra regelui, și scrisorile lui Lope le dădură mult curaj, văzîndu-1 fără ajutoarele pe care se aștepta să le găsească.

Lope, mirat că dușmanul nu ataca, ba chiar dimpotrivă, părea să evite orice întîlnire, ieși cu forțele lui la cîmp deschis în ordine de bătaie. Văzînd că se apropiau niște patrule călare cu Gutiérrez de la Peña, dădu ordin ca archebuzierii să încarce fiecare două gloanțe înrămate, adică legate printr-o sîrrnă și, cu stindardele de luptă desfășurate, se întoarseră iar în sat, grozăvindu-se că sînt stăpîni și că nu le pasă de nimic.

Încă nu ajunseră să intre toți oamenii lui Lope de Aguirre în Barquisimeto cînd García de Paredes, cu o mică trupă de opt călăreți, căzu asupra ariergărzii și reuși să captureze de la indienii catîrgii patru animale încărcate cu ceva îmbrăcăminte, praf de pușcă și alte muniții care constituirá un ajutor prețios pentru soldații regelui.

Lope de Aguirre se instală în casa cea mai izolată din partea de sus a satului, pentru că deși era la șes, se întîlneau unele porțiuni mai ridicate decît altele. Casa era înconjurată cu ziduri duble crenelate și pe timp de pace locuia în ea un bătrân căpitan numit Damián del Barrio. Lope puse să fie închiși în acea mică fortăreață soldații care nu-i prea păreau de încredere, iar din cei mai siguri alcătui gărzile și sentinelele. Pedrarias era tot liber și dacă maranionii înțelegeau toleranța lui Aguirre în felul lor, negrii îl priveau mirați pe acel om, care părea mai tare decît însuși comandantul.

Lope îi adună pe toți cei care nu erau de serviciu și le spuse:

— Am aflat, domnilor, că ați găsit scrisorile guvernatorului prin care vi se promite iertare pentru fărădelegile pe care le-ați făcut pînă acum, și ca om cu experiență în treburi de-astea și care am trecut înainte prin împrejurări asemănătoare, vreau să vă deschid ochii asupra capcanei ce vi s-a întins și să vă spun să nu vă încredeți în guvernatori și nici în președinți de instanțe, nici în hîrtiile și iscăliturile lor, căci dacă v-aduceți aminte de violențele făptuite, omoruri, furturi, distrugeri de așezări, puteți fi siguri că de pe urma lor v-ați ales cu o faimă atît de cruntă și de ticăloasă că nici în Spania nici în Indii, nici în vreo altă parte n-a făcut nimeni tâlhării mai mari și c-au să rămînă de pomină cît timp o străluci soarele, iar peste trei sau patru secole vor fi oameni care vor vorbi și scrie despre ele.

Lope spunea toate acestea cu un ton hotărât și cu o anumită și firească bucurie ascunsă. Și adăugă:

— Pentru toate astea vă asigur, maranioni, că însuși regele, dacă ar vrea să vă ierte, n-ar putea s-o facă, și cu atât mai puțin un avocat chițibușar ca Pedro Collado. Chiar s-o vrea ei, zic, vor rămîne întotdeauna rudele și prietenii celor pe care i-ați omorît și ei au să vă urmărească zi și noapte și au să încerce să vă ia viața, din care pricină veți trăi în rușine și insultați, că n-o să existe gospodar, cioban sau om pașnic care să nu vă ocărască și umilească numindu-vă trădători și asasini și pînă și cel mai bicisnic o să-ndrăznească să

ridice mîna împotriva voastră. Într-un fel sau altul, pînă la urmă o să sfîrșiți rău. Iar dacă nu, la ce le-a folosit iertarea semnată de mîna regelui lui Piediahita, lui Tomás Vázquez sau altor căpitani. După ce l-au slujit o viață întreagă, pentru două zile de răzvrătire a venit un magistrat nevrednic și le-a tăiat capul. Dacă asta s-antîmplat cu ei, ce ni s-ar întâmpla nouă, care am comis mai multe omoruri și prăpăduri într-o zi decît toți cei ce s-au ridicat în Indiile astea împotriva regelui Luați seama, fraților, fiecare să-și poarte de grijă și să nu credeți cu ușurință primul lucru care vi se spune, deoarece vă veți căi curînd și va fi prea târziu. Cum am spus și în alte rînduri, nicăieri nu puteți fi mai în siguranță decît în tovărășia mea, căci alături de mine veți trăi în cinste și mai liniștiți decît dacă v-ați încrede în hîrtiile astea ale guvernatorului, că toate sînt fructe amare pentru noi și pilule aurite, că sub învelișul ăsta vor să înghițim veninul și otrava pe care le conțin. Să ne gîndim, fraților, că dacă acum suferim de foame și tragem din greu, mai departe ne așteaptă odihna și îndestularea, și o dată cu izbînda, belșug în toate privințele și tihnă și onoare. Să căutăm să facem ceea ce trebuie să facem și să ne vindem scump pielea, că istoria o scrie cel care cîștigă, și vă va încununa frunțile cu lauri și morala o face stăpînul și nu învinsul, și vom fi stăpîni, și nu numai că vă vor fi uitate nelegiuirile voastre, dar veți fi preamăriți pentru ele, și eu însumi, așa cum mă vedeți, voi fi proslăvit și lăudat pentru fiecare și pentru toate crimele mele.

După ce vorbi astfel, văzînd Lope de Aguirre că pe de-o parte casele ar putea să le stînjenească supravegherea, iar pe de alta dorind să-i pedepsească pe locuitori fiindcă fugiseră lăsîndu-i fără o coajă de pîine, dădu ordin să fie arse și puseră foc la toate, chiar și bisericii. Totuși, se gîndiră să scoată mai întîi cîteva icoane, printre care și una cu Cristos, ca să nu fie arse. Cel care-l salvă pe Cristos era un maranion numit Francisco de Guevara, care ieși în brațe cu icoana, destul de grea, și pîrlindu-se și el pe ici pe colo, și văzîndu-l, pe Lope de Aguirre îl cuprinse rîsul și spuse că-și cîștiga un loc în rai cu iadul aprins la șezut.

Tabăra fu luminată toată noaptea de reflexele incendiului iar din sat nu mai rămaseră decît niște ruine, în afara fortăreței lui Lope de Aguirre care avea acum o vedere largă în toate direcțiile.

Nu se mai întîmplă nimic nou, dar cînd să se crape de ziuă, Garcia de Paredes, cu cîțiva prieteni de-ai săi, călare, și cinci archebuze, ce reprezentau toate armele de foc pe care le putuseră strînge se apropiară de fortul lui Aguirre și traseră.

Lope de Aguirre puse patruzeci de archebuzieri să iasă înainte de-a se lumina de-a binelea de ziuă, să înconjoare tabăra și să-i încercuiască pe cei ce jefuiau, dar după ce-o făcură și pe asta, traseră în așa fel că gloanțele trecură pe deasupra capetelor călăreților regelui.

Lope de Aguirre începu să strige:

— Maranioni! trageți în nori sau unde naiba trageți?

Și archebuzierii se întoarseră la fort nevătămați, iar oamenii regelui se retraseră fără pierderi.

Între timp mai sosise în tabăra regelui și căpitanul Pedro Bravo, cu întăriri însemnate. La început, locuitorii din Merida – de unde venea Bravo – dat fiind că țineau de alt guvernator, vroiau ca acesta să se ducă direct și cu stindarde proprii la Barquisimeto, dar Bravo preferă să vină la guvernator și să se pună sub ordinele lui. Acesta îl făcu locotenent-general și-i făgădui favoruri și onoruri. Soldații lui Bravo îi cerură, ca o favoare, să li se potcovească toți caii, și Collado i-a potcovit pe toți pe cheltuiala sa. Erau șaizeci și serviciile acelea costau bani grei pe-atunci în Indii.

După ce făcură și asta, cei șaizeci de oameni porniră la drum pe timp de noapte, cum se obișnuiește pe melegurile acelea, și guvernatorul își luă inima-n dinți și merse cu ei, lucru pe care se ferise să-l facă cu micile expediții anterioare. Nu uita, totuși, că ținînd seama chiar și de noile întăriri, trupele sale erau inferioare celor ale lui Aguirre.

Se pare că, pe măsură ce se apropiau de Barquisimeto, guvernatorul Collado se simțea tot mai rău și încerca să găsească vreun pretext ca să părăsească expediția, dar cînd îi dete a înțelege așa ceva lui Bravo, accsta-i spuse c-ar trebui să se întoarcă singur la Tocuyo, deoarece nu putea să-i dea nici un fel de escortă, căci era nevoie de fiecare soldat. Collado nu spuse nimic și merse în continuare cu trupele. Soldații murmurau împotriva lui.

Sosirea căpitanului Bravo în tabăra lui Gutiérrez de la Peña insuflă tuturora o mare încredere. Spuse că în urma lui, la o distanță de o jumătate de zi, veneau încă două sute de oameni și că în Mérida rămăsese un magistrat al instanței din Santa Fe cu cinci sute de oameni călări și bine înarmați, ca rezervă pentru cazul în care ei ar trebui să se retragă. Din toate aceste motive, războiul era ca și cîștigat, nemaifiind la mijloc decît chestie de zile.

Deși toate astea nu erau decît minciuni, zvonul se întinse prin tabără și în timpul nopții, un negru din serviciul lui García de Paredes, care era prieten și rudă de departe cu Carolino, trecu în tabăra lui Lope de Aguirre și spuse că sosise o întărire de două sute de oameni, că numărul celor din tabăra regelui se ridica la trei sute cincizeci și că mai erau încă cinci sute, foarte bine înarmați, în ariergardă. Soldații lui Aguirre, care-l auziră, se socotiră ca și pierduți și-i puteai vedea pe cîte unii prin colțuri citind și răscitind scrisorile cu iertarea regelui.

În acea noapte, și în ciuda precauțiilor, doi maranioni, numiți Juan Rangel și Francisco Guerrero, care erau de gardă, trecură la inamic cu arme cu tot. În tabăra regelui fură primiți cu bucurie, și fugarii spuseră că mai erau mulți alții care așteptau asemenea prilej, mai cu seamă un grup de zece sau doisprezece, împreună cu ofițerii Juan Jeronimo Espinola și Hernando Centeno.

Văzînd că se împlineau profețiile lui Galeas, Garcia de Paredes și ai săi hotărîră să aștepte și să se apropie de fort fără să atace, menținînd contactul cel mai strîns cu putință. În care scop, chiar în aceeași zi, a patra de la sosirea lui Lope de Aguirre la Barquisimeto, Garcia de Paredes și căpitanul Bravo se apropiară cu patruzeci de soldați, printre aceștia aflîndu-se și maranionii care dezertaseră, și le strigară celor din fort:

— Treceți la noi, căci ne-au sosit întăriri din Tocuyo, că dacă rămîneți pe picior de război, o să pieriți cu toții. Ridicați-vă și salvați-vă viețile acum cît mai e timp, căci dacă încep ostilitățile nu va mai fi iertare pentru nimeni.

Cei din fort îi auzeau, se uitau unii la alții și tăceau.

Văzură oamenii regelui că la pîrîul din apropiere, cam la o jumătate de leghe, se găseau cîțiva indieni, femei și bărbați, din serviciul fortului, care spălau niște rufe, și se duseră și-i luară pe toți în tabără și asta în văzul lui Lope de Aguirre și fără ca trupele maranionilor să-i împiedice cu ceva.

În ariergarda taberei regelui situația era foarte diferită de cea care-o descrisese căpitanul Bravo. De pildă, guvernatorul din Caracas, don Juan Rodriguez Sucrez, porni cu aproape toți soldații din oraș, dar în tabără primi vestea că i se interzicea sub pedeapsă cu moartea să lase orașul descoperit, vrînd însă să ajungă cît mai repede și cu orice preț la întîlnirea cu Lope de Aguirre, hotărî să lase să se întoarcă majoritatea oamenilor în oraș, iar el își continuă drumul doar cu cinci călăreți, înarmați pînă-n dinți.

Merseră mai departe, dar pieriră a doua zi de mâna indienilor, astfel că nu se mai știu nimic de ei. Lope de Aguirre, aflînd de fuga celor două sentinele, păru apucat de nebunie și le spuse celorlalți:

— Jur pe numele Domnului Dumnezeului meu cel adorat, c-o să vă omor pe toți dacă n-o să-mi îndepliniți ordinele! Aveți grijă că vă cunosc toate tâlhăriile și știu că vreți să vă salvați viața cu prețul sîngelui meu; luați seama că pînă și pietrele din Peru sînt mînjite de sîngele căpitanilor pe care i-ați hăcuit și jur că dacă-mi găsesc alți oameni n-o să mai fie nevoie să mai mergeți cu mine chiar dac-ați vrea voi singuri, pentru că sînteți răi, lacomi, ambițioși, cîrcotași și vicleni. Să mai umblați voi gîndind la răzmeriță, că primul lucru pe care va trebui să-l fac va fi să vă omor pe toți, și sînt gata să mă duc la judecătorii din Santo Domingo ca să mă judece și pe mine, dar și pe voi. Ați uitat oare c-ați omorît oameni de-ai legii, preoți, călugări, bărbați și femei, și că ați jefuit vistieria regelui și că fără mine nu v-ar mai sta capul pe umeri nici douăzeci și patru de ore… Veniți în Peru, că va fi al nostru, așa cum a fost Spania a goților, că Dumnezeu a făcut pământul pentru cel care are mai multă putere. Deși eu nu sper să mă văd vreodată în cer, și nici prea mare chef n-am de asemenea lucru, pentru că e plin de oameni ticăloși, ba încă și mai ticăloși decît voi.

Porunci apoi să se pună iscoade și sentinele noi în diverse locuri și începu să facă planuri de atac.

Dar nu pricepea nimic văzînd că, în ciuda presupuselor lor forțe armate, soldații regelui nu atacau niciodată. Se apropiau, aveau îndrăzneala să le vorbească maranionilor și aceștia păreau tot mai puțin preocupați

de primejdia prin care treceau. Hotărî în sfîrşit ca şaizeci din oamenii săi siguri, comandaţi de Roberto de Zozaya, să plece pe timp de noapte şi să pătrundă în tabăra lui Gutiérrez de la Peña, cu promisiunea ca Lope să le vină în ajutor în zorii zilei.

Zozaya plecă după miezul nopţii, dar fără să poată da de inamic; se pare însă că fuseseră văzuţi de trupa, puţin numeroasă, a căpitanului Romero de la Villa Rica, ce venea şi el în ajutorul oamenilor regelui. Alţii spuneau că nu căpitanul Romero i-a zărit pe soldaţii lui Zozaya, ci că întîlnise nişte iepe sălbatice, care veniseră după mirosul armăsarilor şi că învălmăşeala aceea, ca şi nervii, peste măsură de încordaţi din cauza stării de alarmă, i-au făcut să-şi închipuie lucruri care nu existau de fapt. Dintr-un motiv sau din altul, au ajuns în tabăra regelui la timp.

Curios e că Zozaya nu dădu peste inamic şi începuse să se retragă fără să fi stabilit vreun contact, cînd văzu că o importantă trupă de cavalerie, de peste o sută cincizeci de călăreţi, comandaţi de Garcia de Paredes, se îndreaptă spre el. Deşi aceştia nu aveau decît şapte archebuze – socotindu-le şi pe cele două ale sentinelelor – numărul mare al călăreţilor era impresionant.

Zozaya se mai retrase puţin şi izbuti să se ascundă în dosul unei rîpi, pe unde caii duşmanului nu puteau trece. Cum puţin mai tîrziu se iviră zorile, Lope sosi cu întăririle promise, lăsînd în plus şi cincizeci de archebuzieri ascunşi şi în aşteptare.

Lope de Aguirre venea cu stindardele în vînt şi cu mare pompă.

Cum ajunse, porunci ca o parte din archebuze să tragă, dar jumătate din oameni traseră prea scurt, iar cealaltă jumătate, după cîte se părea, mult prea înalt. Oamenii lui Garcia de Paredes trăgeau din cînd în cînd cîte-un foc, dar fără a începe o bătălie făţişă. Puţinele lor focuri îşi atinseră ţinta, pentru că unul omorî iapa pe care o călărea Lope, iar al doilea răni doi soldaţi.

Oamenii regelui dădeau semne c-ar avea de gînd să se retragă, şi Lope de Aguirre vru să-i urmărească.

Unul dintre căpitanii maranioni, Diego Tirado, porni înainte călare, şi cînd crezu că poate face asta fără grijă, strigă „traiască regele“ şi se alătură trupelor lui Garcia de Paredes, care-l primiră deosebit de bine. Le spuse, în primul rînd, să se ferească de ambuscada pe care le-o pregătise cei cincizeci de archebuzieri ai lui Lope, şi-apoi să aştepte fără să atace, dînd şi altora prilejul să dezerteze.

Maranionii nu-şi credeau ochilor, deoarece Tirado era unul dintre oamenii cei mai credincioşi lui Lope de Aguirre, iar acesta, pentru a ascunde adevărul, spunea soldaţilor că-l trimisese cu o scrisoare către guvernator.

Cam în acelaşi tjmp vru să fugă şi alt ofiţer, numit Francisco Caballero, dar calul i se opri la jumătatea drumului şi, cu toate loviturile de pinteni ale călăreţului, nu vru să facă nici un pas mai mult. Atunci îl ajunseră din urmă cei din avangarda maranionilor şi Caballero trebui să se prefacă şi să se întoarcă înapoi cu ei. Se pare că încercarea aceasta trecu neobservată de majoritatea soldaţilor, deşi cîţiva înţeleseră cum stau lucrurile.

Un soldat dintre cei care fugiseră cu Munguia, pe care-l chema Ledesma şi era în tabăra regelui, se apropie atît de mult de maranioni, că aceştia ar fi putut pune mîna pe el. Îi sfătui să se predea, că nu li se va întîmpla nimic, şi cînd Lope de Aguirre îşi dădu seama şi sosi acolo cu oamenii lui, Ledesma, care avea un cal iute, se îndepărtă în galop. Lope de Aguirre porunci oamenilor să deschidă focul, dar maranionii păreau să tragă tot aşa de prost ca întotdeauna.

Atunci Tirado spuse de departe:

— Lope de Aguirre, or să te lase singur maramonii tăi, că toţi vor să treacă dincolo ca şi mine. Aguirre începea să se simtă tulburat şi le spuse celor din preajma sa.

— Duceţi-vă dacă vreţi, dar lăsaţi-mi caii şi archebuzele, deoarece cu indienii şi cu negrii din serviciul meu o să pot face mai mult decît maiestatea-sa, cu voia sau fără voia Domnului. Cum e cu putinţă, adăugă întărâtat, ca nişte văcari cu cojoace de oaie şi scuturi de piele să mă poată înfrunta şi ca voi, cu archebuze, să nu doborîţi nici unul.

Văzînd că oamenii regelui se retrag, se retrase şi Lope, şi se aflau aproape de fortăreţă cînd unul dintre

maranioni, prieten bun cu Lope, care se numea Gaspar Diaz, văzîndu-1 înainte pe Fiancisco Caballero că avusese de gînd să fugă în tabăra regelui şi nu reuşise, se repezi la el cu lancea, dar Caballero se trase într-o parte şi nu-1 putu răni. Atunci Diaz se întoarse iar şi aruncă în el un pumnal ascuţit pe care-1 purta tot timpul asupră-i, prinzîndu-i organele genitale de şaua calului. La strigătele lui Caballero apărură doi negri cu intenţiile ştiute, dar Lope de Aguirre îi opri şi spuse că rănitul trebuie îngrijit. Lucru care-i umplu de mirare pe oamenii din apropierea lui Aguirre, iar unii socotiră chiar că faptul acesta era semn rău pentru el.

Cele două armate se retraseră, lăsînd însă sentinele şi soldaţi care să facă incursiuni pe teritoriul inamic. În fortăreaţă, Lope de Aguirre începu iarăşi cu ameninţările. Hotărî să-i ucidă prin sugrumare pe toţi cei bolnavi şi incapabili să lupte, vreo cincizeci la număr, dar Zozaya şi alţii îl împiedicară, explicîndu-i că printre aceştia se află mulţi care-1 urmau din tot sufletul şi c-ar fi fost nedrept să li se pregătească un asemenea sfîrşit.

— Dacă Tirado, care părea atît de credincios şi de leal, a trădat, alţii care vă inspiră bănuieli au, dimpotrivă, o inimă fidelă şi leală.

Cu vorbele acestea, Zozaya stăvili furia şefului său. Dar Lope de Aguirre porunci să fie dezarmaţi toţi cei care i se păreau suspecţi şi dădu ordine gărzii ca la cea mai mică încercare pe care-ar face-o să iasă din fortăreaţă sau să se apropie de duşman să-i omoare.

Apoi socoti că, pentru a ajunge în Peru, cel mai bine ar fi să se întoarcă spre malul mării şi să apuce pe alt drum, şi începu să facă pregătiri în acest scop.

Oamenii regelui îşi dădeau seama de nedumerirea şi îndoielile lui Lope de Aguirre şi i le alimentau, arătîndu-se când într-o parte cînd în cealaltă, împiedicîndu-1 să-şi trimită oamenii după hrană şi făcîndu-i, pînă la urmă, viaţa imposibilă.

În fort, oamenii începură să-şi omoare caii şi să-i mănînce.

Lope de Aguirre fu înştiinţat că alte sentinele şi un soldat cercetaş se alăturaseră trupelor regelui şi nu se mai întoarseră la Barquisimeto. Aflînd aceasta, Lope îşi scoase pumnalul, şi-1 puse în piept şi începu să strige cu glas tare:

— Cu pumnalul ăsta să-mi scoateţi inima din piept dacă de-acum încolo am să mai fac să curgă sîngele vreunui soldat şi n-am să mă port cu ei ca şi cu mine însumi şi pe Dumnezeul meu că o să mă ţin de cuvînt şi n-o să fac de aici înainte nimic altceva decît ce-mi veţi porunci voi! Sau vom cîştiga sau vom pieri cu toţii. Dacă pînă acum s-au săvîrşit cîteva omoruri, înţelegeţi că le-am săvîrşit pentru binele taberei. Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu lăsaţi să fim învinşi de oamenii ăştia care nu mănîncă decît cazabe şi arepas (acesta este numele unei pîini mizerabile pe care indienii din Venezuela o mîncau şi cu care se obişnuiseră şi spaniolii cînd n-aveau altceva) şi dacă vă gîndiţi să treceţi de partea regelui, faceţi asta în Peru, că prefer să mor în acel glorios ţinut unde oasele mele se vor bucura de linişte şi odihnă după atîta osteneală şi chin.

În acea noapte, Lope de Aguirre dădu peste Pedrarias, care se pregătea să fugă, însoţit de data aceasta şi de trei negri.

— Încotro îi întrebă.

Ceilalţi nu răspunseră, iar Pedrarias, foarte palid, spuse într-un tîrziu, cu un accent de disperare calmă:

— Nu vezi, Aguirre? Nu-i destul de limpede că ne ducem în tabăra duşmană.

— Ba e chiar prea limpede. Atît de limpede că chiar de-aş vrea să mă fac că n-am văzut şi tot n-aş putea!

Bemba mărturisi, plin de candoare, că mergînd cu Pedrarias se credea în siguranţă, deoarece şeful se arătase întotdeauna atît de îngăduitor şi de prietenos faţă de el. Lope de Aguirre aprobă:

— Adevărat grăieşti, negrule, fiu de lele ce-mi eşti, pocitanie!

Şi adăugă, adresîndu-i-se lui Pedrarias:

— Care e părerea ta? Crezi c-ar trebui să vă omor?

Pedrarias supraveghea mîinile comandantului şi tăcea. Lope, ridicând şi mai mult glasul, repetă întrebarea şi Pedrarias răspunse:

— Ar fi înţelept să mă omori, dar fă-mi o favoare.

— Ce fel de favoare?

— Omoară-mă cu un foc de archebuză ca pe-un cavaler.

— Te socoți așadar sfîrșit și pierdut?

— Îmi mai rămîne o singură speranță.

— Și pe ce te bazezi de mai poți spera încă?

— Pe lipsa dumitale de judecată. Pe ceea ce lumea numește nebunia dumitale.

— Aha, acuma văd. Crezi că-i o nebunie să te iert și că nebunul de Aguirre ar putea să se lase condus încă o dată de nebunie Tot ce-i posibil, dar ție îți pasă atît de puțin de viață că n-aș realiza mare lucru luîndu-ți-o.

— Eu, bolmăjea negrul Bemba tremurînd, vezi că am rude în tabăra regelui.

Lope continuă să i se adreseze lui Pedrarias, neluîndu-1 în seamă pe negru:

— Nu-i nevoie să fugi, Pedrarias, ca să-ți salvezi viața, că eu, înainte de-a muri, am de gînd să mărturisesc care sînt oamenii ce-au rămas fideli regelui Castiliei și care nu, și ceilalți să nu-și facă iluzii că după ce-au omorît guvernatori, călugări și femei pot să-și salveze pielea doar trecînd dintr-o tabără în cealaltă ca niște copii care se joacă de-a uliii și porumbeii.

Deși Lope coborîse vocea cînd spusese înainte de-a muri, cei cîțiva, puțini la număr, care-1 auziseră, se considerară pierduți.

— Lope, prietene, spuse Pedrarias cu sinceritate, chiar dacă o să mă omori, eu voi crede și cred că ești unul dintre puținii oameni dintr-o bucată pe care i-am cunoscut în viața mea.

— Eram, Pedrarias. Eram, dar în tabăra asta nu mai există oameni, că rămîn doar năluci ale morții. care nu-i nimeni care să mi-o anunțe pe-a mea așa cum a fost vestită cea a lui Ursúa. Nu se găsește vreun metis blestemat care să spună să mă ierte Dumnezeu. Mai bine nu, pentru că mie nu-mi trebuie și nici nu vreau iertarea asta. De altfel, repetă după o pauză, nu-i nevoie să treci dincolo, că eu o să spun cine a fost și cine e fiecare.

Și izbucni în rîs. Apoi continuă:

— Nu rîd de tine. Rîd de mine însumi, amintindu-mi de doña Aldonza, guvernatoarea de pe insula Margarita. Pe cînd stăteam de vorbă cu ea am început să înțeleg ce ne așteaptă pe toți, și nu spun pe mine, pentru că soarta mea contează numai pentru o singură persoană care este aici în casă.

Pedrarias se gîndi că se referă la Elvirica.

Pedrarias se mai îndoia încă, dar văzu repede, pe figura lui Lope, că-1 iertase. Vru să-i mulțumească, dar n-o făcu, deoarece acelui fel de generozitate nu i se puteau găsi cuvinte de mulțumire și acestea ar părea întotdeauna de prisos.

Lope își dădu seama și spuse:

— Bine, bine, du-te și fă tot ce-ți poftește inima.

Era ca și cum i-ar fi zis poți să te duci în tabăra regelui dacă crezi că e mai bine decît să rămîi aici. Pedrarias se duse s-o caute pe Elvira și stătu de vorbă cu ea ca și cum în tabără nu s-ar fi întâmplat nimic, ca și cum n-ar fi vrut să dezerteze și n-ar exista amenințări pe lume, iar Lope și Elvira și toți s-ar găsi în aceeași siguranță în care fuseseră în fortul de pe insula Margarita.

Lope umbla de colo-colo și de două sau trei ori, trecînd prin apropiere, își ținu respirația ca să asculte. Elvira spunea:

— Ce tot facem de ne-am oprit aici de-atîta timp E adevărat c-o să izbucnească războiul? Căci mulți oameni din tabără umblă de parcă și-au pierdut mințile.

— Sînt deznădăjduiți cu toții. Dar există și o noblețe a deznădejdii. Numai tatăl tău are asemenea noblețe. Nimeni în afară de tatăl tău. Nici măcar eu, draga mea.

Expresia asta – draga mea – pe care o rostise cu o sinceritate emoționată, i-ar fi plăcut lui Aguirre dacă ar fi auzit-o.

Elvira nu dispera niciodată – așa spuse – dar era nerăbdătoare să ajungă cît mai repede la Trujilon, unde

avea veri și verișoare de vîrsta ei cu care se înțelesese totdeauna foarte bine.

În acea noapte, în ciuda tuturor celor întâmplate, Pedrarias trecu la inamic, convins că face o mare ticăloșie.

Cînd află de asta, Lope începu să umble ca o fantomă, vorbind cu sine însuși, apoi intră la fiică-sa și-i spuse pe un ton înghețat:

— Pedrarias ne-a trădat pe toți, a doua oară, și de data asta pentru totdeauna.

Zozaya se ivise în ușă și rămase acolo privind, cu mîinile sprijinite de pragul de sus:

— Domnia-voastră sînteți de vină.

— Se poate, Zozaya.

— Ați avut timp destul să-l omorîți acum câteva zile, cînd vi l-au adus în jug alături de Diego de Alarcón.

— Nu, aici te înșeli. Asta n-o înțelegi, Zozaya.

— Nu e nevoie de multă minte ca să înțeleg. Că destulă vorbărie ați stîrnit pentru că n-ați făcut-o, că tot așa de vinovați erau și unul și altul.

— O știu foarte bine, Zozaya, dar am procedat așa ca să repet întîmplarea petrecută odată la Roma, în vremuri glorioase, dar tu nu te pricepi la asta. Altfel stau lucrurile de la om la om, că Diego de Alarcon a omorît-o pe doña Inés cu lovituri de pumnal, pe când Pedrarias nu și-a pătat mîinile cu sîngele nimănui și nici măcar n-a iscălit hîrtia aceea declarîndu-se trădător. Ceea ce la un om e pornire criminală și merită să fie pedepsit, la altul poate fi semn de cinste. Pedrarias n-a înșelat niciodată pe nimeni, niciodată n-a arătat c-ar fi cu noi după bunul său plac, nici n-a recurs la slugărnicie sau la prefăcută supunere. Alarcon a vrut să fugă și dorința lui era josnică și ticăloasă și pentru asta am spus în acea zi, și-mi amintesc bine de vorbele mele: „Pe Pedrarias îl vreau viu și pe Alarcon să mi-l faceți bucăți și să-l aruncați în drum“. Că dacă tu nu ai memorie, Zozaya, apoi eu am.

Întîmplarea la care se referea Lope de Aguirre e curioasă și denotă că era un om mai cult decît își închipuiau unii. Este următorul fapt povestit de Valerius Maximus în De Factis Distisque Memorabilibus Tribunul Domițian îl acuză în fața poporului pe Marcus Escaurus, cel mai puternic cetățean al Romei. În timp ce tribunul se frămînta căutînd date și dovezi împotriva lui Escaurus, se înfățișă la el într-o noapte un sclav al patricianului roman promițîndu-i grave destăinuiri în legătură cu stăpînul său. Domițian, indignat de lipsa de fidelitate a sclavului, îl refuză mărturiile și-l trimise în casa lui Escaurus cu o escortă. Nu încape îndoială că Domițian îl considera vinovat pe Escaurus și-l ura, dar gîndea că sclavului nu-l era permis să facă, din răzbunare, ceea ce el vroia să facă din spirit de dreptate. Așadar, același fapt poate fi infamant sau demn de cinste după cel care-l comite și după împrejurări. Pedrarias nu-și pătase mîinile cu sînge. Pedrarias avea dreptul să încerce să fugă – pe lîngă asta nu semnase nici actul de rebeliune împotriva lui Filip al II-lea – și era un om curat la suflet. Alarcon era un ticălos și n-avea dreptul să fugă, dat fiind că locul lui firesc era alături de cei care, ca și Lope, din disperare, frică sau spirit de răzbunare jucaseră totul pe-o carte și pierduseră. Întîmplarea dezvăluie o trăsătură nobilă, deosebit de grăitoare la Lope de Aguirre.

În acea zi soldații, sub cuvînt că se duc să-și adape caii, dezertară pe capete. Lope ajunse să-i amenințe cu moartea chiar și pe cei care păstrau la ei măcar un singur înscris de iertăciune.

— Pe Dumnezeul meu, spunea, că nu vreau să cred și nici să sper în ceva, nici în legea iudaică, nici în cea mozaică, nici în cea romană și nici în credința oamenilor, ci doar în viață și moarte, sînge și foc.

Din cînd în cînd ordona să plece cîte-un grup de oameni siguri și bine înarmați, ca să înfrunte escadroanele lui Bravo de Molina, care-l provoca în mod special, dar veni un moment în care Lope de Aguirre nu mai știu pe cine putea conta și pe cine nu. De cînd cu fuga lui Tirado vedea trădători peste tot și în orice moment.

Ultima unitate armată pe care-o trimise Lope de Aguirre în linia de bătaie împotriva lui Bravo de Molina trase cîteva focuri și omorî calul căpitanului regalist. Oamenii lui dădură fuga și-l ridicară, îi dădură alt cal și se retraseră fără pierderi prea mari.

Maranionii putură să se apropie după aceea de animal ca să-l taie în bucăți și să-l aducă în fort ca să-l

mănînce. Îi oferiră lui Lope de Aguirre o bucată de carne friptă, dar el spuse că nu vrea să mănînce și s-o ducă fiicei sale și Torralbei.

Luni 27 octombrie, Lope de Aguirre hotărî să se retragă cu soldații care ar vrea să-l însoțească și cu cît mai multe arme ar fi cu putință, ca să încerce a ajunge la Burburata, în care scop îi dezarmară pe soldații nedeprinși cu lupta și încărcară armele pe cai și catîri.

Totul era pregătit pentru plecare, cînd cei care rămâneau la Barquisimeto fără arme îi spuseră lui Lope de la obraz că pleca și părăsea tabăra ca un laș. Lope hotărî să-și schimbe planurile și le înapoie armele, dezvinovățindu-se și spunînd:

— Maranioni, voi știți că în tot timpul călătoriei noastre, de cînd am luat asupră-mi sarcina de-a vă conduce, asta e singura dată cînd am greșit în locuri importante și-o recunosc și trag nădejde să înțelegeți că intențiile mele erau bune cel puțin pentru totalitatea acțiunii noastre.

Unii maranioni erau atît de jigniți, încît nu vroiau să primească armele și Lope trebui să stăruie pe lîngă ei.

Oamenii lui Lope aveau mari îndoieli în legătură cu retragerea spre mare – că nu lipseau nici dintr-aceia care insistau să-i dea sfaturi – cînd Lope de Aguirre spuse că ar trebui să aștepte să se facă noapte pentru a hotărî, dar nu din cauza vigilenței inamicului, ci din cauza căldurilor mari de peste zi, cînd unul dintre maranioni îi răspunse:

— Zi sau noapte, tot aceea e, că sîntem încercuiți și greu ar fi să aflăm dacă prin asta vorbește frica sau prudența.

Lope se întoarse spre el, începu să-l insulte și căută din priviri cîțiva soldați care să-l dezarmeze, ba-i chemă chiar și pe negri, dar nimeni nu se mișcă și nimeni nu părea că-i dă ascultare.

În acel moment se apropiară iar, cu un mare număr de soldați, căpitanii Bravo și Garcia de Paredes care, știind că Lope plănuise să se retragă, porniră să strige din nou, spunînd soldaților că Aguirre îi lua cu el înșelîndu-i, așa ca ei să treacă de partea regelui, unde vor fi în siguranță și salvați.

— Ne putem război cu voi și vă putem distruge cu ușuința, dar sîntem frați și nu trebuie să ne vărsăm sîngele.

Văzură iar vreo treizeci sau patruzeci de indieni din serviciul fortului care erau, ca și în alte dăți, la rîu, și Bravo se duse către ei pentru a-i lua și a-i duce în tabăra regelui, rămînînd înțeles cu Garcia de Paredes ca acesta să stea de veghe și dacă ieșeau cumva din fort trupe maranione, să-i facă semn cu spada scoasă din teacă.

Între timp Espinola îi făcea reproșuri lui Lope de Aguirre în legătură cu neîncrederea ce i-o arăta și își petrecură mai toată noaptea discutînd. Aproape de revărsatul zorilor, Espinóla îl provocă, spunîndu-i:

— Trimite-mă doar cu cincisprezece oameni împotriva văcarilor acelora lași, și-o să vezi ce face ori nu face Espinóla.

Lope rămase o clipă pe gînduri și-apoi spuse:

— Fie, du-te și-o să vedem ce vei face, că de asta va depinde totul.

Espinóla porni cu cincisprezece oameni și văzîndu-l, García de Paredes îi făcu semn cu spada lui Bravo, dar acesta mai pierdu puțin timp pînă să-i strîngă pe toți indienii și-atunci García de Paredes, fără să înceapă lupta, porni spre tabăra regelui, iar Espinóla îl urmă pînă ce ajunseră să galopeze cu toții și-atunci toată lumea îl auzi pe Espinóla strigînd „trăiască regele“ și, alcătuind un singur grup, îl așteptară pe Bravo, în timp ce gloanțele archebuzelor treceau pe deasupra capetelor lor, dar mult prea sus, ca de obicei.

Cerul începea să se lumineze. Văzînd ceea ce se întîmplase cu Espinóla, ieșiră din fort, în formație de bătaie, mai mult de șaizeci de maranioni și Lope de Aguirre crezu că, în sfîrșit, o să aibă loc și o luptă, dar văzu repede că fac același lucru ca și Espinóla. Ajungînd în tabăra regelui, maranionii spuseră că fortul e fără apărare. Puținii maranioni care mai rămăseseră acolo s-ar preda mulțumiți să poată pune capăt pentru totdeauna nenorocirilor.

Între timp, prin spatele fortului, unde se găsea o mică deschizătură, plecară și alți maranioni, fără să fie

observați de Aguirre, și o dată cu ei toți negrii, chiar și Carlino și Juan Primero.

Intrând în fort, Lope de Aguirre văzu că rămăsese doar Llamoso – acela care voise să-i smulgă lui Martin Pérez inima din piept – și-i spuse:

— Nu te duci cu oamenii regelui?

— În timpul vieții am fost prietenul tău și-o să fiu la fel și în moarte.

— Prost tovarăș ești și într-una și-n cealaltă.

Garcia de Paredes, văzînd că partida e cîștigată, îi trimise o înștiințare urgentă guvernatorului, care aștepta la patru-cinci leghe depărtare, cu o mică escortă.

Lope îi spuse din nou lui Llamoso:

— De ce nu te duci ca să profiți de iertare:

— Am mai spus că te voi însoți și-n moarte.

Aguirre ridică din umeri ca și cum n-ar fi prețuit de loc fidelitatea unui asemenea individ și intră în încăperea unde obișnuiau să doarmă Torralba și doña Elvira. În ușă scoase pumnalul și spuse:

— Fata mea, ți-ai fi putut salva viața, dar Domnul n-a vrut să fie așa.

Ea îl întrebă, îngrozită:

— Ce vrei să spui, tată?

În acel moment se auzi vocea lui Custodio Hernández, care alerga de jur împrejurul fortului, strigîndu-i pe maranioni pe nume, deoarece nu știa că trecuseră de partea cealaltă. Rosti și numele lui Llamoso de cîteva ori, dar acesta nu auzi sau nu vru să răspundă.

În odaia doñei Elvira era și Torralba, cu ochii ieșiți din orbite, vîrîtă într-un colț; copila stătea în mijlocul încăperii, tremurînd ca o păsărică. Lope de Aguirre era tot cu pumnalul în mînă, atent la zgomotele de afară:

— Încredințează-ți sufletul Domnului, fata mea, c-am venit să te omor.

— Tată, ți-ai pierdut mințile?

— Cată la crucifixul de colo și încredințează-te Domnului, pentru că trebuie să mori, fata mea.

Avea în mîna stîngă o archebuză, iar pumnalul în dreapta. Torralba, răcnind, se aruncă asupra lui și reuși să-i smulgă archebuza, însă nu și pumnalul. Lope se repezi la fiică-sa, o apucă de păr și începu s-o lovească cu pumnalul, în timp ce copila spunea, printre fraze întretăiate și rugăciuni:

— Ajunge, tată, că ți-a luat diavolul mintea.

Și așa muri Elvira, înainte de-a împlini cincisprezece ani.

Auzind zgomot afară, Aguirre ieși și-1 întîlni pe Custodio Hernández, care-i spuse, țintindu-1 cu archebuza:

— Ești prins în numele maiestății-sale și lasă armele.

— Prins sînt.

Veni alt soldat, numit Guerrero, ca să-i ia spada, dar Lope de Aguirre îl respinse, spunînd:

— Eu nu mă predau unui ticălos ca tine.

Își scoase singur spada și, apucînd-o de lamă, așteptă să vină García de Paredes. Văzîndu-1, îi predă spada și pumnalul și spuse:

— Domnule șef al operațiunilor militare, vă implor ca pe un cavaler; să-mi respectați rangul și să mă ascultați, că am trata lucruri de mare importanță, și asta pentru a-1 sluji pe rege.

García de Paredes răspunse că va face ceea ce trebuie, dar se pare că aceste promisiuni i-au înspăimîntat pe unii maranioni, deoarece se temeau că Lope îi va acuza de fărădegile pe care le făptuiseră.

— Eu l-am prins, spuse după toate astea Custodio Hernández, plin de mîndrie.

— Așa e, aprobă Lope de Aguirre calm și cu expresia unui om în toată firea, care cedează capriciului unui copil. E adevărat că m-a prins Custodio Hernández.

García de Paredes și alții intrară în încăperile din interior și găsiră cadavrul Elvirei.

Acolo unde se găsea Lope, sosi un armurier din Tocuyo, pe nume Ledesma, care, văzîndu-1 fără arme, cu o manta cenușie pe care i-o puseseră pe umeri și atît de mic și de nenorocit, spuse:

— Ăsta e Lope de Aguirre. Zău că dacă m-aș fi întîlnit cu ăsta, i-aș fi dat cîteva să mă pomenească.

Lope de Aguirre răspunse rîzînd:

— Iar eu, la zece soldați și la douăzeci ca tine le-aș da chiar acuma cîteva picioare. Cară-te de-aici, stîrpitură.

Între timp, García de Paredes revenise.

— Nu mă înspăimânta, domnule Lope de Aguirre – îi spuse, impresionat la culme – faptul că te-ai ridicat împotriva regelui, pentru că nu ești nici primul și nici ultimul, și nici nu mă miră cruzimile pe care leai făptuit. Ceea ce mă înspăimîntă e faptul că ți-ai omorît fiica.

— Nu vroiam să i se spună fiica trădătorului și nici să aibă de-a face cu orice ticălos.

— Dar la urma urmei, domnule Lope de Aguirre, era fiica dumitale și sînge din sîngele dumitale.

— Faptul s-a împlinit, spuse el întunecat, și nu mai e nimic de făcut.

În acel moment intră Pedradas, și Lope de Aguirre, văzîndu-l, îi spuse cu un accent de tristețe care-i impresionă pe toți:

— Ah, domnule Pedradas. Ce rău ți-am făcut eu în lumea asta?

Nimeni nu răspundea și Lope scoase un suspin și adăugă:

— Intră și-acolo, și ai să-ți vezi faptele, zic, faptele tale.

Cînd Pedradas dădu peste copila moartă, rămase mult timp nemișcat, apoi începu să plîngă și, ca să nu fie văzut, ieși pe ușa din dos. În urma lui mergea Torralba, plîngînd și spunînd:

— Știi bine că dacă i-ai fi spus fetei vorba pe care-o știu eu, taică-său ar fi lăsat-o să trăiască. Că speranța asta am avut-o și eu și el.

Lope ieși în piațeta plină de cenușă și de ruine, și-i văzu pe ofițerii regelui.

— Unde-i Pedradas întrebă, dar nu-i răspunse nimeni.

Toți aveau față de el purtarea reținută și distantă pe care o ai cu condamnații la moarte. Parte din maranioni se temeau ca nu cumva Aguirre să vorbească și-i cerură în gura mare lui García de Paredes să-l omoare. Șeful operațiunilor militare privi în jur ca și cum ar fi căutat pe cineva, și Carolino și Juan Primero se apropiară surîzînd.

Văzîndu-i, Lope izbucni în hohote de rîs și șopti printre dinți:

— Oh, fii de cățea. Și cum ar mai merita să fie sugrumați, dar nu o dată, ci de-o mie de ori! Apoi îi spuse lui García de Paredes:

— Domnule șef al operațiunilor militare, mi-ați promis cele trei zile de răgaz pe care le acordă legea, căci am să vă spun lucruri importante.

În acel moment, depărtîndu-se García de Paredes ca să-l întîmpine pe căpitanul Bravo, care tocmai sosea, Lope rămase singur și un maranion trase în el. Lope, văzînd că e rănit, își înălță capul și spuse:

— Proastă lovitură, soldat, că nu m-a dat gata.

García de Paredes se întoarse, contrariat:

— Nu trageți!

Dar se auzi și a doua archebuză, iar García de Paredes, întorcîndu-se iar, îl văzu pe Lope care mergea clătinîndu-se și spunînd, cu hotărîre:

— Asta a fost o lovitură bună, soldat. Acum e de-ajuns, nu mai e nevoie de alta.

Nu căzuse încă la pămînt, umbla greu, pradă chinurilor morții, deși se ținea foarte drept, cînd Custodio Hernández îl apucă de barbă, îi săltă capul și i-l tăie dintr-o lovitură.

Corpul lui Aguirre rămase jos, în timp ce maranionul umbla cu capul fostului său șef în mînă, în urma lui García de Paredes. După cîteva ceasuri sosi și guvernatorul cu suita sa. Ieșiră să-l întîmpine, tîrînd stindardele lui Aguirre în semn de victorie, iar mai tîrziu tăiară trupul acestuia în bucăți și le puseră la răspîntii.

Capul îl duseră la Tocuyo, unde a fost expus într-o cușcă, pînă cînd s-a uscat de tot și-a devenit un craniu găunos. Se mai păstrează încă în orașul acela, precum și stindardele, platoșa lui Aguirre și bluza și fusta de

satin pe care le purta fiica lui cînd a omorît-o, cu urmele pumnalului pe ele.

Acum, după patru secole, cînd în nopțile întunecate se ridică, de pe cîmpiile și mlaștinile de la Barquisimeto, Valencia și alte locuri de pe coasta de la Burburata cîte-o vîlvătaie fosforică jucînd și agitîndu-se după toanele vîntului, țăranii povestesc copiilor lor că acolo e sufletul rătăcitor al lui Lope de Aguirre Pelerinul, care nu-și află împăcare și nici odihnă pe pămînt.

Montevideo (Uruguay), 1964.